

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: 811.112.2'38'42+811.135.1'38'42(043.3)

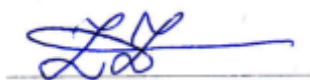
PRISECARI VALENTINA

**ABORDAREA COGNITIVĂ A METAFOREI
ÎN DISCURSUL IDENTITAR (în limbile germană și română)**

621.06. Teoria textului; analiza discursului; stilistică (limbi străine și studii contrastive)

Teză de doctor în filologie

Conducător științific:

Ludmila Zbanț, doctor habilitat
profesor universitar

Comisia de îndrumare

Grădinaru Angela

conf. univ., dr. în filologie

Gheorghică Elena

conf. univ., dr. în filologie

Lifari Viorica

conf. univ., dr. în filologie

Autorul:

Prisecari Valentina

CHIȘINĂU, 2021

© **Prisecari Valentina, 2021**

CUPRINS

LISTA ABREVIERILOR	5
LISTA TABELELOR, FIGURILOR ȘI ANEXELOR.....	6
INTRODUCERE	10
1. ABORDĂRI ACTUALE ÎN CERCETAREA DISCURSULUI	18
1.1. Discursul: interdependența limbă și vorbire vs limbaj	18
1.2. Direcții, modele și metode de AD	20
1.2.1. Modele de analiză a discursului: J. Livesey, R. Hülse, J. Gee, Ruth Wodak și modelul lui D. Hymes	24
1.2.2. Analiza discursului din perspectivă metaforică în spațiul german	28
1.2.3. Analiza discursului din perspectivă metaforică în spațiul românesc	33
1.3. Identitate lingvistică și națională în discurs	37
1.4. Discursul despre identitate ca subcategorie a DP	40
Concluzii la capitolul 1	49
2. CERCETAREA METAFOREI ÎN DISCURS ȘI UNIVERSALIILE	51
2.1. Abordarea retorică și cognitivă a metaforei vs metafora ca fenomen discursiv	51
2.1.1. Teorii ale metaforei, semantica cognitivă și TMC	55
2.1.2. Metafora conceptuală, identitară, discursivă și creativă	62
2.2. MIP, MIPVU, MIV vs metoda onomasiologico-cognitivă.....	67
2.3. Modele și metode de interpretare a MC în discurs.....	72
2.4. Universalile metaforei: materialitatea, alteritatea și istoricitatea	76
Concluzii la capitolul 2	81
3. ABORDAREA COGNITIVĂ A METAFOREI ÎN DISCURSUL DESPRE IDENTITATE	84
3.1. Constituirea corpurilor discursive.....	84
3.2. Discursul despre identitatea lingvistică și culturală germană/cadrul identitar după 1989 – „Leitkultur”	87
3.3. Identitatea românească lingvistică și socio-politică după 1989	94
3.4. Analiza discursurilor despre identitate prin modelul SPEAKING	97
3.5. Domenii de metaforizare	100
3.5.1. Domeniul botanic	111
3.5.2. Domeniul călătorie	117
3.5.3. Domeniul construcției.....	122
3.5.4. Domeniul naturii și al fenomenelor naturale	127
3.5.5. Domeniul medical.....	137
3.5.6. Domeniul militar	141

3.5.7. Domeniul tehnic și mecanic	143
3.6. Prezentarea rezultatelor în tabele	146
Concluzii la capitolul 3	152
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	158
BIBLIOGRAFIE	162
ANEXE	174

LISTA ABREVIERILOR

- ACD – Analiza critică a discursului
AD – Analiza discursului
CW – Christian Wulff
DEXO – Dicționarul Explicativ al Limbii Române Online
DI – Discurs despre identitate
DIG – Discursul despre identitate în limba germană
DIM – Discurs-Identitate-Metaforă
DIR – Discursul despre identitate în limba română
DO – Duden Online
DP – Discurs Politic
DS – Domeniul Sursă
DȘL – Dicționar de Științe ale Limbii
DȚ – Domeniul Țintă
EC - Emil Constantinescu
HK - Horst Köhler
II – Ion Iliescu
IN – Identitate națională
JG - Joachim Gauck
JR - Johannes Rau
KI - Klaus Iohannis
MC - Metafore conceptuale
MCI - Metafore conceptuale identitare
MD - Metafore discursive
MIP - Procedeu de identificare a metaforelor = metaphorical identification procedure
MIPVU - Metoda de Identificare a Metaforei după Universitatea Vrije
MIV - Identificarea termenilor metaforici „vehicle” = identifying metaphor Vehicle terms
MLDA - Metaphor-led Discourse Analysis (AD prin intermediul metaforelor)
RH – Roman Herzog
RW - Richard von Weizsäcker
TB – Traian Băsescu
TMC - Teoria metaforelor conceptuale

LISTA TABELELOR, FIGURILOR ȘI ANEXELOR

Tabelul 1.1 Direcția franceză și anglo-saxonă de AD după F. Gadet	22
Tabelul 1.2 Modele combinate de AD.....	28
Tabelul 1.3 AD în limba germană prin metafore.....	30
Tabelul 1.4 Abordarea pragmatică a metaforei în discurs în cercetările din spațiul românesc...	34
Tabelul 2.1 Abordări comparative ale metaforei.....	49
Tabelul 2.2 Taxonomia nivelurilor metaforei.....	60
Tabelul 2.3 Taxonomia metaforelor.....	64
Tabelul 3.1 Alteritatea și identitatea din RDF și RDG.....	85
Tabelul 3.2 Identitatea lexicală germană după 1989.....	87
Tabelul 3.3 Crearea legăturilor echivalente și a paralelismului între conceptele identitare din limba germană și română pentru o analiză comparativă.....	104
Tabelul 3.4. Analogii sumare între domeniile concret și abstract.....	144
Tabelul 3.5 Universalitatea (nivelul suprapus al celor două limbi) și alteritatea celor mai reprezentative concepte discursive identitare (rezumat).....	147
Tabelul 3.6. Ponderea exemplurilor de expresii metaforice după președinți români și domenii..	152
Tabelul 3.7 Ponderea exemplurilor de expresii metaforice după președinți germani și domenii.	153
Figura 1.1 Modelul lui J. Livesey al identității culturale individuale	25
Figura 1.2 Modele de AD la nivel macro, meso și micro	27
Figura 2.1 Competența metaforică.....	56
Figura 3.1 Cuvinte-cheie ale discursului în limba germană despre identitate după 1989.....	89
Figura 3.2 Ponderea țesutului metaforic într-un discurs în limba germană.....	94
Figura 3.3. Ponderea țesutului metaforic într-un discurs în limba română.....	95
Figura 3.4 Conceptualizarea metaforică a identității naționale.....	100
Figura 3.5 RĂDĂCINI $\cap$ IDENTITATE.....	112
Figura 3.6 Pilonii identității germane.....	119
Figura 3.7 Valorile identității românești.....	120
Figura 3.8 Identitatea națională vs identitatea personală.....	125
Figura 3.9 Resurse imateriale ale identității naționale.....	132
Figura 3.10 Ponderea expresiilor metaforice în limba română per domeniu.....	150
Figura 3.11 Ponderea expresiilor metaforice în limba germană per domeniu.....	152
Anexa 1 Glosar terminologic.....	169
Anexa 2 Lista de discursuri despre identitate în limba germană și română.....	170
Anexa 3 Modelul de interpretare a metaforei după R. Zimmermann	176
Anexa 4 Concepte abstracte ale identității naționale.....	178

ADNOTARE

Prisecari Valentina

Abordarea cognitivă a metaforei în discursul identitar (în limbile germană și română)

Teză de doctor în filologie, Chișinău, 2021

Teza constă din introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografie - 159 de titluri. Textul de bază al tezei - 140 de pagini, 14 tabele, 14 figuri și 4 anexe. Rezultatele obținute la tema tezei sunt publicate în 9 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: metaforă conceptuală, discursivă, identitară, creativă, expresii și structuri metaforice, lingvistica cognitivă, modele metaforice, cartare, clasificare, cadre, concepte abstracte, TMC; identitate, identitate națională; discurs politic, discurs despre identitate.

Scopul lucrării: Analiza structurilor discursive, felul în care expresiile metaforice marchează și construiesc identitatea națională în discursul identitar într-un anumit spațiu geografic și într-o anumită perioadă de timp, de către anumiți locutori.

Obiectivele cercetării: reconstruirea imaginilor metaforice a realității sociale, culturale și politice prin intermediul discursului identitar (perioada 1989-2018), prin imagini care descriu evenimentele istorice ca experiențe cruciale sau ca „praguri ale biografiei colective”; cercetarea comparată a modului de gândire metaforică în societatea germană și românească prin prisma modelului identității primordiale și civice, a modului de gândire „automat și fără efort” în cadrul a două națiuni diferite, punând în valoare asemănările și deosebirile viziunilor metaforice; reconstruirea reflectării prin metafore a identității naționale germane și românești în conținutul discursului identitar; identificarea universalității și alterității metaforei în cele două corpuri discursive.

Noutatea și originalitatea științifică: Lucrarea este un studiu interdisciplinar de pionierat, fiind printre primele care abordează binomul *metaforă-identitate*, în special într-o perspectivă *comparativă*. Subiectul cercetării se încadrează într-o direcție nouă, care a început să fie abordată sporadic abia după anul 2003, când au apărut primele lucrări centrate pe tematica dată în științele sociale și apoi cele în științe lingvistice.

Rezultatele obținute: Din analiza expresiilor metaforice au rezultat două modele principale de identitate metaforică: modelul identității primordiale (naturale) prezent în discursul identitar în limba germană și modelul identității civice (construite) din discursul identitar în limba română.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă: Modelul de analiză în triada metaforă-identitate-discurs, dezvoltat în prezenta lucrare, poate fi aplicat atât în analiza identității naționale, cât și a celei individuale, pentru identificarea tiparelor cognitive la nivelul semnificației latente, independent de intenția locutorului. Totodată, modelul poate servi ca bază teoretică și practică pentru cercetarea identității metaforice naționale, dar și personale, în discurs prin intermediul aceluiași parametri de analiză.

Implementarea rezultatelor științifice: Modelul de analiză a discursului bazat pe abordarea cognitivă a metaforei este relevant pentru specialiștii din domeniul lingvisticii, politicii, psihologiei, istoriei etc., dar și pentru oricine care dorește să analizeze sau să creeze un discurs public. Lista conceptelor discursive ale identității naționale cu care am operat în teză facilitează producerea de discursuri sau poate servi la crearea unei aplicații de generare automată de discursuri publice cu o gamă variată de tematici, bazate în special pe concepte abstracte.

ADNOTATION

Prisecari Valentina

Cognitive approach to metaphor in identity discourse (in German and Romanian)

Doctoral thesis in philology, Chisinau, 2021

The thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions and recommendations, bibliography - 159 titles. The basic text of the thesis - 140 pages, 14 tables, 14 figures and 4 annexes. The results obtained in the thesis are published in 9 scientific papers.

Keywords: conceptual, discursive, identity, creative metaphor, metaphorical expressions and structures, cognitive linguistics, metaphorical models, mapping, classification, frameworks, abstract concepts, CMT; identity, national identity; political discourse, discourse on identity.

Purpose of the paper: The analysis of the discursive structures, the way in which the metaphorical expressions mark and construct the national identity in the identity discourse in a certain space and in a certain period of time, by certain speakers.

The objectives of the research: to reconstruct the metaphorical images of the cultural and political social reality through the identity discourse (1989-2018), through images describing the historical events as crucial experiences or as "thresholds of the collective biography"; comparative research of the metaphorical way of thinking in German and Romanian society through the model of primordial and civic identity, of the "automatic and effortless" way of thinking within two different nations, highlighting the similarities and differences of metaphorical visions; reconstructing the metaphorical reflection of the German and Romanian national identity in the content of the identity discourse; identification of the universality and otherness of the metaphor in the two discursive corpora.

The novelty and the scientific originality: The paper is an interdisciplinary pioneering study, being among the first to address the metaphor-identity binomial, especially from a comparative perspective. The subject of the research is in a new direction, which began to be approached sporadically only after 2003, when the first papers focused on the topic given in the social sciences and then those in linguistics appeared.

The obtained results: From the analysis of the metaphorical expressions, two main models of identity resulted: the primordial (natural) identity model present in the German identity discourse and the (built) civic identity model from the identity discourse in Romanian.

Theoretical significance and applicative value: The analysis model in the metaphor-identity-discourse triad, developed in the present work, can be applied both in the analysis of national and individual identities, in order to identify the cognitive patterns at the level of the latent meaning, independent of the speaker's intention. At the same time, the model can serve as a theoretical and practical basis for the investigation of national metaphorical identity, but also personal, in discourse through the same analysis parameters.

Implementation of scientific results: The model of discourse analysis based on the cognitive approach to metaphor is relevant for specialists in the field of linguistics, politics, psychology, history, etc., but also for anyone who wants to analyze or create a public discourse. The list of the discursive concepts of the national identity with which we operated in the thesis facilitates the production of speeches or can serve to create an application for automatic generation of public discourses with a diverse range of topics, based in particular on abstract concepts.

АННОТАЦИЯ

Присекарь Валентина. Когнитивный подход к метафоре в дискурсе идентичности (на примере немецкого и румынского языка).

Докторская диссертация по филологии по специальности по специальности

621.06. Теория текста; анализ дискурса; стилистика, Кишинев, 2021

Структура диссертации: Диссертация состоит из введения, трех глав, выводов и рекомендаций, списка литературы - 159 наименований. Основной текст докторской работы - 140 страниц, 14 таблиц, 14 рисунков и 4 приложения.

Результаты диссертации отражены в 9 научных работах.

Ключевые слова: концептуальное, дискурсивное, идентичность, креативная метафора, метафорические выражения и структуры, когнитивная лингвистика, метафорические модели, абстрактные понятия, СМТ; идентичность, национальная идентичность; политический дискурс, дискурс об идентичности.

Цель работы: анализ дискурсивных структур, то, каким образом метафорические выражения передают и конструируют национальную идентичность в дискурсе идентичности, в определенном пространстве и в определенный период времени и определенными ораторами.

Цели исследования: реконструировать метафорические образы культурной, политической и социальной реальности через дискурс идентичности (1989-2018), посредством образов, описывающих исторические события как важные переживания или как «пороги коллективной биографии»; сравнительное исследование метафорического мышления в немецком и румынском обществе с помощью модели изначальной и гражданской идентичности, «автоматического и» мышления в двух разных странах, подчеркивая сходства и различия метафорических структур; реконструкция метафорического отражения немецкой и румынской национальной идентичности в содержании дискурса идентичности; выявление универсальности и непохожести метафоры в двух дискурсивных корпусах.

Новизна и научная оригинальность: докторская диссертация представляет собой междисциплинарное новаторское исследование, которое является одной из первых работ посвященных метафорической идентичности, в частности в сравнительной перспективе. Предмет исследования относится к направлению, которое стало проявляться с большей видимостью лишь после 2003 года, когда появились первые статьи, посвященные социальным наукам, а затем лингвистике.

Полученные результаты: Из анализа метафорических выражений были получены две основные модели идентичности: первичная (естественная) модель идентичности, присутствующая немецкому дискурсу идентичности, и (построенная) модель гражданской идентичности, характерная для румынского дискурса идентичности.

Теоретическая значимость и прикладная ценность. Модель анализа в триаде метафора-идентичность-дискурс, разработанная в настоящей работе, может применяться как при анализе национальной, так и индивидуальной идентичности, для выявления когнитивных паттернов на латентном уровне, получая значение, не зависящее от намерения говорящего. В то же время, модель может служить теоретической и практической основой для исследования национальной метафорической, а также и личной идентичности в дискурсе с использованием одних и тех же параметров анализа.

Внедрение научных результатов. Модель дискурсивного анализа, основанная на когнитивном подходе к метафоре, актуальна как для специалистов в области лингвистики, политики, психологии, истории и т. д., так и для всех кто хочет проанализировать или создать публичный дискурс. Список дискурсивных концепций национальной идентичности, которыми мы оперировали в диссертации, облегчает производство дискурсов, может служить для создания приложения для автоматической генерации публичных дискурсов с разнообразным набором тем, в частности, на основе абстрактных концепций.

INTRODUCERE

Propria perspectivă metaforică a acestei lucrări va consta în faptul că este o *călătorie* cognitivă emoțională și intelectuală, cu o *direcție* și un *traseu* bine definit, a cărei *destinație* este, în primul rând, atingerea unui scop discret de interes personal: conștientizarea propriilor patternuri metaforice cognitivo-lingvistice, iar, în al doilea rând, unul comunitar: care nu este altceva decât lărgirea ariei de acoperire a interesului personal la nivel național și european prin conștientizarea patternurilor metaforice, care sunt de găsit în universul discursului în limba română și germană. Lucrarea este o îmbinare armonioasă între aceste două interese, dar realizată pragmatic și focalizată pe MC ale identității naționale din discursul identitar. În general, orice analiză a identității, indiferent de disciplină, domeniu sau de unghiul analizat, începe inconștient sau apare pe parcurs în paralel cu analiza propriei identități.

Actualitatea și importanța temei:

În corelație cu discursul combinat cu identitatea la nivel lingvistic inter- și multidisciplinar, metafora a început să fie studiată abia după anul 2000. Prin urmare, este o direcție nouă de cercetare. Lucrarea noastră se situează în spațiul interdisciplinar, fiind focalizată pe discipline ca psihologia, sociologia, etnologia, antropologia, politica.

Actualitatea temei: În lingvistică, lucrarea este un studiu de pionierat și prima care abordează binomul *metaforă-identitate*, în special dintr-o perspectivă *comparativă*. Tema de cercetare se încadrează într-o direcție nouă, care a început să fie abordată sporadic abia după anul 2003, când a apărut prima lucrare în domeniul relațiilor internaționale: monografia lui R. Hülse despre *metaforă* (ca fenomen discursiv) și *identitate* (europeană).

Importanța temei: În procesul schimbărilor sociale rapide necesitatea cunoștințelor teoretice și practice despre identitate și aplicarea lor în practică este un imperativ. Identitatea națională germană și românească în *marea* identitate europeană și în *oceanul* identitar al globalizării, ca model al identității civice, dar și primordiale, necesită un studiu continuu pentru că periferiile standardului identitar sunt mereu în schimbare. Pornind de la conștientizarea propriei identități cognitiv-lingvistice, prin prisma metaforelor, fenomenul se extinde până la conștiința metaforică națională, iar în limitele acestui studiu se încadrează în dimensiunea europeană. Deoarece identitatea este un fenomen abstract, iar metafora conține elemente semi-abstracte, identitatea cognitiv-lingvistică poate fi explicată prin intermediul MC. Cunoștințele despre mecanismele lingvistice și metaforice din DI ar putea să contribuie la dezvăluirea mostrelor tipice ale construcției identității incluse și în alte tipuri de discursuri.

Modelul și metodologia de analiză a identității prin intermediul metaforelor, dezvoltate în prezenta investigație, pot fi aplicate și în analiza discursului identității individuale. Este vorba, în

special, de domenii precum lingvistica (cum și ce metafore utilizăm în vorbire/discurs), psihologia (deoarece studiul abordează metafora dintr-o perspectivă cognitiv-metaforică), politica (în special pentru crearea discursurilor influente și cu un impact puternic psiholingvistic asupra receptorului), etnografia și antropologia (analiza mentalității prin modul de gândire și vorbire metaforică) etc. În procesul cercetării noastre privind identitatea națională am identificat multiple concepte comune cu identitatea personală. De exemplu, resursele identității sau identitatea și scopurile sunt niște concepte valabile pentru ambele identități analizate. Această lucrare poate servi ca bază teoretică și practică pentru cercetarea identității metaforice personale în discurs prin intermediul aceluiași parametri de analiză.

Individualitatea și *unicitatea națională este o valoare apreciată în societățile moderne* [51, p. 27], de aceea orice studiu realizat la această temă este „o perlă” prin valoarea sa reprezentativă.

Prezentarea rezultatelor cercetărilor anterioare referitoare la tema aleasă:

În urma consultării literaturii de specialitate, având ca termeni-cheie: metaforă, MC, discurs, DI, identitate, identitate națională, respectiv, combinarea acestora, precum și sinonimele lor relative, am constatat foarte puține interferențe cu prezenta temă de cercetare. Această constatare permite să afirmăm că binomul „metaforă conceptuală și DI” prezintă o direcție de cercetare nouă. Din lista lucrărilor analizate în contextul investigației noastre se evidențiază două, având în centru limba germană, ambele scrise de autori germani: monografia „Metaphern der EU-Erweiterung als Konstruktionen europäischer Identität” din 2003, de R. Hülse și lucrarea „Die gestaltende Kraft von Sprachbildern und Metaphern. Deutungen und Konstruktionen von Staatlichkeit in der deutschen Debatte über die europäischen Verfassungsvertrag“ din 2006, de S. Schieder. Prima lucrare este un studiu din domeniul științelor politice, mai exact al relațiilor internaționale, care analizează identitatea europeană prin prisma MC. A doua lucrare se situează mai spre periferie în comparație cu scopul cercetării noastre, dar este centrată la fel pe discurs și MC și urmărește MC din dezbaterile în limba germană asupra formării unei constituții europene.

În România, cercetătoarea Simina-Maria Terian publică, în 2012, articolul „Discursul public românesc înainte și după integrarea europeană. O abordare din perspectiva lingvisticii cognitive”, prin care abordează identitatea românească prin prisma metaforelor conceptuale identitare. Dintre cercetările realizate, aceasta este unica lucrare în spațiul românesc care unește MC și identitatea într-un concept comun.

Cu toate că sunt prezente unele tangențe ale acestor lucrări menționate anterior cu propria lucrare, doar două dintre cele trei studii abordează binomul metaforă – identitate germană [vezi 63], dar în schimb lipsește analiza comparativă dintre două limbi. Încă în 2003 R. Hülse vorbește despre absența cercetărilor interdisciplinare ale binomului tematicii metaforă-identitate,

iar de atunci direcțiile cercetării în acest domeniu au rămas aproape neschimbate. Cu șaisprezece ani în urmă R. Hülse scrie că întrebările despre formarea identității colective abia de sunt abordate în științele limbii [63, p.133], în același timp el menționează doar un exemplu din științele umane – o lucrare de Ruth Wodak et al. din 1998, care abordează metafora, doar sumar și superficial, în contextul cercetării identității (austriece).

Originalitatea și unicitatea. Pornind de la faptul că identitatea națională este un fenomen dificil de studiat, cu atât mai mare este gradul de dificultate atunci când se face o analiză comparativă a identităților metaforice. În procesul cercetării literaturii de specialitate nu am găsit nici o sursă care să analizeze metaforicitatea sau abordarea cognitivă a metaforei din perspectivă identitară comparată între două limbi. Dintr-o atare abordare rezultă *unicitatea, originalitatea, dar și dificultatea prezentei cercetări.*

Scopul cercetării:

Cunoașterea, înțelegerea, analiza, sinteza și evaluarea structurilor metaforice în discursurile despre identitate în limba germană și română, modul în care acestea o construiesc sau creează, într-un anumit loc și într-o anumită perioadă de timp, de către anumiți locutori social activi.

Obiective:

O1: Ilustrarea caracterului imaginar sau construit al IN, care este prezent în DI concret și autentic în contextul discursiv public și mediat, respectiv.

O2: Cercetarea modului de gândire metaforică germană și românească prin prisma modelului identității primordiale și civice, a modului de gândire „automat și fără efort” în DI în limba germană și română, în două spații și contexte naționale diferite, cu asemănări și deosebiri metaforice.

O3: Reconstituirea imaginilor metaforice prin intermediul DI ale realității sociale, culturale, politice în ultimele trei decenii prin prisma evenimentelor istorice ca punct de reper și experiențe cruciale sau ca „praguri ale biografiei colective”.

O4: Identificarea universalității (nivelul suprapus, structuri metaforice comune), alteritatea metaforică în cele două corpusuri discursive și ilustrarea frecvenței diferite sau similare a structurilor metaforice în ambele corpusuri discursive, indiferent de semnificația acestora.

O5: Identificarea legăturii structurilor metaforice prediscursive și creativitatea metaforică în DI.

O6: Explorarea expresiilor metaforice comune și creative din DI.

O7: Observarea ponderii țesutului expresiilor metaforice în DI.

O8: Evaluarea contribuției expresiilor metaforice la realizarea coeziunii, unității și structurii discursului, precum și la orientarea sa temporală și atemporală.

Pe lângă scop și obiective, parcursul cercetării mai este direcționat și de câteva întrebări de bază: cum construiesc structurile metaforice identitatea națională (IN)? Este IN rezultatul procesului de imaginație, proiectare, planificare și anticipare mijlocită prin discursul repetat sau IN este rezultatul unui proces natural? Prin ce mijloace lingvistice este construită IN din discurs? Ce structuri metaforice predomină în DI? Care este ponderea lexemelor din DS, lexeme utilizate cu sens metaforic, în ambele corpusuri discursive? Există o diferență între acestea, având o temă comună în ambele cazuri?

Ipoteza: Se consideră că unii locutori manifestă scepticism față de utilizarea metaforelor, iar alții, din contra, le întrebuițează generos în discursuri. În lucrarea de față încercăm să argumentăm veridicitatea sau falsitatea acestei ipoteze, să observăm dacă actorii politici preferă sau renunță să recurgă la limbajul metaforic în cadrul identitar și să demonstrăm dacă acest limbaj cu țesătură metaforică poate fi exclus sau este greu de evitat în operarea cu unele concepte abstracte la care apelează enunțiatorul în discursul său. În același timp, teza nu presupune formularea doar a unei simple ipoteze, ci se concentrează simultan pe identificarea tiparelor metaforice din practicile discursive care predomină în modelul identității primordiale și civice (în baza corpusurilor constituite pentru prezenta lucrare).

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese: Metoda generală pe care am utilizat-o în procesul cercetării ar putea fi numită simbolic „clepsidra”. Am pornit de la o analiză universală a situației socio-politico-culturale a contextului național istoric german și românesc de după 1989. Următorul pas a vizat analiza generală a discursurilor despre identitate selectate și incluse în corpusuri, pornind de la un punct de vedere lingvistic și cultural, iar în final, a urmat operația de identificare a expresiilor metaforice, respectiv a MC, în corpusurile discursive. În capitolul 3 venim cu o analiză empirică lingvistico-cognitivă a DIG și DIR, combinată însă cu multiple elemente de inter- și multidisciplinaritate. În ambele corpusuri discursive MC au fost identificate dintr-o perspectivă multi-metodologică, adică combinând câteva metode: MIP, MIPVU, MIV, MLDA, metoda onomasiologico-cognitivă, pe care le descriem detaliat în capitolul 2. La baza identificării MC se află metoda onomasiologico-cognitivă elaborată de O. Jäkel, suplimentată sporadic, unde a fost cazul, prin alte metode complementare menționate anterior. Totuși, am inclus și o sinteză a metodelor menționate anterior, pe care am considerat-o a fi propria metodă de identificare a expresiilor metaforice din discurs. Astfel, am urmat traseul „bottom-up”, specific pentru literatura germană în situațiile de cercetare a metaforelor.

„Partea de jos a clepsidrei”, adică ultima secvență a analizei, constă în reluarea datelor obținute în rezultatul analizei MC și corelarea lor cu rezultatele analizei pre-metaforice, adică rezultatele analizei socio-politico-culturale și cele ale AD național în general. Acest algoritm finalizează prin conturarea unităților purtătoare de identitate metaforică. Este vorba despre o identitate care constă dintr-un nucleu și periferie, nucleul fiind metaforele la nivel cognitiv-lingvistic, iar periferia – identitatea germană și românească. Aceste două „nuclee metaforice naționale” sunt analizate în investigația noastră în mod separat, dar nu lipsesc multiple intersecții. Constatarea respectivă permite să vorbim despre nucleul metaforic în limba germană și română, precum și cel comun ambelor limbi, adică nivelul suprapus de MC.

Aplicarea metodologiei de analiză a conceptelor metaforice în AD: procesul de identificare a metaforelor în DI este urmat în prezenta lucrare de o clasificare conform unor domenii surse ale metaforelor. Din mulțimea de metafore le-am selectat pe cele majoritar convenționale, adică pe cele care apar frecvent în DI drept constante care se referă la tema generală a discursului: identitatea. Pentru aceasta am urmat câteva concepte-cheie din „webul identitar”, pe care l-am realizat pentru prezentul studiu. Crearea propriului „web identitar” a fost necesar pentru a obține o traiectorie prestabilită ce ar permite o orientare în direcția modelului primordial și civic de analiză a identității în discurs.

Modele de analiză pentru interpretarea MC [după R. Hülse și R. Zimmermann]: în urma identificării, selectării și clasificării MC pe domenii, le-am analizat aplicând modelul lui R. Hülse, cu unele modificări adaptate scopului nostru de cercetare. Aplicarea modelului hülserian de AD prin prisma metaforelor a fost necesară pentru obținerea datelor științifice obiective și bine structurate, pentru a nu ne limita doar la o identificare și o selectare a MC, dar și în vederea unei analize integratoare a acestora în universul discursiv, deoarece obiectul cercetării noastre este MC în discursul despre identitate, iar tema discursului cercetat prin prisma cognitiv-metaforică vizează identitatea metaforică creată în discurs.

În contextul cercetărilor multi- și interdisciplinare, o analiză pur lingvistică, pur cognitivă, pur discursivă sau pur pragmatică a metaforei ar fi de neimaginat. R. Hülse la fel observă această latură de combinare a abordărilor metaforei, de exemplu, a perspectivei cognitive cu cea discursivă, menționând că „ele nu se contrazic, ci parțial se completează și se extind reciproc / se măresc” [60, p.33]. O combinație dintre abordarea cognitivă și discursivă a metaforei o regăsim și în lucrarea lui Miliken din 1996, dar acest pas a fost criticat de R. Hülse ca fiind o combinație „lipsită de explicație”. O. Jäkel este de aceeași părere, că abordarea retorică, semantică și cognitivă a metaforei se completează reciproc [62, p.36]. Al doilea model după care ne-am ghidat în timpul analizei și explicării MC a fost grila de întrebări

realizată de R. Zimmermann într-un studiu publicat în anul 2000. O traducere și o adaptare a acestui model teoretic propus au fost incluse în anexe.

Sumarul capitolelor tezei:

Capitolul 1, Abordări actuale în cercetarea discursului, reprezintă o incursiune retrospectivă despre discurs, metaforă și identitate și oferă suportul teoretic pentru partea practică a lucrării. Ca urmare a studierii literaturii, am ajuns la concluzia că termenul *discurs despre identitate* reflectă mai bine fenomenul ce se conturează în textele studiate, deaceia în această lucrare vom folosi preponderent acest termen. În primul capitol argumentăm interdependența dintre limbă și vorbire, apoi propunem o revizuire a clasificărilor aplicate discursurilor bazată pe descrierea mai detaliată a discursului politic și a celui despre identitate ca o subcategorie a discursului politic. Discursul despre identitate a fost prezentat prin prisma modelului de AD SPEAKING. Tot în capitolul 1 propunem direcții și modele de analiză generală și specifică a discursului (modelul lui O. Livesey din 2004, modelul lui J.P. Gee din 1999, modelul lui R. Hülse din 2003a și 2006, modelul lui Ruth Wodak et al din 2009, modelul SPEAKING), dar și metode specifice (metoda cuvintelor-cheie, triangularea, lexicometria, reflexivitatea) de AD. De asemenea, în capitolul 1 argumentăm și susținem preferința pentru aceste modele și metode.

AD din perspectivă metaforică: Orice tip de discurs oferă vorbitorului un anumit spectru de metafore, astfel că orice receptor al discursului înțelege și le acceptă. Utilizarea metaforelor, felul în care gândește și vorbește locutorul pe o anumită temă sunt dictate chiar de discurs. Prin urmare, metaforele convenționale, cele care apar frecvent și constant în discurs, stabilizează discursul și definesc o rețea de convingeri și speranțe în discurs, la care locutorul și interlocutorul iau parte. În acest fel, aceste metafore devin constantele unui discurs, specifice unei anumite perioade de timp și unui anumit grup de persoane, pronunțate într-un anumit spațiu. Prin intermediul lor avem posibilitatea de a analiza dedesubturile suprafeței icebergului a ceea ce se zice despre o anumită temă a discursului și de a înțelege convingerile și presupunerile participanților la discurs, acestea nefiind spuse sau comunicate direct, dar conturate de realitatea fundamentală.

În capitolul 2, Cercetarea metaforei în discurs și universaliiile, operăm cu teoriile, tipurile (MC, MC identitare, metaforele discursive, metaforele convenționale și cele creative) și universaliiile metaforei (materialitatea, alteritatea, istoricitatea), care le-am aplicat în prezenta cercetare. În același capitol am mai introdus metode de identificare a MC: MIP, MIPVU, MIV, MLDA, metoda onomasiologico-cognitivă a lui O. Jäkel, precum și modele de interpretare a MC: modelul lui R. Hülse [60], modelul lui S. Schieder [72], modelul teoretic propus de R. Zimmermann [74]. Aceste metode și modele de interpretare le-am aplicat în cercetarea noastră. În acest capitol am inclus și am explicat terminologia cu care am operat în această teză.

Pe parcursul cercetării ne-am concentrat pe abordarea *cognitivă* a metaforei, rămânând totuși deschiși unor nuanțări și completări ale datelor obținute cu alte abordări moderne, prezente, în special, în spațiul german, cum ar fi, de exemplu, abordarea metaforei ca fenomen discursiv (și a tipului de „metaforă discursivă” introdus de J. Zinken et al) și abordarea discursiv-pragmatică a metaforei (prezentă și favorizată în lucrarea lui S. Schieder. Conform semanticii cognitive finalitatea metaforei este justificată la nivelul conceptual, care este anterior limbajului și care apoi se materializează prin limbă, utilizând combinații ale DȚ cu DS. Chiar dacă ne concentrăm pe lingvistica cognitivă, ne axăm în studiul nostru parțial și pe lingvistica integrală, elaborată de marele lingvist E. Coșeriu, care se situează mai mult pe *planul istoric*, dar înglobează și elemente ce aparțin planului individual (contribuția fiecărui locutor) și universal (suprapunerea MC din limba germană și română). În tot acest proces ne concentrăm pe *produs*, adică pe expresiile metaforice rezultate din acest tip de activitate.

Capitolul 3, Abordarea cognitivă a metaforei în discursul identitar, prezintă rezultate practice ale lucrării. Aici descriem criteriile de formare a corpusurilor, clasificarea după domenii – surse semantice ale expresiilor metaforice, respectiv MC, identificate și interpretarea acestora din perspectivă cognitiv-lingvistică, dar și, parțial, din perspectivă discursiv-pragmatică.

Analiza contextului empiric: Pentru formarea corpusurilor discursive am avut drept reper trei criterii de bază: 1. Perioada: trei decenii (1989-2019); 2. Locul: Germania și România; 3. Materialul pentru analiză: discursurile despre identitate ale președinților germani și români. DIG fiecare separat se caracterizează printr-o lungime considerabilă și evident diferită ca volum comparativ cu cele în limba română; de aceea numărul de DIG este mai mic decât numărul DIR. Criteriul de bază pentru egalarea volumului ambelor corpusuri a fost numărul de cuvinte: aproximativ 100 000 de cuvinte pentru fiecare limbă. Corpusurile discursive pentru ambele limbi total depășește 200 000 de cuvinte.

Alte elemente care argumentează modul de concepere și realizare a cercetării: limbajul științific și alegerea terminologiei; deoarece binomul *MC – IN* este o direcție de cercetare nouă și puțin explorată în limba română, am tradus termenii utilizați în lucrări despre *MC, discurs și identitate* din limba engleză și germană, am consultat direcțiile, metodele, curente și disciplinele de cercetare adiacente, iar unele noțiuni le-am preluat direct din literatura de specialitate tangențială ca tematică scrisă în limba română, ca, de exemplu, „metafora conceptuală identitară”.

Noutatea științifică. În procesul cercetării literaturii de specialitate nu am găsit surse care să analizeze metaforicitatea și abordarea cognitivă a metaforei din perspectivă identitară, în plan comparat între două limbi. Anume dintr-o atare abordare rezultă noutatea, unicitatea, originalitatea, dar și dificultatea prezentei investigații.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul de investigație. Problema științifică importantă soluționată vizează elucidarea rolului locutorilor sociali în formarea identității lingvistico-metaforice în discurs, precum și etalarea reperelor funcționale ale metaforicității discursive, dar și elucidarea specificului ideologic ca totalitate a ideilor și concepțiilor identitare care reflectă, într-o formă teoretică, interesele și aspirațiile sociale într-o anumită epocă, puse în circuit prin intermediul discursurilor. Problema a fost abordată prin prisma schimbărilor, care s-au produs la sfârșitul secolului trecut - începutul secolului prezent și care au generat modificarea identității metaforico-discursive, a opțiunilor și a tendințelor de valorificare a metaforicității în discursul despre identitate, în vederea eficientizării identității metaforice prin implementarea rezultatelor cercetării realizate în cadrul acestui studiu.

Semnificația teoretică a lucrării. Prezentul studiu constituie o sursă actuală și modernă de documentare a publicului avizat din instituțiile cu profil filologic, a cercetătorilor antrenați în diferite proiecte de investigare științifică a structurilor metaforice din cadrul identitar din oratoria în limba germană și română.

Valoarea aplicativă a lucrării. Studiul efectuat prezintă informații pertinente pentru întocmirea unor cursuri teoretice destinate studenților de la facultățile de profil filologic, oferă premise pentru cercetări ulterioare ale metaforei, identității și discursului din perspectiva teoriei și practicii discursive.

Curenți abordate/discipline: pozitivism, post/structuralism, constructivism (curent-metodă) și deconstructivism. Am optat pentru curentul de/constructivismului. Pentru cunoașterea identității metaforice am „deconstruit” lexical corpusurile discursive pentru a reconstrui apoi identitatea metaforică, bazată pe „constructe cognitiv-metaforice” și având la bază MC.

Datorită perspectivei post-structuraliste, am avut posibilitatea să preluăm elemente de analiză din „metoda mobilă” de Knoll, dintr-o lucrare din 2011, de analiză a metaforei din alte discipline și domenii, în special, la nivelul combinației analizei micro-macro, care apare mai frecvent în sociologia tradițională. În 2011 M. Schmitt scrie într-un articol că post-structuralismul, ca metodologie, cuprinde un mix de metode pentru analiză, în care, de altfel, este inclusă și triangularea, pe care am utilizat-o și noi în prezentul studiu. Metaforele discursive, a căror subcategorie o prezintă MC, sunt constantele unui discurs, de aceea le putem încadra în curentul structuralist, deoarece se supun ușor unei structurări, în schimb metoda de interpretare a acestora se încadrează în post-structuralism; de aceea pentru analiza exhaustivă a semnificației metaforei în discurs este necesară abordarea multi- și interdisciplinară.

1. ABORDĂRI ACTUALE ÎN CERCETAREA DISCURSULUI

1.1. Discursul: interdependența limbă și vorbire vs limbaj

Pentru început dorim să introducem un preambul de definire și explicare a unor termeni indubitabil corelați cu definiția vastă a discursului, precum limbă, limbaj, vorbire. Conform studiului lui F. de Saussure „Cours de linguistique generale” din 1916, lingvistica operează cu doi termeni principali: „limbă” (sistem, schemă, cod) și „vorbire” (actualizare, realizare, utilizare). După F. de Saussure, acestea se află în interdependență, dar sunt caracterizate și de multiple diferențe. *Limba* reprezintă latura socială stabilă, cu granițe precise, fiind statică. Totuși, fiind un sistem lingvistic, ea se află în continuă mișcare și este determinată de nevoile vorbitorilor. După Marianne Jørgensen, limba este structurată în corespundere cu diferite tipare urmate de indivizi în procesul de participare la viața socială [28, p. 1]. Limba este componenta principală în definirea identității, „un element structurant al conștiinței de sine a națiunilor”, iar, alături de mituri și simboluri, ea face parte din inventarul esențial al funcționării identității [109, p. 159]. *Vorbirea*, în schimb, reprezintă latura individuală, particulară, dinamică și infinit de variată. Pentru F. de Saussure vorbirea este sinonimă cu discursul.

Ca formă descendentă a limbii apare *limbajul*, el fiind o parte a limbii care există într-o practică socială [145, p.277]. Delimitarea terminologică dintre „limbă” și „limbaj” s-a realizat abia în sec. XIX, de aceea multe limbi încă nu dispun de un termen pentru a desemna diferențele. Atât limba, cât și limbajul sunt ansambluri utilizate în scopuri comunicative, limba fiind, totodată, un limbaj. Diferența dintre acestea este că limbajul nu este o limbă. *Limbajul* reprezintă o instituție a limbii, mai fiind numit și instituție socială. Conform definiției Dicționarului de Științe ale Limbii (DȘL) limbajul este „ansamblul limbii ca instituție socială comună tuturor subiecților care o vorbesc și al discursului, ca realizare individuală a vorbirii în texte sau mesaje concrete”. Limbajul mai este descris ca fiind un „fapt produs” sau o „activitate creatoare”, deoarece este în corelație cu o activitate socio-culturală [145, p.277]. După E. Coșeriu, limbajul ca o competență, în contextul său de ansamblu și în cel de discurs, este aproape sinonim cu „vorbirea”. Comparativ cu cercetările din anii precedenți, care atribuiau limbajului un rol descriptiv, studiile recente acordă o mare importanță limbajului, oferindu-i statutul de construcție a realității sociale. Totuși ideea că limbajul ar constitui realitatea, care predomină în societatea actuală, s-a regăsit și în lucrările anterioare, aparținând diferitor domenii, precum ale lui L. Wittgenstein (filozofia limbajului), J. Austin (filozofie) și H. Sacks (sociologie). Astfel, constatăm că limbajului îi revine un rol activ. Există mai multe tipuri de limbațe, printre care se

regăsește și cel metaforic, care este „o manifestare de suprafață a metaforei conceptuale” [35, p.244].

Extinzând noțiunea de vorbire, pe care F. de Saussure o consideră sinonimă cu discursul, fiecare știință o abordează, respectiv AD, în corespundere cu focalizarea, scopul și obiectivele de cercetare. În sfera științelor umane *discursul* a fost și rămâne o temă de cercetare cu tendință progresivă. *Discursul* se definește prin asocierea cu noțiunea-cheie a lingvisticii, adică cu dihotomia discurs / limbă, în care discursul reprezintă utilizarea concretă a sistemului limbii și o poziționare într-un câmp discursiv (discurs sindical, discurs didactic). Limba este definită ca un sistem de comunicare propriu membrilor unei comunități [126, p.71].

După primele studii asupra discursului, realizate din perspectiva lingvisticii, au urmat cercetări cu caracter și discursiv, iar raporturile dintre istorie, psihologie, sociologie și alte științe socio-umane și lingvistică au crescut în importanță. Discursul apare, incontestabil, dintr-o rețea socio-istorico-culturală, iar această rețea își pune amprenta pe orice manifestare particulară, inclusiv pe limbaj. Discursul este mereu ancorat într-un context socio-cultural, fiind modelat de o anumită epistemă și vizează o anumită finalitate, determinată de rolurile pe care le preiau agenții discursivi [126, p. 71, 76]. Discursul vizează comprehensiunea interacțiunilor din societate, iar interacțiunile sunt „atomii societății” [126, p.13]. În urma analizei unor lucrări științifice din domeniu, putem vorbi despre trei caracteristici de bază care definesc discursul:

1. Interactivitatea: „Limbajul este întotdeauna orientat către cineva – către altul sau alții” [90, p. 17]. Este vorba despre coeziunea socială sau dimensiunea intersubiectivă. În opinia Angelei Coșciug, discursul „exprimă interacțiunea dintre protagoniști, îndeplinește o funcție integrativă de comunicare și înglobează o temă unică” [89, p.16]. Discursul este caracterizat de către M. Stubbs (1983) ca fiind interactiv, în comparație cu *textul* care este un monolog non-interactiv. În acest context vorbim predominant despre prezența oralității.

2. Tema unică: unii cercetători corelează discursul cu anumite teme. M. Foucault, citat de Baber, extinde definiția la „un set de înțelesuri, metafore, reprezentări, imagini, narațiuni, afirmații etc. care, puse împreună, formează o versiune particulară a evenimentelor” [p.30-31]. Prin intermediul discursului ne referim la un anumit context al utilizării limbajului, cum ar fi, de exemplu, discursul politic sau discursul public.

3. Istoricitatea: funcționarea sincronă a limbii. Din perspectivă coșeriană există necesitatea de a delimita inițial planurile limbajului, din care rezultă sau care se echivalează cu trei lingvistici [90, p. 15-16]:

- a. Planul universal al vorbirii în general (independent de determinările istorice) – lingvistica vorbirii,
- b. Planul istoric al limbilor – lingvistica limbilor,

c. Planul individual al discursului – lingvistica discursului sau a textului.

Noi avem ca obiectiv principal al tezei lingvistica discursului și anume analiza din perspectivă sincronă. După E. Coșeriu limbile istorice se formează și se dezvoltă istoric, dar funcționează sincron. Este totuși necesar să facem diferența între a. *sincronia structurilor* și b. *sincronia limbii*. Prima categorie are ca principiu de bază *continuitatea istorică*, pentru că în realitate într-o limbă istorică se schimbă doar *parțial sistemele lingvistice* (germ. „Teilsysteme”). Preluând exemplul coșerian, multe structuri lexicale din romanele lui H. Balzac sunt identice cu cele ale limbii franceze actuale. În schimb în sincronia limbii limitarea doar la un anumit fenomen lingvistic (germ. „Sprachzustand”) este o premisă necesară pentru o descriere coerentă a structurilor „limbajului funcțional”. Totodată o descriere coerentă nu înseamnă și o „coerență internă a limbii (istorice)”. Pe de altă parte un fenomen lingvistic istoric nu este niciodată doar „sincronic” [91, p. 215, 216]. Din cele descrise anterior rezultă că o analiză sincronă a discursurilor nu exclude automat opusul acesteia cu unele elemente diacronice, care se intersectează și sunt parte componentă a structurilor lingvistice făcând parte din funcționalitatea limbii.

Enérgeia reprezintă discursul, ca și activitate creatoare. Dacă limba este considerată ca un produs static, în acest caz nu se poate înțelege dinamica limbii, la care completăm și o interpretare dinamică [58, p. 71, 72]. Prin urmare istoricității discursului îi este specifică atât latura sistemică, cât și dinamică.

Definiția discursului centrată pe mizele istorice o regăsim și la M. Foucault, care menționează că ar trebui să numim discurs un grup de enunțuri care aparțin aceleiași formațiuni discursive. În același timp, discursul este alcătuit dintr-un număr limitat de afirmații pentru care se poate defini un grup de condiții de existență. Astfel discursul nu este o formă ideală și atemporală, ci este chiar de la început până la sfârșit un *fragment de istorie care își prezintă propriile limite, diviziunile, transformările și modurile specifice temporalității sale*. (subl. aut.) [Foucault 1972:117 *apud* 145, p.12]. Generalizând aceste opinii, putem defini discursul ca o activitate verbală sau scrisă, generată sau care generează anumite realități și contexte, bazate pe o anumită temă, incluzând un emițător, precum și minim un receptor căruia îi este adresat mesajul. În paralel cu aceste două criterii, perioada istorică își pune amprenta asupra discursului la nivel național, dar și individual. Discursul este o formă naturală sau elaborată de comunicare, o colecție de texte, un mod de vorbire, numit și cod, având la bază o anumită tematică.

1.2. Direcții, modele și metode de AD

În anii '60 și '70, analiza discursului cunoaște o focalizare ideologică, cum ar fi discursul comunist, socialist etc. În anii '60 apare Școala Franceză de Analiză a Discursului (ȘFAD), a

cărei caracteristică principală consta în analiza discursului „model, cu un mare grad de stabilitate” din punct de vedere critic. Anterior, dar și simultan cu Școala Franceză, funcționează Școala de la Palo Alto, care, în anii '50-'60, a dezvoltat pragmatica comunicării umane. Școala de la Palo Alto a influențat considerabil tendința ulterioară de AD. Fundamentul AD actual a fost pregătit de trei tendințe importante din anul 1960: lingvistica textuală, etnografia comunicării și Școala Franceză de AD. AD studiază producția verbală în ansamblu și în situații specifice de comunicare [130, p.13]. AD are ca parametri principali de analiză, pe lângă latura lingvistică, temporalitatea și spațialitatea. Începând cu anii '80, AD se îndreaptă spre un anumit gen discursiv (știri, publicitate, narațiune, rapoarte, articole, conferințe etc.), la un spațiu social specific și la un câmp discursiv țintă [127, p.16].

AD nu este o disciplină caracterizată prin omogenitate. Se poate aprecia caracterul multi-, inter-, și transdisciplinar al AD. Câțiva autori au marcat traseul cercetării în direcții mai specializate; vom menționa câteva nume: M.A.K. Halliday, T. A. van Dijk - lingvistica textului; H. Sack, E. Goffman – etnometodologie; M. Foucault, U. Eco – semiotica; J. Derrida – deconstrucționism; Ruth Wodak, N. Fairclough – ACD; S.H. Kress – AMD; Ch. Wetherell – psihologia discursivă; G. Lakoff, Deborah Tannen – modelul cognitiv. Astfel, AD se află la intersecția disciplinelor umaniste care au o funcție auxiliară în AD. Termenul de discurs presupune conexiunea limbajului cu realitatea nonlingvistică, iar aceasta duce la interdisciplinaritate în AD. Despre importanța interdisciplinarității în cercetare menționează și cercetătoarea Viorica Lifari ca fiind necesară pentru „o înțelegere mai bună a celor mai subtile particularități ale mentalității umane” [108, p. 61]. Conceptul de „discurs” face trimitere la formațiunea discursivă ca entitate mai vastă, adică entitatea socială.

În literatura de specialitate există două mari curente care întrebuințează două metode diferite de AD: *direcția franceză* și *direcția anglo-saxonă*. Direcția franceză, reprezentată de Școala Franceză de AD, apărută în anii 60, are ca metodă de bază structuralismul și include analiza lingvistică și istorică din punct de vedere critic, analiza critică a discursului (ACD) sau o combinație dintre acestea. Direcția anglo-saxonă are ca metodă de bază interacționismul, bazat pe psihologie și sociologie. Pentru a efectua o AD, este foarte important a decide direcția de analiză prin selectarea metodei potrivite scopului cercetării. Aceste două tendințe, direcția franceză și cea anglo-saxonă, de AD în diferite culturi au fost sintetizate de F. Gadet [apud 127].

Tabelul 1.1 Direcția franceză și anglo-saxonă de AD după F. Gadet

	AD franceză	AD anglo-saxonă
Tip de discurs	Scris Cadrul instituțional doctrinar	Oral Conversația cotidiană ordinară
Finalitate	Scopul textual Explicație – formă	Scop comunicațional Descriere uzaj

	Construirea obiectului	Imanența obiectului
Metodă	Structuralism Lingvistică și istorie	Interacționism Psihologie și sociologie
Origine	Lingvistică	Antropologie

R. Hülse critică metoda franceză de AD, menționând că, prin aplicarea ei, se caută structuri în discurs fără a se face o analiză detaliată a textului, în timp ce studiile lingvistice se pierd în detalii de vorbire, care nu au o însemnătate în marele context [64, p. 230].

Descrierea generală a direcției franceze și a celei anglo-saxone

Teoreticienii francezi au analizat discursul din punct de vedere lingvistic, având ca metodă structuralismul drept „curent intelectual” [2, p.141]. Curentul își are originea în teoriile lui F. de Saussure. Conform acestui curent, toate fenomenele sunt supuse unei structuri sau unui sistem. Structuraliștii se axează pe structura limbii într-o anumită perioadă, abordată sincron. Curentul a fost criticat, fiind considerat asocial, deoarece nu se concentrează pe modul în care vorbitorii utilizează limba, ci pe structura acesteia. În curentul structuralist se încadrează *metoda termenilor-cheie* (vezi capitolul 3 pentru cuvinte-cheie). Metoda de analiză a termenilor-cheie a fost inițiată de ȘFAD. Metoda este inspirată din cercetările lui Z. S. Harris. Ea constă în identificarea cuvintelor-cheie care sunt reprezentative pentru formațiunile discursive, apoi, prin constituirea corpurilor care include unitățile lingvistice unde sunt prezente aceste cuvinte-cheie. Este o abordare comparativă, deoarece termenii identificați sunt studiați în discursurile de același tip. Această abordare comparativă în discursuri se justifică prin faptul că cuvintele își schimbă valoarea în funcție de formațiunea discursivă în care apar. În formațiunile discursive se includ enunțurile care sunt frazele de bază și care includ cuvinte-cheie. Metoda termenilor-cheie a fost criticată pentru faptul că „subestimează dimensiunea intrinsecă de natură textuală și enunțativă a discursivității și reduce sensul la conținuturi doctrinale” [130, p.15]. Încadrată în curentul structuralismului, metoda cuvintelor-cheie se compune dintr-un sistem de simboluri arbitrar, iar sistemul este format din unități la nivel paradigmatic și sintagmatic. Astfel, cuvintele-cheie sunt definite nu de proprietățile intrinseci, ci de structura mai largă din care fac parte, fiind în corelație relevantă și operând între ele.

Metoda cuvintelor-cheie este inclusă în *lexicometrie*, care este o disciplină auxiliară AD. Lexicometria își are originea în Franța, în laboratorul de „Lexicometrie și texte politice” de la Școala Normală Superioară de la Saint-Cloud. Lexicologia se caracterizează prin formațiuni discursive din interiorul aceluiași *câmp discursiv* prin raportarea la alte formațiuni discursive din care rezultă o abordare comparativă. Astfel se realizează o rețea de relații între formațiunile discursive, reprezentând *unități în corelație*. Câmpurile discursive sunt definite de Delia Marga ca „un ansamblu de formațiuni discursive care se află în concurență, se delimitează reciproc într-

o regiune determinată a universului discursiv” [111, p.96]. După 1960, laboratorul a dezvoltat programe speciale pentru identificarea termenilor, care, de fapt, își pierd independența lexicală odată extrase din context. În lucrarea lui P. Baker, lexicometria este asociată combinației „coeziune lexicală” (eng. *lexical cohesion*). Coeziunea lexicală este definită de P. Baker astfel: „O modalitate de a atinge coeziunea prin repetarea aceluiași cuvânt sau frază sau folosind lanțuri de cuvinte conexe care contribuie la continuitatea sensului lexical” (trad. aut.). Repetarea unui cuvânt sau a unei fraze sau utilizarea lanțurilor de cuvinte înrudite redau un sens lexical. Acesta este un tip de coeziune lexicală. Un alt tip de coeziune implică repetarea categoriei semantice [2, p. 69].

O altă metodă de a analiza discursul este *triangularea*. Procedul de cercetare „triangulare” își găsește explicația în studiul lui F. de Saussure prin faptul că, odată abordat din mai multe puncte de vedere, „un fapt de limbaj” va însemna același lucru, indiferent de punctul de vedere adoptat [95, p.24]. După părerea noastră, ceea ce schimbă acest procedeu, odată inclus în AD, este amplitudinea și varietatea datelor complementare obținute prin variate metode, adică a rezultatelor științifice. Prin triangulare, diverse fenomene lingvistice sunt abordate dintr-o varietate de perspective metodologice și teoretice, împrumutate din diferite discipline [51, p.9]. Triangularea se referă la abordări multiple în metodele de analiză științifică. În cazul nostru, explorând identitatea, vom aplica o combinație a metodologiei pluraliste din perspectiva lingvistică, socio-politică, istorică și cognitivă.

Triangularea poate fi inclusă în curentul general de poststructuralism. Metoda apare atât în direcția de AD franceză, cât și în cea anglo-saxonă. Cuvântul „triangulare” este preluat din geometrie, iar utilitatea metodei este explicată de P. Baker astfel: „O viziune corectă se obține din privirea lucrurilor din două sau mai multe poziții” (trad. aut.) [2, p.153-154]. Avantajele acestui procedeu de AD sunt argumentate și de D. Layder, M. Reisigl and Ruth Wodak: „Ea facilitează verificarea valabilității ipotezelor, ancorează constatările în interpretări și explicații mai solide și permite cercetătorului să răspundă în mod flexibil la problemele și aspectele neprevăzute ale cercetării” (trad. aut.) [Layder 1993:128 apud 2, p.153-154]. De exemplu, în lucrarea „The Discursive Construction of National Identity”, Ruth Wodak combină metodologia triangulară din perspectivă istorică, socio-politică și lingvistică pentru a analiza influența discursului asupra formării identității Austriei.

În final dorim să menționăm *reflexivitatea*, nu ca metodă per se de analiză a discursului, ci ca „principiu metodologic”. Reflexivitatea este necesar a fi inclusă în AD, deoarece „...analiztii sunt adesea o parte a culturii studiate, aceștia împărtășesc multe dintre înțelesurile obișnuite exprimate în materialul analizat”(trad. aut.) [28, p.21]. Ea este prezentă în toate metodele și modele de AD.

1.2.1. Modele de analiză a discursului: J. Livesey, R. Hülse, J. Gee, Ruth Wodak și modelul lui D. Hymes

Nivelele de analiză au avansat în complexitate de la simpla analiză a cuvintelor, până la textualitate și semiotică, extinzându-se la interdiscursivitate. Astfel, Lilie Chouliaraki și N. Fairclough menționează că „analiza textului nu este suficientă pentru AD. Este necesară o perspectivă interdisciplinară în cadrul căreia se combină analiza textuală cu cea socială” [16, p.66]. De la metode simple de AD s-au dezvoltat treptat modele de AD în pedagogie, istorie, politică etc., ca, de exemplu, cel de M. Sinclair și D. Coulthard (1975), D. Coulthard și M. Montgomery (1981), E. Laclau și Ch. Mouffe (1985), M.H. Francis și M.A. Huston (1992) etc. În 1975 J.A. Fishman propune un model analitic de cercetare a discursului naționalist. Sociolingvistul american folosește cazuri concrete din istorie pentru a exemplifica prin anumite propoziții formele specifice naționalismului apărute din necesitatea de restaurare a identității.

Modelul lui J. Livesey a identității culturale individuale în discurs vs identitatea națională

Aproape orice tip de identitate poate fi analizat prin prisma webului identității culturale individuale al lui J. Livesey 2004. Chiar dacă în centrul acestui web se situează identitatea individuală, schema identitară se extinde și spre identitatea națională. Noi o folosim pentru a descrie identitatea metaforică. Există „noduri identitare” reflectate și în alte modele de analiză. Identitatea individuală, ca și cea națională, este definită ca un concept abstract, care include părți exhaustive ale unui întreg structurat. J. Livesey a clasificat aceste părți conform principiului de cultură, etnie, valori, religie, politică etc. Părțile menționate aparțin categoriei de concepte abstracte, de altfel, ca și identitatea. Considerăm că acestui cameleon web fragmentat al identității se subclasifică și metaforele, în componența cărora este inclus elementul abstract. Astfel, dimensiunile naturale ale identității pot fi analizate și prin prisma conceptelor metaforice, care, însumate exhaustiv, reprezintă identitatea. Deoarece identitatea este un proces continuu de modificare și metamorfoză, la fel sunt și metaforele, care mereu fac trecerea de la metaforele creative la cele convenționale. Ambele fenomene abstracte și imaginare sunt într-un continuu flux și reflux și ambele capătă o formă amorfă.

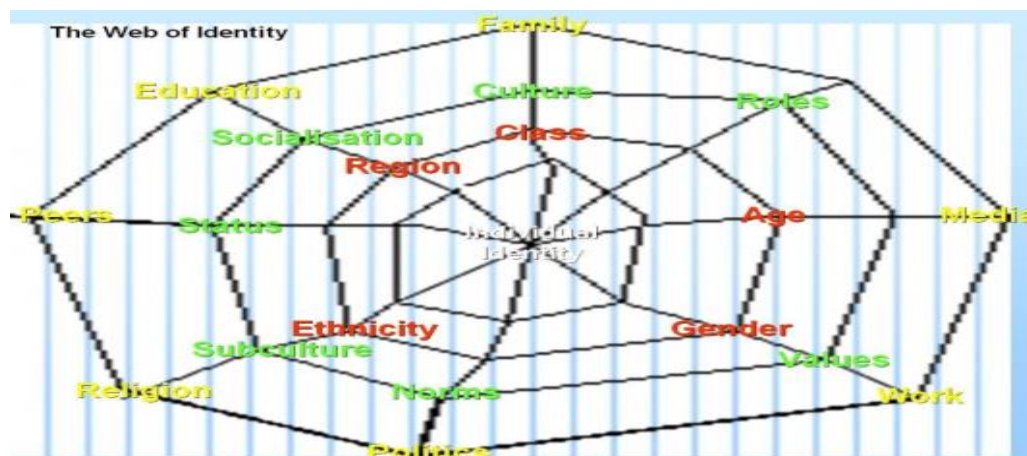

Figura 1.1 Modelul lui J. Livesey al identității culturale individuale [Prevos, citat 2019]

Modelul lui R. Hülse de analiză a identității lingvistico-metaforice colective în discurs

R. Hülse debutează cu cercetările combinației „discurs-identitate-metaforă” odată cu publicarea monografiei sale în 2003, unde propune un model de analiză a metaforelor din perspectiva curentului-metodă poststructuralist, combinat cu disciplina hermeneuticii, precum și analiza de la micronivelul la macronivelul metaforei, iar ulterior, în 2006, reia tema și astfel apare un articol unde teoreticianul dezvoltă, pe lângă legătura mai profundă între identitate și metaforă, și un model de analiză a identității colective. Însuși R. Hülse nu propune un model în sine, ci mai degrabă considerăm că este vorba despre o combinare armonioasă între curente, discipline și metode. În ambele lucrări, autorul este interesat de metaforă în rolul constituent al realității și mai puțin de latura ei cognitivă, menționând că această latură este terenul de cercetare al lingvisticii cognitive, deoarece limbajul metaforic este o reflecție a felului în care gândim. Al doilea punct comun al celor două lucrări cu referire la identitate este interesul lui R. Hülse pentru deconstructivismul realității sociale, respectiv al identității, prin metaforă. De aici rezultă că metaforele modelează realitatea, inclusiv identitatea. Am putea afirma că cele trei lucrări ale lui R. Hülse, în care cercetează combinația „discurs-identitate-metaforă”, au drept scop principal „reconstrucția structurii metaforice a realității” [25, p.404], respectiv a identității prin discurs. Cercetătorul reflectează asupra tipului de identitate europeană, care îl echivalează ca similaritate cu identitatea germană [25, p.414], pe care o construiesc metaforele. Pentru aceasta, în toate cele trei lucrări se reconstruiește proiecția de la domeniul sursă spre domeniul țintă, în care este definit și descris detaliat lexemul din DS, apoi respectiv legătura acestuia cu conceptul abstract din DT, iar, ca ultim pas, este propusă clasificarea lexemelor metaforizate după modelul de resurse primordiale sau civice, model aplicat, la fel, de Hülse în lucrarea din 2006.

Profesorul R. Hülse, fiind preocupat de politica internațională, mai exact, de identitatea europeană, pe care o analizează, aplică un model de analiză a discursului cu două dimensiuni prin intermediul MC ca fenomene discursive, preluând caracteristici ale deconstructivismului

pentru a reconstrui structura metaforică a realității din discurs. R. Hülse, inspirat și de predecesorii săi, ca, de exemplu, J. von Neumann, împarte prima dimensiune a identității colective conform principiului diferitelor *surse ale identității*. Identitatea colectivă primordială este un dat natural. Aceasta include cultura, etnia, limba, normele, valorile comune etc. Cercetătorul se axează în procesul AD pe dimensiunea limbii și, în special, pe analiza metaforelor ca fenomen discursiv. Identitatea colectivă civică rezultă din interacțiunile sociale în cadrul unei entități politice. Acest tip de identitate este achiziționată politic.

Identitatea colectivă primordială	Identitatea colectivă civică
• cultură, etnie, <i>limbă</i>, norme, valori comune; • dată natural • caracteristici inerente ale colectivității • "Gemeinschaft" (community) (Ferdinand Fönnies)	• rezultă din interacțiunile sociale în cadrul unei entități politice • identitate achiziționată politic • identificarea cu un stat • "Gesellschaft" (society) (Ferdinand Fönnies)

A doua dimensiune a identității colective, pe care o dezvoltă R. Hülse, se referă la modul de identificare: digital și analog. Din primul mod rezultă identități exclusive, cu opoziții binare, unde un mod este în contrast total cu celălalt. Modul analog se explică printr-o identitate inclusivă, unde identitatea sinelui și a celuilalt se suprapun în multiple moduri, iar zona de frontieră este populată de hibrizi. Diferența este gradată și nuanțată. Ulterior analizei generale a discursului, prin prisma acestor două dimensiuni ale modelului de analiză a discursului, dezvoltat de R. Hülse, urmează, ca ultim pas, analiza lingvistică socio-politică a metaforelor, inclusiv a identității metaforice.

Modelul lui J. Gee (1999) de analiză a discursului – perspectiva multidisciplinară

J. Gee creează un model de analiză care include multiple perspective de AD, cum ar fi lingvistică, combinată cu psihologia și sociologia. Psiholingvistica și sociolingvistica definesc limbajul care este utilizat într-un anumit context social. În acest fel, modelul lui J. Gee este justificat de utilizarea practică a limbajului în situații concrete: socio-culturale, politice, în analiza semiotică etc. În lucrarea „An introduction to discourse analysis. Theory and method” J. Gee prezintă un model de analiză a discursului bazat pe întrebări generale, dar și specifice pentru constituirea sarcinilor. Totuși, aceste întrebări nu constituie „regulile” de AD, nici „o rețetă cum se face” manual AD. Întrebările au scopul de a servi ca instrumente pentru analiză sau ca procedee de gândire pentru a încuraja propriile reflecții despre AD [20, p. 96, 92-94]. Întrebările au la bază ca principiu de analiză modelele culturale, identitatea, limbajele sociale, formarea conexiunilor dintre discursuri și idei, persoane, instituții etc. J. Gee numește „Discurs” (cu majusculă) un discurs important, care are la bază o temă identitară. Referitor la realitatea creată prin intermediul discursului, J. Gee menționează șase arii ale „realității” [20, p.12]. În calitate de

a șasea arie de formare a realității „Identități și relații”, identitatea este explicată prin faptul că discursul reflectă rolul social al locutorului”. Savantul se referă la Discurs, adică atât la identitatea lingvistică, cât și la cea extralingvistică, integrată și corelată. Fraza cheie în descrierea teoriei identității din Discurs în lucrarea lui J. Gee egalează identitatea cu „recunoașterea”: „Cheia discursurilor este "recunoașterea". Dacă puneți un limbaj, o acțiune, o interacțiune, valori, convingeri, simboluri, obiecte, instrumente și locuri într-un mod în care alții vă recunosc ca un anumit tip de cine (identitate) un anumit tip de ce (activitate) aici și acum, atunci ați creat un Discurs (și, prin urmare, discursul continuat prin istorie, chiar dacă pentru o perioadă mai lungă)” (trad. aut.) [20, p.18]. Astfel, „recunoașterea” are loc la nivel lingvistic, dar nu numai, prin intermediul căruia este identificat un anumit tip de identitate.

Considerăm *combinarea acestor trei modele de analiză* nu exhaustivă, dar foarte valoroasă pentru prezenta investigație, pentru că ele se completează reciproc.

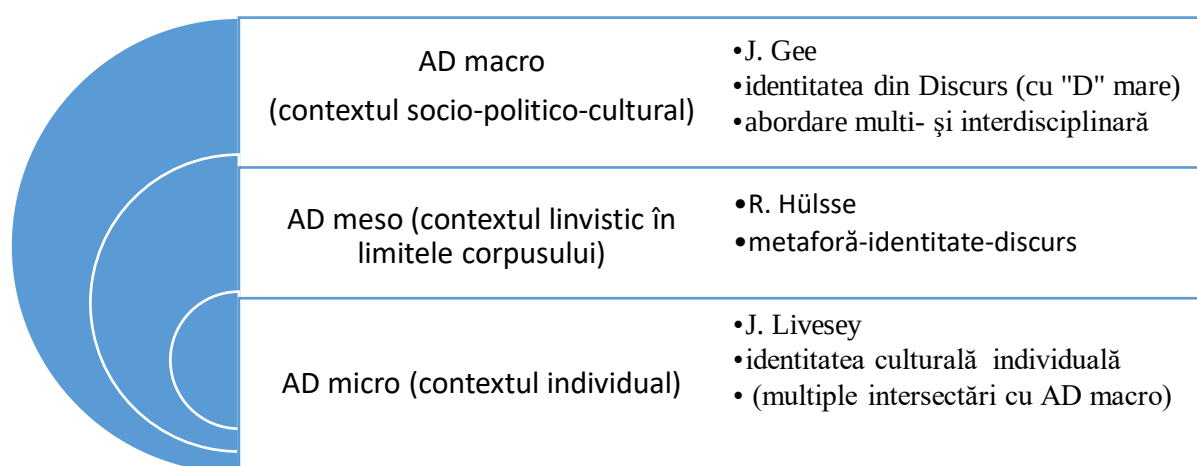

Figura 1.2 Modele de AD la nivel macro, meso și micro (realizată de autoarea lucrării)

Modelul de analiză a practicilor discursive, inclusiv lingvistice, ale lui Ruth Wodak, R. de Cillia, M. Reisigl (2009)

Ruth Wodak, R.de Cillia și M. Reisigl descriu o parte a identității austriece prin prisma a 22 de discursuri comemorative. Meritul lor constă în întrebuințarea unui model pragmatic de analiză multidimensională a identității, în special a celei austriece, prin metoda triangulării, pentru a aduce rezultate practice valoroase pentru AD din punct de vedere identitar. În procesul de AD, Ruth Wodak, R. De Cillia și M. Reisigl aplică *metoda triangulării* prin abordarea *istorică, socio-politică și lingvistică* a discursului. Cercetătorii afirmă că, deși rezultatele lor nu pot fi generalizate în fiecare punct specific, totuși ele au demonstrat tendințe de asemănare în procesul național de identificare, care sunt observabile și în Europa contemporană. Prin urmare, cadrul metodologic și teoretic al abordării lor discursive și istorice este aplicabil pentru investigațiile construcției discursive a identităților naționale, altele decât cea austriacă. Aceste asemănări se referă la conținutul tematic al discursurilor despre identitatea națională, care

include construirea unui trecut, prezent și viitor comun, a culturii comune, a teritoriului comun și conceptul de *homo nationalis* [51, p. 186, 187]. Am identificat unele practici discursive austriece în DIG ca fiind asemănătoare cu cele germane, ca, de exemplu, binomul *Kulturnation* (națiune-cultură) și *Staatsnation* (națiune stat), care apare la fel în ambele discursuri, în schimb sunt diferite în DIR. Chiar dacă nu realizează o AD prin intermediul mecanismelor retorico-cognitive, în special a metaforei, decât într-o minusculă și ne semnificativă parte, Ruth Wodak, R. De Cillia și M. Reisigl analizează identitatea austriacă prin intermediul *cuvintelor-cheie* și a metodei *lexicografiei* în cele 22 de discursuri comemorative austriece.

Alte modele de analiză

Printre alte modele de analiză figurează modelul SPEAKING (D. Hymes), foarte cunoscut în diverse tipuri de analiză. Modelul include descrierea situației unde are loc discursul sau vorbirea, informații sociolingvistice și culturale despre participanți, scopul comunicării, analiza secvențelor, a mijloacelor (non)lingvistice, analiza situației, a convențiilor folosite și a genului actului de vorbire. Prin prisma acestui model, am descris DI în subcapitolul 3. Rezumând modelele menționate, obținem schema de modele combinate de AD:

Tabelul 1.2 Modele combinate de AD (realizat de autoarea lucrării)

	J. Livesey	R. Hülse	J. Gee	Ruth Wodak	D.Hymes
Disciplina	Sociologie	Politică (relații internaționale)	Psiho-lingvistică, AD	Lingvistică, istorie, politică	Lingvistică, sociolingvistică, antropologie
Anul	2004	2003a	1999	2009	1974
Focusarea	Identitate individuală	Identitate europeană, metafora discursivă	Perspectivă multi-disciplinară. Discurs („D”)	Identitate austriacă	Participanți, scop, analiza secvențelor, a mijloacelor (non)lingvistice, analiza situației
Tangențele cu cercetarea noastră	„noduri identitare”	Triada: metaforă, discurs, identitate. Deconstructivism metaforic	Multi-disciplinaritate, Model multi-disciplinar de AD	Metoda triangulării: istorică, socio-politică și lingvistică a discursului	Model pentru interpretarea DI

1.2.2. Analiza discursului din perspectivă metaforică în spațiul german

După anii ,90, discursul german nu a fost studiat decât fragmentar din punct de vedere strict lingvistic, iar lucrările din domeniile socioumane au cuprins cercetările lingvistice în ansamblul general de cercetare, fără a face o diferențiere foarte clară între domenii, ceea ce în cercetările contemporane ar fi, credem, evident imposibil. Chiar dacă nu au fost făcute cercetări la această temă nemijlocit în lingvistică, constatăm că, în schimb, în domeniile științelor socio-umane s-au evidențiat câteva lucrări în această direcție, care includ abordarea lingvistică în cercetare. În

pofta funcției cheie ce îi revine metaforei în științele politice, de exemplu, ea este rareori cercetată și folosită ca obiect de studiu al analizelor bazate pe teorie [Carver/Pikalo apud 57, p.13]. Totuși această afirmație nu este valabilă pentru toate ariile științelor politice. Astfel, în domeniul relațiilor internaționale analiza metaforei a dezvoltat o anumită tradiție începând cu anii 1980 [Drulak 2008 apud ibd.]. Cu toate acestea, în general, tema metaforei în gândirea politică se caracterizează printr-o atitudine reticentă [Schwelling 2004 apud ibd.]. După părerea cercetătoarei germane Karin Bischof, o atare abordare se explică prin perpetuarea dualismului dintre *rațiune și emoție*, dualism care, în gândirea politică, este pus sub semnul întrebării, astfel că analiza metaforei, încadrată în fenomenele politice, nu se bucură de popularitate [57, p.13]. Constatăm o prezență fragmentară a tematicii metaforice în discursul despre globalizare și neoliberalism, mai exact în lucrările autorilor internaționali T.Carver și J. Pikalo [ibd. 16, 17]. Un alt cercetător emerit din Germania, R. Voigt, a analizat reprezentările simbolice care contribuie la menținerea stabilității statale și garantează ordinea instituțională; autorul s-a mai referit la valoarea metaforelor și a miturilor în formarea identității unei națiuni.

Din lectura lucrărilor produse în spațiul german am ajuns la concluzia că, la capitolul analiza discursului din perspectivă metaforică, autorii germani apelează la literatura internațională, în special la autori europeni, pe care îi citează frecvent, deoarece volumul publicațiilor la tema respectivă produs doar din spațiul german nu ar fi suficient pentru cercetări mai ample. Plus la toate, perspectiva internațională lărgeste simțitor orizontul cunoștințelor la tema respectivă, chiar dacă e bine știut că o cantitate mai mare a surselor nu întotdeauna aduce un plus de garanție la calitatea lucrărilor sintetizate și la concluziile ce rezultă din aceste sinteze.

Vom sublinia în context că am identificat puține lucrări cu tangențe directe la tema noastră de cercetare; totodată am decis să realizăm un tabel sinoptic de analiză a unor compartimente separate, elaborate la tematica respectivă, iar ulterior ne-am concentrat pe cele mai relevante pentru cercetarea noastră (vezi tabelul 1.3 de mai jos).

Începând cu anul 2000, în spațiul german se conturează un interes deosebit și tendințe clare pentru analiza metaforei în DP, începând de la specificitatea metaforelor utilizare în discursurile unui partid și analiza frecvenței acestora până la extinderea asupra discursului federal german, de exemplu, cel despre tratatul de instituire a constituției Europei. S-a cercetat, în mod special, metafora utilizată în baza discursurilor parlamentare federale emise între anii 1990-2000 în construirea identității europene. În centrul atenției se află interesul pentru modul de formare a ideilor despre statalitatea germană prin intermediul metaforelor ca mijloc de producere și modelare a realității, din discursuri. S-au analizat metafore din discursul emigrărilor de după 1945 și, mai intens, din cel de la mijlocul anilor '90. O altă tendință înregistrată este analiza

poststructuralistă a metaforei în „spațiul discursiv național”. F. Nullmeier a abordat detaliat dimensiunea metaforică a politicii în studiile sale de politologie.

În spațiul german, R. Hülsse este autorul reprezentativ care a analizat corespondența dintre metafora conceptuală și discurs prin lucrările sale principale [vezi și 2003a,b, 2006] . După consultarea lucrărilor citate mai sus, putem afirma că, în spațiul german, domină prioritar AD ca atare, completată de perspectiva lingvistică, demers opus celui din spațiul românesc.

Tabelul de mai jos prezintă un traseul al lucrărilor științifice recente publicate între anii 2003-2011 în spațiul german având ca tematică combinația cuvintelor cheie discurs-metaforă-identitate, iar publicațiile sunt aranjate în ordinea alfabetică a numelui cercetătorului.

Tabelul 1.3 AD în limba germană prin metafore (tabel realizat de autoarea lucrării)

Autor	An	Lucrare	Tip de metaforă	Metode de identificare și analiză	Tematica / cuvinte-cheie / obiectiv de cercetare	Tip de discurs
Anna Andreeva	2011	Die gefährlichen Fremden: oder was verraten Metaphern über den ethnischen Diskurs?	Conceptuale	TMC și teoria referenței duale de S. Glucksberg	Potențialul cognitiv și prezența discursivă a metaforei	Discurs etnic
Irene Götz	2011	„Deutsche Identitäten: die Wiedervereinigung des Nationalen nach 1989“	Autoarea se axează etnologic pe „contexte cotidiene ale identificării naționale” [Götz 2006:34], precum „Jubiläumfeiern”, „Festivalisierungen”, „Mediendiskurse”; „discursurile elitelor”, interviurile autobiografice și alte discursuri: discursuri mediate, dubla cetățenie, trecutul național-socialist, introducerea monedei euro, înscenarea sărbătoririi anuale a zilei reunificări etc. Analiza MC lipsește în această lucrare.			
Sylvia Jaworska	2011	Anti-Slavic imagery in german radical nationalist discourse at the turn of the twentieth century: a prelude to Nazi ideology?	Conceptuale	Identificarea scenariilor metaforice; înțelegerea mecanismelor cognitive; TMC, ACD	„Alldeutscher Verband, Ostmarkenverein, antislavism, imperial Germany, radical nationalism”	Discurs naționalist radical 1894-1912
Magdalena Kardach	2006	„Identitäts- und Mentalitätswandel in der deutschen Literatur nach 1990“	O sursă foarte importantă, cu un țesut identitar dens, l-au constituit după 1989 autobiografiile. Chiar dacă au descris autoperspective și au inclus autorefecții („ <i>Selbstreflexion</i> ”), aceste texte descriu dezvoltarea socială și realitatea acelor ani, văzută de după reunificare. Aceste lucrări au redat, în esență, amintirile și emoțiile trăite în timpul existenței separate a celor două republici germane. Ele conțin o retrospectivă emoțională și cognitivă. Kardach a analizat, printr-un proiect, formarea unei noi identități și mentalități în literatura germană de autobiografii după 15 ani (1990-2005) de la reunificare. În cadrul proiectului au fost evidențiate diferențele vestice (Wessis) și estice (Ossis). Fenomenul de reunificare a ambelor state germane a dat impulsul unui nou început al discursului identitar german-german („ <i>deutsch-deutscher Identitätsdiskurs</i> ”)			
Katharina Hochfeld	2005	Metaphors in the german discourse about Czech-German relations	Conceptuală; Convențională; Non-convențion.	„bottom-up” identificare expresii metaforice, caracteristici comune	Metaforă, analiza discursului, politica germană	35 de discursuri politice 1995-2004
R.Hülse	2003a	Metaphern der EU-Erweiterung als Konstruktionen	MC ca fenomen discursiv	1. Analiza hermeneutică a discursului;	Scopul principal al monografiei: o mai bună înțelegere a faptului cum este formată lingvistic	Dezbateri în Bundestagul german despre

		europäischer Identität		poststructuralism; 2. „naivitatea artificială” 3. formula de analiză a metaforei: macro-micro-macro	realitatea socială. Un alt scop: dezvoltarea unei metodologii de analiză a metaforei cu /în rolul de construcție discursivă a realității internaționale [Hülse 2003a:168, 176]	lărgirea UE 1990-2000
R.Hülse	2003b	Sprache ist mehr als Argumentation. Zur wirklichkeitskonstituierenden Rolle von Metaphern	MC ca fenomen discursiv; Metaforele creative – abordate teoretic	Aceleași ca și în lucrarea din 2003a	MC discursive, identitatea europeană. Construirea realității prin metafore. Analiza discursului german despre lărgirea Uniunii Europene (UE)	Dezbaterile în Bundestagul german despre Europa 1990-2000
R.Hülse	2006	„Imagine the EU: the metaphorical construction of supranational identity”	MC ca fenomen discursiv	Deconstructivism; Analiza hermeneutică; Analiza la nivelul micro-macro.	Cuvinte-cheie: discurs, identitate europeană, lărgirea UE, metaforă. Articolul abordează identitatea UE prin metaforizare	Discursul german în dom. Politicii europene de extindere a UE
F. Mollica, Beatrice Wilke	2017	Metaphern und Frames im deutschen und italienischen Migrationsdiskurs	Conceptuale și discursive	TMC și „Frame-Semantic” de Fillmore	Relevanța a trei aspecte ale TMC în discursul emigrării: Identificarea legăturilor dintre MC și cultură; analiza metaforelor convenționale și noi, precum și a posibilităților de perspectivă care apar prin cadre și metafore	Discursul emigrării
S.Schieder	2006	Die gestaltende Kraft von Sprachbildern und Metaphern. Deutungen und Konstruktionen von Staatlichkeit in der deutschen Debatte über den europäischen Verfassungsvertrag”	Conceptuale	TMC	Construcția statalității prin intermediul MC ca fenomen discursivo-pragmatic în dezbaterile germane despre tratatul de instituire a unei constituții pentru Europa	Dezbateri în spațiul german despre instituirea unei constituții europene

1.2.3. Analiza discursului din perspectivă metaforică în spațiul românesc

O atenție deosebită se acordă în spațiul românesc decodificării metaforelor din *discursul politic* (care îl include bineînțeles pe cel prezidențial și diplomatic), în îmbinări de structuri de argument și MC, identificând DS și DȚ. În lucrările românești apare frecvent MC POLITICA ESTE RĂZBOI. Două lucrări reprezentative au apărut în anii 2011 și 2012; în acest context, menționăm „Metafora războiului în limbajul politic”, de Marinela Vărmuleț, și „Decodarea discursului politic: o îmbinare de structuri de argument, metafore conceptuale și principii ale politeții”, de Maria-Ionela Neagu. Prima lucrare este o perspectivă modernă filologică asupra metaforei, un procedeu mereu activ în comunicarea cotidiană în orice varietate a limbii din perspectivă diastratică. Lucrarea se bazează pe două tipuri de abordări: pragmatică și semantică cognitivă, prin intermediul cărora se descifrează mecanismele care generează ansamblul structurat al metaforelor.

A doua lucrare pornește de la ipoteza că MC fac parte din codul comun al unor grupuri de agenți care aparțin unui anumit spațiu social, altfel numit *habitus*. Decodarea acestui transfer de sens de la un DS către DȚ ne ajută să identificăm principiile care structurează un spațiu social. În România se aplică TMC în cercetarea corpusului, în special pentru corpusuri în limba engleză. Maria-Ionela Neagu urmărește raționamentul metaforic al protagoniștilor Barack Obama și John McCain în timpul dezbaterilor prezidențiale din 2008. Abordarea este bazată pe descoperirile lingvisticii cognitive și urmărește să ofere o imagine coerentă, pornind de la sintaxă până la semantică și discurs. Autoarea își propune să analizeze chiar la nivelul textului structurile de argument în strânsă conexiune cu MC corespunzătoare. Interpretarea datelor din această lucrare are ca scop să sublinieze trăsăturile identității socio-culturale americane prin intermediul MC în ipostaze individuale și colective. Metaforele noi pot crea, astfel, o nouă realitate. Oamenii încep să acționeze în conformitate cu această nouă realitate și se produc schimbări sociale și culturale. Discursul politic poate determina schimbări cognitive și de comportament în evoluția societății.

Extinderea discursului politic se face spre unul mai specific, și anume, spre cel *prezidențial*. O lucrare reprezentativă în acest context este „Metaphors and intertextuality. A critical discourse analysis of the first 2012 american presidential debate”, de Delia Rusu. Autoarea se focusează pe analiza textuală și intertextuală a dezbaterii politice americane din octombrie 2012. Metaforele care caracterizează discursul prezidențial sunt puternice, dinamice și câteodată pline de suspans.

Discursul politic este extins spre cel *diplomatic* prin lucrarea Alexandrei Moraru „Metaphoric representations of british, american and romanian identities in diplomatic discourses”. Lucrarea expune analiza critică a interviurilor de ambascadori britanici și americani la sfârșitul carierei lor și investighează nivelul de putere, dominanță și inegalitate, precum și

structura standard a discursului diplomatic. Cercetătoarea aplică analiza critică a discursului și se concentrează pe modelele mentale ale discursului analizând utilizarea metaforelor. Noutatea acestei lucrări este o nouă tendință lingvistică, „semantica cognitivă”, precum și aplicarea teoriei MC în analiza interviurilor în discursul diplomatic.

Un alt tip de discurs important având în centru limbajul metaforic este discursul *băncilor*, cu lucrarea reprezentativă „Metafora și funcțiile acesteia în discursul băncilor românești: o abordare socio-cognitivă”, de Bianca (Morar) Tomoni. Cadrul teoretic al acestei cercetări este unul de tip cognitivist, extins la dimensiunea socioculturală. Considerăm ca ar fi fost puțin argumentativă această lucrare, dacă nu ar fi fost inclusă și a doua dimensiune, adică cea socio-culturală, deoarece, conform acestei dimensiuni, „metafora reflectă interesele, originile și caracteristicile utilizatorilor săi și este adesea folosită ca instrument de persuasiune și menținere a puterii și a relațiilor sociale” [138, p.4]. Analiza metaforelor din această teză traversează mai multe etape, începând cu identificarea și clasificarea expresiilor metaforice după DS, crearea relațiilor de cartografiere și analiza a DS și a DT, precum și ierarhizarea conceptelor, inclusiv după gradul de creativitate, finalizată prin interpretarea rezultatelor în funcție de context. Această lucrare argumentează o dată în plus necesitatea abordării inter- și multidisciplinare în interpretarea metaforei.

Constatăm, așadar, că, comparativ cu spațiul românesc, unde cercetările despre metaforă înclină mai mult spre cercetări în lingvistică, în spațiul german s-a pus un accent mai puternic pe AD analizat prin prisma metaforelor în domenii precum politica, sociologia, psihologia, literatura etc.

Tabelul de mai jos prezintă un traseu al lucrărilor științifice recente publicate între anii 2004-2016 în spațiul românesc având ca tematică combinația cuvintelor cheie discurs-metaforă-identitate, iar publicațiile sunt aranjate în ordinea alfabetică a numelui cercetătorului.

Tabelul 1.4 Abordarea pragmatică a metaforei în discurs în cercetările din spațiul românesc (realizat de autoarea lucrării)

Autor	An	Lucrare	Tip de metafora	Met. de identif.	Tematică / cuvinte cheie / obiect de cercetare	Tip de discurs
Nadia Anghelescu	2016	Metafore conceptuale comune: inima (română, franceză, arabă)	Expresii metaforice; lipsește formularea MC	TMC	Inima – semnificații culturale; imagini-schemă; modele cognitive/ conceptuale	Proză, folclor, dicționare
Gabriela Biris	2009	Despre metafore în poezia douămiistă	Expresii metaforice și MC simple	TMC	Una dintre metaforele ontologice utilizate frecvent de douămiști este cea a corpului: CORPUL ESTE UN RECIPIENT	Discurs literar
Doina Butiurcă	2011	Metafora „mâinii” în expresiile idiomatice	Expresii idiomatice	TMC	Modelul cognitiv: calitățile /defectele ființei umane sunt echivalente calităților/ acțiunilor mâinii; ex:dreapta este modelul metaforic al idealității	Limbi indo-europene
Iulia-Corina Dobrotă	2004	Dimensiunea metaforică a textelor publicitare	MC	TMC	Metafoca – instrument de convingere	Text publicitar
Inga Druță	2014	Metaphors in the present specialized discourse	Expresii metaforice	TMC	MC, discurs științific, economic, medical, didactic, termeni ai internetului	Discurs specializat
Alexandra Gherasim	2014	Metafore conceptuale derivate din termeni anatomici (perspective didactice pentru studenți străini)	Expresii metaforice	TMC	A explica structuri metaforice având în componență metaseme; Concept „limba” (ex: funcție, patologie etc) și sub modele conceptuale (alimentare, articulare vocală...; frământare de limbă)	Discurs specializat (medical)
Simina-Maria	2012	Discursul public românesc înainte	Metafore	Ling	Obiectul lucrării de față îl constituie	Discurs

Terian		și după integrarea europeană. O abordare din perspectiva lingvisticii cognitive	lingvistice, MC	vistica cognitivă, TMC, imagologie comparată	analiza metaforelor conceptuale identitare ¹ din discursul public românesc în primii cinci ani înainte de (2002-2006) și în primii cinci ani de după integrarea României în UE (2007-2011)	public (mediatic, presa românească)
--------	--	---	-----------------	--	--	-------------------------------------

¹ Termenul de „metafore conceptuale identitare” îl întâlnim pentru prima dată în literatura de specialitate despre metaforă și DI la Simina-Maria Terian. În același articol găsim și definiția acesteia, „metafora conceptuală identitară (Conceptual Identity Metaphor/ CIM) ... un tip de „metaforă ontologică” ce definește/structurează o anumită comunitate” [135, p.958]

1.3. Identitate lingvistică și națională în discurs

„*Identitatea națională este produsul discursului*” (Ruth Wodak)

Nu este ușor de definit noțiunea de identitate. Această constatare se explică prin faptul că dimensiunile și perspectivele contextuale, în care apare conceptul de identitate, sunt foarte variate. Noțiunea cunoaște explicații controversate emise în diverse discipline umane. O întrebuintare imprecisă și difuză a termenului rezultă din faptul că identitatea este un fenomen complex, cu o mulțime de atribute și caracteristici generale, dar și specifice ariei concrete de funcționare. Pentru a formula un concept clar al identității, este obligatoriu de delimitat domeniul căruia îi atribuim noțiunea respectivă și de stabilit scopul de întrebuintare al noțiunii de identitate în cadrul cercetării concrete. O structurare și o sistematizare a unor fenomene corelate cu noțiunea de identitar facilitează în mare măsură înțelegerea funcționării ei, dar niciodată nu explică în totalitate acest fenomen complex și totodată proces fluid ce înregistrează o perpetuă schimbare. În cercetarea noastră captăm doar un unghi și un aspect redus al identității pentru a analiza fenomenul din mai multe perspective în lingvistică. Probabil, în cazul nostru putem vorbi despre observarea esenței dinamice a lexicului și în special al celui care se pretează procesului de metaforizare.

În opinia lui C. Aslam, identitatea este un *mod de a fi în lume al unui popor (comunități omenești), modul de a gândi, de a exista, cultura acestuia* (cultura – comportament uman direcționat valoric) [81, p.678]. Heidrun Kämper susține că identitatea este un *complex format dintr-o varietate de lucruri cu referire la identitate, printre care și limba, tradițiile, zilele comemorative, mentalitatea etc.* [68, p.348]. După Judith Butler (1990), identitatea este ceva făcut și refăcut de cineva prin schimbări concrete, prin discursul și interacțiunile dintre persoane [apud 15, p.265]. Anna De Fina, Deborah Schiffrin et alii definesc identitatea ca ceva care apare din emergența interacțiunilor sociale și poate să aibă „reședința” în gândirea/memoria/conștiința unui grup [15, p.265]. Citând-o pe Annegreth Horatschek, Magdalena Kardach definește identitatea ca integrarea experiențelor, a așteptărilor și a specificităților culturale a sinelui disparat al membrilor unui grup pe drumul spre procesul de identificare [69, p.221]. P. Bordieu abordează identitatea considerând-o ca fiind continuu într-un proces de negociere și de renegociere. În opinia noastră, identitatea rezultă dintr-un proces reflexiv de autopercepere și unul comunicativ, în interacțiune cu ceilalți. Astfel, identitatea este felul cum ne percepem pe noi înșine, diferiți de alții și de felul în care suntem percepuți. Este felul de a fi dinamic și fluid, tranzitoriu și divers în diferite situații, inclusiv în cele lingvistice.

Identitatea colectivă poate să formeze identitatea unei națiuni, adică *identitatea națională*. Identitatea națională este un complex de *convingeri sau opinii* comune sau asemănătoare,

modelată pe parcursul socializării, de *atitudini emoționale, dispoziții bihavioriste* similare, de multe ori, și de dispoziții lingvistice. Ele ar trebui să fie percepute ca entități „dinamice, vulnerabile și mai degrabă ambivalente” [51, p. 28, 187]. Magdalena Kardach utilizează termenul „*nationales Habitus*” [69, p.221], care, în literatura de specialitate, este echivalentul „caracterului național” (engl. *national character*), sau, altfel spus, al specificului național. Alți cercetători, precum N. Elias, Anette Treibel, H. Kuzmics, R. Blomert, utilizează termenul de *habitus* cu semnificație asemănătoare. Preluat din medicină, termenul *habitus* a fost introdus în sociologie de P. Bourdieu cu sensul de *socializare*. Ulterior, termenul a fost extins la noțiunea de *habitus etnic*, descris prin caracteristicile specifice unui grup etnic, cum ar fi practici, habititudini și dispoziții sau, altfel spus, nivelul coerenței mentale, emoționale și atitudini specifice unui grup etnic. Mulți cercetători europeni, ca, de exemplu, D. Baggioni, E. Coșeriu, E.L. Boyer ș.a., sunt de părere că identitatea națională se formează pe baza unor „constituenți fundamentali” precum limba, cultura, religia, istoria, tradițiile populare. Alți socioligviști, precum Cazacu în 2012, afirmă contrariul, precum că limba nu este unul dintre constituenții fundamentali ai identității unei națiuni [p.17]. Cercetătorul A. Peter afirmă că limba este „reflectarea naturală” a identității naționale. Ideea că identitatea națională și limba sunt conectate este un concept-cheie în modernitatea europeană. Fiecare națiune își exprimă caracterul individual și unic prin intermediul limbii. Colectivitățile utilizează o limbă pentru a-și stabili identitatea [1, p.1-2]. După Z. Kolakowsky (1995), identitatea națională este caracterizată prin *cinci elemente*: spiritul național („*Volksgeist*”), memoria istorică, anticiparea și orientarea futuristă, „trupul național” (Leonida Lari numea „trupul țării”), începuturile comune (timpul istoric) sau originea și evenimentele fondatoare [51, p. 25-26]. Pe aceste cinci elemente ne vom fundamenta și propira noastră cercetarea.

În perioada de după război până în 1980 noțiuni precum *identitate națională* și culturală sau moștenire culturală nu erau discutate public în societatea germană. După '80 a început politica de de- și naționalizare. Inițial a fost necesară o distanțare de identitatea „negativă”, ca mai apoi de la o identitate națională să se treacă la perspectiva transnațională, adică la formarea marii identități europene, o comunitate cu valori comune, dar și cu amintiri similar negative din istorie, ca entitate estetică și moștenire culturală comună [60, p.181-183]. Irene Götz este autoarea reprezentativă care a cercetat identitatea națională vestică și estică a Germaniei reunite după 1989 din punct de vedere etnologic și din perspectiva științelor culturii. Cercetătoarea este de părere că identitatea, în asociere cu patria, este considerată a fi *un spațiu deschis, cu multiple legături globale, chiar dacă acesta este un „spațiu al trăirilor și un loc de identificare și orientare într-o lume „partajată în bucăți”* [60, p.217, 2018]. Irene Götz atribuie identității caracteristica locală și regională, cu orizonturi tranregionale și transregionale.

Identitatea se formează pe arena culturală prin intermediul limbajului, inclusiv al discursului. Identitatea este un produs discursiv. Limbajul, respectiv discursul, definește identitatea. Există o legătură inseparabilă între limbaj și gândire, respectiv între discurs și identitate. Seija Kaunismaa este de părere că identitatea este fenomenul de care depinde comunicarea și modul în care este întrebuințat limbajul, de aceea, pentru a studia identitatea colectivă, este necesar să studiem complexul de *expresii discursive* ca, de exemplu, narațiunile sau simbolurile [Kaunismaa apud 110, p. 41-42].

Identitatea lingvistică este menționată prima dată și explicată foarte succind de F. de Saussure ca „asociere a două elemente eterogene” [p.21]. Ulterior termenul a fost preluat în 2003 de cercetătoarea Christiane Thim-Mabrey, care, conform opiniei politicianului Kathrin Vogel, ar fi cea care a scos în relief noțiunea de *identitate lingvistică* și *identitate prin limbă*. După părerea distinsei savante, limbajul ar putea fi un instrument important în formarea identității unei persoane, atât în imaginea de sine, adică internă, cât și în percepția sa externă. Astfel, limbajul unei persoane sau al unui grup cu interese și scopuri comune este identificabil și se distinge de altele prin trăsături specifice, deosebite. Autoarea își pune întrebarea care este legătura dintre limbă/limbaj și problematica identității? De ce se constituie diferențe de funcționare a limbajului de la un locutor la altul? Este oare identitatea lingvistică a unui locutor sau varietatea limbajului în corelație cu componentele constitutive identitare non-lingvistice ale unei persoane? În aceeași lucrare a autoarei, intitulată „Identitatea lingvistică – identitatea prin limbă” (original „Sprachidentität – Identität durch Sprache”), găsim și potențiale răspunsuri. Christiane Thim-Mabrey afirmă că formele de exprimare sunt relevante identității lingvistice personale. Din coabitare rezultă necesitatea umană de identitate prin limbă și identitate lingvistică, deoarece locutorul individual se identifică mai mult sau mai puțin cu un alt grup social de locutori.

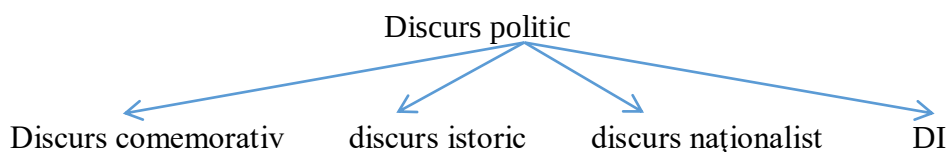
Autori precum H. Bartholy, A. Gardt, Ulrike Haß-Zumkehr, T. Roelcke, Eva Reichmann abordează identitatea națională și culturală în legătură reciprocă cu identitatea lingvistică și sunt de părere că aspectele relevante tematicii identității lingvistice sunt în strânsă corelație cu identitatea națională. Pe de altă parte, marele cercetător spaniol M. Castells afirmă că elemente precum limba, etnicitatea, religia și teritoriul nu sunt suficiente pentru a determina identitatea națională. Din lectura opiniilor mai multor autori, la care ne alăturăm, dar mai ales a opiniei apreciatului cercetător Proshanski, am tras concluzia că valorile, ideile, convingerile, emoțiile, atitudinile și scopurile comune sunt elementele constituente fundamentale atât ale identității naționale, cât și ale celei lingvistice.

În cazul cercetării noastre, considerăm că identitatea lingvistică constituie asocierea mai multor elemente eterogene; în plus, lucrarea depășește cu mult cadrul definitoriu al noțiunii saussurinene, abordându-se nivelul metalingvistic. Chiar dacă în procesul cercetării noastre ne

referim mai mult la identitatea lingvistică a conceptelor identitare, în special la identitatea metaforică, prezentăm în plan comparativ câteva noțiuni complementare identității lingvistice.

1.4. Discursul despre identitate ca subcategorie a DP

Termenul de „tipologie a discursurilor” este introdus de J. Dubois. El consideră importantă tipologia discursurilor din considerentul de AD, pentru că tipul de discurs în care este inserat enunțul determină regulile retorice care condiționează formele de vocabular. Vorbim despre o retorică implicită, care definește omogenitatea textului [Dubois 1969:119 *apud* 111, p. 114]. Tipologia discursurilor este o sarcină importantă și o abordare utilă în AD. Utilitatea tipologiei discursului se argumentează începând cu definiția acestuia. În cercetarea noastră ne concentrăm pe o tipologie specifică, reprezentativă. Din multitudinea clasificărilor prezente în literatura de specialitate despre discurs am rezumat o clasificare generală importantă pentru lucrarea noastră, care vizează discursul politic nuanțat sau DP ca o categorie mai vastă, care înglobează discursul comemorativ, istoric, politic, naționalist, discursul despre identitate. În această lucrare noi ne vom concentra pe discursul despre identitate. Această clasificare are la bază *conceptul de identitate națională, trecutul, prezent și viitorul identitar comun*.

Delimitări definitorii: discurs naționalist, istoric, comemorativ

- Discursul politic care descrie discursul din perspectivă istorică reprezintă discursul istoric.
 - Diferența dintre discursul despre identitate și cel istoric constă în faptul că discursului istoric îi este caracteristică doar componenta retorică a genului „iudiciale”. Genului iudiciale îi este specifică componenta trecutului.
 - Discursul naționalist, ca discurs istoric, are tendința de a recurge la trecut pentru a stabili criterii ale identității prezente și viitoare. Discursul naționalist se centrează spre interior și respinge, de exemplu, ideea de integrare europeană.
- Este important să distingem cu maximă claritate discursul politic și discursul despre identitate, ca două mari categorii ale tipologiei discursive, acestea având, totodată, multiple caracteristici comune.

Discursul politic: noțiune, caracteristici, terminologie, multi- și interdisciplinaritate

Discursul politic a fost și rămâne în continuare o vastă arie de cercetări în domeniul științelor umane, fiind abordat, în special, prin prisma AD. Dimensiunile discursului politic au

fost analizate din diverse perspective, cum ar fi cea ideologică, aplicată de S. Hudson, Ruth Wodak, H.E. Brekle, sau cea metaforică, propusă de F. Moss, G. Lakoff, J. Charteris-Black [4, p. 507].

Discursul *liderilor politici* a fost supus analizei mai frecvent în comparație cu celelalte tipuri de discurs. Prin intermediul analizelor respective s-a urmărit tipul de mentalitate, felul de a gândi și de a percepe, a conceptualiza realitatea, percepția subiectivă și obiectivă a materializării realității în discurs fiind uneori controversată. Dualitatea perceperii realității a fost de asemenea un subiect de interes supus numeroaselor investigații.

Pentru a putea individualiza discursul politic în cadrul altor tipuri de discursuri, este necesar să determinăm caracteristicile de bază care îl determină. Orice discurs pornește indubitabil de la alegerea limbajului specific unui anumit tip de discurs. În cazul discursului politic vorbim despre *limbajul politic*. Conținutul propozițional este depășit prin metacogniție, influențând, în acest fel, perceperea discursului și impactul inconștient asupra receptorului. În urma mai multor lecturi despre discursul politic am încercat să rezumăm pragmatic câteva caracteristici specifice acestui tip de discurs, abordate prin prisma lingvisticii:

- *limbajul* din perspectiva discursului politic este rezultatul unor reprezentări politice specifice unor persoane sau grupuri, prin intermediul căruia ei se recunosc și își orientează acțiunile și strategiile comunicative. Comunitatea lingvistică este rezultatul experiențelor și reprezentărilor cognitive anterioare, iar normele lingvistice, precum și politicile lingvistice sunt puncte de reper care ghidează filtrarea cuvintelor. Prin limbaj se construiește și se reflectă realitatea politică și socială.
- discursul politic are o anumită *tematică* ca rezultat al interdiscursului, deoarece nu este limitat, ci polifonic; am putea chiar spune că este un mediator al discursurilor mass-media, suplimentate de propria viziune a emițătorilor;
- discursul politic înglobează o *viziune și o strategie* unice și clare, care direcționează perpetuarea și „longevitatea” ideologiei pe parcursul unei perioade sau secvențe istorice. În cadrul viziunii și al strategiei de implementare a ei, trebuie inclusă metacogniția ca factor de extindere a noilor idei și a aplicării acestora. O parte a laturii metacogniției o constituie metafora, inclusiv MC.
- a patra caracteristică a discursului este tendința *educativă, sau uneori chiar moralizatoare*, a discursului politic. Orice discurs politic include și o strategie de educare.

Pornind de la caracteristicile discursului politic menționate anterior, putem face o clasificare pentru a o utiliza în procesul de micro- și macro analiză. În prima categorie includem limbajul și tematica, în al doilea tip de analiză vom ține cont de caracteristicile și de viziunile centrate pe educație. *Limbajul* este o activitate discursivă și un instrument principal în discursul

politic. Limbajul din discursul politic include un vocabular specific, care formează *câmpul discursiv politic*. Acest limbaj legitimează discursul politic și comunitatea căreia îi aparține. Dacă am compara discursul politic german cu cel românesc, am identifica similarități, dar și multiple diferențe, mai ales în vocabular, deoarece, începând de la individ și până la națiune, fiecare discurs per ansamblu manifestă un specific mai mult sau mai puțin evident.

Vocabularul specific este marcat de prezența unei anumite identități lingvistice, redată prin modul de lexicalizare, impregnate în conștiința individuală sau colectivă. Fiecare cuvânt sau semn are o anumită semnificație sau conotație în cadrul acestei conștiințe. Semiotica și pragmatica cuvintelor constituie identitatea lingvistică a discursului politic național și contribuie la construcția socială a realității, deoarece, după cum menționează R. Fowler, limbajul este o practică socială.

Deoarece discursul politic are capacitatea și puterea de a crea realitatea, cuvintele au o pondere semnificativă în interiorul acestui întreg. Astfel, de la semanticitatea cuvintelor se trece la semanticitatea discursivă, unde lexicul de bază constituie structura discursului. Sunt alese, uneori arbitrar, structuri care conduc, de cele mai multe ori, la conturarea unei viziuni asupra lumii, în general, pentru că tranziția de la un discurs național la unul internațional face parte din constituirea realității lingvistice extraidentitare. Cadrul lingvistic al cuvintelor constituie contextul. Astfel, semnificația unui cuvânt din dicționar poate avea un înțeles diferit de semnificația acestuia într-un context concret al discursului. Transizivitatea semantică poate varia de la discurs la discurs, chiar operând aceeași tematică. Strategiile de construire și analiză semantică variază în funcție de scopul ideologic al discursului, pe care îl conferă deliberat însuși locutorul.

Terminologie interdisciplinară în DP

Terminologia politică constituie un mijloc de a cunoaște, a învăța și a înțelege un domeniu foarte vast și complex, care poate fi uneori doar intuit. Termenii pot fi analizați doar în cadrul unui context concret, adică în cadrul DP. Analiza DP, prin intermediul termenilor pe care îi conține, este o cale de a înțelege și a reconstitui ansamblul de acțiuni, valori și gândire politică. Terminologia politică reprezintă „un ansamblu de cuvinte specializate” [Săvulescu 2015, p. 145]. Discursul politic se remarcă, în același timp, printr-o *terminologie interdisciplinară* bogată, variată, dinamică, care evidențiază anumite preferințe în funcție de anumite perioade istorice. Această terminologie formează *terminologia politică*. Cercetătoarele Angela Grădinaru și Svetlana Cebotari menționează despre limbajul politic ca fiind bogat în „concepte migratoare”, mai numite și concepte nomade [156]. Transferul de termeni din diferite domenii în terminologia politică, adică reterminologizarea, are loc prin intermediul metaforelor.

Caracteristicile respective ale DP pot fi aplicate și DI (vezi capitolul 3, tabelul „Analogii sumare între termenii abstracți și concreți”). În DI apar, ca și în DP, termeni interdisciplinari cu sens metaforic. În DP există termeni care nu reprezintă domeniul-sursă, reflectat prin extindere semantică, ceea ce face imposibilă o cartografiere a termenului concret în termen abstract: în așa cazuri avem de a face doar cu împrumuturi din alte domenii. Termenii împrumutați reprezintă o necesitate contextuală. În spațiul german, o clasificare aproape exhaustivă a termenilor interdisciplinari, care apar în discursul politic prin intermediul utilizării mecanismului retoric al metaforei, este propusă de S. Schieder prin faptul că: 1. Include definiția de transfer de sens interdisciplinar; 2. Urmând metoda inducției, din numărul mare de discursuri selectate rezultă numeroasele discipline incluse în modelul de analiză propus de acest cercetător. S. Schieder analizează interdisciplinaritatea anume din perspectivă de *domenii sursă* în procesul de metaforizare, acesta fiind un mecanism retoric în DP.

Mecanisme retorice

Discursul politic întrebuințează așa *mecanisme retorice* ca metaforele și analogiile. Folosirea metaforelor, fie implicite sau explicite, și a analogiilor reprezintă un alt element de opacizare a discursului politic. Dacă rațiunea de a fi a clasei politice este centrată pe dorința de a influența, folosirea metaforelor este expresia unui limbaj care își propune intenționat mai mult să convingă și mai puțin să descrie o realitate. Analizele tradiționale asupra discursului politic au acordat o insuficientă importanță studiului metaforelor. Noile perspective asupra DP au încercat, însă, să supraevalueze rolul metaforei. [Săvulescu 2015, p. 161]. Locutorii discursului politic preferă domenii care țin de diverse registre (tehnic, militar etc). Aceste registre oferă coerență discursului, iar prin complexitatea semnificațiilor și a asociațiilor îi conferă plinătate de variații.

DP conține un număr înalt în metafore. În retorica clasică fenomenul se explică în felul următor [130, p.163]: 1. Imaginile care se creează prin intermediul metaforelor servesc la „a deghiza conceptele”. 2. Metaforele suplinesc lipsurile lexicului, dacă limbile nu au destule cuvinte pentru a exprima bogăția ideilor, a sentimentelor, a conceptelor etc. Ele reprezintă necesitatea comunicării și sursa creativității lexicale. 3. Retorica este considerată un element esențial al limbajului și al gândirii. Astfel, metaforele reprezintă maniera de a gândi analogic, mijlocul de cunoaștere pe care îl utilizăm continuu și care face apel la imaginație și la rațiune. Același rol epistemologic îl are metafora, în special, în discursul științific. Caracteristici asemănătoare sunt specifice DI. Pe lângă caracteristicile comune, apar și câteva specifice doar tipului de DI pe care le prezentăm mai jos.

Construirea discursivă a identității prin metafore în discurs (viziunile lui R. Hülse, S. Schieder, Ruth Wodak

Considerăm că R. Hülse (domeniul de interese științifice – relațiile internaționale) este printre unicii savanți care au abordat legătura dintre discurs, identitate și metaforă. Metafora, ca mecanism retoric, rămâne în continuare marginalizată în tematica identitară în discurs. De aceeași părere este însuși R. Hülse, care menționează că analiza fenomenelor lingvistice este prezentă, de obicei, în lingvistică, iar întrebările despre formarea identității colective, din punct de vedere lingvistic, abia de sunt abordate [63, p.133]. Teoreticianul scrie într-un articol că reprezentanții constructivismului social ar trebui să acorde o atenție mai mare *metaforelor ca fenomene sociale*, căci sunt rare cazurile când apare o nouă metaforă creativă, în majoritatea cazurilor sunt utilizate metafore care au fost deja folosite de alții [25, p.403]. Aceste metafore, care există deja ca fenomene sociale cunoscute, numite convenționale, sunt folosite automat, deoarece este un mod prestabilit² pentru a ne referi la o tematică [Charteris-Black 2004:17 apud 25, p. 403]. R. Hülse le mai numește „stoc particular de metafore”, care sunt utilizate în mod specific cu referire la tematica unui discurs. În general, sunt anumite metafore convenționale, care domină un anumit tip de discurs, în cazul cercetării noastre – a DI. Astfel, acest tip de discurs are o variație limitată de metafore. Această variație este sedimentată, dar continuu reînnoită în repertoriul sau depozitul cunoștințelor colective, care devine ulterior patrimoniul lingvistic național. Referitor la analiza acestor mecanisme retorice, adică a metaforei în discurs, vom reveni ulterior în capitolul 2, pentru a descrie modelul lui R. Hülse de interpretare a mecanismelor retorice – a metaforelor în discurs.

S. Schieder, având ca domeniu de interes științele politice, la fel cercetează mecanismul retoric, mai exact MC, în procesul de analiză a discursului politic și face o clasificare aproape exhaustivă a domeniilor sursă, care apar în discursul politic în limba germană, pe care îl interpretează pragmatic prin prisma MC. Din punct de vedere teoretic, dar și practic, S. Schieder argumentează explicit rolul pragmatic al metaforei în discursul politic german. Din punctul de vedere al clasificării mecanismelor retorice după domeniul sursă, considerăm că lucrarea este unică în limba germană, luând în calcul criteriul de exhaustivitate și mulțimea domeniilor abordate atât, teoretic cât și practic. Comparativ cu abordarea poststructuralistă a lui R. Hülse [63], unde locutorul are un rol pasiv referitor la utilizarea anumitor metafore specifice unui tip de discurs, ele fiind deja ancorate în acest tip de discurs, iar intenționalitatea fiind foarte mică, constatăm că, prin abordarea de către S. Schieder a metaforelor din perspectivă pragmatică, ele capătă puterea de influență a acțiunilor datorită faptului că sunt selectate conștient de către locutor. S. Schieder, comparativ cu R. Hülse, nu abordează trihotomia discurs – identitate – metaforă, ci doar MC în procesul de analiză a discursului politic.

²Sau care „trebuie” să le folosim când ne referim la o tematică, de multe ori acestea ieșind și de sub „controlul individual” [25, p. 404].

Încercări modeste de corelare și combinare a relației dintre discurs, metaforă și identitate apar și în lucrarea lui Ruth Wodak (lingvist austriac și profesor de lingvistică la Viena), Rudolf de Chillia et al, care au cercetat identitatea națională austriacă în lucrarea „The discursive construction of national identity”. Totuși, autorii nu desfășoară subiectul de analiză a mecanismelor retorice – MC, ci îl menționează doar în treacăt, la care mai adaugă un exemplu de personificare – SUCCESUL ESTE O PERSOANĂ. În schimb, meritul cercetătorului îl explicăm prin analiza altor *realizări lingvistice* în procesul AD în construirea identității austriece. Identitatea națională este generată și reprodușă prin discurs, iar Ruth Wodak, Rudolf de Chillia et al o analizează prin metoda triangulării (abordarea istorică, socio-politică și lingvistică).

Discurs identitar sau discurs despre identitate

„... aproape orice discurs este un discurs identitar” [63, p. 172]

În literatura de specialitate germană („Identitätsdiskurs”), engleză („Identity-discourse” [25, p.405]), română, fie în istorie, politică, literatură, sociologie, psihologie, pedagogie etc. despre discursul identitar, lipsește o definiție a acestuia, iar originea lui este doar menționată printre altele de cercetătoarea Laura Stanciu, ca fiind din mijlocul secolului XVIII [p.144]. Criticul și istoricul literar E. Simion consideră că actualul DI era numit în trecut „*discurs despre specificul național*”, care descria virtuțile și insuficiențele unui popor [131, p.1]. În lucrarea lui Ruth Wodak este utilizat termenul de „*discourse of national identity*” [51, p.187] (discurs despre identitatea națională), echivalent cu discursul identitar doar că abordat numai din perspectiva discursului comemorativ. Astfel că „discursul despre identitatea națională” din cercetarea lui Ruth Wodak înglobează un trecut și, într-o măsură mai mică, prezentul și viitorul comun, ca fiind un DI.

Deoarece noțiunea de discurs identitar cunoaște abordări diverse și contradictorii în diverse discipline, vom explica succint termenul din perspectivă lingvistică.

Orice discurs include în sine o identitate. R. Hülse afirmă că aproape orice discurs este un discurs identitar [63, p.172]. Întrebarea este: ce fel de identitate dorim să analizăm în discurs? Noi ne propunem să analizăm identitatea lexicală și metaforică în limba germană și română. Fiecare cercetător își alege tipul de identitate din discurs pe care dorește să îl analizeze. Heidrun Kämper este interesată de latura lexicală a DI; ea identifică și analizează în plan comparativ, la nivel diacronic, cuvinte-cheie ale discursului social-naționalist de după război și înlocuirea treptată a acestuia cu alt tip de discurs după dispariția regimului nazist. Ingrid Jungwirth cercetează în DI identitatea socio-psihologică a unor grupuri, și anume, sinele ca oglindă a societății. I. K. Nagy se concentrează pe analiza identității etnice din DI transilvănean. E. Simion interpretează identitatea națională din DI prin prisma a zece piloni, ca, de ex., statul, cetățenia,

limba, universalismul etc. și oferă răspunsuri la întrebările: În ce cred sau nu cred românii? Cât de reale sunt caracterizările pe care le fac alții sau ei între ei? ș.a. Mona Mamulea analizează din punct de vedere filosofic DI românesc de la 1848. În lucrarea din 2007 autoarea își asumă obiectul cercetării ca fiind *retorica inteligenței* și identitatea culturală prin prisma schimbărilor culturale. Pe lângă aceasta, se teoretizează definiții adiacente obiectului principal al cercetării, precum furnizori și marcatori de identitate, conștiința identitară [110, p.43] și conștiința comună sau colectivă, dar și teoria primordialistă și construcționistă. În ciuda faptului că lucrarea are titlul „Dialectica închiderii și deschiderii în cultura română modernă”, conținutul acesteia presupune doar abordări sporadice și mai puțin detaliate referitoare la cultura română din secolele XIX sau XXI, fiind mai degrabă un bun manual teoretic despre discurs, identitate și cultură, care are la bază surse utile de informare, precum și citate din numeroși autori internaționali. Fiind în corelație cu tema cercetării noastre, am desprins un citat de S. Kaunismaa despre identitate, pe care Mona Mamulea îl parafrazează ca fiind „un fenomen dependent de comunicare și de întrebuințarea limbajului, prin urmare, studiul identității colective este studiul unui complex de expresii discursive” [110, p. 41].

Noi ne alăturăm abordării lui Heidrun Kämper, dar o extindem și ne referim la DI ca la un tip de discurs care descrie o identitate lexicală și psihologică. Astfel definim discursul identitar ca un tip de discurs care descrie o identitate lexicală și metaforică. Prin analiza corpurilor discursive lucrarea noastră descrie identitatea metaforică și retorică din limba germană și română la nivel sincron. Totuși, ca urmare a studierii literaturii, am ajuns la concluzia că termenul *discurs despre identitate* reflectă mai bine fenomenul ce se conturează în textele studiate, deaceia în această lucrare vom folosi preponderent acest termen.

Caracteristicile discursului despre identitate (analizate după modelul „SPEAKING” de D. Hymes)

Vom face o prezentare generală, nuanțată modificată, după criteriul reprezentativ pentru prezenta lucrare, al DI, urmând modelul SPEAKING:

✓ S (context, code) : DI depinde de contextul în care este produs. Contextul în care se formează DI este un *factor generativ*, dar, în același timp, și un *factor constitutiv* [86, p. 405]. Ingrid Jungwirth accentuează factorul generativ al realității sociale, atunci când discursul constituie realitatea socială [p.47]. Unitățile lexicale, câmpul discursiv al DI, care este dependent, influențează sau este influențat, generează sau este generat de conjunctura istorică sau, altfel spus, este numit *contextualism*. DI mobilizează comunități specifice, care generează înscrierea enunțurilor sale într-o memorie colectivă, într-o memorie culturală. Universul și câmpul discursiv al DI au în calitate de componentă principală formarea sau modificarea

identității într-o anumită direcție și cu un anumit scop, prin intermediul practicilor discursive, specifice unei perioade de timp și de spațiu, pentru o arie teritorială, lingvistică și socială.

✓ P (participanți sau actori) *Actorii DI* sunt în majoritate elitele sau intelectualii care sunt considerați „inovatori morali” [110, p. 41], „inventatorii” sau „creatorii” și „arheologii unei identități culturale preexistente”. H. Kämper consideră intelectualii/ elitele ca fiind: politicienii, teologii, juriștii, oameni de știință, artiști, criticii timpului, filozofi, cronicari, utopiști [p.339]. A. Gavreliuc scria despre rolul actorului social activ (individual / colectiv) că este capabil să reconfigureze pozitiv identitatea personală / grupală. El este angajat în înfruntarea cu o istorie nestatornică [99]. Acești acotori sunt “diferiți protagoniști care au luptat în diferite timpuri” [109, p. 319]. E. Constantinescu compară acești actori cu niște „făuritori”: “Privind, cu respect și recunoștința, către fauritorii istoriei de ieri, să ne adunăm forțele pentru confruntarea cu istoria de mâine.” (EC 1.12.1998)³ Astfel, discursul identitar este rezultatul retoricii intelectualității, care preia parțial tradițiile, adică, moștenirea culturală este folosită selectiv și, în același timp, construiește identitatea. Din această paradigmă civică a rezultat și naționalismul politic, creând realități concrete prin intermediul retoricii persuasive.

✓ E (scopuri): Scopul DI este de a materializa identitatea în discurs prin mijloace lingvistice.

✓ A (secvențe, orientare cronologică): Ingrid Jungwirth vorbește despre dimensiunea temporală a discursului, punctul istoric al unui discurs și arheologia cunoștințelor [p. 59]. În accepția noastră, DI ar trebui să cuprindă, în mod ideal, toate trei genuri, după retorica clasică, adică „*genus iudiciale*”, centrat pe trecut, „*genus deliberativum*”, focalizat pe viitor, și „*genus demonstrativum*”, situat în prezent, deoarece câmpul conceptului identitar are la bază fundamentul trecutului, care este exprimat prin componenta prezentului; în același timp, are ca scop, pentru viitor, proiectarea futuristă. Chiar dacă multe cercetări, inclusiv prezenta lucrare, se axează pe un anumit gen, referințele temporale nu apar în formă pură, ci, de multe ori, prin combinarea elementelor din toate cele trei categorii într-un singur discurs sau într-un grup de discursuri cu aceeași tematică. DI înglobează latura primordială și construcționistă, altfel numită și civică. Din aceste considerente, DI include o latură *obiectivă* și una *construită*, plasată în prezent, dar și cu o orientare futuristă, care include componenta de autodeterminare națională.⁴

³ E. Constantinescu mai numește actorii: „actori politici” (EC 21.06.1998); „lideri de opinie = lideri politici” (EC 16.03.1999)

⁴Un fragment-exemplu de DI cu această caracteristică reprezintă citatul lui R.Herzog preluat din propriul corpus discursiv „*Eine Nation besteht in dem Wunsch, ein gemeinsames Leben zu gestalten. Die Nation ist eine Gemeinschaft, die getragen ist vom Gefühl gemeinsamer Hoffnungen und gemeinsamer Opfer, vergangener, gegenwärtiger und zukünftiger. Hier liegt ein tragender Gedanke jeder Form von Gemeinschaft: Nur indem man sich der gemeinsamen Vergangenheit - sie mag gut oder schlecht sein oder beides - bewußt ist, kann man eine Vision für die gemeinsame Zukunft entwickeln.*” (RH, 1.10.1995). Și citatul din DIR “*În acest moment aniversar și comemorativ, când trecutul și prezentul își dau întâlnire pentru a prefigura viitorul, vă adresez dumneavoastră,*

- ✓ K („cheia”, situație formală, unicitatea identitară). Prezența *unicității identitare* este caracterizată prin preponderența unui standard identitar comun lingvistic, istoric, cultural, politic, psihologic.
- ✓ I (mijloace lingvistice). Mijloacele lingvistice cu care operează DI includ limbajul identitar, caracterizat de o prezență importantă a cuvintelor-cheie, a conceptelor identiare, pe care le-am inclus selectiv în lista de concepte identitare. În DI, ca și în DP, se regăsesc toate cele șase *funcții ale limbajului*: referențială, expresivă, incitativă, poetică, fatică și metalingvistică. După criteriul lingvistic, DI îi este caracteristic *principiul informativității, modalității și exhaustivității*.
- ✓ N (norme). În DI sunt prezente mai multe norme: morale (conștiința), de tratament social (convingeri specifice națiunii), religioase, juridice (reguli stabilite de către o autoritate competentă).
- ✓ G (genul actului de vorbire): Discurs despre identitate.

Concluzii la capitolul 1

- În urma lecturării publicațiilor teoretice care abordează din diverse perspective tematica discursului, putem afirma că ar rezulta trei caracteristici de bază care ar defini noțiunea de *discurs* în contextul cercetării noastre:
 1. Interactivitatea: discursul îndeplinește o funcție integrativă de comunicare și este interactiv.
 2. Tema unică: unii cercetători corelează discursul cu diverse teme. Prin intermediul discursului ne referim la un anumit context al utilizării limbajului, cum ar fi, de exemplu, discursul politic sau discursul public.
 3. Istoricitatea: prin dimensiunea sa temporală, discursul include și un *fragment istoric*. Funcționarea sincronă a limbii se echivalează, după E. Coșeriu, cu trei planuri ale lingvisticii: a. planul universal al vorbirii în general; b. planul istoric al limbilor; c. planul individual al discursului.
- Aceste caracteristici generale ale discursului se extind și asupra *discursului politic*, la care se alătură încă două caracteristici specifice doar acestui tip de discurs:
 - a. *Limbajul* ca rezultat al unor reprezentări politice specifice unor persoane. Unicitatea temei condiționează formele de vocabular: este vorba despre terminologia interdisciplinară și anumite mecanisme retorice. În acest context, metaforele ocupă un loc de frunte și sunt constantele unui discurs, suplinesc lipsurile lexicului, contribuie la mijlocirea cunoașterii, a convingerii și a argumentării.
 - b. Discursul politic înglobează o *viziune și o strategie* unice și clare, care direcționează perpetuarea și „longevitatea” unei idei pe parcursul unei perioade istorice. În cadrul viziunii politice și al strategiei de implementare a ei se include și metacogniția ca factor de extindere a noilor idei și a aplicării acestora. O parte a laturii metacogniției o constituie expresiile metaforice, respectiv MC.
- Ca urmare a studierii literaturii ce ține de subiectul cercetării noastre, am ajuns la concluzia că termenul *discurs despre identitate* reflectă mai bine fenomenul ce se conturează în textele studiate, deaceia în investigația realizată folosim preponderent acest termen, utilizat în lucrare sub abrevierea DI (discurs despre identitate). DI are drept caracteristică principală dimensiunea temporală. Această orientare cronologică este explicată prin cele trei genuri ale retoricii clasice: „genus iudiciale”, centrat pe trecut, „genus deliberativum”, axat pe viitor, și „genus demonstrativum” – pe prezent. Sau, în termeni moderni, facem referire la domeniul de memorie, inclusiv la memoria colectivă / „Erinnerungskultur” (cultura amintirii) /, la igiena uitării, domeniul de actualitate și domeniul de anticipație. Alte două componente

importante ale DI la care revenim în partea practică de constituire a corpusurilor sunt „actorii/participanții” DI și contextul social, cultural, politic și psihologic.

- Valorile, ideile, convingerile, emoțiile, atitudinile și scopurile comune sunt elementele constituente fundamentale atât ale identității naționale, cât și ale celei lingvistice.
- Modelele de AD – Modelul lui J. Livesey, R. Hülse, J. Gee, Ruth Wodak și modelul lui D. Hymes - pe care le-am inclus în primul capitol le combinăm și extindem într-un singur model propriu de analiză, urmărind drept scop principal realizarea obiectivelor tezei.
- Sursele consultate și citate argumentează focalizarea cercetărilor în ultimele trei decenii pe trei direcții: în spațiul german predomină analiza *discursului național socialist*, a *discursului etnic* și a celui *european*. DI între 1989 și până în prezent este abordat mai mult sporadic, iar dintre puținele cercetări despre identitatea germană exprimată în discurs având tangențe cu cercetarea noastră, doar foarte puține analizează metafora din punct de vedere cognitiv. În schimb, în spațiul românesc predomină latura lingvistică prin analiza MC din *discursul public, politic și specializat*. În urma consultării mai multor surse, având în vizor cuvintele-cheie generice „discurs, identitate, metaforă”, am observat că abordarea cognitivă a metaforei în DI aproape că lipsește, cu atât mai mult o comparație dintre ambele limbi: germana și româna.

2. CERCETAREA METAFOREI ÎN DISCURS ȘI UNIVERSALIILE

2.1. Abordarea retorică și cognitivă a metaforei vs metafora ca fenomen discursiv

*„A stăpâni metafora înseamnă a avea control asupra lumii pe care ne-o **construim** și în care trăim” (Aristotel)*

Este bine cunoscut faptul că metafora provine de la cuvântul grecesc „metapherein”, care înseamnă „a transfera, a transporta”, fiind una dintre cele mai vechi figuri de stil, definită ca o „comparație prescurtată”. Se presupune că Aristotel ar fi fost primul care a identificat-o ca trop în poezie și în retorică. Aristotel era de părere că prin „metaforă putem exprima ceva proaspăt”. Nu putem nega importanța și perpetuarea metaforei de-a lungul secolelor în retorică, chiar dacă rolul doar de „ornament” al acesteia nu mai este actual. Astfel, pornind de la geneza metaforei, putem confirma inevitabilitatea acesteia prin universalitate, dar și specificitate, longevitate și ubicuitate. Cu 2000 de ani în urmă, metafora a fost studiată în cadrul disciplinei de retorică în Grecia Antică, fiind numită *trop*. Datorită importanței sale, metafora a fost numită ulterior *trop de frunte*.

Definiția inițială a metaforei o găsim la Aristotel: „metafora este trecerea asupra unui obiect a numelui altui obiect, fie de la gen la speță, fie de la speță la speță, fie după analogie” [80, p.94]. Prin *definiția istorică* a metaforei se înțelege o comparație prescurtată după regula analogiei, prin analogie înțelegându-se asemănarea parțială între două sau mai multe lucruri, împrejurări, situații, fapte, idei etc. „În general, metafora este asemănare prescurtată. Deosebirea constă în faptul că în asemănare se face comparația cu obiectul pe care voim să-l exprimăm, pe când metafora constă în punerea termenului de comparație în locul numelui lucrului însuși” [141, p. 357]. În România, teoria comparației este susținută de T. Vianu, care consideră că „metafora este rezultatul exprimat al unei comparații subînțelese” [141, p.302] sau „transferul unei expresii pe baza unei analogii între două realități, între care spiritul a intuit o comparație” [141, p.359].

Din punct de vedere *lingvistic și literar*, metafora este prezentată de P. Ricoeur ca o „redescoperire” a unui obiect sub un aspect nou, neașteptat; rezultatul unei debateri între predicție și denominație; rolul ei în limbaj este între cuvinte și fraze. P. Ricoeur completează că, „în slujba funcțiilor poetice, metafora este acea strategie a discursului prin care limba se descarcă de funcția descrierii directe pentru a descrie acel nivel mitic la care se eliberează funcția de descoperire” [p.247]. În semantica integrală, E. Coșeriu definește metafora ca o „expresie unitară, spontană și imediată”, fiind „intuiții poetice, care pot implica o identificare momentană a unor obiecte diferite” (exemplu: cap – doveac) [91, p.20]. Maria-Alexandrina Tomoiagă, adeptă a integralismului coșerian, descrie metafora ca „un bun exemplu de valorificare inedită a sistemului”, ca un mod fundamental de cunoaștere, o modalitate de a se raporta la sine însuși și

	<i>Abordarea retorică a metaforei</i>	<i>Abordarea cognitivă a metaforei</i>	<i>Abordarea discursivă a metaforei</i>	<i>Abordarea Discursivo- pragmatică a metaforei</i>
--	---	--	---	---

la ceea ce se află în jurul său, menționând „impulsul creator prin care omul simplu își exersează dimensiunea demiurgică, construindu-și o lume la care poate gândi și despre care poate vorbi” [136, p. 6-8]. În literatura germană întâlnim termenul de „Sprachbild” (imagine lingvistică, imagine vorbitoare, imagine descriptivă), care este un sinonim al metaforei. R. Hülse explică metafora ca *mijloc lingvistic principal al imaginației noastre* [25, p. 396].

Urmează o serie de definiții, iar la sfârșitul sec. XX nu se mai scrie despre metaforă ca trop, ci despre metafora conceptuală, drept lucrare de referință fiind „Metaphors we live by”, de G. Lakoff și M. Johnson. *Metaforele conceptuale* sunt „structuri cognitive subiacente care fac legătura între două domenii mai mult sau mai puțin apropiate”. Odată cu prima conferință din Duisburg (1989), consacrată lingvisticii cognitive, teoria metaforei conceptuale (TMC) cunoaște o popularitate tot mai mare. În literatura de specialitate din domeniul lingvisticii cognitive găsim numeroase și diverse abordări ale metaforei adiacente TMC. Per ansamblu, metafora compensează insuficiența exprimării directe a unor cuvinte, expresii, propoziții. Atunci când ea își depășește atribuțiile de îmbogațire a discursului oral sau scris, transformarea imanentă are loc spre concept, ca idee generală, care reflectă potrivit realitatea, astfel încât devine parte integrantă obiectivă sau subiectivă a exprimării cotidiene și nu numai. Metaforele constituie mijloace de exprimare a ideilor abstracte prin cele concrete, modul de organizare a reprezentărilor analogice, precum și interpretarea experienței umane. În prezent, metafora este o condiție a *cunoașterii*. Prin intermediul metaforei conceptualizăm un domeniu mental în alt domeniu, pornind de la un concept simplu-concret, extins spre unul general-abstract. Nu în zadar MC este considerată ca o *simbioză a limbii, gândirii și culturii* [157]. Metafora este impregnată sau se creează în structurile cognitive pentru a governa, a produce și a recepta limba.

Metaforele sunt esența unei limbi și tezaurul său cultural, specificul național [146, p. 5], iar elementele caracteristice reprezintă identitatea lingvistică, culturală și națională, ansamblul intelectual al unui popor. Astfel, prin tipologia de metafore universale și cultural-specifice, ajungem la concluzia că limbile, culturile și discursurile au la bază anumite metafore care definesc cultura respectivă, precum și tipul de discurs.

Tabelul 2.1 Abordări comparative ale metaforei (adaptată și completată de autoarea prezentei lucrări după R. Hülse [63, p. 43])

<i>Punct central</i>	Metafora ca fenomen retoric	Metafora ca fenomen cognitiv	Metafora ca fenomen discursiv	Metafora ca fenomen discursivo-pragmatic
<i>Funcția metaforei</i>	„ornament, înfrumusețare”	Înțelegere/ conceptualizare	Conceptualizare/ reproducere	Influențare, argumentare
<i>Interese de cunoaștere</i>	limbă	Procese cognitive	Constructivism al realității	Constructivism al realității
<i>Poziția ontologică</i>	realism	Constructivism individual	Constructivism social	Constructivism social
<i>Intenționalitate</i>	înaltă	medie	mică	înaltă
<i>Adepți</i>	Majoritatea lingviștilor până în 1980	Miliken 1996, Lakoff&Johnson1980 O. Jäkel 2003 etc.	Chilton 1996; Hülse 2003a, 2003b, 2006 etc	Onuf 1989, Zehfuß1998,2002 Schieder 2006 Zinken at al.2008

Cele mai recente direcții de analiză se concentrează pe *metaforă ca fenomen discursiv* de construire a realității sociale, respectiv, este pusă în valoare direcția constructivismului. Printre teoreticienii adepți ai *constructivismului social* prin intermediul metaforicității îl regăsim pe R. Hülse. Chiar dacă, în cadrul acestei abordări metaforice, intenționalitatea este mică, R. Hülse se focalizează pe *pozitivism*, curentul filozofic având ca teză principală cunoașterea științifică, fiind considerată autentică. Principala întrebare a curentului pozitivist fiind „cum?”, se conturează astfel o simetrie între conținut și exprimarea lingvistică a metaforei. „Imaginile cognitive/artistice”, adică metaforele, capătă amploare, iar frecvența și însemnătatea lor în discurs crește. R. Hülse este adeptul părerii că metafora este mai degrabă un fenomen discursiv decât unul cognitiv [63, p.174]. Această convingere este argumentată de teoretician prin faptul că un anumit tip de discurs utilizează o metaforicitate specifică a acelui tip de discurs, iar acestea sunt manifestări lingvistice cu interpretări cunoscute de majoritatea membrilor unui grup sau unei națiuni. De aceea locutorul / participantul la discurs reduce folosirea metaforei corespunzătoare doar tipului de discurs la care ia parte, iar latura sa proprie creativă și metaforică este utilizată limitat. În acest fel, locutorul este obligat să utilizeze anumite metafore specifice tematicii discursului. Această caracteristică a metaforei ca fenomen discursiv a fost observată și de J.Zinken, Iina Hellsten și Grigitte Nerlich care, într-un articol din 2008, introduc oficial în lingvistică noțiunea de „metaforă discursivă”.

R. Hülse înclină spre AD, abordând metafora ca fenomen discursiv. Alegerea unei atare abordări este argumentată prin faptul că „metaforele sunt părți componente stabile ale discursului, iar fiecare tip de discurs se evidențiază printr-o metaforicitate specifică, printr-o anumită combinație de metafore, printr-un mod specific de utilizare a lor”[63, p. 33]. Felul în care locutorul gândește și vorbește despre anumite lucruri este prestabilit/preconstruit în discurs. În contextul discursiv are loc mișcarea și reproducerea construcțiilor care circulă în discursul cu

tema respectivă. Utilizarea anumitor metafore are loc în mod automat, deoarece participanții la discurs pot gândi sau articula idei doar cu ajutorul anumitor metafore specifice. Participanții pot doar reproduce și nuanța utilizarea unor metafore [63, p. 40-41]. Al doilea argument precum că metaforele sunt fenomene predominant discursive este explicat de R. Hülse prin faptul că locutorul deține un control limitat asupra metaforelor pe care le utilizează în discurs, adică după propria dorință. Iar al treilea argument, invocat de R. Hülse, precum că metaforele sunt fenomene discursive ține de faptul că diferiți indivizi posedă aceleași concepte cognitive și articulează în același fel când este vorba despre un anumit tip de discurs [63, p. 34,37]. Ultimul motiv potrivit căruia metafora este considerată un fenomen discursiv este privit prin prisma realității obiective, care este independentă de cogniție sau de limbă (în germană „Sprache”). Limba doar descrie obiectele ca atare [Finlayson 1999:48 apud 63, p. 42].

Trei ani mai târziu în 2006 S. Schieder extinde direcția de cercetare a lui R. Hülse și trece de la abordarea discursivă a metaforei la cea „discursivă și pragmatică”. În esență, însă, funcția, interesul de cunoaștere și poziția ontologică rămân aceleași, se schimbă doar intenționalitatea. De altfel, ca și majoritatea abordărilor constructiviste, lucrarea lui S. Schieder se concentrează pe perspectiva ontologică. Direcția de cercetare a lui S. Schieder accentuează caracteristica discursivă și pragmatică a metaforei. Iar al doilea element, inclus ca relativ nou în studiul lui S. Schieder, constă în relativizarea teoriei interacțiunii, a cărei valorificare se materializează, după S. Schieder, în funcția metaforei în câmpul ei pragmatic, nu ca instrument de selectare și proiectare a semnificației. În 2000 M. Hellmann afirmă că în pragmatism locutorul aduce cu sine „convingeri complexe și rețele de convingeri” [p. 52], în timp ce în poststructuralism locutorul „dispare” după text, respectiv în spatele discursului.

Metafora este prezentă în discurs, iar aceasta îi creează, din perspectivă semantică, contextul potrivit pentru a se manifesta într-un „cadru” (engl. „frame”). În acest fel, pentru o înțelegere exhaustivă a metaforei, se ia în considerare nu numai exemplul extras, separat, unde apare metafora, ci și tot discursul, în special, tematica generală, pentru că aceasta creează „*webul metaforic*” al discursului. Fiecare discurs, în corespundere cu tematica sa, cuprinde o rețea de metafore care îi sunt specifice și sunt în acord cu tema discursului. Această „*rețea de metafore*” are un efect constructivist, din care cauză metafora, prin intermediul discursului, are puterea de a crea și de a schimba realitatea politică și socială, deoarece metafora are potențialul de creare a noilor înțelesuri, opțiuni și realități. Vorbirea metaforică este un reflex al gândirii metaforice [76, p. 7]. Vorbirea este reflexul retoricii, iar gândirea reprezintă cogniția. Așadar, de aici rezultă *dialectica*, care cuprinde două componente: retorica și logica. Astfel, metafora nu reprezintă doar un reflex lingvistic sau un fenomen cognitiv, ci și un produs discursiv, care înglobează paralel cele două elemente: unul lingvistic și celălalt cognitiv. Ca fenomen discursiv, conținând un

potențial creativ foarte înalt, metaforele au puterea de a schimba realitatea prin schimbarea „mostrei de gândire” [76, p. 5].

2.1.1. Teorii ale metaforei, semantica cognitivă și TMC

Teoria substituției (Aristotel, R. Jakobson)

Teoria substituției are ca reprezentant principal pe Aristotel, respectiv lucrarea sa „Poetica”. Ulterior teoria capătă amploare în opera lui R. Jakobson, în special prin studiul „Lingvistică și poetică” din 1960, unde autorul abordează bipolaritatea metaforei. Putem menționa că, prin lucrările sale, R. Jakobson a construit puntea de trecere de la figura de stil clasică spre cea conceptuală. Teoria substituției este explicată exhaustiv prin definiția metaforei: „trecerea asupra unui obiect a numelui altui obiect, fie de la gen la speță, fie de la speță la speță, fie după analogie” [80, p. 83]. Acestei teorii îi este specifică metafora *in absentia*, preferată de la Fonatier la Grupul μ . Chiar și denumirea teoriei corespunde cu tipul de metaforă menționat. Astfel avem două entități comune, altfel numiți și doi poli, cu un anumit grad de similaritate, fie prin echivalență, fie prin asemănare. R. Jakobson reia ideea de „poli metaforici”, reordonându-le diferitor comportamente verbale, subordonate diferitor modele culturale, precum și personalității și stilului. Ideea de poli metaforici o găsim și în opera lui Freud, care le numește „deplasare”, „condensare” și „simbolism” [140, p. 45-46].

Grupul μ , în anii '70, vine cu noțiunea de „metasem” prin care tropii își modifică conținutul semantic al lexemului. Astfel rezultă două categorii: *seme nucleare* și *seme contextuale*. În teoria substituției, modificarea conținutului semului semnifică trecerea de la conținutul *semului nuclear* la conținutul *semului contextual* [140, p. 47]. Aceste două conținuturi trebuie să fie totuși compatibile din punct de vedere semantic pentru a fi logice și a da coerență mesajului. În acest caz relația dintre nivelul nuclear și cel contextual este comprehensibilă. Metafora este după Le Guern tropul cel mai complex și cel mai inovator în plan semantic, care stabilește relații între sfere conceptuale mai îndepărtate. Grupul μ mai specifică că „substitutul trebuie să conserve specificitate substituitului” și să păstreze semele nucleu ca o condiție a punții de legătură între cuvinte sau ca o postulare semantică. Ulterior Grupul μ propune și două modele de descriere a universului reprezentărilor sau, altfel spus, de descompunere semantică: 1. Modelul „de clase încastrate” (descompunere referențială de tip π , părți comune ale obiectelor; cunoștințe enciclopedice); 2. Modelul „arbore dihotomic” (descompunere conceptuală de tip Σ , seme comune ale lexemelor). Modelul „de clase încastrate” grupează obiectele în clase de indivizi echivalenți, clase care pot fi încadrate în grupe mai largi sau descompuse în clase mai detaliate. Modelul „arbore dihotomic” se asociază „unui arbore ramificat unde fiecare ramură, rămurică, crenguță reprezintă obiecte din ce în ce mai precise” [104, p. 142]. Cele două modele sunt complementare. Primul accentuează gruparea obiectelor similare, al doilea insistă asupra

diferențelor prin care obiectul este descris mai detaliat. Considerăm aceste două modele ca asemănătoare „clasificării” menționate de G. Lakoff, primul model egalând cu clasificarea generală „modele cognitive” [36, p. 29], iar modelul al doilea fiind similar cu „idealised cognitive models” (ICM)⁵ (modele cognitive ideale), adică mai specifice.

Teoria interacțiunii (M. Black, I.A. Richards)

Reprezentanții principali ai teoriei interacțiunii / teoriei predicative sunt: I.A. Richards (1936), M. Black (1996, teoria lingvistico-filozofică). Teoreticieni germani, precum S. Schieder, A. Huber ș. a. îl consideră pe M. Black drept întemeietorul teoriei interacțiunii. Alte surse menționează deopotrivă meritul ambilor teoreticieni, I.A. Richards și M. Black, în fondarea acestei teorii, I.A. Richards fiind fondatorul, iar M. Black – cel care a extins teoria. Analizând studiile celor doi autori, am ajuns la concluzia că fundamentul teoriei este pus totuși de I. A. Richards în „Filozofia retoricii” în anul 1936. În această lucrare I.A. Richards dă o nouă direcție retoricii antice referitoare la discurs și arta de a convinge, precum și redefinește mecanismul metaforei. I.A. Richards pune bazele viitoarei teorii predicative a metaforei, altfel spus, a teoriei interacțiunii dintre un subiect metaforic și un predicat. Astfel se pune un fundament nou pentru interpretarea metaforei. Teoria are mari merite în stabilirea înțelegerii mai detaliate a metaforei. Ea are ca fundament o viziune genetică asupra semnificației. Prin intermediul teoriei are loc „un amestec” sau o interacțiune a câmpurilor semantice.

Teoria interacțiunii are la bază tipul de metaforă *in absentia*. Retorica generală susține că metaforele *in praesentia* se pot reduce la cele *in absentia*. De aceeași părere este și P. Ricoeur. Mulți teoreticieni consideră că aceste două tipuri de metafore sunt complementare ca domenii, fiind coextensive [140, p. 53-54]. Adepții acestei teorii consideră că metaforele împărtășesc același fenomen al predicăției, diferența fiind în absența verbului *a fi*. Într-un enunț simplu avem subiectul principal, subiectul secundar și predicatul. Subiectul secundar este unul psihologic, care scoate în evidență codul unei culturi (după M. Black), sau unul pragmatic (după P. Ricoeur) [140, p. 56-57]. Într-un enunț sunt cuprinse două idei, două componente care sunt diferite, dar care se unesc prin metaforă, care, după P. Ricoeur, ne dezvăluie misterul gândirii. Metafora este astfel calea de acces spre idei, gândirea și ideile sunt verbalizate prin intermediul metaforei [113, p. 87].

Teoria interacțiunii operează cu termenii de *tenor* (conținut) și *vehicle* (vehicul). Prin aceste două noțiuni cuvântul „substituție” își pierde din semnificație, diluându-se în co-prezența celor doi termeni. M. Black, în „Modele și metafore” (1962), numește cuvântul-metaforă „focus” (focar), iar restul frazei – „frame” (tradus drept „cadru”), care presupune focalizarea asupra cuvântului, fraza fiind înțeleasă ca secundară. După Mihail M. Ungureanu, termenii de *tenor* și

⁵Pentru detalii despre ICM compară Lakoff, G. The contemporary theory of metaphor. 1993

vehicle sunt traduse după cum urmează: *tenor* – tema metaforei, *vehicle* – sensul imediat care este aplicat metaforic [139, p. 87]. În literatura de specialitate găsim și alte noțiuni cu aceeași semnificație, care exprimă caracterul dual al metaforei, astfel rezumăm:

- Tenor (A) și Vehicle (B) (I.A. Richards 1935)
- Focus (A) și Frame (B) (M. Black 1963)
- Target (A) și Source (B) (G. Lakoff & M. Johnson 1980)

Trecând peste dimensiunea literară spre nivelul discursului, metafora capătă dimensiunea *referinței* și a *denotației* [140, p. 54]. Astfel, se explică și faptul că metafora se află la intersecția dintre culturi. P. Ricoeur menționează că prin aceasta se rupe ierarhia nivelelor limbajului și argumentează că „semantica discursului este ireductibilă la semiotica entităților lexicale” [125, p. 112]. Discursul și teoria predicativă trebuie să aibă prioritate, deoarece prin discurs se configurează forma limbii [139, p. 95]. De la intersectarea culturilor semnificația unei metafore se poate extinde la conceptul enciclopedic al lui U. Eco, care demonstrează că metafora este mai întâi un concept cultural, apoi unul lingvistic.

Teoriei interacțiunii au fost aduse critici de J. Searle în 1998, care afirmă că M. Black nu ar aduce exemple convingătoare pentru susținerea teoriei. Mihail M. Ungureanu este de aceeași părere și consideră că teoria lui I.A. Richards necesită rectificări și îmbunătățiri. G. Lakoff și M. Johnson văd la fel teoria interacțiunii ca fiind deficitară. Noi considerăm teoria interacțiunii ca un pas important de trecere de la teoria clasică la cea cognitivă, dar care, totuși, nu înglobează argumentativ semanticitatea metaforică la nivel de teorie separată de cercetarea profundă a metaforei în discurs. Lucrarea lui M. Black se limitează la un singur exemplu „Omul este lup”, care nu este suficient pentru a crea baza unei teorii despre metaforă.

Conceptele semanticii cognitive

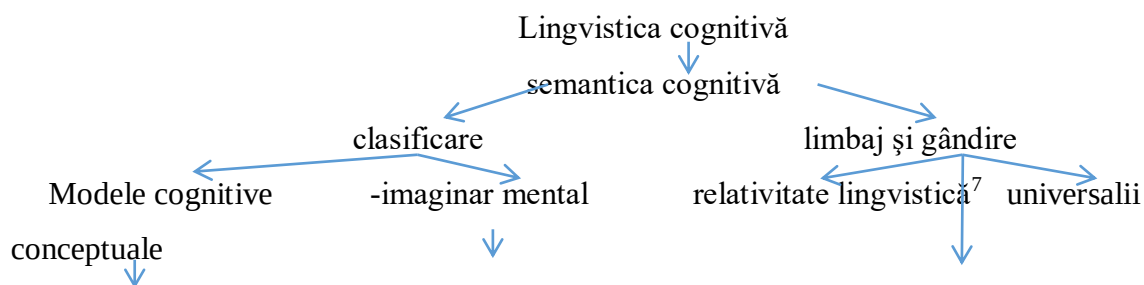
În ultimele trei decenii, teoriile despre metaforă o definesc ca un fenomen cognitiv care influențează vorbirea și acțiunile. Se presupune că G. Lakoff și M. Johnson sunt fondatorii teoriei metaforei conceptuale (TMC) odată cu apariția lucrării „*Metaphors we live by*”. Ei debutează în lucrare cu afirmația că sistemul nostru conceptual, prin intermediul căruia gândim și acționăm, este metaforic⁶. TMC a înlocuit abordările anterioare cu o viziune revoluționară și anume cu faptul că a încadrat metafora în domeniul gândirii și cunoașterii. În acest fel, metafora a devenit, dintr-un element estetic, un fenomen al gândirii. Pe de altă parte, mulți cercetători, printre care și O. Jäkel, sunt de părere că metafora, ca fenomen cognitiv, are mulți predecesori și, prin urmare, G. Lakoff și M. Johnson nu ar fi singurii fondatori ai acestei teorii.

⁶ „We have found... that metaphor is pervasive in everyday life, not just in language but in thought and action. Our ordinary conceptual system, in terms of which we both think and act, is fundamentally metaphorical in nature” [36, p. 4]

Metafora face parte din „procesul fundamental de gândire umană, deoarece gândirea este în esența ei metaforică. Diverse domenii, precum epistemologia, logica, psihologia, poetica, retorica, sociologia, politologia califică și descriu unele concepte logico-lingvistice prin intermediul altora, cu scopul de a asimila ceea ce este necunoscut prin intermediul a ceea ce este cunoscut, prin tranzațiile de identificare, comparație și juxtapunere, o modalitate de a înțelege un context sau un concept prin intermediul altuia, de a structura o experiență în termenii unei alteia. Este trecerea dinspre particular, cunoscut, vizibil apropiat, analizabil, investigabil către general, misterios, îndepărtat, inaccesibil, așa cum menționează Ș. Avădanei [p. 11]. Aname prin aceasta se reflectă caracteristica de interdisciplinaritate a metaforei, caracterizată prin descoperire, structurare și cunoaștere” [75, p. 688].

Pornind de la lingvistica cognitivă, respectiv referindu-ne mai exact la semantica cognitivă, ne vom concentra pe clasificare (eng. „categorisation”), limbaj, gândire, relativitate lingvistică și universalii conceptuale; precum și pe tematici specifice, reprezentative pentru lucrarea noastră, cum ar fi: modele metaforice, imaginar identitar și scheme imagistice. În categoria de clasificare am preluat câteva idei din teoria domeniilor propusă de R.W. Langacker și ne-am îndreptat atenția la fel pe *ontologia conceptuală*: structura și conceptualizarea cunoștințelor și felul în care conceptele sunt corelate și înțelese în termenii unor alte concepte, respectiv înțelegerea domeniului B prin intermediul domeniului A.

Abordarea semanticii cognitive este direcția care susține că sistemul nostru conceptual este structurat metaforic. Metaforele din limbaj reprezintă o reflectare lingvistică a structurilor metaforice conceptuale. Structurile metaforice conceptuale sunt formate din expresii lingvistice sistematice și coerente. A explica expresiile metaforice înseamnă a le înțelege prin descriere, reprezentând astfel realitatea prin metafore, nu doar cea lingvistică [vezi și 75]. Domeniul A este structurat prin intermediul domeniului B. În acest context se încadrează și „principiul deschiderii maxime” [100, p. 191]. Această structurare este motivată experiențial, fiind în același timp parțială, deoarece domeniul țintă este descris / redat parțial. Acest fenomen este numit de O. Jäkel „Fokussierung“ [66, p. 41]. Totodată, conform teoriei, există mai multe domenii sursă pentru un singur domeniu țintă.

⁷Doina Butiurcă numește relativitatea lingvistică mai exact „variante lingvistice” [87, p. 516]

Modele metaforice imaginar identitar expresii metaforice → MC
-scheme imagistice → domenii conceptuale (domeniul sursă și țintă)

Figura 2.1. Conceptele semanticii cognitive (realizată de autoarea lucrării)

Clasificarea este abilitatea cognitivă de bază care se reflectă în toate activitățile umane, inclusiv limba. Clasificarea am mai împărțit-o conform cunoștințelor generale despre lingvistica cognitivă și conform câtorva elemente ale teoriei lui Elenor Rosch („prototype theory” 1970), dezvoltată ulterior de G. Lakoff („cognitive models” 1987) în lucrarea „Women, fire and dangerous things”. În această lucrare G. Lakoff propune noțiunea de *modele cognitive*, respectiv, mai exact, subcategoria de *modele metaforice* cu atributele acestora. G. Lakoff afirmă că modelele metaforice sunt o subcategorie a modelelor cognitive. O aplicare practică a clasificării conform teoriei prototipurilor și modelelor metaforice o vom desfășura în capitolul 3, subcapitolul 3.5. „Domenii de metaforizare”. Teoreticianul face o foarte scurtă introducere teoretică a modelelor cognitive în cadrul celor nouă pagini, dar mai mult sunt explicate exemple de concepte (ex: săptămâna de 7 zile, care, la fel, a fost inventată de către om). Considerăm că modelele cognitive descrise în lucrarea lui G. Lakoff sunt orientative și, în explicarea lor, G. Lakoff nu aduce suficiente argumente, respectiv, contraargumente pentru validarea rezultatelor atât teoretice, cât și practice, ci mai degrabă sugerează direcții de cercetare ulterioară sau modele de analiză de aplicat direct în cercetare.

Imaginarul mental este capacitatea umană de a-și imagina ceva la nivel abstract. În cazul cercetării noastre, am structurat imaginarul mental în imaginar identitar și imaginar metaforic și am urmărit parțial tangențele acestora. Deoarece atât metafora, cât și identitatea sunt concepte abstracte, sistemul nostru conceptual este o miniatură a realității fizice și culturale.

În categoria „limbaj și gândire” am recurs la câțiva pași concreți: 1) am combinat cunoștințele din domeniul psihologiei și al lingvisticii; 2) am urmărit modul în care limbajul interacționează cu cogniția, modelând gândirea și viceversa; 3) am evidențiat uneori paralelismul dintre gândire și cogniție, iar alteori am reliefat imposibilitatea de a le separa sau a da prioritate unei sau alteia.

Metaforele conceptuale sunt „structuri cognitive subiacente care fac legătura între două domenii mai mult sau mai puțin apropiate”, iar în funcție de distanța dintre domenii / diferența inter-domenii, metafora poate fi cu un grad mai mare sau mai mic de creativitate. Dacă distanța este mai mare, metafora este mai originală. Metaforele conceptuale sunt rezultatul expresiilor metaforice, care reprezintă „realizarea sau materializarea în plan lingvistic a metaforelor conceptuale” [142, p. 63-64].

În lingvistica cognitivă metafora nu este doar o chestiune de limbă, ea reflectă corespondențele „adânci” cum este organizat sistemul nostru conceptual. Dar conceptele nu se pot forma fără a avea la bază anumite expresii lingvistice, precum și expresiile lingvistice nu se

pot forma fără a avea un anumit concept. „La baza teoriei cognitive stau experiențele și cultura deja consolidate din care rezultă gândirea materializată prin intermediul metaforelor conceptuale, iar ca rezultat final sunt expresiile lingvistice, materializate în limbaj pentru că ele există deja în gândire. Metaforele conceptuale sunt o expresie a experienței umane cotidiene în strânsă legătură cu o cultură în care trăim.” [vezi și 122]

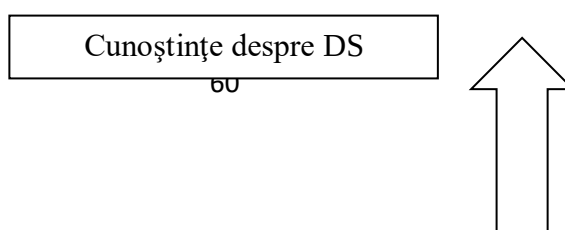
În lingvistica cognitivă, G. Lakoff și Johnson utilizează inițial schema de analiză a metaforelor SUS → JOS (eng. UP → DOWN). SUS reprezintă nivelul conceptual (metafora conceptuală), iar JOS – nivelul lexical (expresiile metaforice). Treptat cercetătorii din domeniul lingvisticii cognitive au inversat această schemă din motive practice și au preferat schema „bottom-up”. Această schemă o vom utiliza și noi în procesul cercetării. În 2008, Z. Kövecses propune o inversare a acestei ierarhii argumentate prin lărgirea cantitativă a datelor. Noi suntem de părere că scopul acestei schimbări de direcție este, în același timp, argumentarea fiabilității nivelului conceptual explicat prin nivelul conceptual, ca un „eventual algoritm de testare” a corespondențelor lexicale cu cele conceptuale. „Algoritmul de testare” sau, mai bine zis, de argumentare paralelă a analogiei dintre nivelul lexical și cognitiv, indiferent de nivelul acestora, îl găsim și în „metoda onomasiologică-cognitivă” de identificare a metaforelor propusă de O. Jäkel. În cercetările din spațiul german se preferă schema „bottom-up”, altfel numită metoda inducției, ea pornește de la identificarea expresiilor metaforice din care rezultă MC. Sumarizând cele două scheme, rezultă următoarele lanțuri logice:

TMC inițială (după G. Lakoff) - Schema „up-down”: MC → expresii metaforice.

TMC extinsă și inversată - Schema „bottom-up”: expresii metaforice → MC.

Domeniul sursă și domeniul țintă

Sistemul conceptual este compus dintr-o mulțime de concepte atât abstracte, cât și concrete. Prin intermediul conceptelor concrete sunt exprimate cele abstracte. Totuși, apare întrebarea dacă toate domeniile abstracte pot avea similarități de elemente sau se egaleză ca entități cu domeniile concrete. Z. Kövecses menționează că trebuie să existe „similaritate” între entitățile expresiilor lingvistice prin înțeles. Dacă cele două entități nu au similarități, atunci nu se formează combinația compatibilă. Combinația ambelor domenii se formează pe baza unei „predictabilități”, adică o anticipare a combinației, care poate fi parțial neglijată și înlocuită cu noțiunea de „motivare”. Totuși, unele metafore nu se bazează pe similarități, ci generează similarități [Kövecses 2010, p. 77, 82]. Z. Kövecses afirmă că, pentru a corela domeniul A cu domeniul B, avem nevoie de cunoștințe despre ambele domenii separat. Astfel Z. Kövecses propune o schemă argumentativă a acestei afirmații” care pornește de la DS pentru un anumit DT urmat de [33, p. 122 vezi și 123, p. 689-690]:

Elemente ale aspectelor

Aspecte ale DS

Multiple domenii sursă (18 la număr) sunt menționate în lucrarea lui S. Schieder [p. 165]. S. Schieder se ghidează de schema „bottom-up”. Fiecare categorie de domenii-sursă este extinsă de S. Schieder prin „exemple ancoră” (germ.: Ankerbeispiele), pe care le găsim foarte utile, exhaustive și concrete pentru a analiza un corpus în limba germană. În literatura de specialitate în limba germană, regăsim domeniul țintă sub denumirea „Spendebereich” sau „Ursprungsbereich” (engl. „Target domain”) [vezi și Prisecari 2018, p. 690]. Z. Kövecses, în schimb, enumeră doar 13 DS [Kovecses 2010, p. 16-20]. În Germania întâlnim analize ale metaforelor și ale metaforicității, efectuate prin prisma categorizării pe domenii, în lucrarea lui S. Schieder din 2006, iar în România - în lucrarea Aurei Barică din 2009 și în special a M.A. Rus-Tomoiață. M.A. Rus-Tomoiață face o clasificare a domeniilor sursă ale metaforelor conceptuale, atestate în limba română contemporană după schema Marelui Lanț al Ființei.

Există două niveluri de analiză a metaforei care sunt interdependente: nivelul conceptual / de bază și nivelul de suprafață. Orice analiză a metaforei pornește de la nivelul de bază, un epifenomen, în cadrul căruia au loc *proiecții ontologice și epistemice* [2012, p. 11]. Aceste proiecții au loc în domeniile constitutive ale metaforei. Noi dorim să extindem aceste proiecții ontologice și epistemice și să reconstruim, prin intermediul interdisciplinarității proiectate, identitatea metaforică. Identitatea metaforică este rezultatul interacțiunii domeniului sursă cu domeniul țintă. Domeniul țintă este proiectat asupra domeniului sursă pentru a identifica analogii și apoi pentru a reconstitui o realitate imaginară. Ca rezultat, identitatea DT devine echivalentă cu identitatea DS. Prin urmare, aceste două identități paralele se completează reciproc, deoarece realitatea facilitează înțelegerea imaginarului, iar imaginarul îmbogățește viața reală.

Din ampla lingvistica cognitivă, subdisciplina TMC a fost cea mai criticată. Prima critică pornește de la neglijarea predecesorilor acestei teorii, în special germani, pe care G. Lakoff și Johnson nu îi menționează în lucrarea lor. A doua critică se referă la lipsa unei metode clare de identificare a metaforelor și a expresiilor metaforice. TMC a mai fost criticată de cercetători, printre care și E. Faur, ca o teorie care limitează creativitatea metaforică. O. Jäkel critică TMC ca fiind bazată doar pe teorie, fără fiabilitatea datelor lingvistice [65, p. 134]. R. Schmitt critică TMC, explicând că G.Lakoff&Johnson neglijează semnificația comunicativă, respectiv, situativă a metaforelor în detrimentul celei cognitive și textuale [77, p. 52]. În același timp, R. Schmitt accentuează valabilitatea locală în loc de cea globală. Conceptele metaforice necesită o

interpretare hermeneutică diferită pentru diferite persoane, grupuri și culturi. În schimb, G.Lakoff&Johnson pledează pentru găsirea mostrelor universale în gândire. Direcția noastră de cercetare prevede abordarea comparativă și evidențierea semnificațiilor locale.

2.1.2. Metafora conceptuală, identitară, discursivă și creativă

Nu există limite stricte între metafore creative, convenționale și moarte, ci doar tranziții fluente” [64, p. 220](trad. aut.)

Warren A. Shibles, filozof, istoric, profesor american, identifică, în 1971, douăzeci și unu de tipuri de metaforă după ce consultă peste trei mii de titluri referitoare la acest subiect și astfel ajunge la concluzia că toate activitățile mentale sunt metaforice. Noi ne propunem o mai modestă clasificare a acestora. Taxonomia metaforei este variată și complexă, poate fi generală, dar și detaliată. În următoarele rânduri, vom prezenta o clasificare reprezentativă obiectului cercetării noastre și motivată de scopurile lucrării.

1. *Metaforele conceptuale* după G. Lakoff pot fi de trei tipuri: *structurale* (ex: DISCUȚIA ÎNSEAMNĂ RĂZBOI), *ontologice* (emoții, idei, diferite evenimente), *orientaționale* (sus-jos). Metaforele ontologice sunt necesare pentru a face o legătură rațională cu experiențele noastre [36, p. 27]. În lucrarea noastră vom aborda metaforele ontologice. Într-un articol recent (2015), precum și în teza de doctorat, Maria-Alexandrina Rus-Tomoiașă extinde clasificarea metaforelor conceptuale în funcție de relația dintre sursă și țintă, precum și de finalitatea lor cognitivă: *metafore conceptuale de concretizare, de ființare și de resistemizare* [136, p.57]. Astfel, în taxonomia românească găsim o clasificare detaliată, cu unele intercalări cu lucrarea în limba română a Elenei Slave „Metafora în limba română”.

J. Grady propune în 1999 o altă tipologie a metaforelor conceptuale pe care Z. Kövecses o extinde [33, p. 86]:

- a. Metafore corelaționale – corelație în experiență (SCOPURILE SUNT DESTINAȚII)
- b. Metafore de asemănare – perceperea similarităților (Ahile este un leu)
- c. Metafore GENERIC E SPECIFIC – perceperea similarităților în structură (VIAȚA ESTE UN JOC DE NOROC) (metafore specifice culturii).

Clasificăm rezumativ în acest context al MC taxonomia nivelurilor propusă de Z. Kövecses [33, p. 305-309] și nivelurile teoriei corporalității de G. Lakoff [apud 136, p.74]:

Tabelul 2.2 Taxonomia nivelurilor metaforei (tabel realizat de autoarea lucrării)

Z. Kövecses	G. Lakoff
a. Nivelul supraindividual: include metaforele convenționale	creative”. Nivelul individual contribuie la extinderea nivelului supraindividual
b. Nivelul individual: ceea ce numea M. Knowles și Rosamund Moon „metafore	c. Nivelul subindividual: reprezintă aspectul universal al metaforei. Prin aspectul

subindividual se explică universalitatea metaforelor conceptuale.

- a. Nivelul individual
- b. Nivelul conștient
- c. Nivelul inconștient

J. Zinken et al. propun să fie modificate aceste niveluri în componentele culturală, interacțională și individuală [53, p. 243]. Dacă ar fi să corelăm cultura cu metafora am numi metaforele ca fiind niște „mărci culturale” [143] sau fie și „tradiții linguale”, deoarece ale fac parte din realitatea ce aparține doar unei singure societăți. Considerăm că într-o analiză a metaforelor în discurs este obligatoriu a lua în considerare aceste niveluri și componente. Noi susținem direcția lui Z. Kövecses, ghidându-ne în procesul de cercetare de nivelul individual, supraindividual și subindividual.

O. Jäkel [65, p. 69-70] realizează o subcategorie a MC de cinci tipuri. Subclasificarea are la bază tipuri de combinare a termenilor „abstract” și „concret”. Primele trei categorii sunt considerate de O. Jäkel primordiale. Gradul de înțelegere a primului tip de metaforă al subcategoriei este ușor de înțeles și de interpretat, tipul II și III – mai dificil. Acesta a fost motivul pentru care, în prezenta lucrare, 95% din exemplele analizate reprezintă formula $\text{CONCRET} \cap \text{ABSTRACT}$. Pentru argumentarea acestei afirmații O. Jäkel realizează un studiu care a rezultat într-o statistică, cuprinsă în paginile aceleiași lucrări, în care a inclus și această subcategorie.

- I. concret – abstract (funcția didactică a metaforei)
- II. abstract – abstract (funcția retorică a metaforei)
- III. abstract – concret (funcția retorică a metaforei)
- IV. abstract / concret – concret
- V. concret / abstract - abstract

Prin această clasificare credem că, în primul caz, metafora are funcția didactică, de a face interlocutorul să înțeleagă anumite concepte abstracte prin intermediul lexemelor concrete din DS. Prin funcția retorică a metaforei se revine la teoria inițială a lui Aristotel. În acest caz de transfer al proprietăților abstracte de la domeniul abstract spre cel concret este prezent rolul de „ornament” al metaforei, fie chiar și cognitiv. Ceea ce am inserat în paranteze presupune funcțiile metaforei. Această completare ne aparține și o considerăm necesară pentru partea empirică a propriei cercetări. Subclasificarea teoretică își regăsește întrebuințarea practică și în cercetarea noastră.

Unele MC sunt argumentate prin mai multe expresii metaforice, altele, în schimb, înglobează mai puține sau doar una. Este interesant de menționat observația cercetătoarei Viorica Lifari în

articolul „Abordarea psiholingvistică și sociolingvistică a conceptului emoție” din 2015 că orice concept este susținut de *vocabularul limbii acestei culturi*. Am inclus în exemplele selectate de noi și MC care sunt argumentate fie doar de o expresie metaforică, atunci când am considerat acea expresie metaforică a fi foarte reprezentativă, dar și convențională. În același timp, în toată lucrarea, aceste exemple, inclusiv din alte domenii, nu au constituit inventarul exemplurilor reprezentative, ci doar periferice. Considerăm MC cele care sunt argumentate doar printr-o expresie metaforică sau prin foarte puține expresii metaforice, ca fiind MC creative sau originale, sau care mai sunt numite în literatura de specialitate metafore non-convenționale. Ele apar la nivelul individual, apoi pot fi respinse sau acceptate în nivelul colectiv, ca ulterior să se ridice la gradul planului național, ceea ce numeam anterior nivelul subindividual.

2. *Metafora conceptuală identitară*: termenul de „metafore conceptuale identitare” îl întâlnim pentru prima dată în literatura de specialitate despre metaforă și DI în limba română la Simina-Maria Terian. În același articol găsim și definiția acesteia, „metafora conceptuală identitară (în literatura engleză am întâlnit termenul de Conceptual Identity Metaphor/ CIM) ... un tip de „metaforă ontologică” ce definește/structurează o anumită comunitate” [135, p. 958]. Ontologia este o ramură a filozofiei care studiază ființa, precum și trăsăturile generale ale acesteia (DEXO). La rândul lor, MCI sunt împărțite de Simina Maria Terian în două tipuri: predicativă (cu exemplul „Germanii sunt meticuloși”) și atributivă (care apar în construcții precum: „tipic/specific/caracteristic german”). În acest context conectăm afirmația Siminei-Mariei Terian cu spusele criticului și istoricului literar Eugen Simion, care menționează că actualul DI era numit în trecut „*discurs despre specificul național*”, care descria virtuțile și insuficiențele unui popor [131, p.1]. De aici rezultă că MCI ar trebui să descrie, prin realizările lor, identitatea sau specificul național cu virtuțile și lacunele poporului.

Studiul cercetătoarei Simina Maria Terian demonstrează apropierea sau cel puțin tendința apropierii lingvisticii cognitive de imagologie. Astfel MCI sunt echivalate cu „stereotipurile identitare” și sunt considerate judecăți intersubiective cu referire la comunitățile etnice, care, la rândul lor, se împart în două categorii: „autoimagini (emițătorul discursului se identifică în mod neechivoc cu clasa conceptuală în care se încadrează termenul-țintă al metaforei)” și „heteroimagini (emițătorul nu se identifică în mod direct cu clasa conceptuală în care se încadrează termenul-țintă al metaforei)” [135, p. 958]. Exemplu de MCI din categoria autoimagini din propriul corpus în limba română:

ROMÂNI $\cap$ FĂURITORI

Ex: „*El confirmă teza că românii și-au făurit istoria și cu ascuțișul sabiei, cu jertfe de sânge, dar și cu ascuțișul minții și al condeiiului.*” (II 29.07.1995)

O altă corelație o facem cu monografia lui R. Hülse, în care autorul include descrierea Europei prin intermediul MCI în DI [63, p. 164-167], dacă nu prin înglobarea acestor două noțiuni-cheie, atunci prin conținut. Considerăm MCI echivalente cu ceea ce numea Ruth Wodak, Rudolf Cillia et al. „Volkscharakter” (caracterul poporului) [51, p. 193], la care concept se adaugă imaginea stereotipică și mentalitatea specifică.

3. „*Discourse metaphor*” (metafora discursivă). Noțiunea de „metaforă discursivă este introdusă de J. Zinken, Iina Hellsten și Brigitte Nerlichca, fiind „instrument-cadru cheie” (eng. „key framing device⁸”) și este caracterizată de două particularități principale: apare în cadrul unui tip de discurs și într-o anumită perioadă de timp, de aceea metaforele discursive (MD) se schimbă treptat în cadrul unei perioade de timp și pot apărea în alt tip de discurs. O a treia caracteristică a MD este că ea „furnizează informații despre situația socio-culturală a raționamentului metaforic” și ultima caracteristică: „MD reflectă preocupările culturale și sociale ale unei anumite perioade de timp”. Funcția MD este de „a spori anumite interese în detrimentul altora” [53, p. 242, 246, 248].

Domeniul sursă al metaforei discursive este „un obiect real sau fictiv și face parte din spațiul interacțional și/sau ocupă un loc important în imaginația culturală”; în același timp, axarea pe anumite domenii sursă pentru gândirea noastră, ca fiind încorporată sau socioculturală, este încă obiect de discuție recentă pentru teoreticienii cognitiști [53]. Ulterior J. Zinken, Iina Hellsten și Brigitte Nerlich menționează despre DT ca fiind noi, iar DS rămân cele vechi și pentru MD.

Diferența dintre MC și MD este că prima este universală și independentă de timp, iar ultima se schimbă continuu în discurs [53, p. 246]. Considerăm că *asemănările* dintre MC și MD este transmiterea aceluiași „set relativ fix de asocieri și conotații” în ambele cazuri [compară și 53, p. 247]. Câteva exemple comparative de MC și MD preluate din J. Zinken, Iina Hellsten și Brigitte Nerlich:

MC	MD
AFECTIUNE ESTE CĂLDURĂ A CUNOAȘTE ESTE A VEDEA STATELE SUNT LOCAȚII	EUROPA ESTE O CASĂ, NATURA ESTE O CARTE, STATUL ESTE O MAȘINĂ.

Rezumând cele scrise, considerăm MD un tip de MC extinsă cu un specific de tematică discursivă și nuanțate lingvistice și socio-cultural diacron.

J. Zinken, Iina Hellsten și Brigitte Nerlich realizează, în 2008, un studiu contrastiv privind MD din corpusul de limbă germană și rusă cu referire la tematica transformărilor politice între anii 1980-1990 și identifică MD comune, dar și distincte, de exemplu, ca DS (rusă

⁸ “a relatively stable metaphorical projection that functions as a *key framing device* within a particular discourse over a certain period of time” [53, p. 241] (subl.aut.)

TRANSFORMAREA ESTE RECONSTRUCȚIE (*perestrojka*) – DS: construcție; germană
TRANSFORMAREA ESTE COTITURĂ / ÎNTOARCERE (*Wende*) – DS: mișcare).

DS ale TRANSFORMĂRII⁹

= *Wende*

= *perestrojka*

J. Zinken, Iina Hellsten și Brigitte Nerlich consideră necesară o schimbare de accent în cadrul cercetării metaforei în discurs pe ceva mai important (context, fuziunea strategică, baza ideologică) și menționează că cercetările privind abordarea pragmatică și discursivă a metaforei nu s-au bucurat de suficientă atenție în cercetările de până în prezent [53, p. 242], iar S. Schieder deja include tendințe pragmatice postmoderne și poststructuraliste ale cercetării metaforei ca „fenomen lingvistico-discursiv” (germ. „sprachlich-diskursives Phänomen”) [76, p. 808] într-un tabel sinoptic, considerând un proces de schimbare realizabil și bazat pe o anumită viziune și direcție de dezvoltare (prin intermediul metaforelor convenționale și creative). Prin urmare, de la dimensiunea cognitivă a metaforei se trece treptat, dar sigur spre dimensiunea discursivă.

Dorim să mai adăugăm că, în acest context de metafore discursive, Lynne Cameron menționează „metaforele sistemice”, care sunt o colecție dinamică de metafore lingvistice conectate, urmând o traiectorie de la o metaforă la alta prin dinamica discursului [8, p. 78]. Metaforele sistemice le considerăm sinonime cu MD, cel puțin, în contextul cercetării noastre și ca rezultat al definiției. Metafora discursivă se încadrează și în categoria metaforei retorice „rhetorische Metapher” [56], menționată de Bergengruen.

4. Metaforele *creative / originale* (engl. „novel metaphors”) sunt cele care au la bază o imagine sau un gând exteriorizat lingvistic sau prin imagini. Noțiunea apare la M. Knowles, Rosamund Moon, G.Lakoff și alți autori. Metaforele creative sunt asociate deseori cu literatura, dar sunt numeroase structuri de acest gen care apar și în alte genuri [30, p. 4]. În unele cazuri, de la metafore originale se trece la cele *convenționale*. Metaforele convenționale sunt constantele unui discurs. Ele apar în diferite texte, dar creează și legături între texte, formând astfel intertextualitatea și interdiscursivitatea. Diferențele dintre discursuri sunt reintegrate prin metafore, precum și prin simboluri colective, analogii, mituri [63, p. 222]. Dar nu toate metaforele originale, pătrunzând în limbă, devin convenționale, ci doar o parte a acestora, astfel conservându-se în sistem și creând relații cu restul semnelor [91, p. 20-21]. Trecerea de la metaforele creative la cele convenționale nu este un proces per se, ci este o selectare.

Tabelul 2.3 Taxonomia metaforelor (realizată de autoarea lucrării)

⁹Sursa imagini: Google. Combinația metaforică “imagini = cuvinte” realizată de autoarea lucrării. MD preluate din Zinken et al. 2008

<i>Tip de metaforă</i>	<i>Metafore conceptuale</i>	<i>Metafora conceptuală identitară</i>	<i>Metafora discursivă</i>	<i>Metafore creative/original</i>
Sursa de identificare a termenului	G. Lakoff	Simina Maria Terian	J. Zinken, Iina Hellsten, Brigitte Nerlich	M. Knowles, Rosamund Moon, G. Lakoff și alții
Limba	engleză	română	engleză	engleză și alte limbi
An menționare	TMC 1993 (1980)	2014	2008	variabil

În categoria metaforelor conceptuale sunt incluse metaforele conceptuale identitare, iar tipul de metaforă discursivă poate subcategorisi MC, MCI și metafora creativă. Aceste tipuri de metafore le-am aplicat în prezentul studiu în mod separat, dar și combinat, deoarece multe dintre caracteristicile izolate ale acestora se intersectează și se suprapun. Pe de altă parte, o separare totală a acestora nu ar fi posibilă în prezenta lucrare, respectiv nici obținerea unor rezultate exhaustive, omogene sau diversificate.

2.2. MIP, MIPVU, MIV vs metoda onomasiologico-cognitivă

„În esență, interpretarea reală este o chestiune intuitivă, indiferent dacă este științifică sau de zi cu zi. Prin urmare, nu va fi posibil să se dezvolte un instrument de interpretare a metaforei care prin proceduri stricte să distileze semnificațiile ei” [64, p. 226] (trad. aut.)

Numeroasele cercetări din ultimii ani centrate pe studiul metaforei au scos din nou la suprafață necesitatea de a elabora metode de calcul semantic ce ar permite constatarea prezenței unei metafore. Metaforele nu sunt ușor de identificat într-un discurs, anume de aceea apare necesitatea de a stabili niște metode clare, ce ar putea facilita acest proces și ar fi valabile pentru mai multe domenii de specialitate, mai ales că nu sunt rare cazurile când apar dezbateri și opinii în contradictoriu referitoare la constatarea prezenței unei structuri metaforice în discursuri. Chiar dacă în ultimele decenii au fost elaborate diverse programe de identificare automată a metaforelor, analiza manuală a acestora rămâne în continuare frecvent întrebuintată și accesibilă multor cercetători indiferent de domeniul de activitate.

Alexandra Gherasim menționează: „Tendențele moderne ale cognitivismului avansează teoria referinței non-definiționale, argumentând că nu există, de fapt, precizie lingvistică, ci doar strategii raționale pentru evitarea ambiguității referențiale, care nu reflectă legile uzului lingvistic” [101]. Per ansamblu, interpretarea metaforică rămâne un proces intuitiv atât la nivel științific, cât și la nivel de interpretare cotidiană. De aceea nu se va reuși să se stabilească anumite reguli ale procesului de identificare stricte, ci doar procedee orientative.

Despre necesitatea unor metode obiective de identificare a metaforelor menționează și R.W. Gibbs în „The wonderful, chaotic, creative, heroic, challenging world of Reasearching and

Applying Metaphor: A celebration of the past and some peeks into the future”. R. W. Gibbs ajunge la concluzia că niciodată nu va exista o teorie unică capabilă să detecteze toate tipurile de limbaj și înțelesuri metaforice [22, p.8]. De aceeași părere este și M. Black, menționând că fiecare criteriu de identificare a prezenței metaforice, cu toate că este plauzibil, poate deveni nevalid în anumite circumstanțe [5, p.33-35]. Sunt necesare diferite procedee care să identifice diferite tipuri de metafore.

O metodă recentă de identificare a lexicului metaforic și frecvent utilizată în lucrările de specialitate este cea numită MIP „metaphor identification procedure” (procedură pentru identificarea cuvintelor metaforice) pusă în circuit de grupul Pragglejaz în 2007, care prezintă, într-un articol, o metodă explicită de identificare a metaforelor în discurs. Pragglejazz este un grup de cercetători interdisciplinari ai metaforei care au dezvoltat MIP cu scop pragmatic pentru a identifica cuvintele metaforice în limbajul scris și oral. MIP este considerat un procedeu de identificare metaforic care poate fi aplicat în cercetările disciplinare, precum și în cele interdisciplinare. Ideea principală de identificare a acestui procedeu este compararea sensului contextual cu cel de bază. Instrumentul de bază al MIP este dicționarul etimologic. Tehnica urmează următorul algoritm [44, p.3]:

1. citirea întregului text-discurs pentru înțelegerea sensului general.
2. identificarea unităților lexicale în textul-discurs.
3. a) determinarea sensului contextual;
b) constatarea pentru fiecare unitate lexicală a prezenței unui alt sens decât cel contextual (adică a sensului de bază, denotativ);
c) compararea sensului unității lexicale în textul-discurs în care apare cu alte sensuri din alte contexte contemporane (sensul contextual comparat cu sensul de bază).
4. Dacă sensul contextual diferă de cel din dicționar / de cel de bază, cuvântul este considerat a fi metaforic.

Preluăm exemplul din lucrarea grupului Gragglejazz împreună cu sistemul de semne utilizat pentru procedeul de identificare a cuvintelor metaforice:

„/ For / years /, Sonia Gandhi / has / struggled / to / convince / Indians / that / she / is / fit / to / wear / the / mantle / of / the / political / dynasty / into / which / she / married /, let alone / to / become / premier /.” [44, p. 4]

Pentru alegerea corpusului de analiză, MIP propune și o mostră de orientare pe categorii cum ar fi: detalii despre text, sursa, numele autorului, registrul din care face parte, lungimea textului (numărul de cuvinte), data producerii; tipul de dicționar utilizat pentru identificarea cuvintelor cu sens metaforic; numărul analiștilor; evaluarea rezultatelor statistice prin frecvență și compararea

părerilor specialiștilor. Fiabilitatea MIP a fost supusă testului statistic Cohen's Kappa și Cochran's Q.

Cu toate că metoda oferă un algoritm concret de identificare a metaforelor, considerăm MIP un procedeu încă insuficient dezvoltat pragmatic din cauza numărului mic al exemplurilor utilizate în lucrarea grupului Praguejazz și a lipsei de specificare a tipului de „cuvinte metaforice (lingvistice și cognitive)” analizat, având o abordare prea generală. Lucrarea prezintă doar un model de analiză în baza exemplurilor extrase din ziarul „The Independent” pentru a identifica cuvintele metaforice. Un alt dezavantaj al MIP este unghiul prea mic de analiză, limitat la nivel contextual, nu și extins la o analiză metalingvistică. MIP presupune un anumit grad de subiectivism în alegerea cuvintelor care sunt utilizate cu sens metaforic, deoarece chiar fondatorii acestui procedeu au păreri contradictorii asupra aceluiași unic exemplu menționat în cercetare: unii cercetători din grupul respectiv consideră metaforici anumiți termeni, iar alții aceeași termeni – nemetaforici.

Metoda extinsă a MIP este MIPVU (Metoda de Identificare a Metaforei după Universitatea Vrije). Astfel, după câțiva ani, MIP a fost modificată într-o nouă versiune cu denumirea de MIPVU, având la bază câteva principii asemănătoare și care presupune mai multe abordări comune cu metoda menționată anterior. Totuși, este o versiune mai simplă și, în același timp, mai complexă, deoarece are ca scop identificarea cuvintelor metaforice indiferent de contextul în care apar, iar sistemul morfologic sau sintactic din contextul respectiv nu este luat în considerare. Fiecare cuvânt este analizat ca o unitate lexicală separată. Unitatea lexicală de bază, cu care se operează, este, după fondatorii teoriei, cuvântul. MIPVU diferă de MIP prin faptul că permite identificarea metaforelor în mai multe forme prin utilizarea directă a limbii, precum comparațiile, analogiile și expresiile de realitate contrafactuală [50]. MIPVU este o abordare inductivă [37]. În opinia noastră, MIP este o macro-analiza a metaforei, iar MIPVU este o micro-analiza, deoarece unitățile lexicale sunt detașate de contextul în care apar, din aceasta rezultând o analiză sub un unghi mai îngust.

Comparativ cu MIP, procedeul MIV (identifying metaphor Vehicle terms) utilizează următorul sistem de identificare a cuvintelor metaforice: sublinierea cuvintelor cu sens metaforic.

Rezultatele comparative ale metaforelor extrase din enunț sunt aceleași pentru toate metodele de identificare a structurilor metaforice. Avantajele ultimei metode fiind descrise astfel “For discourse data, there may be an advantage in working with metaphor Vehicles because it is these that are used in later steps of analysis to indicate the conceptualizations and attitudes of speakers and writers” [23]. În cazul procedurii MIV cuvintele “vehicle” pot fi preluate ulterior pentru o analiză cognitivă mai aprofundată sau pentru o analiză comparativă.

În spațiul german, metoda lui O. Jäkel este utilizată cel mai frecvent. Ea a fost preluată și de alți cercetători internaționali, inclusiv din România, unde citim în cercetările moderne [compară și 84] informații despre MC, adică metoda onomasiologico-cognitivă a lui O. Jäkel. O descriere detaliată a procedurii de identificare a metaforelor conceptuale o găsim în lucrarea cercetătorului german O. Jäkel „Metaphern die Wissen schaffen”. Vom rezuma câteva idei importante pentru identificarea MC în orice tip de discurs. O. Jäkel propune o schemă simplă de identificare și de analiză a metaforei, totuși, așa cum menționează chiar autorul lucrării, aceasta nu este o „rețetă”, și adăugăm „universală”, pentru a constata prezența metaforelor într-un text.

Metoda lui O. Jäkel are la bază nouă teze importante ca fundament al procedurii de identificare metaforică. 1. Teza ubicuității : omniprezența metaforelor convenționale. 2. Teza domeniilor : prezența DT și a celui sursă pentru realizarea metaforei conceptuale. 3. Teza modelului: MC formează modele cognitive coerente. 4. Teza diacroniei: teoria metaforei cognitive integrează dimensiunea diacronică. 5. Teza unidirecționalității: MC conectează de regulă un domeniu abstract cu unul concret. 6. Teza invariabilității: elementele de structură ale DS sunt transferate asupra DT. 7. Teza necesității: metafora are funcția de explicare și înțelegere. 8. Teza creativității. 9. Teza de focalizare: metaforele descriu doar o parte a DT prin intermediul DS.

Metoda onomasiologico-cognitivă a lui O. Jäkel constă în urmarea a 12 pași [65] și o structură bine definită:

1. Identifică un domeniu abstract (ex : VIAȚĂ, TIMP, DRAGOSTE, RELIGIE, POLITICĂ, MUZICĂ, ECONOMIE, ȘTIINȚĂ etc.) ca *domeniu țintă*.
2. Caută materialul lingvistic în acest domeniu: crearea unui corpus.
3. Identifică toate expresiile lingvistice („sprachliche Metaphern”) în discurs care aparțin domeniului abstract: anumite lexeme, sintagme și expresii ca fiind metaforice.
4. Delimitează metaforele convenționale de cele idiosincratice. Continuă să lucrezi cu cele convenționale. O. Jäkel nu specifică clar diferența dintre metaforele idiosincratice și cele convenționale, nici în literatura de specialitate nu găsim o definiție a metaforelor idiosincratice. Pornim de la premiza că metaforele idiosincratice sunt metaforele similare cu cele creative.
5. Identifică în care domeniu sunt folosite lexemele metaforice; acestea sunt DS.
6. Formulează MC.
7. Euristic: caută și alte expresii lingvistice pentru realizarea aceleiași MC.
8. Modifică MC dacă este necesar.
9. Analizează și sistematizează MC după tipologia TMC.
10. Caută coerență și conexiuni în cadrul modelelor cognitive metaforice (ICM).
11. Caută metafore alternative și modele concurente pentru același DT.

12. Analizează respectiva focalizare în plan comparativ.

O remarcă importantă de trecere de la domeniul abstract la cel concret este oferită de explicarea terminologică a noțiunilor. Domeniul abstract este numit în lucrarea lui O. Jäkel DT („Zielbereich”), iar domeniul concret este numit DS („Ursprungsbereich”). O altă remarcă importantă este delimitarea tipurilor și combinațiilor acestor domenii. Domeniului sursă îi poate fi atribuit un domeniu abstract, precum și DT îi poate fi atribuit un domeniu concret. Intersectarea domeniilor, iar uneori suprapunerea lor este inevitabilă. O. Jäkel argumentează și exemplifică combinațiile prin următoarele cinci tipuri posibile:

1. Concret – abstract (Die Ehe ist ein Bauwerk, dass jeden Tag neu errichtet werden muss)
2. Abstract – abstract (Persönlichkeit ist vom Geiste gebundene Seele)
3. Abstract - concret (Das Weib ist ein vernünftiges Märchen)
4. Abstract/concret – concret (Tanzen ist die Poesie des Fusses)
5. Concret / abstract - abstract (Illusionen sind die Schmetterlinge des Lebensfrühlings)

Comparând metoda MIP și Metoda onomasiologico-cognitivă a lui O. Jäkel, am concluzionat următoarele: Diferitele metode de identificare a metaforelor nu scot în evidență diferențe semnificative de rezultate, ci conțin frecvent asemănări. Analizând metodele menționate, am ajuns la concluzia că cercetătorul ar trebui să aleagă metoda potrivită în corespundere cu scopul cercetării, care ar avea la bază criterii specifice domeniului și discursului cercetat, fără a generaliza metodele, respectiv rezultatele cercetării. Aceeași idee apare și în lucrarea grupului Pragglez, care susține că specialistul poate să adopte o *schemă liberă de identificare a cuvintelor metaforice* „depending on one’s specific research interests, an analyst could adopt a more liberal scheme and identify as metaphorical any word that currently has, or once possessed, a metaphorical comparison and contrast between its basic and contextual meanings” [44, p. 30]. În această ordine de idei, cercetarea noastră se bazează pe metoda onomasiologico-cognitivă, dar, pe alocuri, conține și tangențe cu celelalte metode; această flexibilitate se datorează parțial și faptului că există uneori nuanțe de diferențe dintre exemplele într-o limbă analizată și cealaltă comparată.

În procesul de identificare a metaforelor ne-am ghidat de un mix de metode: metoda MIP, MIPVU, MIV, metoda lui O. Jäkel și cel mai recent procedeu de identificare a metaforelor axat pe discurs „Metaphor-led Discourse Analysis” (MLDA), dezvoltat de Lynne Cameron și grupul de la Universitatea din Leeds. Am combinat diverse metode de identificare a expresiilor metaforice pentru a putea interpreta obiectiv multidimensionalitatea datelor. Din combinarea metodelor menționate anterior a rezultat propriul algoritm:

1. Identificarea *conceptelor abstracte* sau a *aparaturii conceptual* al DȚ relevant tematicii identitare naționale în corpus (ex: istorie, memorie, cultură, educație etc.), precum și valori colective (ex: încredere) → vezi Lista1 (generală) „Concepte identitare abstracte.”
2. Identificarea *lexemelor concrete* prin care sunt descrise sau exprimate conceptele identitare abstracte și lucrul cu dicționarul (DEXO, DUDEN și DWDS)
3. Notarea structurilor metaforice rezultate prin formula $DS \cap DȚ$.
4. Căutarea și a altor expresii metaforice pentru argumentarea formulei $DS \cap DȚ$ (procedeul „bottom-up”)
5. Modificarea formulei $DS \cap DȚ$ spre un grad mai înalt de generalizare și universalitate, dacă este cazul.

Per ansamblu, am considerat ca fiind mai accesibilă și potrivită scopului cercetării abordarea „bottom-up” sau, altfel numită de noi, *metoda inducției*. În acest fel, am identificat inițial expresiile metaforice din care au rezultat uneori metaforele conceptuale, iar alteori nu a fost posibilă o echivalență generală per domenii. Ulterior, după înțelegerea globală a sensului discursului abordat, ne-am concentrat atenția pe ceea ce I. A. Richards numea în „The Philosophy of Rethoric” „*vehicle*”, adică domeniul sursă al metaforelor, și am realizat scenarii cognitive, accentuând transferul de proprietăți semantice între domeniile concret-abstract. În acest proces, pentru identificarea expresiilor metaforice, precum și pentru realizarea scenariilor cognitive a fost necesar a reveni de multe ori la contextul inițial, adică la contextul corpusului discursiv din care a fost extrasă expresia metaforică respectivă, ceea ce a contribuit la o înțelegere exhaustivă a expresiei metaforice concrete. Chiar dacă Z. Kövecses este un adept al analizei metaforelor decontextualizate, acest lucru nu a fost imposibil în cazul investigației noastre. Am revenit la contextul general și am recitit discursurile selectate pentru o înțelegere și o interpretare cât mai exactă, obiectivă și exhaustivă a prezenței metaforice într-un context identitar concret. Ne-am axat pe o transparență cât mai mare a procesului de interpretare, combinând metodele și revenind la partea teoretică în procesul analizei corpusurilor pentru realizarea acestei cercetări științifice.

2.3. Modele și metode de interpretare a MC în discurs

Modelul lui R. Zimmermann din 2000

R. Zimmermann propune un model teoretic de interpretare a metaforelor din punct de vedere sintactic, semantic, cognitiv, precum și al analizei interacțiunii dintre DS și DȚ, dar și al analizei pragmatice a acestora. Pe lângă analiza clasică a metaforei, R. Zimmermann propune și o abordare diacronică, cu încadrarea metaforei în tradiția cadru, comparând contextul precedent cu

cel actual. Alte întrebări din model includ puncte de referință la cât de uzuale sunt metaforele, influența și rolul metaforei sau receptarea ei în cadrul comunității lingvistice, adică „în ce fel reflectă metafora experiențele și viața comunității lingvistice?” Modelul are la bază o listă cu întrebări pe care autorul le deduce dintr-o analiză a teoriilor metaforelor care există (vezi anexa 3 „Modelul de interpretare a metaforei a lui R. Zimmermann”).

Modelul lui R. Hülse din 2003

Prezentarea metodei de interpretare a metaforei

Tehnica lui R. Hülse de interpretare a metaforelor în discurs se caracterizează prin particularitatea definitorie a noțiunii de „naivitate artificială”, fiind un fel de „strategie organizată” sau „activitate intelectuală”, prin intermediul căreia cercetătorul se distanțează de cunoștințele precedente pentru interpretarea metaforelor doar în microcontextul discursului concret. În acest fel, R. Hülse afirmă că s-ar obține rezultate obiective din cercetare, evitând subiectivismul și interpretarea personală. Prin intermediul metaforelor identificate, R. Hülse reconstruiește mediul discursiv și descoperă atitudinea locutorului referitoare la o tematică, fie ea negativă sau pozitivă, conștientă sau nu. Pentru pasul doi, cercetătorul apelează la hermeneutica socială. În cazul cercetării noastre, reconstruim identitatea din mediul discursiv și conceptele căreia îi aparțin, de aceea facem apel și preluăm unele idei de interpretare a metaforei din modelul lui R. Hülse. Punctele la care facem referire sunt: integrarea interpretării metaforei din discurs bazate pe abordarea poststructuralistă și analiza hermeneutică din perspectivă socio-psiho-lingvistică. Deoarece R. Hülse apelează la hermeneutica socială în procesul de interpretare a metaforelor și creează o triangulare perfectă între hermeneutica socială – AD – analiza metaforei, facem o scurtă descriere a acesteia, deoarece, și în prezenta lucrare, apelăm la hermeneutica socială în procesul de interpretare a metaforei din discurs (în capitolul 3).

Hermeneutica socială vs hermeneutica clasică

Hermeneutica este considerată știință, metodă, dar și artă. Comparativ cu hermeneutica clasică, care se ocupă de interpretarea textelor vechi, R. Hülse afirmă că hermeneutica socială, ca știință contemporană, are în ultimii zece-cincisprezece ani același rol de interpretare. În schimb, S. Schieder afirmă că hermeneutica, ca știință socială, a început să se răspândească ca metodă începând cu anii '70, în special în spațiul german [76, p. 102]. Totuși, există și diferențe semnificative între hermeneutica clasică și cea socială. Citând din Schröer, Reichertz, Hitzler, Honer, Soefner, R. Hülse enumeră patru diferențe [63, p. 48-51]. Hermeneutica socială este mai puțin sistematică, deoarece ea operează cu diferite categorii deductive. În cazul cercetării noastre, hermeneutica socială se explică prin faptul că primul pas după identificarea MC, respectiv utilizarea metodei „bottom-up”, a fost clasificarea expresiilor metaforice după categorii, adică domenii, prin metoda deducției. Însă așa cum menționează și cercetătoarele

Cornelia Cincilei și Olesea Bodean-Vozian în clasificarea tipologică rar se găsesc „tipuri pure” [12, p. 96, 100], ci mai degrabă vorbim în general despre variații tipologice. A doua diferență constă în faptul că, în cazul hermeneuticii sociale, este vorba despre o anumită atitudine vizavi de înțelegere, o atitudine de bază interpretativă. Hermeneutica socială este interesată, în primul rând, de nivelul structurilor de semnificații latente, respectiv ascunse. Iar ultima diferență dintre hermeneutica clasică și cea socială rezidă în faptul că, la suprafața textuală, se află nivelul de semnificație, care este independent de intenția locutorului și care participă, în același timp, la construirea discursivă a realității.

Alți adepți ai hermeneuticii sociale, pe care îi considerăm importanți pentru studiul nostru, sunt S. Schieder și C. Schmitt. Chiar dacă C. Schmitt nu realizează o aplicare practică a acestei metode, el argumentează, în schimb, destul de convingător importanța aplicării și introducerii hermeneuticii ca știință socială în interpretarea metaforelor din discurs, a cărei origine datează încă din 1979, fiind menționată într-un studiu realizat de Schön.

Modelul lui S. Schieder din 2006

S. Schieder, de altfel ca și majoritatea cercetătorilor, critică lipsa unor tehnici de analiză în interpretarea metaforelor. El recunoaște meritul lui R. Hülse de a introduce un capitol detaliat referitor la metoda de interpretare a metaforelor, dar critică, în același timp, lipsa unei metode de identificare a lor în literatura de specialitate. Cercetătorul menționează că, în lucrarea lui R. Hülse, este prezentă doar structura metaforelor, clasificate după domenii, nu și modul deductiv din care au rezultat [76, p. 101]. Lucrarea lui S. Schieder se evidențiază prin metoda cantitativă a datelor obținute prin cuantificare, dar și printr-o clasificare foarte solidă a rezultatelor obținute în baza criteriilor precum numărul vorbitorilor, al partidelor, frecvența utilizării unor metafore specifice unui domeniu etc.

Modelul de Maria-Alexandrina Rus (Tomoiață) din 2014: lingvistica integrală vs lingvistica cognitivă

Chiar dacă Maria-Alexandrina Rus (Tomoiață) se axează pe principiile lingvisticii integrale, accentuând particularitatea de „energie” a metaforei, cercetătoarea recunoaște, de asemenea, rolul important al abordării cognitive a metaforei și reușește să combine perfect aceste două abordări, considerându-le complementare, totuși dând prioritate lingvisticii integrale. Scopul cercetătoarei este de a aborda metafora ca posibilitate universală de creație în limbaj, concentrându-se asupra limbii române, având în calitate de corpus mediul virtual, și anume blogurile, forumurile și rețelele de socializare, unde autoarea a găsit „nesfârșite resurse de spontaneitate și expresivitate în vorbire” [136, p. 112].

Printre deosebirile dintre lucrarea noastră și cea realizată de Maria-Alexandrina Rus-Tomoiață credem că am putea menționa faptul că noi ne axăm pe rolul metaforei în discurs și pe

finalitatea discursivă, care, însă, nu este obiectul de cercetare al savantei. Noi am identificat latura statică, clișeizată, stereotipică și bine structurată a metaforei, cunoscută de majoritatea unei națiuni aparte, pentru fiecare țară, comparativ cu Maria-Alexandrina Rus-Tomoiaș, care a identificat latura dinamică, autentică, diversă și creativă. O altă deosebire constă în faptul că noi ne-am concentrat asupra dominantei colective, pe când cercetătoarea a dat preferință dominantei individuale, dar a identificat, în același timp, mostre cognitive și lingvistice comune mai multor indivizi. Încă o diferență constă în faptul că domeniile țintă asupra cărora ne-am concentrat atenția sunt diferite, deoarece lucrarea noastră se bazează pe concepte-cheie din viața unei națiuni. Cu toate acestea, există și anumite interferențe. În general, la fel ca în cazul modelului de analiză al Mariei-Alexandrina Rus-Tomoiaș, am ordonat metasemiile designaționale în funcție de domeniul țintă, iar printr-o analiză comparativă mai detaliată am identificat câteva metafore analoage, precum „destin întortocheat” [136, p. 158] vs „întortocheatele cărări ale zbuciumatei noastre istorii” (II 29.07.1995). Aici observăm o dovadă de suprapunere a nivelului de gândire metaforică individuală cu cea colectivă.

2.4. Universalile metaforei: materialitatea, alteritatea și istoricitatea

Materialitatea metaforică în discurs ca elocuțiune

Elocuțiunea este modul de a exprima gândirea prin cuvinte. Raportată la discurs, elocuțiunea tratează regulile despre stilul unui discurs. Metaforele sunt „fenomene discursive” [76, p. 7]. Ca să fie încadrată în discurs, metafora apare ca o „materializare a gândului” prin elocuțiune cu scopul de a fi comunicată celorlalți, dar care are în spate un întreg sistem al gândirii și limbajului. Metaforele din discurs, de cele mai multe ori fiind convenționale, se materializează verbal în rezultatul unor procese mentale și al unor mecanisme de gândire. Aceste mecanisme de gândire și procese mentale permit înțelegerea, organizarea și stocarea informației prezentate în memoria receptorilor. Metaforele se materializează verbal în funcție de mai multe criterii, ca, de exemplu, criteriul cultural, geografic, istoric. În așa fel, realizările sunt diferite din punct de vedere diacronic, în funcție de spațiul în care se formează și de nivelul cultural prezent în țara respectivă unde metaforele convenționale formează realitatea.

Înainte de a fi exprimată în discurs, MC apare în gândire prin intermediul „schemelor imagistice”, apoi este materializată în cuvinte. Expresiile lingvistice metaforice uneori trec neobservate de către vorbitori. Este un mod natural de a vorbi despre anumite lucruri. Chiar dacă acest proces se petrece la nivel inconștient, metaforele sunt convenționalizate în discursurile zilnice sau în cele ținute cu ocazia anumitor evenimente. Astfel, Lynne Cameron afirmă că și „convenționalizarea metaforei în limbaj o face imposibil de evitat” [7, p. 108]. Metafora în discurs are la bază înțelegerea metaforică care are ca fundament memoria colectivă de lungă durată ca rezultat al procesului istoric-cultural.

Majoritatea cercetătorilor sunt de părere că metafora, odată materializată în discurs, oferă *coerență* discursului. Coerența metaforică poate fi atât intertextuală, cât și intratextuală [33, p. 285]. Metaforele nu sunt de identificat în întregul discurs. Ele apar mai des în unele locuri, pe când în altele pot să dispară complet. Pornim de la ipoteza că nu ar exista anumiți factori care ar genera o frecvență într-un procent mai mare sau mai mic, iar această selecție și prezență a metaforei se produce natural, de la sine, uneori inconștient, alteori cu un anumit scop (vezi și figurile la subcapitolul 3.4).

Lynne Cameron își pune următoarele întrebări: „De ce unele persoane produc „grupe de metafore” în anumite momente ale vorbirii și scrierii? Care este scopul interacțional și al discursului folosind metafore sau grupuri de metafore? Este fenomenul de grupare similar în diferite tipuri ale discursului?” [7, p. 108]. „Grupurile de metafore” au potențialul de a dezvălui ceva dintre procesele de conceptualizare și gândire a vorbitorului sau a scriitorului în momentul în care el produce ceva „extraordinar” prin intermediul metaforei, iar pentru a observa aceasta

este necesar să identificăm aceste grupuri. În cadrul acestor grupuri metaforele pot fi variabile sau flexibile. Pentru a înțelege metaforele este necesar să explorăm discursul [7, p. 108, 110], deoarece metafora se materializează într-un anumit context. Dacă am sintetiza capacitatea generală de expresie metaforică, ajungem la următoarea schemă:

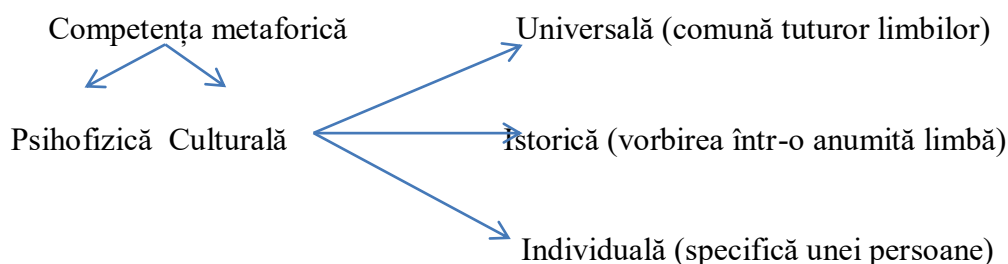

Figura 2.1 Competența metaforică (schemă realizată de autoarea lucrării)

Schema de competență metaforică o putem compara cu competența de elocuiune metaforică care apare în discurs sub formă de concept psihofizic și cultural, care, la rândul său, poate exprima universalitatea, istoricitatea și individualitatea. Individualitatea s-ar echivala cu originalitatea sau creativitatea, respectiv, cu identitatea personală sau colectivă. Un număr mic de metafore poate organiza un întreg sistem de gândire, devenind principii după care ne trăim viața.

Ideea de materialitate a metaforei în retorică a fost investigată și de marele filozof H. Blumenberg prin perspectiva dihotomiei *logos și fantezie*, care se transformă în lucrarea *Paradigmele metaforologiei* în sintagma *logica fanteziei*. În această publicație autorul ne îndeamnă să privim corelația respectivă în modul în care fantezia nu este considerată a fi doar un substrat al transformării, ci și o sferă catalizatoare, o sferă în care permanent apar noțiuni noi, considerate a fi o necesitate. Astfel, în lucrarea lui H. Blumenberg, este cercetată pentru prima dată noțiunea de *metafore absolute*. În opinia autorului, metaforele absolute creează orientare și structură, ele reprezintă o realitate nouă. Din momentul în care se reușește o structurare a lumii ele încetează să mai fie metafore. Astfel, transformarea istorică a unei metafore se produce printr-o trecere lentă de la o materialitate inițial nouă, care se transformă treptat într-una de structurare a lumii. Acest tip de metafore este argumentat prin manifestarea laturii pragmatice, iar în retorică aceste metafore au rolul de a convinge, deținând un potențial autentic.

Totuși, ne punem întrebarea în ce condiții metafora poate să-și găsească legitimitate în limbajul politic? Din cele lecturate la subiectul investigației noastre ajungem la concluzia că materializarea metaforelor este rezultatul creativității fanteziei, o idee de conjunctură și proiectare în care logica își pierde din putere, iar fantezia preia prioritatea în procesul de creație. Această concluzie nu este una inedită, deoarece filologul german E. Rolf, făcând o sinteză extrem de detaliată a teoriilor metaforelor și sintetizând cele scrise anterior sec. XX la subiectul dat, evidențiază abordările pragmatice și structurale ale metaforei, precum și necesitatea de materializare metaforică în contextul politic în general, nu doar cel discursiv.

Alteritatea metaforei exprimată prin variații culturale

Alteritatea în spațiul cultural reprezintă întâlnirea și acceptarea celuilalt. Tipul acesta de acceptare presupune conștientizarea diferențelor importante, inclusiv a celor metaforice. Cu toate aceste diferențe, metaforele pot funcționa împreună [Hirghiduș 2010, p.147]. Referindu-ne la discursurile din două culturi diferite, aflate în centrul studiului nostru, putem afirma cu siguranță că universalitatea și variațiile culturale ale metaforelor au similarități, dar și diferențe. Variațiile culturale includ alteritatea metaforei, felul în care o diferențiem, conștientizarea diferențelor și, în același timp, acceptarea lor.

Din multitudinea limbilor existente ar fi imposibil să menționăm anumite metafore care ar exista în toate limbile, adică ar avea un caracter universal. O asemenea ipoteză ar fi falsă. Totuși, a fost posibil să identificăm câteva metafore asemănătoare în limbi neînrudite care vehiculează culturi complet diferite. Aceste MC au la bază aceleași expresii lingvistice din care rezultă conceptele generale. Cum a fost posibilă această asemănare? Se presupune că există trei motive [33, p. 195, 197]:

1. Din întâmpare.
2. O limbă a împrumutat metafore de la alta.
3. Există un principiu universal care face să apară metafora în culturi diferite.

Analiza și comparația metaforelor din limba A în raport cu limba B / alte limbi ne ajută să înțelegem mai bine metafora în general. Această comparație poate să se realizeze prin metode de cercetare la nivel contrastiv sau prin traducere. Variațiile culturale ale metaforei pot apărea și într-o formă mai restrânsă, și anume la nivel de mono- sau interdisciplinaritate. Aici putem regăsi metafore care apar în mai multe domenii și altele care sunt specifice doar unuia. Am observat că cele mai frecvente conexiuni apar între disciplinele: lingvistică, antropologie, psihologie, filozofie, politică.

S. Glucksberg creează „categorii de metafore” [21, p. 67-83]. Fiind traduse, aceste categorii pot scoate în evidență importante diferențe culturale ce reprezintă alteritatea. În cazul diferențelor metaforice, categoriile de metafore își pun amprenta asupra discursului cu un impact mai pronunțat decât metaforele izolate, fie la nivel de concept, fie doar la nivel de expresii lingvistice metaforice.

Alteritatea metaforei este extinsă și în tabloul lingval al lumii. Metaforele joacă un rol important la configurarea tabloului lingval al lumii, pentru că structura lor implică modalități de conceptualizare a abstractului din viața comunității, de exemplu, prin metafore convenționale, care sunt frecvente în discursuri. Unicitatea tabloului lumii este determinată de prezența conceptelor și, respectiv, a lexemelor, care desemnează realități naționale, respectiv identitare, care se extind la nivel de varietăți. Alteritatea metaforei, prezentă prin intermediul variațiilor

culturale în discurs este o bună oportunitate de identificare a IN, dar, în același timp, și de identificare a similarităților de gândire, de mentalitate, de sisteme ale conceptelor comune.

Istoricitatea metaforei

Istoricitatea metaforei este opusul creativității metaforice. Trecând de la creativitate spre materialitate și semanticitate, apare o formă istorică a metaforei. Istoricitatea limbajului, respectiv a metaforelor deja existente, creează uneori obstacole pentru noi creații, acestea fiind respinse sau neasimilate de vorbitori, în pofida faptului că au fost create pentru ei. Metafora este un proces istoric, altfel spus, diacronic [40, p. 5]. Dacă am prelua ideea lui E. Coșeriu, adaptată cercetării metaforei, putem afirma că „metafora se constituie diacronic și funcționează sincron.” Pentru a argumenta cele menționate anterior, vom aduce câteva exemple: nu puteam vorbi despre „Inima Europei” înainte de a se fi format Europa ca uniune, despre „Războiul Rece” (1947-1991), care a fost o perioadă de tensiuni și confruntări politice și ideologice, sau despre „Cortina de fier”, dacă nu ar fi existat Războiul Rece, aceasta semnificând linia de demarcație în Europa între Europa Occidentală și Europa Răsăriteană, din perioada Războiului Rece. Atare exemple ne demonstrează caracterul istoric al metaforei, având, totodată, funcția de argumentare metaforică.

Să urmărim în literatura de specialitate un model de MC cu tematica *stat* și să-i observăm dezvoltarea istorică, precum și evoluția acesteia. Sociologul Karin Bischof menționează că se înrădăcinează anume conceptele cheie care apar în gândirea politică ca niște structuri metaforice, doar că ele sunt modificate și reactualizate pe parcursul lor istoric. Toate aceste concepte cheie sunt transmise mai departe ca metafore [57, p. 12, 11]. În gândirea politică despre stat, societate și alte concepte politice generale se evidențiază expresii metaforice din *domeniul medical*, unde echivalentului corpului uman i se asociază corpul social sau corpul societății. Societatea a fost și este comparată cu un corp uman, în care fiecare membru face parte din întreg. Într-o lucrare mai veche, J. Rousseau descrie detaliat părțile corpului social. Printre adepții aceleiași MC sunt J. Locke și E. Kant. E. Kant asociază statul cu un corp uman, iar în acest cadru de asociere există o legătură mai strânsă decât a altor adepți ai aceleiași idei. Metafora corpului uman provine din *domeniul religios* și a fost pusă în circulație și se secularizează în perioada renașterii, atunci când noțiunea de „trupul lui Hristos” a fost proiectată asupra politicului, devenind „trupul politicului”¹⁰. Apariția unor boli în corpul societății necesită „o cură politică radicală” [ibid. p. 14]. Această MC perpetuă până la descoperirea de către Newton a principiului „autoreglării”, moment în care se face trecerea de la metafora organică la metafora cibernetică. După E. Ringmar această trecere de la un tip de metaforă ierarhică spre tipul de metaforă egalitară ar

¹⁰ Termen preluat de Karin Bischof din literatura engleză.

corespunde conceptului de „laisser-faire” și s-ar egala cu o gândire politică de tip liberal, de aici rezultând și noțiunea de „piață a ideilor politice”, precum și opusul acesteia „concursul ideii religioase” [ibid. p. 16]. Tot în acest context, C. Schmitt egalează statul cu o persoană, și anume cu figura unui conducător, care reprezintă poporul. După C. Schmitt, acest lider are calități umane redate prin mai multe măști, pe lângă aceasta, atribuindu-se chiar calități divine. Conducătorul respectiv ar avea atât prieteni, cât și dușmani, între care se duc lupte, astfel făcându-se trecerea către *domeniul militar*. După părerea Karinei Bischof, metafora corpului uman legitimează implicit și neutralizează într-o formă tendențială ierarhia socială și existența structurilor dominante din societate. O analiză mai detaliată din perspectivă metaforică a domeniului religios, dar și economic, aplicate la gândirea politică, este propusă în 2009 de către cercetătoarea Veronika Kollersapoi, apoi de Francesca Rigotti, care, pe lângă analiza lexicului din domeniului militar, mai contribuie cu o serie de viziuni teoretice, precum tipologia și funcțiile metaforelor politice.

Observăm, astfel, evoluția istorică a MC despre stat și reflectarea ei în modul de gândire în diverse epoci, funcționând în diferite ipostaze, căpătând mai multă sau mai puțină însemnătate istorică, în corespundere de ideologiile, ideile, aspirațiile, valorile și scopurile sociale dominante într-o societate sau într-un teritoriu lingvistic.

Concluzii la capitolul 2

- În urma lecturării publicațiilor la tema metaforei am ajuns la concluzia că există patru teorii de bază: teoria comparației, teoria interacțiunii, teoria substituției, teoria conceptuală. Alte teorii nu au generat suficienți adepți, drept urmare rămânând mai puțin cunoscute și aplicate. M. Black este considerat a fi unul dintre autorii reprezentativi în problematica respectivă, care a încercat o clasificare a teoriilor metaforei. Printre autorii moderni, trebuie menționat cercetătorul emerit E. Rolf, înalt apreciat pentru contribuția la studierea metaforei, odată cu apariția în 2005 a lucrării *Teoriile metaforei. Tipologie. Prezentare*, în care sintetizează descriptiv, dar și critic, teoriile metaforelor aplicând criterii lingvistice. Liniile de distincție între teoriile metaforei se caracterizează prin faptul că ipotezele teoretice specifice sunt ascunse în mod explicit sau implicit în spatele viziunilor individuale. Astfel, în științele lingvistice se stabilesc legături între domeniul abstract și cel concret prin cartografiere, iar procesul de gândire și expresiile metaforice sunt tratate într-o corelație strânsă. În schimb, în abordările lingvistico-filozofice, respectiv în filozofia limbajului, statului metaforei este unul fundamental ontologic.
- În aceeași ordine de idei, am constatat că în literatura actuală de specialitate există două abordări despre metaforă care domină cercetările moderne: *abordarea cognitivă și cea discursivă*. În capitolul 2 ne-am propus să studiem relațiile care există între aceste două abordări și am ajuns la concluzia că ambele moduri de analiză se intersectează și se completează reciproc. Funcția metaforei în abordarea cognitivă este cea de înțelegere și de conceptualizare. În abordarea discursivă apare o funcție nouă și anume cea de a oferi coerență metaforică interdiscursurilor. Multe metafore din discursurile cu aceeași tematică se repetă și apar ca „un set de structuri metaforice” preluat în permanență de noi și noi locutori pentru a crea discursuri. Puțini dintre aceștea inventează alte structuri metaforice. Pentru a defini acest set de structuri metaforice relativ fix Zinken introduce în circuit în a. 2008 noțiunea de „metafore discursive”.
- Tot în baza acestor două abordări este construită tipologia metaforelor: *metafora cognitivă și metafora discursivă (MD)*. Această tipologie este adaptată scopului cercetării noastre și ne aparține:
 - A. *Abordarea cognitivă*: Metaforele conceptuale sunt structuri cognitive subiacente care fac legătura între două domenii mai mult sau mai puțin apropiate.
 - B. *Abordarea discursivă*: Caracteristicile *metaforelor discursive*: apar în cadrul unui tip de discurs și într-o anumită perioadă de timp; furnizează informații despre situația socio-

culturală a raționamentului metaforic; reflectă preocupările culturale și sociale într-o anumită perioadă de timp; este un set relativ fix de asocieri și conotații.

Din combinarea acestor două tipuri de metafore principare rezultă o a treia categorie și anume *metafora conceptuală identitară* (MCI), care reprezintă „un tip de metaforă ontologică ce definește / structurează o anumită comunitate” [135]

- Metodologia identificării structurilor metaforice:

A. O metodă recentă de identificare a lexicului metaforic și frecvent utilizată în lucrările de specialitate este cea numită MIP „metaphor identification procedure” (*procedură pentru identificarea cuvintelor metaforice*), pusă în circuit de grupul Pragglejaz în 2007. MIP este considerat un procedeu de identificare a metaforelor care poate fi aplicat în cercetările disciplinare, precum și în cele interdisciplinare. Dictionarele explicative sunt instrumentul de bază al acestei metode, fiind potrivite pentru standardizarea cunoștințelor, în special, identificarea fiabilității sensului metaforic al unui concept și exploatarea similarităților dintre elementele comune ambelor domenii. Totuși, definițiile din dicționar nu sunt suficiente pentru interpretarea modelelor metaforice create ca rezultat al interacțiunii nu numai lingvistice, dar și culturale, istorice, politice și sociale. La această concluzie am ajuns în urma aplicării metodei MIP de identificare și interpretare a expresiilor metaforice din propriile corpusuri. Corelația dintre sensul metaforic din dicționar nu întotdeauna corespunde sensului metaforic contextual.

B. În spațiul german, *metoda onomasiologico-cognitivă a lui O. Jäkel* este utilizată cel mai frecvent. O. Jäkel propune o schemă simplă de identificare și de analiză a metaforei, totuși, așa cum menționează chiar autorul lucrării, aceasta nu este o „rețetă”, și adăugăm „universală”, ce ar ajuta la constatarea prezenței metaforelor într-un text.

Comparând metoda MIP și Metoda onomasiologico-cognitivă a lui O. Jäkel, am concluzionat următoarele: metode existente de identificare a metaforelor nu scot în evidență diferențe semnificative de rezultate, ci, din contra, conțin frecvent asemănări.

- Metodologia interpretării structurilor metaforice: pentru rezultate obiective de interpretare a expresiile metaforice este necesar de utilizat modele teoretice de interpretare. În contextul cercetării noastre se evidențiază două modele teoretice:

A. Modelul lui Zimmermann din 2000 - model teoretic bazat pe întrebări pentru o interpretare a metaforelor din punct de vedere sintactic, semantic, cognitiv, pragmatic aplicate la descrierea unei comunități lingvistice.

B. Analiza domeniilor de metaforizare: Modelul lui R. Hülse din 2003, S. Schieder din 2006, A. Barică din 2009.

Rezumând cele scrise în concluzii la capitolul 2 în această parte a lucrării am operat cu teoriile, abordările și tipologia metaforei, am descris metodologia identificării și interpretării structurilor metaforice care o aplicăm în cercetarea noastră.

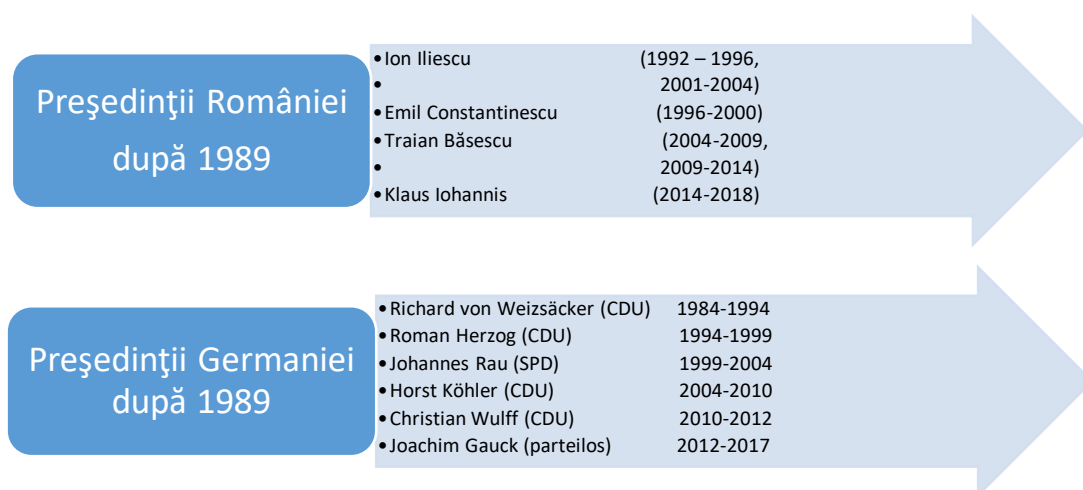
3. ABORDAREA COGNITIVĂ A METAFOREI ÎN DISCURSUL DESPRE IDENTITATE

3.1. Constituirea corpusurilor discursive

Constituirea corpusurilor discursive a trecut prin patru etape: *Preanaliza*

În etapa de preanaliză am stabilit trei scopuri: alegerea documentelor care vor fi supuse analizei, formularea ipotezelor și a obiectivelor, elaborarea indicatorilor asupra cărora se va apleca interpretarea finală. În această etapă de constituire a corpusurilor discursive am urmat regula exhaustivității, a reprezentativității, a omogenității, a pertinentei.

Pentru alegerea documentelor care vor fi supuse analizei am selectat discursurile președinților României și Germaniei ținute după anul 1989 pe arena publică națională și internațională, deoarece, începând cu identitatea națională lingvistică, identitatea per ansamblu este (re)construită prin intermediul acestor discursuri, a căror textură semantică se focalizează aproape exclusiv pe nararea unui trecut politic comun și pe construirea discursivă a prezentului și a viitorului.

Discursurile au fost selectate de pe siteurile www.bundespraesident.de și www.presidency.ro. Din mulțimea discursurilor prezidențiale corpusurile noastre discursive au fost selectate după criteriile:

- Discursuri cu tematică identitară;
- Discursuri cu un conținut înalt de concepte identitare;
- Discursuri impregnate cu metafore;
- Accesibilitatea discursurilor.

Din lipsa accesului la discursurile prezidențiale din R. Moldova a trebuit să renunțăm la ideea de a le include în corpusurile prezente. Ca alternativă ne-am gândit la înlocuirea discursurilor prezidențiale basarabene cu alte discursuri despre identitate ale altor actori social activi, dar,

după mai multe încercări, nu am ajuns la volumul necesar de discursuri, nici la o posibilă analiză comparativă cu discursurile președinților germani, deoarece discrepanța era prea mare și, prin urmare, rezulta o analiză prea eterogenă. Din puținele discursuri pe care le-am putut selecta la început s-a evidențiat tematica discursurilor președinților R. Moldova: o multitudine de mesaje sunt adresate președinților și altor politicieni internaționali, dar prezența mesajelor cu caracter identitar și național este foarte mică; prezența foarte scăzută sau lipsa unui număr de concepte identitare în discursuri, din care rezulta apariția sporadică a MC; predominarea lexemelor concrete și mai puțin a celor abstracte, în același timp, pondere și mai mică a analogiilor, a metaforelor și a comparațiilor.

Prin alegerea corpusului de discursuri în limba română ne-am concentrat atenția spre „limba istorică” din perspectivă coșeriană, independent de spațiul geografic, „limbă identificată istoricește ca atare de către propriii săi vorbitori și de către vorbitorii altor limbi” [90, p. 21]. Studiul structurii creative interne a limbii este obiectivul nostru major, în ciuda faptului că elementele culturale și etnografice, adică „cultura non-lingvistică”, așa cum o numește E. Coșeriu, nu a putut fi exclusă complet din lucrare. Alegerea discursurilor președinților români, în loc de basarabeni, incluse ca și corpus în această lucrare este argumentată și de preferința alegerii discursurilor liderilor politici. Orientarea către discursurile președinților României este explicată în același timp și prin lipsa unei arhive electronice de discursuri în special cu tematică identitară a președinților R. Moldova, discursuri care să aibă la bază evenimente istorice pe care este constituită societatea basarabească. Un alt criteriu aplicat în selectarea corpusului faptic al investigației noastre este prezența doar a unui număr infim de concepte identitare în cele câteva discursuri ale președinților R. Moldova din presa scrisă, analizate în etapa prealabilă constituirii corpusului de față, este vorba despre discursuri ținute cu ocazia Zilei Independenței, sărbătorii naționale Limba Noastră, Constituirii Statului Țara Moldovei, în care se evidențiază un număr extrem de mic de concepte precum *limba și identitatea*. Valorile naționale, dar și expresiile metaforice din cadrul identitar al unei țări non-EU apar într-un volum mic care face dificil, dacă nu imposibil de inclus într-o analiză mai amplă în plan comparativ cu structurile identitare și metaforice dintr-un corpus discursiv al unei țări din cadrul UE, pentru că diferențele sunt prea mari, ceea ce nu garantează calitatea corpusului, nici fiabilitatea concluziilor obținute în rezultatul examinării acestuia. Totuși, credem posibilă analiza discursurilor despre identitate din R. Moldova, dintr-o perspectivă multidisciplinară, dar preponderent lingvistică, într-o lucrare aparte, nu pe plan comparat.

Exploatarea materialului

Alegerea și clasificarea tematicii s-a axat pe evenimentele istorice și discursurile despre identitate politice din Germania și România.

Evenimente istorice importante în istoria României și zile naționale:

1. Discursurile președinților români ținute cu ocazia Unirii Principatelor/Marea Unire: discursuri comemorative;
2. Discursuri ținute cu ocazia zilei României/1 decembrie;
3. Discursuri despre identitate și zile naționale:
 - a) Ziua Imnului National – 9 iulie, Ziua Eroilor – mai/iunie, Ziua Limbii Române – 31 august, Ziua Europei – 9 mai, Ziua Constituției – 8 decembrie, Ziua Solidarității Naționale împotriva Dictaturii – 16 decembrie;
 - b) discursuri despre identitate: festivități, simpozioane, conferințe, expoziții, forumuri, reuniuni, ceremonii, festivaluri, seminarii.

Evenimente istorice importante în istoria Germaniei: zile naționale, discursuri berlineze și congrese, conferințe, simpozioane, discursuri inaugurale, inițiative, expoziții, seri culturale:

1. Discursuri cu ocazia evenimentului din 1989;
2. Revolution von 1848/49; Bestehen der Bundesrepublik Deutschland; Volksaufstand vom 17. Juni 1953 in der DDR;
3. „Berliner Rede” (discursuri berlineze);
4. Discursuri despre identitate ținute de către președinții germani (congrese, conferințe despre simboluri și zile naționale, identitate, națiune).

Am prelucrat rezultatele brute astfel încât să devină semnificative și valide.

Limitarea spațiului și timpului discursiv: limita discursivă în cadrul cercetării noastre ca timp și spațiu începe după 1989 atât în România, cât și în Germania și se încheie în prezent. Anul 1989 în România este marcat de Revoluția Română desfășurată între 16 și 25 decembrie 1989. În Germania anul 1989 este marcat de demolarea Zidului Berlinului în săptămânile de după 9 noiembrie 1989. Astfel în ambele state începe o nouă perioadă istorică, inclusiv reconstituirea unei noi identități: istorice, lingvistice, politice, culturale, psihologice, etnice etc.

Ce formă am atribuit corpusurilor discursive care să nu facă din acesta un simplu corpus de limbă? Conform definiției lui Courtine din 1981, corpusul discursiv este „un ansamblu de secvențe discursive structurat după un plan definit, cu referire la o anumită stare a condițiilor de producere a discursului” [94, p. 115]. Structura după care ne-am ghidat a inclus evenimentele istorice ca praguri ale biografiei colective / naționale în istoria Germaniei și a României, evenimente istorice care au fost comemorate prin intermediul discursurilor, fiind considerate discursuri comemorative, pe care le considerăm o subcategorie a DI. Corpusurile includ, pe lângă discursurile despre identitate, comemorative istorico-politice, și discursuri pur despre identitate. Discursurile selectate includ cele trei componente de orientare cronologică ca gen: *genus iudiciale*, *genus deliberativum*, *genus demonstrativum*.

Prelucrarea

Matricea conținuturilor tematice, care are ca bază teoretică analiza critică a literaturii de specialitate și analiza practică a datelor noastre, distinge cinci arii tematice importante:

- Construcția lingvistico-metaforică teritorială a „homo germanicus” și „homo rumanicus” (tangențe de analiză cu etnologia și psihologia);
- Construcția lingvistico-metaforică a culturii naționale (tangențe culturologice de analiză);
- Nararea discursivă prin reconstrucție a trecutului politic comun; construcția discursivă a istoriei naționale (tangențe de analiză cu istoria: evenimente istorice);
- Metafora ca mediator între standard identitar lingvistic vs. continuitate și schimbare, precum și influența ei asupra construirii identității;
- Construcția lingvistico-metaforică a prezentului (prin persuasiune retorică, strategii) și a viitorului politico-identitar comun (tangențe de analiză cu politica: zile naționale, obiective și scopuri, orientare spre viitor);
- Construcția lingvistică prin intermediul expresiilor metaforice a domeniilor de metaforizare prin alăturarea axiologică a termenilor de *lingua* și *natio* (imagarul lingvistico-identitar).

Interpretarea rezultatelor (capitolul 3 și concluzii la capitolul 3)

3.2. Discursul despre identitatea lingvistică și culturală germană/cadrul identitar după 1989 – „Leitkultur”

După cel de-al II-lea război mondial, intelectualii germani și-au adus activ contribuția la formarea identității germane¹¹ prin „*Identitätsdiskurs*”-ul mediatizat. Elita intelectualilor își exprima public reflecțiile prin discursuri orale sau texte scrise. Era necesar un nou sistem de gândire națională (germ. „*nationales Denksystem*”). Acest nou sistem de gândire a fost reconstituit prin intermediul literaturii, al mass-mediei ori prin promovarea unui tip de mentalitate datorită discursurilor despre identitate. Întrebarea „Was ist deutsch?” (Ce înseamnă german?) s-a extins până la necesitatea identificării particularităților identitare psihologice, lingvistice, istorice etc., necesitatea unui „*Selbstbild*” (autoimagine) nu a fost doar una națională, dar și una internațională, extinsă pe harta statelor lumii. Acest „*Selbstbild*” a fost modelat prin intermediul DI mediat.

O atenție deosebită s-a acordat DI după perioada național-socialismului, deoarece intelectualii și-au asumat responsabilitatea de a reflecta asupra identității și societății germane și de a convinge lumea de existența unei „alte Germanii”, care s-a manifestat în DI [68, p. 340]. Elitele intelectuale erau convinse că este o contradicție de identitate „Nationalsozialismus und

¹¹În literatura germană cuvintele-cheie: „Konstruktion der Identität“, „Nationbildung“

Deutschtum” [68, p. 351], iar prin intermediul DI încercau să argumenteze și să convingă aceste diferențe. Necesitatea creării DIG după al doilea Război Mondial a fost dictată de contrazicerea și contraargumentarea părerii negative a lumii despre poporul german, nu numai prin intermediul DI pozitiv, dar și prin fapte concrete, care să demonstreze aplicarea acestui concept în practică.

Din aceste DI au rezultat diverse proiecte, având ca tematică identitatea germană, proiectându-se astfel un fel de „*Soll-Identität*” [68, p. 352]. Acest „*Soll-Identität*” era o schiță de identitate germană, scrisă dar și imaginată ca scop în sine, la care pretindea societatea. Astfel, rezultau două tipuri de identități: una aparținând trecutului, alta viitorului. Negarea și apărarea identității (germ. „*Identitätsleugnung und Identitätsverteidigung*”) au fost două strategii argumentative importante ale DI intelectual german în perioada imediat următoare de după război. În acest fel, germanii au reușit să își păstreze identitatea originală și să își proiecteze identitatea viitoare „*Die Deutschen der Zukunft? Wertvoll sein, demütig, gläubige Hingabe, Sucher der Wahrheit, deutsch werden, wie man es sein soll, Fühlen und Denken im abendländischen Geiste*” [68, p. 352].¹²

Al doilea moment istoric de cotitură important în reconstituirea identității germane a fost Reunificarea din 1989 „*deutsch-deutsche Vereinigung in einer Berliner Republik*”. După acest eveniment a fost necesară o regândire a identității germane prin intermediul unui alt mod de ideologie și prin crearea unui alt tip de DI. Astfel identitatea de după reunificare a devenit o realitate concretă, construită. Ca și după al doilea Război Mondial, discursul de după reunificare conține la bază o reconstituire a identității germane comune, adică a celei de vest și de est. După 1989, DI german avea marca identității mentale, politice, sociale și culturale din RFG și RDG. Astfel a apărut noțiunile de discurs al amintirilor, discursul istoric, discursul cotidian („*Erinnerungs-, Geschichts-, Alltagsdiskurs*”).

Necesitatea unui nou DI era stringentă. Astfel era nevoie de un echilibru între trăirile trecutului și o viziune a viitorului. Din acest context de scrieri și proiectări ale echilibrului „trecut-viitor” a rezultat „formarea unei identități prin amintire” (*Identitätskonstruktion durch Erinnerung*) și o contradictorie „perspectivă a amintirilor” (*Erinnerungsperspektive*). Începuse procesul de politizare a identității. Noțiunea de „*Identitätspolitik*” este utilizată mai frecvent în DI mediatic după 1990. Pentru o nouă viziune și o proiectare a noii identități prin discurs s-a impus DI politic. Liderii politici au creat și creează în continuare realitatea de după reunificare prin intermediul discursurilor, ca element esențial al formării structurilor puterii culturale, politice și economice. DI politic german descrie realitatea de până și după 1989 și construiește o

¹² „Germanii viitorului? Valoroși, modești, devotați, exploratori ai adevărului; să devină așa cum trebuie să fie, să simtă și să gândească în spirit occidental.” (traducerea ne aparține)

realitate nouă, omogenă și cu perspectivă de schimbare prin intermediul proiectelor, al legilor și al practicilor discursive.

În acest subcapitol ne propunem să analizăm identitatea lingvistică și culturală germană ca stat întregit după reunificarea din 1989, dar și alteritatea culturală și lingvistică prezentă în DI comemorative în perioada de 40 de ani de existență a celor două părți separate: RFG și RDG. Sub aspect sociolingvistic, „K.Schröder menționează, într-un articol, că identitatea și limba sunt interconectate, iar identitatea lingvistică are aceeași semnificație cu identitatea culturală. Identitatea culturală este, în același timp, o asigurare a individului contra solitudinii. În 1995 K. Schröder menționează că din punct de vedere psihologic pierderea identității lingvistice și culturale duce la instabilitate psihică [p. 56-57]. Identitatea culturală poate reprezenta o problemă complexă și nu există doar *societatea multiculturală*, ci și *individul multicultural* [42, vezi și 119, p.64].”

„Pornind de la interesele noastre științifice, am ales să facem o analiză a identității și alterității lingvistice și culturale în baza corpusurilor construite în special pe DI prezidențiale. Rezultatele acestei analize a identității și alterității lingvistice și culturale au fost prezentate și într-un articol „Identitate și alteritate culturală și lingvistică” în anul 2017 în revista științifică *Sudia Universitatis Moldaviae*. În comparație cu celelalte discursuri ale președinților germani, Johannes Rau face o diferență vizibilă dintre așa-zisele „ex-culturi minoritare.” În urma analizei discursurilor, am realizat un tabel prin care încercăm să prezentăm doar cele mai importante caracteristici lingvistice ale identității diferite din RFG și RDG, exteriorizate în discursurile președinților federali de după 1990, începând cu Richard von Weizsäcker și terminând cu Joachim Gauck.

Din discursurile incluse în corpusurile practice, am extras eșantioane sau mostre de identitate lingvistică și culturală, pe care le prezentăm prin expresii preluate direct din oratoria politică menționată. Dincolo de parametrii lingvisticii, am inclus și partea morală, spirituală, materială, culturală, inclusiv posibilitatea de afirmare a identității naționale ca întreg. Menționăm că am selectat cele mai reprezentative exemple pentru a demonstra doar esența acestor identități și alterități numite „Ossis” și „Wessis”.

Tabelul 3.1 Alteritatea și identitatea din RDF și RDG (realizat de autoarea lucrării)

RDG (identitate germană estică numită „Ossis”)	RFG (identitate germană vestică numită „Wessis”)
• <i>im Osten weniger Luxus</i> • <i>unangenehme Gefühle</i> • <i>Wer im Osten lebte, für den öffnete sich der Weg in die Einheit als Weg in die Freiheit.</i> • <i>man hatte sehnsüchtig darauf gewartet,</i>	• <i>im Westen bessere Autos</i> • <i>Gemeinschaftsgefühl und menschliche Wärme, Familiensinn und gute Nachbarschaft</i> • <i>Wer alles kaufen kann, was er bezahlen kann, wer fahren kann, wohin er will, sagen</i>

vielen abschütteln zu können, vieles nicht mehr hören und sehen zu müssen, sich den ungezählten Gängelungen nicht mehr aussetzen zu müssen • Stolz darauf, wie mutig, klug und friedfertig die Menschen in Ostdeutschland ihren Willen zur Freiheit und Einheit durchgesetzt hatten (RH) • Ostdeutschland ist heute schon ein Laboratorium des Neuen (RH)	darf, was er will, wer wählen darf, wen er will, wer ein Telefon nur zu beantragen braucht und es nach wenigen Wochen bekommt, wer seinen Beruf frei wählen und die Erziehung seiner Kinder selber bestimmen kann • Westdeutschland hat 1990 viel Gutes in die Einheit eingebracht: die feste Verwurzelung in der westlichen Wertegemeinschaft, das Grundgesetz, solide demokratische Institutionen und Wirtschaftskraft.
---	--

Din tabelul prezentat rezultă că pentru germanii din est unitatea era egalată cu libertatea („Einheit ist Freiheit”). Sentimentul de izolare și constrângere putea fi observat prin faptul că până și resursele materiale erau diferite de cele din RFG. Astfel, cei din est aveau *unangenehme Gefühle* (sentimente neplăcute), care s-au exteriorizat ulterior, în 1989, într-o revoltă numită *Montagsdemonstration*. Anume ea a dus la căderea zidului berlinez și, prin urmare, la reunificare. Din acest moment, Roman Herzog se întreabă:

„Fragen wir also weniger, was uns noch trennt, sondern vielmehr, was uns schon eint, und vor allem, wie wir unsere unterschiedlichen *Lebenserfahrungen* für die Zukunft nutzen können (Roman Herzog).”¹³

Aceeași idee despre ce ne unește mai mult decât ne desparte o regăsim și la Traian Băsescu „În acest moment aniversar îmi doresc ca fiecare dintre noi să reflecteze la faptul că tot *ceea ce ne unește este mai important decât ceea ce ne desparte*. Ne unesc *valorile naționale*, ne unește *dorința de a fi la înălțimea spațiului de civilizație, de prosperitate și de securitate al Uniunii Europene* din care facem parte.” (TB 29.11.2010).

Urmează alte două citate care sunt reprezentative pentru identitatea lingvistică și culturală din vest și est:

„*Verschiedenheit des Denkens und der Erfahrung ist doch nicht Verschiedenwertigkeit. Verschieden mögen wir ja noch sein, aber gleichberechtigt und vor allem gleichwertig sind wir trotzdem*”. (Roman Herzog)

„*Was hält uns zusammen? Sind wir zusammengewachsen, trotz aller Unterschiede?*” (Christian Wulff)

J.-L. Courriol scria despre Zidul Berlinului: „Caracteristica unică... a Zidului Berlinului era că ... avea drept scop să ... împiedice o populație întreagă să iasă dintr-o societate lipsită de libertate și de ceea ce nu există fără ea, bunăstarea și fericirea, pentru a-și exercita dreptul fundamental al libertății de gândire, de expresie, altfel spus, dreptul libertății.” [87, p. 3]. Horst Köhler ne aduce în fața unei provocări de a face să cadă nu numai zidul istoric, ci și zidul interior al fiecăruia,

¹³Să ne întrebăm mai puțin ce ne mai desparte, ci mai mult ce ne unește și, înainte de toate, cum pot fi folosite experiențele de viață diferite pentru viitor (traducerea ne aparține)

care există între popoare, oameni, bărbați și femei, culturi, religii, est și vest, vechi și nou, știința modernă și descoperirile preistorice:

„Viele von Ihnen überwinden immer noch Mauern - jeden Tag: Mauern zwischen Völkern und Volksgruppen, zwischen Menschen mit und Menschen ohne Migrationsgeschichte, zwischen Menschen mit und ohne Behinderung, zwischen Männern und Frauen. Zwischen Menschen verschiedener Kulturen und Religionen, zwischen Nachbarländern, zwischen Ost und West, zwischen Unternehmensführung und Mitarbeitern, zwischen alter und neuer Architektur, zwischen modernster Wissenschaft und prähistorischen Funden, zwischen Forschung und nutzbaren Produkten.“ (Horst Köhler)

După reunificarea Germaniei, în discursurile la temă se relevă multă determinare, încurajare, motivare și voință pentru un nou început. Evenimentul din 3 octombrie 1989 a fost combinat cu evenimentul de decernare a premiilor în diferite domenii (*Ordnungsverleihe*). Cu această ocazie se pune accent pe identitatea culturală a personalităților care sunt premiate în Schloss Bellevue. Este valorificat potențialul uman. Joachim Gauck afirmă că personalitățile înfrumusețază castelul „Viele besondere und außergewöhnliche Menschen schmücken heute das Schloss Bellevue” (Joachim Gauck), aceasta devenind deja o tradiție. Combinată cu acest eveniment sau marcată separat, sărbătoarea anuală din 3 octombrie este o ocazie specială de a verbaliza calitățile, caracterul și identitatea germană ca popor. Putem să o numim un fel de „auto-imagologie” de trei secole, creată de personalități marcante și preluată la nivel național și internațional ca o mostră a propriei identități, prin prisma propriilor ochi „așa cum suntem, cum dorim să fim și cum suntem percepuți de alții.” Astfel dihotomia *eu – celălalt* își regăsește refugiu omniprezent în aceste discursuri. Încercăm să facem o prezentare generală a calităților incluse în corpusurile analizate, precum și să le traducem. Nu ne vom axa pe discursurile separate ale președinților. Am selectat doar cele mai importante elemente lexicale (substantive și adjective).

Tabelul 3.2 Identitatea lexicală germană după 1989 (realizat de autoarea lucrării)

Substantive	✓ <i>freier Selbstbestimmung</i> (autodeterminare liberă) ✓ <i>der feste Wille</i> (voință puternică) ✓ <i>Flexibilität</i> (flexibilitate) ✓ <i>Mut</i> (curaj) ✓ <i>unser Rat und unsere Hilfe sind gefragt</i> (se cere sfatul și ajutorul nostru) ✓ <i>Verantwortung übernehmen</i> (a avea responsabilitate) ✓ <i>Aufbauwillen, Tatkraft, Engagement</i> (dorință de a crea ceva nou, vigoare, angajament) ✓ <i>Lernfähigkeit</i> (capacitate de învățare) ✓ <i>bunte Gesellschaft</i> (societate pestriță), <i>reich an Menschen</i> (bogată în oameni)* ✓ <i>Toleranz, Kompromissfähigkeit und Solidarität</i> (toleranță, capacitate de a face compromisuri, solidaritate) ✓ <i>wir Deutsche Motor in Europa</i> (Germanii sunt motorul Europei)
Adjective	✓ <i>berechenbar, zuverlässig, geachtet</i> (echilibrați, demni de încredere, respectați)

	<i>einig (uniți)</i> ✓ <i>wachsam (vigilenți)</i> ✓ <i>ehrenamtlich engagiert (angajați voluntar)</i> ✓ <i>klug und beherzt (înțelepți și curajoși)</i> ✓ <i>neugierig (curioși)</i> ✓ <i>lebenstüchtig (capabili să facă față vieții)</i> ✓ <i>offen (deschiși)</i> ✓ <i>stolz (mândri)</i> ✓ <i>aktiv (activi)</i>
--	--

*"Dieser Reichtum ist größer und nachhaltiger als jeder finanzielle Reichtum"¹⁴.

Elementele lexicale prezentate în tabel au un rol important în constituirea identității germane. Prin urmare, observăm impactul pozitiv, încurajator și motivațional al acestor discursuri, care formează, prin identitatea lingvistică pe care o conțin, un impact lingvistic și cultural vizibil asupra receptorilor, remodelând astfel și identitatea acestora într-o direcție de dezvoltare sau, altfel spus, „proiectând identități”.

Pe lângă caracteristicile de bază ale unei identități lingvistice, se pune un accent deosebit pe tema culturală și importanța culturală, în special în discursurile lui Horst Köhler:

„Kulturlosigkeit öffnet die Tür zur Barbarei“ (HK)

„Kultur haben bedeutet: Unterschiede erkennen und gelten lassen.“ (HK)

„Kultur gibt innere Sicherheit und befreit dadurch auch dazu, andere auf ihre Weise leben zu lassen, macht tolerant und frei.“ (HK)¹⁵

Pentru reintegrarea celor două culturi în perioada de după reunificare a fost utilizat termenul de „Leitkultur”. El unifică cultura părții vestice cu a celei din est și păstrează patrimoniul cultural comun, numit și „moștenire culturală”¹⁶ [Gotz 2011, p. 123], fără a face diferențe, cel puțin lingvistice. Cultura a constituit punctul comun pentru ambele părți ale Germaniei reunificate, care se dorea a fi comună, în ciuda diferențelor existente, și un fundament istorico-cultural comun. Doinița Milea scrie despre liantul cultural că ar da igienă uitării [Milea 2007, p. 452]. Acest liant cultural a dus la îmbogățirea lexicului german cu încă câteva lexeme, precum „Erinnerungskultur” (cultura amintirilor), „Kulturation” (națiune culturală) etc. Astfel, în discursul scris și oral german după 1989 domină ideea că Germania ar fi o „vergangenheitsorientierte Kulturation” (națiune culturală orientată spre trecut) cu o „kultură a amintirilor” pe „Sonderweg” (drumul deosebit) german. Această națiune culturală orientată spre trecut a influențat ulterior și politic din momentul în care s-a răspândit ideea că „politica trecutului este politica viitorului” („Vergangenheitspolitik ist Zukunftspolitik”). Apoi, această

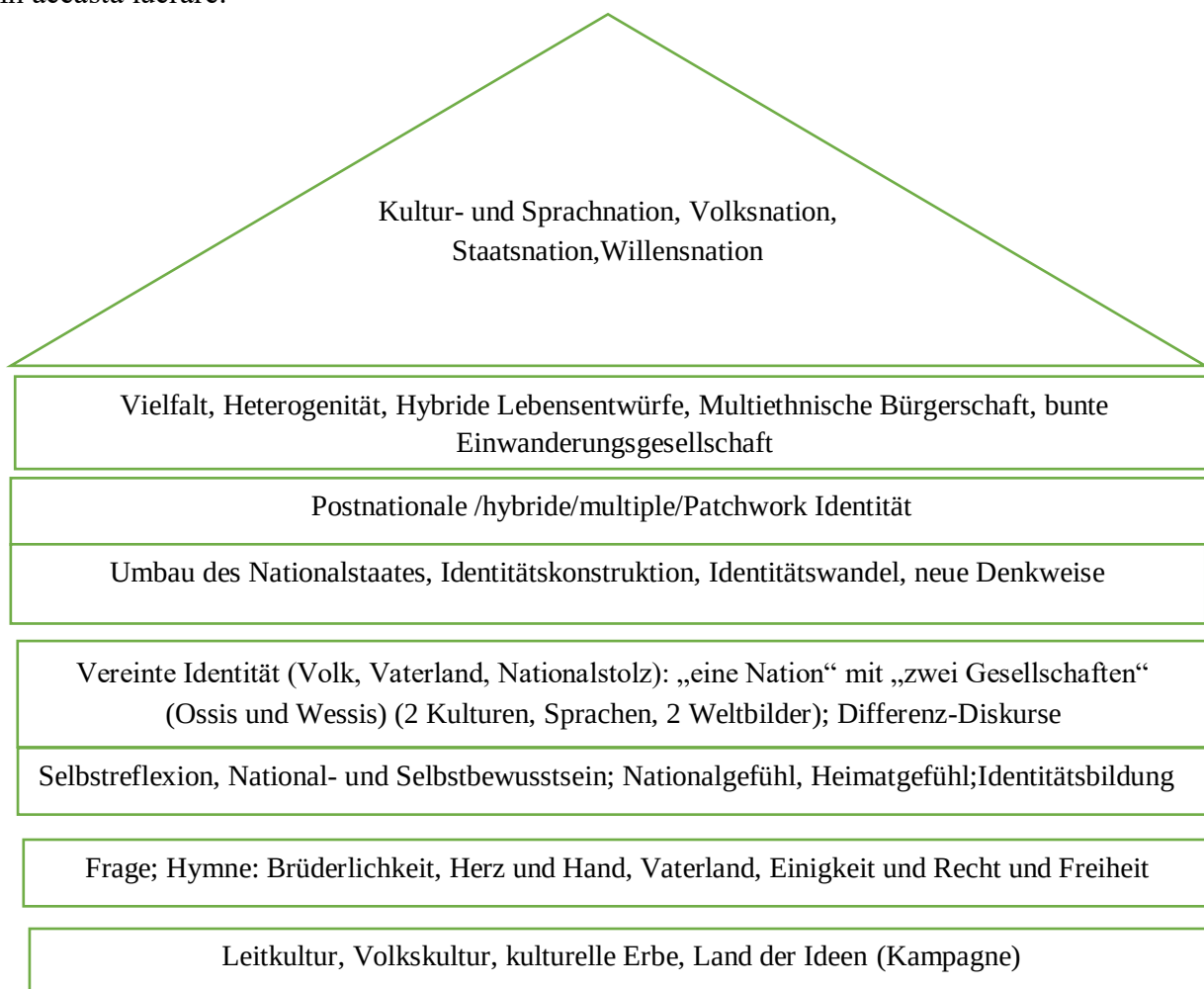
¹⁴ Această bogăție este mai mare și mai de durată decât oricare altă bogăție financiară (traducerea ne aparține)

¹⁵ „Lipsa de cultură deschide ușa spre barbarie”; „Cultura înseamnă a observa deosebirile și a le accepta”; „Cultura creează siguranță internă și ne face liberi să permitem și altora să trăiască așa cum doresc; ea ne face toleranți și liberi” (traducerea ne aparține)

¹⁶ „Kulturelle Erbe”

idee a creat legătură cu istoria, care este considerată „instrument politico-identitar” („Geschichte als Identitätspolitisches Instrument“ [60, p. 162]).

În urma lecturii DIG cu tematică identitară, am identificat câteva cuvinte-cheie pe care ulterior le-am regăsit în majoritate și în corpusurile discursive analizate și le-am inclus în „lista de concepte ale identității naționale”, care a rezultat din procesul studiului identității metaforice în această lucrare:

**Figura 3.1 Cuvinte-cheie ale discursului în limba germană despre identitate după 1989
(realizat de autoarea lucrării)**

3.3. Identitatea românească lingvistică și socio-politică după 1989

Tema identitară românească este prezentă în literatura de specialitate în domenii precum sociologie, istorie, psihologie, politică, etnologie etc. Alte lucrări reprezentative în acest sens sunt: „Cum să fii român? Variațiuni pe teme identitare” (2006) Monica Spiridon, „Identitatea națională și identitatea europeană” (2005) Anca Șerbănescu, „Cunoaștere de sine și integrare” (2004) Al. Zub, „Basarabia. Dilema identității” (2001) F. Solomon și Alexandru Zub etc. Dar nici o lucrare nu prezintă identitatea națională românească prin prisma lingvistică, și anume prin prisma metaforicității și, mai exact, abordând metafora din perspectivă cognitivă. Face excepție lucrarea din 2012 scrisă de Simina-Maria Terian „Discursul public românesc înainte și după integrarea europeană. O abordare din perspectiva lingvisticii cognitive”.

După un deceniu de la Revoluția din decembrie, societatea românească a început să dezvolte „un nou model comportamental societal”, care avea la bază un sistem ierarhizat de valori materiale și ideatice, precum libertatea conștiinței și libertatea de exprimare [107, p. 48-49]. Libertatea de exprimare sau necesitatea de comunicare a românilor s-a argumentat și prin numărul mare de publicații, care a explodat peste noapte. Printre ziarele cunoscute pot fi numite „Adevărul”, „Evenimentul zilei” și „România Liberă”¹⁷. Toată lumea citea, era interesată și preocupată de politică, având un interes pătimaș în perioada de tranziție. După un deceniu de la marele eveniment istoric societatea civică era în perioada de cristalizare, trăind sau dorind o democrație elitistă, dar și mixtă.

După perioada de tranziție, identitatea românească reliefată în DI prezidențial este una bine conturată și clară. Iese în evidență dorința de schimbare și transformare, dar lipsesc repere clare ale democrației după perioada imediat următoare de după dictatură. Identitatea românească din 1995 este privită prin prisma „*reconstrucției democratice, a reformelor economice și sociale*” – „Aflându-ne temei în faptele înaintașilor, putem întări reazemul identității noastre naționale doar prin *reconstrucția democratică a societății*, prin *înfăptuirea reformelor economice și sociale*, prin creații de performanță care să ne plaseze într-o relație competitivă cu lumea de azi.” (II 24.01.1995). Chiar dacă nu trecuse decât un deceniu după Revoluție, poporul român părea că are deja o identitate bine definită în 2002, cel puțin discursiv: „*Putem să ne afirmăm identitatea și interesele noastre*, în acord cu cele ale celorlalte națiuni, forța noastră inovatoare în schimbul liber de valori morale, materiale și spirituale la nivel european și mondial” (II 29.11.2002), care ulterior urma să se redefinească în procesul de integrare europeană din 2007.

¹⁷ Pentru un studiu științific aprofundat al evenimentelor din 1989 recomandăm publicațiile Institutului Revoluției Române

Identitatea românească este privită prin prisma evenimentelor istorice de cotitură: „Istoria noastră are multe date semnificative, dintre ele 1 Decembrie ne ajută cel mai bine să ne înțelegem istoria și să ne afirmăm *identitatea*.” (TB 29.11.2010). Per ansamblu, cultura românească, după un secol de la marele eveniment istoric din 1989, corelat discursiv și cu cel din 1918, nu este preocupată de „căutarea identității” sau definirea proprie a acesteia, fie subiectiv, fie obiectiv, deoarece în discursuri apare profilul unei identități deja conturate și existente, fără necesitate de schimbări majore „Suntem vital interesați de succesul proiectului Europei unite, în care România își are locul ei firesc și unde își poate *afirma identitatea* și interesele, în acord cu cele ale celorlalte națiuni europene” (II 1.12.2001). De altfel, lipsa crizei de identitate nu argumentează prezența ei. Se pornește de la premiza că receptorul și-ar cunoaște propria identitate și partea sa de contribuție la marea identitate colectivă, fie națională, fie europeană. În acest context spațiul este evident una dintre dimensiunile simbolice ale identității.

Același lucru se afirmă când se vorbește despre „*spiritualitatea românească*”. „Sărbătoarea națională „Limba Noastră”, manifestare amplă, de ținută, cu semnificații culturale și istorice deosebite, îmi oferă plăcutul prilej de a vă adresa – dumneavoastră, organizatorilor și participanților, tuturor celor ce văd și simt în *spiritualitatea românească matricea și orizontul identității* lor – un salut frățesc, calde felicitări și urări de bine” (II 29.07.1995), conotația spiritualității fiind imaterialul, sufletul, spiritul, intelectul. În același timp, se evidențiază dimensiunea temporală a construcției identitare, vorbindu-se despre două poluri diametral opuse: „*matricea și orizontul identității*”. Prin matrice se înțelege trecutul: obârșia și originea, orizontul semnificând: perspective, planuri și orientare. „*Orizontul identității*” apare în literatura de specialitate ca un proiect identitar conștient.

Identitatea etnică și națională sau națională și europeană este încurajată prin expresia „*unitate prin diversitate*”. Aceeași sintagmă apare și în discursul german „*Einheit durch Vielfalt*”. „Această realitate este însă pe deplin compatibilă cu buna conviețuire a tuturor cetățenilor, statul de drept și organizarea democratică a vieții sociale garantând minorităților condiții firești pentru ca acestea să-și conserve și să-și afirme *identitatea etnică*. În același timp, cred că sunt în acord cu dumneavoastră afirmând că integrarea europeană nu presupune anularea *identităților naționale*, ci articularea acestor dimensiuni complementare într-o nouă formulă a *unității în diversitate*” (II 24.01.1996). Raportată la evenimentul de integrare a României în Uniunea Europeană (2007), tema de remodificare a identității nu este o temă străină culturii românești. Comparată cu istoria Germaniei, România, în jurul anului 2007, inclusiv perioada cu câțiva ani înainte și după, trece prin perioada de afirmare a ceea ce a trăit Germania după al doilea Război Mondial: de a demonstra discursiv și prin acțiune cine sunt românii pe scena europeană, de a-și afirma identitatea. De aceea necesitatea reperelor identitare este prioritară și de actualitate. Iar

pentru a avea repere identitare este necesară unitatea românească a limbii, a teritoriului, a libertății și încrederii în viitor, așa cum menționa T. Băsescu în 2007: „Ce ne unește? Dacă trebuie să numesc numai trei lucruri, acestea ar fi: *atașamentul față de limba în care au vorbit și pământul unde se odihnesc părinții, bunicii și străbunii noștri, dorința de libertate și încrederea în viitor.*” (TB 30.11.2007)

În discursurile președinților României cu ocazia Revoluției române din 1989, inclusiv Unirea din 1918, apare frecvent o serie de lexeme și expresii la care ne referim în exemplele ce urmează:

„Conștiința poporului; drept și democrație; destin național, luptă hotărâtă și solidaritate; a-și păstra și dezvolta identitatea națională; idealurilor de dreptate, de libertate și de unitate ale poporului român; stat național unitar; unității de neam, de limbă și de cultură. Efortul, sentimentul de dragoste de țară, jertfa fiecăruia dintre militarii români.”

Pe lângă evenimentele care au contribuit la formarea identității, și personalitățile sunt considerate drept constituente ale acesteia: „...o zi a memoriei dedicată *evenimentelor și personalităților* care, prin viziune și loialitate față de idealul național, au jucat un rol covârșitor în *afirmarea identității* statale în modernitate” (TB 1.12.2011). Comemorarea evenimentelor istorice de până și după 1989 s-a realizat și în elogiarea modelelor de personalități istorice, care sunt considerate modele demne de urmat, prin descrierea calităților acestora ca fiind proiectate asupra prezentei și viitoarei generații: „Făptuitorii Marii Uniri au făcut din sacrificiile lor și din angajamentul lor în favoarea ideii naționale temeiul mândriei de a fi român. *Ei ne-au învățat lecția solidarității, a modestiei și a curajului.*” (II 29.11.2002). În DI ale președinților de după Revoluția Română, uneori cu mai multă, alteori cu mai puțină încărcătură lingvistică identitară și ca urmare a evenimentelor istorice, națiunea este caracterizată retrospectiv prin prisma „genus iudiciale” centrat pe trecut: „...românii au dovedit că sunt un *popor puternic care poate să genereze progres, să decidă în privința propriului destin*, așa cum au făcut-o în toată istoria lor” (TB 1.12.2011) și posedând:

„Curaj, dăruire de sine, jertfă, sacrificiu, eroism popular, solidaritate; resursele interne și potențialul uman de care dispunem, energia intelectuală și forța creatoare a națiunii; hărnicie și spirit întreprinzător; eroica armată română; inteligență și dăruire, cu ascuțimea minții și cu cuvântul lor înflăcărat; generație eroică; uniți în jurul unui mare ideal; înaintașii au știut să-și strângă rândurile și să se consacre unui mare proiect național; buna cuviință; înțelepciunea liderilor politici ai românilor; inteligență și patriotism, tenacitate”¹⁸

Într-un discurs din 1998, președinta E. Constantinescu descrie România în felul următor: „România este privita acum cu *respect și admirație* pentru felul în care și-a rezolvat problemele cu vecinii, pentru *echilibrul politicii* sale externe într-o zona dominată de conflicte, pentru felul exemplar în care se comportă ostașii ei aflați în misiuni de menținere a păcii în mai multe locuri

¹⁸Calități preluate din DIR

din lume, pentru *voința* cu care și-a refăcut și își reface structurile democratice, pentru *căldura* și felul de a fi al oamenilor ei.” (EC 1.12.1998) și îndeamnă: „Să fim mai *uniți*, mai *încrezatori unii în ceilalți*... *cu mai multă încredere unii în ceilalți*” (EC 1.12.1998) și „Să conlucrăm cu toată răspunderea pentru *consolidarea democrației, a statului de drept*, pentru înfăptuirea aspirațiilor noastre de *emancipare economică și socială, de justiție socială și de egalitate. Să ne unim*, românii din țară și din diaspora, și să ne bucurăm împreună de succesele noastre, să trecem împreună peste greutăți și să demonstrăm tăria idealurilor noastre” (II 1.12.2001). Ion Iliescu consideră punctul culminant de afirmare a *identității naționale* Marea Unire: „Punct culminant al procesului de afirmare a identității noastre naționale, *Marea Unire* de la 1 Decembrie 1918” (II 1.12.2001)

3.4. Analiza discursurilor despre identitate prin modelul SPEAKING

Înainte de a trece la o analiză detaliată a mijloacelor lingvistice, respectiv, a mecanismelor retorice, dorim să prezentăm un model de analiză a două discursuri în ambele limbi după modelul SPEAKING. Ambele discursuri sunt despre identitate și le analizăm în paralel. Primul discurs „Wer ist wir? Identität - Zugehörigkeit - Zusammenhalt in Deutschland” de J. Gauck, 9 iulie 2015, al doilea discurs este susținut cu prilejul Zilei Culturii Naționale de președintele României, Klaus Iohannis, care a participat la sesiunea solemnă dedicată Zilei Culturii Naționale cu tema „Identitate națională”, 15 Ianuarie 2016.

S (locul și timpul): Germania / România, 2015 / 2016.

P (locutor): J. Gauck / K.Iohannis

E (scop): Germania ca țară a emigrării, schimbarea identității și a mentalității / „fructificarea identității culturale”

A (orientare cronologică): trecut, prezent, viitor, atemporalitate

K: unicitate identitară culturală, lingvistică, socială, politică, psihologică

I (mijloace lingvistice): concepte identitare abstracte - Identität, Zugehörigkeit, Zusammenhalt, Einwanderungsland, kein homogenes Gebilde, Deutschland ist vielfältig, die Einheit und die Vielfalt, auch Gemeinsamkeit und Differenz, das Wir-Gefühl und das Selbstverständnis der Deutschen, Neu-Deutsche, Willkommenskultur, Einwanderungsgesellschaft, Verantwortungsgemeinschaft, Toleranz, Kultur, demokratische Werte, Konsens und Harmonie beim Thema Integration, Identitätsveränderung und Mentalitätswandel / rolului culturii în societate, perspectivă, memorie, progresul unei națiuni, educație și informare, identitate națională, culturală și socială, responsabilitate și încredere, valori spirituale, schimbări culturale, cultură a succesului bazată pe performanță, muncă, talent, onestitate și integritate, tradiții și patrimoniu, bogăția și diversitatea manifestărilor culturale,

întărirea solidarității și a sentimentului demnității naționale, patrimoniul umanității, expresiile diversității culturale, valori spirituale comune și patrimoniu cultural, moștenirea culturală, valorificarea patrimoniului cultural / național, axa identitară, conștiinței de sine, o lume mai bună, mai educată, mai corectă și mai decentă.

Din mulțimea conceptelor identitare abstracte din aceste două și în toate celelalte discursuri, doar câteva se supun procesului de metaforizare, respectiv formează structuri metaforice. În limba germană:

„Das, was unsere Gesellschaft ausmacht ist ja kein homogenes **Gebilde**(obiect, structură)“
(KEIN HOMOGENES) GEBILDE $\cap$ GESELLSCHAFT

„Das Deutschland, das wir gemeinsam **bauen** wollen, braucht aber Dialog, um zu gedeihen.“
GEBÄUDE $\cap$ DEUTSCHLAND

„Das ist das **Zuhause**, in dem ich auch Konflikte offen aussprechen möchte, um sie dann friedlich zu lösen“

ZUHAUSE $\cap$ DEUTSCHLAND

„Wer hat wie viele Bekannte oder Freunde aus anderen Ländern oder aus anderen **Kulturkreisen**?“
KREIS $\cap$ KULTUR

„Der **Weg** dahin führt nicht über das Schweigen, deshalb wollen wir heute ins Gespräch kommen und deshalb wollen wir überall in der Gesellschaft Gesprächs- und Begegnungsforen schaffen.“
WEG $\cap$ PROZESS (UM ZIEL ZU ERREICHEN)

Aceste expresii metaforice nu au o plasare structurată în discurs, ci mai degrabă apar ca niște constelații separate. Astfel prezentăm țesutul conceptelor metaforice din ambele discursuri:

În: Symposium "Wer ist wir? Identität - Zugehörigkeit - Zusammenhalt in Deutschland". J. Gauck. Schloss Bellevue, 9. Juli 2015.

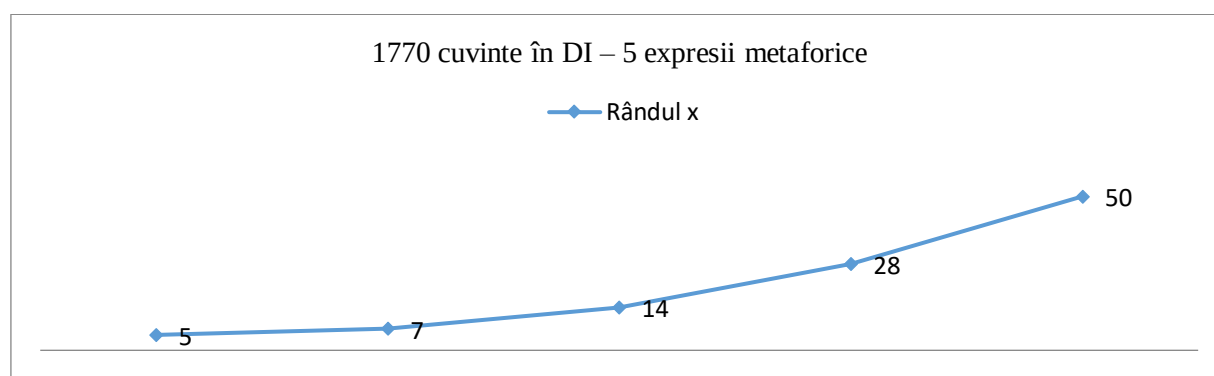

Figura 3.2 Ponderea țesutului metaforic într-un discurs în limba germană

În: Discursul Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținut cu prilejul Zilei Culturii Naționale. 15 Ianuarie 2016, la sesiunea solemnă dedicată Zilei Culturii Naționale cu tema „Identitate națională”.

În limba română:

„**Bogăția** și diversitatea manifestărilor noastre culturale reprezintă **o sursă** inestimabilă pentru dezvoltarea societății românești, pentru întărirea solidarității și a sentimentului demnității naționale.”
BOGĂȚIE / SURSĂ $\cap$ CULTURĂ

„...avem datoria să ne ocupăm de patrimoniu și mai ales de oamenii care servesc și reprezintă **moștenirea culturală**.”

UN BUN (MOȘTENIRE) $\cap$ CULTURĂ

„Dar dincolo de a rememora și respecta trecutul, avem de **construit** un viitor”.
CLĂDIRE $\cap$ VIITOR

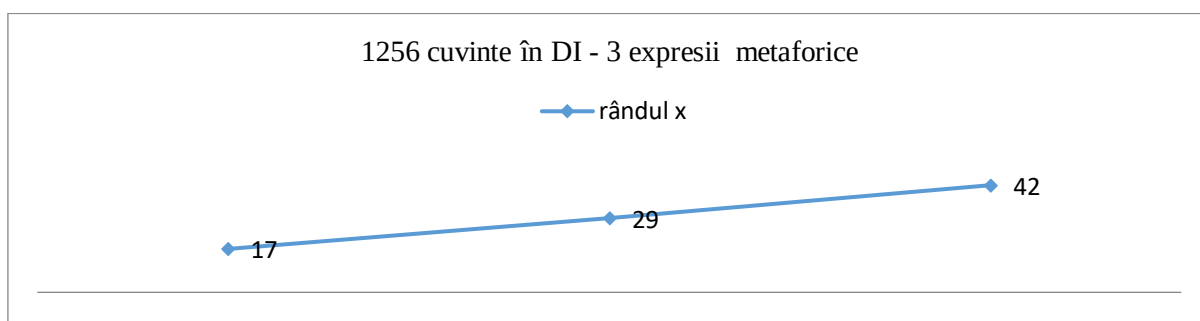

Figura 3.3. Ponderea țesutului metaforic într-un discurs în limba română

Am explorat ponderea țesutului metaforic și în alte discursuri și am ajuns la aceleași rezultate pe care le prezintă graficele prezente – expresiile metaforice nu au o structură lineară prin modul în care apar în discurs, ci mai degrabă sunt caracterizate printr-un mod de apariție liber, fie sporadic, fie în forme de „seturi sau grupuri de structuri metaforice”. Acestea formează rețeaua metaforică a unui discurs.

N: prezența normelor morale, a valorilor spirituale și democratice, a convingerilor specifice națiunii în ambele discursuri.

G: DI.

3.5. Domenii de metaforizare

În cele ce urmează, ținem să punem în valoare domeniile de metaforizare în dimensiunea lor socio-etnopolitică, pentru a reda, prin intermediul expresiilor metaforice, identitatea lexicală și metaforică în limba germană și română din discurs. Vorbim despre social, pentru că metaforele sunt preluate din discursul unor actori social activi. Vorbim despre politic, pentru că metafora se situează „în inima” analizei, comunicării și deciziilor politice [Curticapean 2006]. Vorbim despre etnografic, pentru că cercetarea urmărește comparativ sincron (trei decenii) două popoare, și anume latura culturii materiale și spirituale, particularitățile de gândire, legăturile prin universalizarea lingvistică și specificitățile, adică alteritățile culturale și istorice.

Avem două scopuri principale: să urmărim și să comparăm tiparele metaforico-cognitive din unghiul lingvisticii cognitive și, mai puțin, din perspectiva lingvisticii integrale, deoarece, în cadrul AD cu temă identitară, se evidențiază șabloane metaforice repetitive, care, odată identificate, reconstituie identitatea ca întreg. Pe de altă parte, analizăm paralel „metaforele convenționale” și „metaforele creative”, deoarece o delimitare a acestora ar fi un unghi de cercetare adiacent ansamblului de analiză identitară pe care l-am realizat în această investigație. După identificarea efectelor prototipice în limbă, este posibilă reconstrucția identității în ambele limbi. În paralel cu identificarea și compararea tiparelor metaforico-cognitive, demonstrăm existența efectelor metaforico-prototipice în DI. Al doilea scop a vizat interpretarea modelelor cognitive ale prototipurilor metaforice.

Elementele și schița cercetării

Etapă preliminară: Selectarea și prelucrarea lexicului non-metaforic

În etapa de selectare și prelucrare a lexicului non-metaforic am preluat, apoi am extins unele lexeme din webul identității individuale al lui J. Livesey, generând o rețea similară, totuși având diferențe semnificative adaptate identității colective. Pe lângă webul identității lui J. Livesey, am preluat unele idei din dimensiunile identității naționale germane, enumerate de Irene Götz [Anderson 1983 apud 60, p. 78-79], cum ar fi: limbă, cultură, valori, norme, istorie, etnie, timp (trecut și viitor) etc. Per ansamblu, am încadrat în lista și webul identitar dimensiunea cognitivă și afectivă. Aceste dimensiuni și elemente au apărut în schema elaborată de noi sub formă de concepte, acestea fiind reprezentarea mentală a categoriei. Inițial, am notat o *listă de concepte identitare abstracte*, iar ulterior le-am schematizat în propriul *web identitar conceptual* (vezi figura „Conceptualizarea metaforică a identității naționale”), iar pasul trei a constatat în crearea *asocierilor* semnificative între concepte și crearea subconceptelor.

Am identificat metaforele generale, corelate cu un concept / o tematică menționată în schemă prin intermediul termenilor „vehicles”, care generează o structură conceptuală. Acestui concept

generat i s-au subordonat ca subcategorii (numite și profiluri) alte sub-concepte: de exemplu, conceptului „politică” îi revine subcategoria „norme (drepturi, democrație, constituție), valori”. Relațiile dintre conceptele identificate reflectă relațiile meronimice abstracte. În acest context, noțiunea de „concept”, la care ne-am referit anterior, o explicăm parțial prin prisma viziunilor lui Barsalou (1999) ca fiind: „reprezentări mentale”, „simboluri perceptuale”, „reprezentări neuronale” [16, p. 240-241]. În cercetarea noastră am preluat noțiunea de „concepte abstracte” de la Lakoff pentru a denumi valorile și lexemele identitare care apar în discurs.

Lista 1: Concepte abstracte ale identității naționale

Cuvinte-cheie: Valori din corpusul în limba germană

Alternative	Information	Zivilcourage
Ambition	Initiative	Zuversicht*
Anerkennung	Kompromissfähigkeit*	Zuwendung*
Arbeit* ¹⁹	Kraft	
Aufmerksamkeit	Kreativität	
Aufnahmebereitschaft	Kultur	
Aus/Bildung	Leben/s/Freude	
Ausdauer*	Lernen	
Bewusstsein	Lob*	
Chance	Mitgefühl	
Demokratie	Möglichkeit	
Dialog	Mut	
Diskussion	Perspektive	
Ehrlichkeit	Potential	
Eigeninitiative	Rechte	
Eigen/Verantwortung	Respekt	
Einheit	Selbständigkeit	
Engagement	Selbstbestimmung	
Entscheidung/s/Mut	Sicherheit*	
Entwicklung	Solidarität	
Erfahrung	Stolz	
Erinnerung/s/Kultur	Toleranz	
Erziehung	Tradition	
Flexibilität	Unternehmergeist	
Freiheit/s/Liebe/Wille	Unterstützung*	
Freundlichkeit	Verantwortung	
Frieden	Vertrauen	
Gerechtigkeit	Vielfalt	
Gespräch	Vision	
Gestaltung/s/Kraft/Wille	Vorstellungen	
Gleichberechtigung	Weltoffenheit	
Grundsicherheit	Werte/Grundlage(verbinde	
Hoffnung	n)	
Ideale	Wille	
Ideen	Wissen	
	Wohlstand	
	Würde	
	Ziele	
	Zielstrebigkeit*	

¹⁹Semnul „*” indică frecvența (foarte) mică a cuvântului în DIG

Alte concepte politice care se evidențiază în corpusul discursiv în limba germană, dar care nu se includ în categoria valori, se referă la conceptele politice :

Europa	Globalisierung	Nation
Geschichte	Integration	Vergangenheit
Gesellschaft	Migration	Zukunft

În corpusul din limba germană mai apar și MCI sub formă de adjective care descriu națiunea germană:

Friedlich	Tolerant	Weltoffen
Geschichtsbewusst	Tüchtig	Zukunftsoffen
Leistungsbereit	Unprätentiös	
Menschenfreundlich	Unverkrampt	

În corpusul discursiv în limba română apar cuvinte-cheie, adică concepte identitare abstracte, sub formă de valori. Acestea diferă de conceptele discursive identitare din corpusul din limba germană, dar sunt și câteva concepte care sunt comune sau frecvența acestora variază de la un corpus dintr-o limbă în alta (**Lista 2**):

Adevăr	Dialog	Înțelegere	Respect
Angajament	Dragoste	Înțelepciune	Responsabilitate
Aprecieri	Dreptate	Justiție	Sacrificiu
Aspirație	Educație	Libertate	Sănătate
Atitudini nobile	Eficiență	Loialitate	Securitate
Bine	Efort	Mândrie națională	Solidaritate
Biruință	Egalitate	Modestie	Spirit
Bucurie	Emancipare	Morală	întreprinzător/critic
Cinste	Experiență	Muncă	Stabilitate
Coeziune socială	Fericire	Originalitate	Succes
Competență	Flexibilitate	Pace	Suveranitate
Consens	Gândire strategică	Participare	Talent
Conștiință	Generozitate	(civică)*	Tenacitate
Cooperare	Independență	Potențial	Toleranță
Creație	Inițiativă	Prestigiu	Tradiție
Credință	Integritate	Prețuire	Unire
Cultură	Inteligență	Prietenie	Unitate
Cunoaștere	Interes (național)	Profunzime*	Valori
Curaj	Iubire	Prosperitate	Victorie
Dăruire	Împlinirea	Putere de muncă	Voință
Demnitate	aspirațiilor	Receptivitate	
Devotament	Încredere	Recunoștință	
Dezvoltare	Îndrăzneală	Reflecție	

Ca și în cazul corpusului discursiv în limba germană în corpusul din limba română apar la fel concepte identitare politice, statale sau prezidențiale:

Democratizare	Integrare	Patriotism
Democrație	Lege	Societate
Drept	Națiune	Viziune

Adjectivele care descriu calitățile sub formă de MCI în corpusul discursiv în limba română sunt mai puține: harnici, viteji.

Conceptualizarea metaforică a identității naționale: webul identității

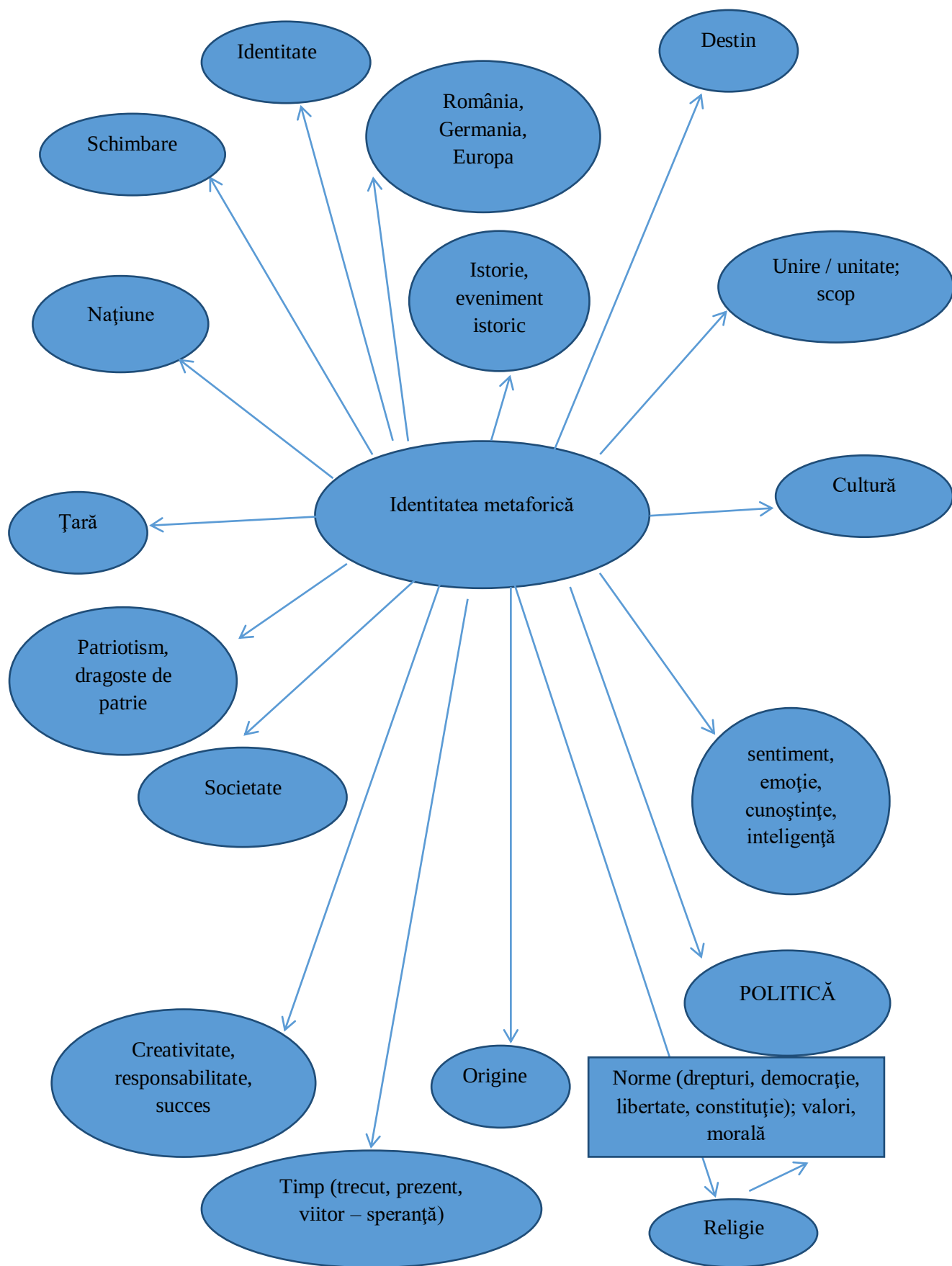
În procesul realizării schemei „Conceptualizarea metaforică a identității naționale”, numită în lucrare *webul identității naționale*, am ales ca model de categorizare elemente din „teoria prototipurilor” și din „teoria modelelor cognitive”, or, o separare a acestora ar fi fost imposibilă. Deoarece aceste teorii au un anumit grad de relativitate în interpretare, cu o tendință uneori modificată subiectiv după scopul propriei cercetări, enumerăm câteva caracteristici clare și stabile pe care le-am luat în considerare în procesul de clasificare și de care ne-am ghidat în procesul clasificării, evitând asimetriile. Drept principiu general al categorizării lexemelor a servit, în majoritatea cazurilor, „contextul”, nu caracteristicile interioare ale lexemului. De aceea, pentru interpretarea corectă a unor lexeme cu sens metaforic, am revenit deseori la discursurile din care le-am extras pentru a reciti întregul discurs și tematica discursului. Această sarcină s-a realizat în lucrare prin prescurtarea câtorva exemple din considerentul lipsei spațiului pentru a reda întregul context în care apare exemplul, adică expresia metaforică.

În conceptualizarea metaforică a identității colective, teoria prototipurilor a rezultat din contextul unde au apărut lexemele și conceptele:

- orice prototip din această lucrare reprezintă categoria ca întreg, dar nu orice prototip este reprezentativ pentru întreaga categorie. Ne referim la principiul centralității și gradării. Principiul centralității și al gradării este explicat nuanțat prin faptul că există asemănări dintre prototipuri, dar ei nu sunt ilustrativi în egală măsură.

- mai multe prototipuri formează categoria, totuși pentru ca un prototip să fie inclus în categorie nu este obligatoriu să aibă toate caracteristicile tipice categoriei ca întreg. Astfel, un prototip nu combină toate caracteristicile specifice categoriei. În corpusurile cu exemple, am marcat prototipurile care sunt mult periferice categoriei principale cu semnul „*”. Această categorizare a conceptelor metaforice este una orientativă și nu pretinde a fi exhaustivă. Scenariile și modelele metaforice identificate au facilitat ontologia conceptuală, iar, pentru a le identifica, au fost necesare cunoștințe non-lineare din care a rezultat o structură a DI, respectiv, o restructurare sau „o reconstrucție” conceptuală a identității prin prisma lexemelor din DS.

Figura 3.2 Conceptualizarea metaforică a identității naționale (realizat de autoarea lucrării)

Corelația metafore și identitate sau identitatea metaforică

Un alt pas a vizat identificarea legăturilor dintre expresiile metaforice și crearea identității colective în discurs, metafora fiind, în acest context, „un instrument delicat de cercetare” (așa cum se menționează în MLDA) a identității pentru a stabili rețeaua de semanticitate, fără a o extrage definitiv din discurs în al cărui context s-a format. Am considerat expresiile metaforice ca parte din întregul *tablou identitar*, iar structurile metaforice, care rezultă din expresiile metaforice, ca părți ale unui puzzle al identității naționale. Am analizat rolul imaginilor-schemă de la baza metaforelor în crearea macrostructurilor identitare. În procesul de identificare a legăturilor dintre metafore și identitate, am combinat perspectiva *identității interioare și exterioare*, precum și *criza de identitate*, ca rezultat al procesului globalizării. Am urmărit identitatea colectivă prin intermediul expresiilor metaforice cu tot repertoriul contrastiv de primordialitate, dar și de deosebiri, discontinuități și singularități. Per ansamblu, am urmat o analiză la nivel micro, în același timp combinată pe alocuri cu elemente de macroanaliză.

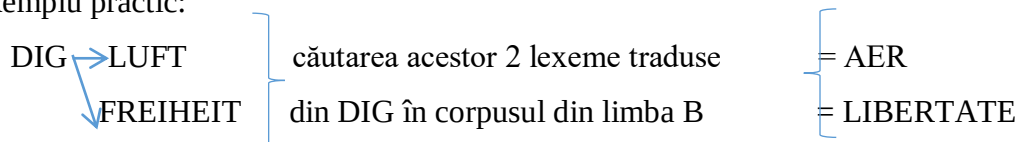
Selectarea nuanțată a exemplelor, universalitatea și alteritatea structurilor metaforice

După ce am identificat o structură metaforică, am trasat minimul (o expresie) și maximul de expresii metaforice (zece expresii) care să o argumenteze. Ne-am limitat la maximul de zece expresii metaforice per tematică separat (de exemplu „Weg zur Einheit”, „Weg in die EU”), pentru a evita redundanța și considerăm că prin maximul stabilit am evitat excesele din jurul doar a unei structuri metaforice, pentru a crea o varietate și un echilibru în a include și alte MC cu referire la identitate și concepte identitare. Totuși, în contextele cu sensuri nuanțate, am inclus mai multe expresii metaforice pentru argumentarea unei MC sau, dimpotrivă, am redus numărul de zece la cele mai reprezentative exemple dintr-o categorie a unei MC pentru a anticipa redundanța. Dacă un exemplu extras din același domeniu include două sau mai multe expresii metaforice, am citat exemplul respectiv doar o singură dată și într-o singură categorie (categorie: stat / societate), dacă domeniile diferă – am citat exemplul în corespundere cu numărul de expresii metaforice pentru fiecare domeniu separat. Exemplu: „*Fie ca **lupta** și martirajul marelui Iancu, dragostea și sacrificiul său pentru destinul poporului român să constituie pentru noi un imbold în demersul de cunoaștere și prețuire a istoriei naționale, de formare a unei noi conștiințe civice, de realizare a unirii tuturor voințelor și energiilor sociale în **edificarea** statului de drept și a societății democratice românești!*” (II 24.06.1994).

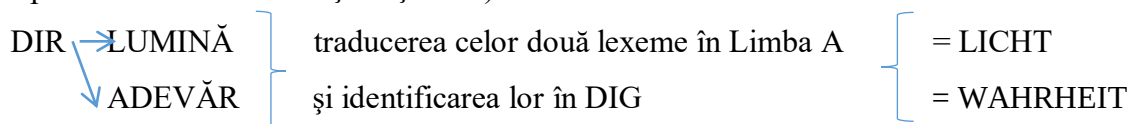
Pe lângă expresiile metaforice comune ambelor limbi, am mai analizat alteritatea metaforică prin diferențe conceptuale sau variații metaforice culturale. Ne-am concentrat atenția asupra a ceea ce Sam Glucksberg numea „categorii de metafore” (vezi subcapitolul „Alteritatea metaforei exprimată prin variații culturale” în capitolul 2), care scot în evidență importante diferențe culturale.

Nuanțe ale analizei comparate ale termenilor metaforici din MC

Pentru realizarea unei analize comparate a MC din două corpusuri și în două limbi diferite, am creat un procedeu care ne-a ajutat la realizarea analizei comparative. Am pornit de la limba germană ca *limbă A*, deoarece lexicul din DIG s-a dovedit a fi mai bogat și mai variat, inclusiv ca sinonime, comparativ cu lexicul din DIR în *limba B* (limba română). Pentru a urmări o structură orientativă în procesul analizei, am creat o schiță pe care o prezentăm aici printr-un exemplu practic:

Apoi inversăm procesul pornind de la Limba B spre Limba A, la fel prin traducerea celor două lexeme, care creează MC (primul fiind din DS, iar al doilea fiind conceptul abstract care este parte din webul identității naționale):

Această schemă are scopul de a urmări lexemele și conceptele în paralel într-un proces comparativ fără a omite nici unul dintre ele în corpusurile din ambele limbi. În acest fel, am putut identifica *suprapunerea dintre domenii*, inclusiv prin intermediul acestei scheme. De exemplu, căutând în DIR conceptul de „libertate”, am identificat MC LUPTĂ $\cap$ LIBERTATE, cu toate că, pornind de la DIG, am ales ca exemplu un lexem din DS prin care libertatea apărea în analogie cu „aer” LUFT $\cap$ FREIHEIT. Așadar, a fost necesar să preluăm unele concepte sau lexeme din mulțimea de exemple și să le analizăm separat, în combinație cu un alt domeniu din Limba B sau din Limba A.

În alte contexte, chiar dacă rare, dar totuși importante, am identificat exemple din Limba A care nu au înregistrat corespondențe în Limba B per domeniu: în asemenea cazuri am lucrat cu exemple sinonime din Limba B pentru o analiză „spontană”, fără ca exemplele din Limba B să fie incluse în corpusul discursiv, deoarece nu se încadrează într-o categorie sau sinonimele nu sunt utilizate în discurs cu un sens figurat, adică metaforic („Identitatea națională, patrimoniul și valorile naționale sunt puse în valoare numai prin contact și dialog permanent cu alte culturi.” (II 20.10.1995), ca și în cazul exemplului „Diskussion” – „dialog”, prezentăm două exemple cu sens metaforic în ambele limbi:

„Austausch und **Diskussion sind der Sauerstoff** der offenen Gesellschaft, Streit ist ihr belebendes Element“ (JG 18.01.2017)

„Iată de ce, această sărbătoare a Iașilor, pusă sub semnul **dialogului fertil dintre prezent și trecut**, evocă un moment cu semnificație religioasă, culturală și națională din devenirea noastră istorică.” (II 14.10.1994)

Dificultăți în procesul cercetării identității prin prisma metaforicității și a analizei comparative:

- Identitatea cognitiv-lingvistico-metaforică: în aria de cercetare cognitiv-lingvistico-metaforică, *caracterul sistemic* al MC în DI se pretează mai greu unei delimitări, deoarece există o interdependență între limbă și vorbire în universul discursiv, fără granițe și opoziții metaforice clare. Pornind în analiza identității de la cea individuală spre cea colectivă, observăm o creștere în dificultate a acesteia, deoarece este un produs mereu dinamic, flexibil și foarte nuanțat, iar faptul de a încerca analiza doar dintr-un unghi se dovedește imposibil. Pentru a înțelege chiar și acest unghi, în cazul nostru unghiul „*identității cognitiv-lingvistico-metaforic*”, operația de înțelegere devine greu de realizat dacă nu luăm în calcul și alte laturi ale identității, de exemplu *identitatea psihologică, identitatea socială și cea etnică, imagologia*, precum și alte discipline.

A fost dificil, uneori imposibil, să ne limităm la identitatea lingvistică, în special cea metaforică, fără a lua în considerare și alte identități, din alte domenii, deoarece analiza metaforelor din DI nu ar fi fost posibilă fără o „disecare” semantică, fie și realizată doar în cadrul discursului și al interdiscursivității. În această ordine de idei, am pornit de la o analiză generală a identității naționale, apoi ne-am îndreptat spre o abordare mai specifică a identității metaforice, una *deconstructivistă*, ca apoi să reîncadrăm, să reconstruim rezultatul obținut în integralitatea identitară din discurs.

- Disbalanță sau neutralitate: deoarece am făcut o analiză comparativă, deseori în exemplele identificate și apoi selectate pentru analiză apărea o predilecție pentru o limbă sau alta, de aceea *abilitatea de a fi neutri* a trebuit să o păstrăm pe tot parcursul cercetării pentru a nu crea o disbalanță de exemple și analize. Credem că aceasta ne-a reușit în mare măsură, având mereu în *vizor principiul măsurii și metoda cantitativă*.

- Analiza comparativă: am întâlnit dificultăți în procesul de comparație „lineară” sau „paralelă”, deoarece, odată identificat un lexem sau un concept, a fost necesară traducerea acestuia cât mai aproape de contextul *limbii A* sau al *limbii B*. Uneri a fost posibilă o traducere directă, printr-un singur cuvânt, alteori a apărut dificultatea de traducere directă a unui cuvânt și am recurs suplimentar la sinonimele acestuia, ca, de exemplu: „Fähigkeit“ = abilitate, capacitate, aptitudine, însușire, capabilitate, facultate. Astfel, odată tradus cuvântul, a fost necesar să identificăm toate contextele în DI în limba română, în care apar aceste sinonime, și să definivăm dacă respectivul lexem aparține sau nu sensului original, identificând paralele contextele metaforice.

O a doua dificultate în procesul de analiză comparativă a fost găsirea paralelelor în ambele limbi: fie prin traducere directă, prin găsirea sinonimelor sau prin echivalențe lexicale. De aceea

a fost necesar să întocmim un tabel comparativ cu exemple din ambele limbi, iar apoi să le selectăm pe cele mai importante și pe cele ce se evidențiază prin universalitate și alteritate clară:

Tabelul 3.3 Crearea legăturilor echivalente și a paralelismului între conceptele identitare din limba germană și română pentru o analiză comparativă (tabel realizat de autoarea lucrării)

Domeniul botanic	
Exemple în germană	Exemple în română
KERN $\cap$ IDENTITÄT/ GESCHICHTE / KULTUR KERN $\cap$ DEMOKRATIE / WERTE / FORSCHUNG / ENTWICKLUNG WURZELN $\cap$ HERKUNFT / ALLGEMEINE (/KULTURELLE) IDENTITÄT/ GESCHICHTE	ROD $\cap$ COLABORARE ROD $\cap$ SUCCES / REUȘITĂ TRUNCHI $\cap$ EROI RĂDĂCINI $\cap$ IDENTITATE / TRECUT / ISTORIE
Florieren: PFLANZE $\cap$ ERFOLG Wachsen: PFLANZE $\cap$ DEMOKRATIE EINHEIT ERWARTUNGEN EUROPA MISS- und VERTRAUEN PATRIOTISMUS RESPEKT SELBSTBEWUSSTSEIN ÜBERZEUGUNG VERANTWORTUNG WOHLSTAND WILLE WISSEN und INTELLIGENZ ZUSAMMENGEHÖRIGKEITSGEFÜHL NOT RISIKO ZWEIFEL Verwurzeln: WURZELN $\cap$ DEMOKRATIE FREIHEIT WERTE bzw. RELIGION PFLANZE $\cap$ BEWUSSTSEIN	A înflori: PLANTĂ $\cap$ SUCCES A crește: PLANTĂ $\cap$ BUNĂSTARE CAPACITATEA DE ÎNȚELEGERE DRAGOSTE EFICIENȚĂ INTERES ÎNCREDERE LEGĂTURĂ CU ISTORIA ȘI CULTURA PERFORMANȚĂ PRIETENIE ILUZIE INSUCCES A semăna: SEMINȚĂ $\cap$ VRAJBĂ/TEAMĂ / NEÎNCREDERE A sădi: RĂSAD $\cap$ ADEVĂR CONVINGERE A se ofili: OFILIRE $\cap$ INSUCCES
Domeniul călătoriei	
WEG $\cap$ LEBEN / GESCHICHTE (Vergangenheit und Zukunft) WEG $\cap$ PROZESS (um ein Ziel zu erreichen, etw. zu machen) EINHEIT EU ERNEUERUNGEN REFORMEN	DRUM $\cap$ VIAȚĂ (trecut / viitor) DRUM / CĂRARE / RĂSCRUCE $\cap$ ISTORIE DRUM $\cap$ PROCES (în a atinge un scop) UNIRE / RECONCILIARE EU / INTEGRARE DEZVOLTARE / TRANSFORMARE/ TRANZIȚIE /MODERNIZARE REFORMĂ / DEMOCRAȚIE TREPTE $\cap$ UNIFICARE (statală 1859-1918)

KENNTNISSE GLÜCK UND HARMONIE WEG ∩ LÖSUNG	
REISE ∩ ZIEL	DESTINAȚII ∩ SCOPURI / DEZIDERAT
WEG ∩ BILDUNG (Compositum: Bildungsweg) WEG ∩ LERNEN (Compositum: Lernweg)	
Domeniul construcției	
GEBÄUDE ∩ STAAT → GEBÄUDE ∩ LAND → HAUS / GEBÄUDE ∩ (vereintes) DEUTSCHLAND HAUS / GEBÄUDE ∩ EUROPA → GEBÄUDE ∩ IDENTITÄT	CLĂDIRE ∩ STAT CLĂDIRE ∩ ROMÂNIA (societate, națiune, unitate, unire, bine comun) CASĂ / CONSTRUCȚIE ∩ EUROPA CLĂDIRE ∩ TIMP (trecut / istorie, prezent, viitor) PIATRĂ DE TEMELIE ∩ EVENIMENT ISTORIC CLĂDIRE ∩ IDENTITATE
Domeniul fenomenelor naturale și relief	
STERNSTUNDE ∩ (historisches) EREIGNIS* KLIMA ∩ AFFEKTE (Vertrauen, Freude, Begeisterung, Angst) / INTELLEKT (Erfolg) WELLEN ∩ AFFEKTE / INTELLEKT LUFT ∩ FREIHEIT SAUERSTOFF ∩ AUSTAUSCH, DISKUSSION STURM ∩ PROBLEM RESSOURCE ∩ FÄHIGKEITEN, WISSEN, EINFALLSREICHTUM, KREATIVITÄT	CLIMAT ∩ AMBIANȚĂ EXPLOZIE ∩ EMOȚIE LUMINĂ ∩ ADEVĂR, CLARITATE CĂLDURĂ ∩ BUNĂTATE FOC ∩ CUVÂNT / CONFLICT IZVOR ∩ ÎNCEPUT MATCĂ ∩ DESTIN APĂ (valuri) ∩ ISTORIE

*Termen utilizat încă din anul 1800 și denumind o metaforă care se traduce direct „oră siderală”, dar are semnificația pozitivă de decizie, evenimente extraordinare și acțiuni care influențează viitorul. Drum al vieții.

** climat: (fig.) Atmosferă socială, politică, morală; ambianță (DEX)

Domeniul medical	
GEBURT ∩ DEMOKRATIE HERZ ∩ ETW. WICHTIGES LÄHMUNG ∩ INAKTIVITÄT	ORGANISM ∩ SOCIETATE CORP ∩ ȚARĂ INIMĂ ∩ ȚARĂ STERILITATE ∩ NELINIȘTE / CONFLICTE / CERTURI TENSIUNE ∩ CONFLICT / PROBLEMĂ HANDICAP ∩ SĂRĂCIE
Domeniul militar	
KAMPF ∩ EIN ZIEL ERREICHEN / VERWIRKLICHUNG EINER IDEE / ETW. BEKOMMEN (z.B. Anerkennung, Freiheit, Gerechtigkeit und Demokratie)	LUPTĂ ∩ ATINGEREA UNUI SCOP (Unire, ideal, recunoaștere, adevăr)

KAMPF ∩ ARMUT / HUNGER / KORRUPTION / GEWALT / TERROR / KRANKHEIT	LUPTĂ ∩ TIRANIE / CORUPTIE / EVAZIUNE FISCALA / SĂRĂCIE
Domeniul nutriției	
REZEPT ∩ SICHERHEIT ETW ZU ERREICHEN GESCHMACK ∩ SELBSTBESTIMMUNG GIFT ∩ LÜGE	HRANĂ ∩ DORINȚĂ HRANĂ ∩ NAȚIONALISM / DICTATURĂ PLÂMÂDEALĂ ∩ UNIRE
Domeniul tehnologiei	
MOTOR ∩ GRUNDGESETZ /GRUNDIDEEN(Freiheit, Gerechtigkeit, Toleranz, Friedlichkeit) MOTOR ∩ DEUTSCHE MACHINE ∩ GEFÜHL MACHINE ∩ EUROPA ANKER ∩ BILDUNG ANKER ∩ KULTUR / ORIENTIERUNG / MASSSTÄBE MÜHLE ∩ DEMOKRATIE BREMSER / KATALYSATOR ∩ STAAT	MECANISM ∩ DEZVOLTARE FĂURITORI ∩ ROMÂNI

3.5.1. Domeniul botanic

„Aflați unde sunt cele mai puternice **rădăcini** ale voastre, și nu pretendenți la alte lumi”. (Henry David Thoreau)(trad. aut.)

Domeniul botanic a fost separat de domeniul științelor naturii și fenomenelor naturale din câteva considerente. În primul rând în literatura de specialitate apar peste tot ca două domenii separate [compară și Hulsse 2003a, Jakel 2003, Schieder 2006, Barică 2009]. Separarea domeniului botanic este explicată prin criteriul mișcării verticale-orizontale, al creșterii organice, în timp ce în domeniul naturii este preponderent prezentă o stare statică a lucrurilor și fenomenelor, inclusiv a formelor de relief. Staticitatea este redată prin lexeme precum „munte, stea, matcă, resurse, lumină, aer, oxigen”, dar și o schimbare o forme obiectului, chiar dacă componența și volumul rămâne același „climă/climat, furtună, căldură, foc, val, izvor”. În al doilea rând botanica fiind știința plantelor este argumentată prin numărul mare de expresii metaforice având ca și cuvânt cheie „plantă” inclusiv componentele acesteia și lexemele care o descriu „rădăcini, floare, trunchi, rod, semințe, floare/a înflori, a crește, ofilire etc”. Exemplele extrase din corpus în domeniul botanic constituie circa 40% din numărul total de exemple în limba germană și aproximativ 30% în limba română. Și nu în ultimul rând legătura cognitivo-metagorică dintre domeniul abstract și cel concret IDENTITATE $\cap$ PLANTĂ merită o abordare diferențiată. Considerăm că separarea domeniului este necesară și din considerentul că domeniul botanic ar fi într-o oarecare măsură în strânsă legătură cu cea mai veche ocupație umană – agricultura, în timp ce domeniul naturii apare în mare parte ca ceva independent de intervenția umană, până într-un anumit grad.

Legătura dintre domeniul botanic și identitate se realizează prin intermediul metaforei conceptuale principale RĂDĂCINI $\cap$ IDENTITATE, care apare în ambele corpusuri discursive, dar și în analiza sporadică a fragmentelor din co-textele²⁰ despre identitatea germană și românească. Această metaforă de apartenență este utilizată frecvent în descrierea identității per ansamblu, dar și a uneia specifice sociale, spirituale, religioase etc. Antropologul V. Turner vorbește, cu preluarea termenului de la Stephen C. Pepper, despre „root metaphor”, pe care Monica Spiridon le traduce ca „metafore de apartenență” [p.18]. Pe un blog, într-un articol din 2018, scris de R. Nordquist, metaforele de apartenență mai sunt numite „*basic metaphor, master metaphor, myth*” [39].

Termenul „Wurzeln” are o semnificație și o frecvență relativ înaltă în discursurile președinților germani. Rădăcina este un organ vegetativ anume al plantelor superioare. Conform

²⁰Co-textul reprezintă în contextul acestei lucrări textele (scrise sau orale) cu tematică identitară, integral sau fragmentar, dar care nu fac parte din corpusurile de bază. În lingvistica generală și după R. Hulsse [63] co-textele reprezintă „mediul textual / circumstanța textuală” a utilizării unei metafore, deci propoziția sau mai multe propoziții unde este încadrată metafora.

definiției din DO și DEXO, rădăcina este o parte a unei plante prin care aceasta se fixează de sol și absoarbe substanțele hrănitoare. Identitatea sau originea unei persoane este „hrănită“, la fel, din familia și țara de unde provine prin anumite sentimente, mod de gândire, viață spirituală, religioasă și socială trăită, inclusiv prin limbă. În 1997 Gr. Gheorghiu menționează că identitatea este *înrădăcinată* într-o matrice existențială a unui popor [p. 9] precum o plantă este înrădăcinată în sol. Această matrice formează structura unei societăți consolidate politic, social, cultural, lingvistic, religios, mental, psihologic. Matricea lingvistică apare într-o lucrare a lui Götz ca metafora „SPRACHE ALS „WURZEL” (limba ca rădăcină) și „SPRACHE ALS HAUPTWURZEL FÜR IDENTITÄT” (limba ca rădăcină principală a identității) [60, p. 124]. Argumentată la nivel lexical, metafora conceptuală este materializată prin părți ale plantei, respectiv ale copacului. Rădăcinile reprezintă identitatea sau originea. Comparativ cu lexemul „fundament”, rădăcinile reprezintă *identitatea primordială*, adică naturală, așa cum menționează și S. Schieder. Rădăcinile reprezintă elementele identității primordiale, iar fundamentul – *identitatea civică*. Faptul că lexemul „rădăcini” are o utilizare frecventă și este prezent în variate contexte în DIG, comparativ cu DIR, indică faptul că locutorii pun un accent mare pe originea sau identitatea primordială a unei persoane. În dihotomia generală concret – abstract rădăcinile sunt comparate cu identitatea sau originea unei persoane. La nivel lexical ele sunt exprimate prin „individuelle, eigene, historische / geschichtliche, ausländische Wurzeln“. În DI german rădăcinile se referă la identitatea și originea individuală, dar și colectivă, precum și la identitatea culturală:

(ALTE) WURZELN $\cap$ ²¹ HERKUNFT / IDENTITÄT

„Es geht immer um einzelne Menschen: Um Menschen mit ihren **individuellen Wurzeln**“ (JR 12.05.2000)

„Die nächste Generation unseres Landes wird noch viel stärker von Menschen geprägt sein, deren **Wurzeln** fern von Deutschland liegen.“ (HK 3.10.2008)

„Auf der anderen Seite können kleinere Einheiten wie Regionen auf oft jahrhundertealten **kulturellen Wurzeln** aufbauen und zudem eine tragfähige Zusammenarbeit im täglichen Leben effektiv gestalten.“ (RH 1.10.1995)

Schimbarea sau modificarea identității este asociată cu schimbarea plantei dintr-un loc în altul, în majoritatea cazurilor, ca rezultat al procesului de emigrare, respectiv, schimbarea rădăcinilor și creșterea sau adaptarea acestora într-un nou sol „neue Wurzeln schlagen“. În acest context se face referință la procesul emigrării și la tendința spre globalizare.

(NEUE) WURZELN $\cap$ (NEUE) IDENTITÄT

„Die Demokratie, die 100 Jahre nach der Paulskirche im Gefolge französischer, britischer und amerikanischer Soldaten bei uns wieder Einzug halten sollte, mußte in den Ruinen des Deutschlands von 1945 also nicht gleichsam auf fremdem Boden **Wurzeln** schlagen.“ (RH 18.05.1998)

²¹ $A \cap B$ înseamnă mulțimea ce conține elementele comune din A și B. Din necoresponderea acordurilor gramaticale de număr sau echivalență totală am evitat predicativul „este” ori „sunt” și am folosit semnul $\cap$. În același timp, semnul mai presupune că transferul de elemente comune de multe ori este asimetric și doar parțial.

În epoca globalizării această metaforă este accentuată prin diferența dintre „băștinași și emigranți”, fiecare având rădăcini în „sol” diferit. Rădăcinile simbolizează originea națiunilor. Restaurarea identității într-o țară nouă este redată prin echivalentul „ausländische Wurzeln” (rădăcini străine). Unghiul prin care este privită și comparată identitatea străină cu cea în care un individ s-a născut și a crescut este exprimată prin intermediul metaforelor de apartenență. Or, în acest context apare o dedublare a identității odată cu întrebarea lui Eugene Ionesco „Cum poți să asimilezi ceva străin și să rămâi totodată tu însuși?” Iar J. Rau explică echilibrul dintre integrare și păstrarea propriei identități în felul următor: „Integration: Das bedeutet nicht *Entwurzelung* und gesichtslose Assimilation. Integration ist auch die Alternative zum beziehungslosen Nebeneinander unvereinbarer Kulturen.” (JR 12.05.2000)

„In Deutschland leben über 15 Millionen Menschen mit **ausländischen Wurzeln**.“ (HK 21.09.2006)

„Mancher ausländische Mitbürger hat in der alten Heimat keine **Wurzeln** mehr und empfindet doch deutlich, unter uns noch immer als Fremder behandelt zu sein.” (RW 24.12.1988)

Așa cum am menționat în capitolul 2, citând din C. Schmitt [73], contextul social și cultural motivează alegerea metaforelor, de aceea cercetarea prin intermediul hermeneuticii sociale calitative este interesată de contextul de semnificații locale. MC RĂDĂCINI $\cap$ IDENTITATE este specifică spațiului european, unde principala ocupație de secole a fost agricultura. În Etiopia, de exemplu, este folosită metafora „peștelui în apă” pentru a explica apartenența unei persoane unui anumit spațiu.

Comparativ cu lexemul „Wurzeln”, lexemul „Kern” are o întrebuintare mai rară pentru a denumi identitatea, atât în propriul corpus, cât și în literatura de specialitate despre identitate. Ingrid Jungwirth utilizează termenul de „innerer Kern” (sâmbure interior) [67, p. 60] pentru a denumi identitatea socială sau, mai exact, psihologică. La nivel conceptual german, identitatea se concentrează și apare ca esențială în „rădăcini” și mai rar în „Kern” (sâmbure, miez, semință). „Kern” are proprietatea de „reînnoire”, „renaștere”, dar și de „delimitare”, așa cum menționează S. Schieder, deoarece are niște granițe deja prepuse prin „coaja” care acoperă „miezul”. „Kern” este esența lucrurilor, ceva important, central, ceva ce se plasează în centru, fiind, totodată, „exclusivist”, dificil de accesat sau chiar inaccesibil. Anexând sensul de identitate obținut prin transferul semantic al lexemului „Kern”, președinții germani se mai referă la democrație, la valori și la alte concepte-cheie ale identității naționale.

KERN $\cap$ IDENTITÄT

„Die Menschen aus dem Burgenlandkreis in Sachsen-Anhalt haben mehr bewahrt als Mauern, Steine und Türme. Sie haben etwas bewahrt, was das Leben lebenswert macht und Zuversicht stiftet. Zu wissen: Da waren welche vor uns, und wir kümmern uns um das, was sie hinterließen; zu wissen: Da kommen welche nach uns, und die sollen auch unsere Spuren finden und bewahren - das ist schon der **Kern** dessen, was es braucht, damit unsere Kulturnation lebendig bleibt.” (HK 3.10.2008)

Rezumând cele menționate anterior și schematizând identitar metaforicitatea din discursurile analizate, delimităm transferul de proprietăți semantice și câteva modele metaforice:

Transferul proprietăților semantice de la domeniul sursă la domeniul țintă

<i>Domeniul sursă</i>	<i>Domeniul țintă</i>
WURZELN	IDENTITĂȚ / KULTUR / GESCHICHTE
KERN	ETWAS WICHTIGES: Identität / Kultur / Geschichte / Normen / Werte / Forschung / Entwicklung
PFLANZE	Miss – und Vertrauen, Selbstbewusstsein, Patriotismus, Demokratie, Respekt, Wissen, Intelligenz, Zusammengehörigkeitsgefühl, Einheit, Europa, Verantwortung, Wille, Überzeugung, Wohlstand, Erwartungen, Erfolg

Transferul proprietăților semantice de la domeniul sursă la domeniul țintă se realizează prin intermediul „vehicles” și prin intermediul scenariilor metaforice. Per ansamblu, se evidențiază două scenarii cognitive repetitive: cel al băștinașilor și cel al emigranților.

Vehicles “WURZELN” și scenarii ale metaforei conceptuale

<i>Vehicles</i>	<i>Scenariu</i>
„Wurzeln und Zugehörigkeit“ „historische Wurzeln“, „kulturellen Wurzeln“	Apartenență, patrie, origine, identitate, istorie, cultură
„mit Wurzeln von weit her“ „Wurzeln fern von Deutschland“ „mit ausländischen Wurzeln“ „mit Wurzeln außerhalb von Deutschland“ „verschiedenen Wurzeln“	Emigranți, procesul de emigrare, integrarea străinilor în Germania

În cazul vehicle „Kern”, scenariul se axează pe ceva important, cum ar fi cultura, identitatea, normele, valorile, dezvoltarea, cercetarea.

Vehicles “KERN” și scenarii ale metaforei importanței

<i>Vehicles</i>	<i>Scenariu</i>
„ <u>Kern</u> unseres Selbstverständnisses“ „ <u>Kern</u> unantastbarer Werte und Menschenrechte“ „ <u>Kern</u> gemeinsamer Normen und Werte“ „ <u>Kern</u> unserer Verfassungsordnung“	Cultură, istorie, identitate, norme, valori, constituție

Clasica MC „ideile sunt plante” nu este prezentă în DIG, or, vorbim doar despre o prezență nesemnificativă. În DIG este utilizat lexemul „Pflanze” ca vehicle pentru crearea metaforelor. Din mulțimea conceptelor, am identificat câteva lexeme-cheie, reprezentative pentru identitatea națională germană din DIG „Miss – und Vertrauen, Selbstbewusstsein, Patriotismus, Demokratie, Respekt, Wissen, Intelligenz, Zusammengehörigkeitsgefühl, Einheit, Europa, Verantwortung, Wille, Überzeugung, Wohlstand, Erwartungen, Erfolg”. În acest fel, în baza acestor lexeme au rezultat expresii metaforice precum „a crește democrația, patriotismul, responsabilitatea, succesul etc.”. Aceste concepte, menționate anterior, nu pot fi produse, ci doar „crescute”. „Planta” este noțiunea dominantă în expresiile metaforice din DIG. Faptul că noțiunea de creștere apare combinată cu procesul de înflorire, roade, rădăcini, ofilire ne face să credem că în sistemul conceptual este prezentă o analogie cu o plantă, nu cu o persoană.

Metafore vegetale în DIR

Deoarece agricultura este una dintre ocupațiile vechi în cultura românească, domeniul botanic este impregnat de „metafore vegetale”, iar „simbolismul vegetal este înrădăcinat în limbaj” [Barică 2009, p. 83, 86]. În ambele limbi, în DI, conceptele abstracte ca „încredere, succes, bunăstare”, precum și alte concepte, diverse în cele două corpusuri, din tematica democrație, valori, inteligență, emoții (ex: dragostea de patrie) sunt motivate de experiențele oamenilor din domeniul botanic.

În literatura despre identitatea românească este utilizat relativ frecvent echivalentul RĂDĂCINI $\cap$ IDENTITATE „Intelectualul - școlit și stabilit la oraș - se consideră nu de puține ori „*dezrădăcinat*”; el trăiește pierderea dimensiunii existențiale a apartenenței ca pe o lipsă fundamentală. În mediul citadin, pe alocuri cosmopolit, el se străduiește să redefinească - pentru el însuși și pentru întreaga etnie urbană - *marcatorii esențiali ai identității*, care, *recuperați la nivelul discursului*, își vor recăpăta, speră el, dimensiunea existențială” (Noica) [110, p. 48]. În schimb, lexemul „rădăcini” este utilizat mai rar în corpusul nostru discursiv în limba română, dar cu aceeași conotație ca în corpusul în limba germană. Chiar dacă, în discursurile prezidențiale românești, lexemul „rădăcini” nu se bucură de multă popularitate și nu apare în contextul discursiv cu tematica emigrării sau a globalizării, ci într-un context mai îngust, fiind limitată identitatea la una națională și la extinderea ei spre Uniunea Europeană, semnificația culturală este identică celei în limba germană, ele reprezentând identitatea și fundamentul pe care se menține o națiune având ca rădăcini trecutul. În acest context, rădăcinile simbolizează istorie, trecut, în același timp, o bază solidă pentru speranță și viitor.

„Aș spune că Ziua Unirii este ziua în care toți avem obligația să ne întoarcem la istoria noastră, la rădăcinile noastre, să privim cu mândrie în trecut și, în același timp, cu speranță și hotărâre în viitor.” (TB 24.01.2005)

„Dar pentru ca un om să se regăsească pe sine, să-și afle identitatea profundă, este nevoie de tradiția și credința care există sublimite în arta populară. Și poate, mai mult ca oricând, la acest sfârșit de mileniu, avem nevoie de rădăcinile noastre.” (EC 19.06.1999)

Simbolic, metafora conceptuală RĂDĂCINI $\cap$ IDENTITATE este reprezentată printr-un pom sau copac. Rădăcinile reprezintă identitatea și proveniența noastră, adică etnia. Pomul ca un tot întreg este, în general, un simbol utilizat frecvent în cultura românească. În cultura românească, pomul vieții este un simbol străvechi, care apare și pe ie. Așa cum am menționat anterior, frecvența expresiilor metaforice, având ca parte componentă rădăcinile, este mai mică, în schimb apar alte părți ale copacului, precum „trunchiul” care, la fel, reprezintă o parte a identității și este folosit metaforic cu sensul de figuri marcante ale istoriei.

*„Sărbătoare a demnității și onoarei, a curajului și credinței, această zi nu ne poartă către una sau alta dintre marile figuri ale istoriei, ci către acel **trunchi** viguros al neamului în care sunt cuprinși eroii, cei mai mulți anonimi, acel **trunchi** care păstrează tăria și verticalitatea națiunii.”* (EC 20.05.1999)

În 1995 Patapievici critică totuși acest „recurs obsesiv la trecut” [p. 66], privit în acest context prin prisma personalităților istorice importante, și îndeamnă la o reconferire a demnității prezenței actuale a națiunii românești în lume. Suntem de aceeași părere că potențarea identității naționale are loc prin luarea în considerare a celor trei componente axiologice cronologice cu valoare egală: trecut, prezent, viitor, fără a favoriza doar una.

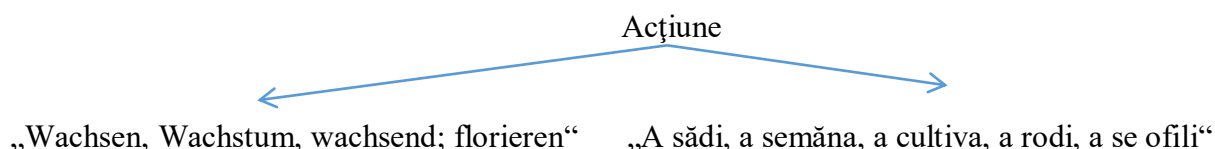
Figura 3.5 RĂDĂCINI $\cap$ IDENTITATE (imagini preluate din Google)

Sumarizând identitatea discursivo-metaforică românească rezultă schemele:

Transferul proprietăților semantice de la domeniul sursă la domeniul țintă

<i>Domeniul sursă</i>	<i>Domeniul țintă</i>
COPAC / POM (RĂDĂCINI / TRUNCHI)	IDENTITATE / ISTORIE / TRECUT / EROI

Destul de reprezentative sunt și exemplele care denumesc acțiunea în domeniul botanic. Astfel în limba germană avem acțiuni care, fiind analoge cu nivelul abstract „wachsen, florieren” semnifică „success, creștere, prosperitate”. La celălalt pol se află domeniul sursă în limba română „A sădi, a semăna, a cultiva, a rodi, a se ofili”, care presupune efort, străduință, a obține ceva, exprimată prin verbul sursă „a rodi”.

Procesul de „creștere economică și intelectuală” exprimat în DIG și DIR

Conform definiției din DO, creșterea („Wachstum“) semnifică la figurat „Entfaltung, Entwicklung, Reife[zeit]; (gehoben) Blüte; (bildungssprachlich, auch Biologie) Evolution; Anstieg, Ausbau, Ausbreitung, Ausdehnung, Erhöhung, Erweiterung, Hebung, Steigerung, Vergrößerung, Vermehrung, Vervielfachung, Zunahme, Zuwachs; (bildungssprachlich) Expansion, Potenzierung, Progression“. În DIG predomină expresii metaforice substantivizate, utilizate pentru realizarea MC de *creștere economică* („Wirtschaftswachstum“) și foarte puține pentru a transmite ideea de *creștere intelectuală* („Wachstum an Wissen und Können“) prin cunoștințe. Aceste diferențe ale vectorului de creștere se evidențiază prin diferențe semnificative din punct de vedere cantitativ. Corpusul discursiv în limba germană este impregnat de o pondere

mare de expresii lingvistice folosite pentru a reda sensul de creștere economică. Aceste expresii lingvistice apar de multe ori sub formă de cuvinte compuse „Wirtschaft+s+wachstum“ și doar sporadic ca un cuvânt independent, de exemplu, în expresia „wirtschaftliches Wachstum“. Așa cum arată exemplele selectate în DIG, tendința generală vizează o dominantă economică și mai puțin intelectuală. *Metaforele vegetale de creștere* sunt folosite cu sens pozitiv în DIG cu scopul de a vorbi despre progres, evoluție și dezvoltare. În niciun exemplu din corpusul discursiv acțiunea de creștere nu apare cu sens negativ sau pentru a transmite ideea că ar trebui stopat procesul de creștere.

*„Und wir haben uns eingeredet, es gebe einen Königsweg, diese Widersprüche aufzulösen: Wir haben uns eingeredet, permanentes **Wirtschaftswachstum** sei die Antwort auf alle Fragen.“ (HK 24.04.2009)*

*„Das nötige **Wachstum an Wissen und Können** macht uns auch wach für unsere Versäumnisse bei Bildung und Integration.“ (HK 24.04.2009)*

În DIR substantivul „creștere“ apare cu aceeași frecvență cantitativă ca și în DIG și – ceea ce este important – cu același sens figurat. Chiar dacă în DEXO găsim mai puține sinonime, comparativ cu DO, aceleași semnificații figurează în contextul corpusului DIR, chiar dacă nu sunt materializate explicativ în dicționarul de limbă română. Pentru a evita haosul informativ și de structurare empirică a părții practice, am decis să includem doar exemplele care se referă la „creșterea economică“ și „intelectuală“ cu scopul de a crea efectul de paralelism comparativ în ambele limbi (totuși, am constatat că în DIR lipsesc exemplele de „creștere intelectuală“). În acest fel, am evitat alte expresii substantivizate precum „creșterea încrederii sau a responsabilității“, care apar în categoria de concept metaforic în analogie cu planta. Procesul de „creștere (economică)“ redat în DIR are aceeași dominantă semantică ca în DIG. Diferențele lexicale sunt vizibile doar în alegerea lexicului mai nuanțat cu referire la creșterea economică, iar acesta se sinonimizează cu „creșterea nivelului de trai, a standardului de viață“.

*„În plan social, efectul reformelor a fost contradictoriu. N-am obținut o **creștere sensibilă a nivelului de trai**, pe ansamblul societății, dar grupul celor lansați în afaceri și în sfera privată a beneficiat de o **creștere substanțială a standardului de viață**.“ (II 20.10.1995)*

*„Este un an dificil, dar primii pași sper să se facă, care să declanșeze acest început: de **creștere economică** și de ameliorare pe cât ne permit posibilitățile, încă din acest an, a condițiilor de viață ale unor oameni, care știu că trec prin mari necazuri.“ (II 28.03.2001)*

3.5.2. Domeniul călătorie

Metaforele din domeniul călătoriei pornesc de la metafora conceptuală SCOPURILE SUNT DESTINAȚII sau VIAȚA ESTE O CĂLĂTORIE, care se regăsesc și în corpusul nostru. Per ansamblu, în ambele corpusuri discursive, vorbim despre patru destinații: național, internațional, colectiv, personal; mai concret, se operează cu următoarele noțiuni: Reunificare, Unire, acumularea de cunoștințe, fericire și armonie. Călătoria, în acest context, fiind comună, implică

în sine o deplasare, pe jos sau cu un mijloc de transport, totul având un început, deplasare și sosire la o anumită destinație, respectiv atingerea scopului național în ambele corpusuri discursive: *reunificarea Germaniei sau realizarea Marii Uniri* din trecutul României. În corpusul discursiv în limba germană, drumul mai este privit ca o formă de împăcare, înțelegere, dar și unire: ne referim la drumul unde cele două părți ale Germaniei, RFG și RDG, se întâlnesc, pornind din două puncte diferite și ajung la jumătate de drum în același punct de intersecție $DRUM \cap ÎMPĂCARE / UNIRE$.

„Und hier in Dresden hat der damalige Bundeskanzler Dr. Helmut Kohl im Dezember 1989 eine der weltweit am stärksten beachteten Reden **auf dem Weg zur deutschen Einheit** gehalten.“ (JR 3.10.2000)

„...dar este și o simbolistică legată de cei care s-au constituit într-un element decisiv, care au netezit **drumul către Marea Unire** prin uriașa jertfă a militarilor români, a Armatei române în primul război mondial.” (TB 1.12.2005)

O călătorie poate fi mai ușoară sau mai dificilă, dar, dacă se cunoaște destinația unde fiecare trebuie să ajungă, deplasarea este posibilă, altfel spus, motivarea vine de la dorința de a ajunge la scopul final. Alteori, este necesar a stabili inițial scopul, pentru a putea porni apoi într-o călătorie, căci altfel nu ar exista o destinație. Dificultatea atingerii scopului este egalată cu un drum anevoios. Din corpusul extras din DIG, scopurile suplimentare, dar la fel de importante, sunt reformele, schimbările de reînnoire în societate, drumul spre UE (modelul metaforic al drumului spre UE este frecvent întâlnit în discursurile la tema respectivă), în DIG este prezent și scopul acumulare de cunoștințe, precum și atingerea scopului de fericire și armonie, iar în DIR scopul mai este: prosperitate, solidaritate, unitate, dreptate, demnitate, frăție.

„Das gilt auch und gerade für unsere Nachbarn in Mittel- und Osteuropa und für **ihren Weg in die Europäische Union**.“ (JR 30.10.2000)

„Suntem același popor, în două țări independente, avem un **drum al unirii noastre, în Europa modernă, în Uniunea Europeană**.” (TB 24.01.2005)

Deplasarea are semnificație de progres, având un anumit scop și mergând într-o anumită direcție, de cele mai multe ori, de orientare futuristă. A rămâne la jumătate de drum semnifică nerealizarea scopului, iar găsirea unei soluții la o problemă implică abilitatea de a contura noi drumuri în procesul de călătorie $WEG \cap LÖSUNG$. Binecunoscutul proverb, repetat de Angela Merkel și preluat din limba engleză „Wo ein Wille ist, (da) ist auch ein Weg“, este echivalentul $MC \text{ DRUM } \cap \text{ SOLUTIE}$, iar această MC a început să fie utilizată în discursul public german încă din 1852 [71]. În schimb, MC „ $DRUM \cap SOLUTIE$ “ nu este prezentă în corpusul din DIR.

Pentru Germania, scopul care se dorește a fi atins când se ajunge la destinație este unul de orientare futuristă. Se exaltează prezentul cu scopul de prefigurare a viitorului. Scopul sau destinația este de a face din Germania „o țară a ideilor, de succes, încrezătoare” și „o țară unde oamenii locuiesc cu plăcere, au un loc de muncă și își pot dezvolta ideile”. Horst Köhler afirma în 2004 că Germania trebuie și poate să facă aceasta, chiar dacă predecesorul său Roman Herzog

afirma în 1997 că Germaniei îi lipsește elanul pentru ceva nou, disponibilitatea să-și asume riscuri, să lase drumurile vechi și să încerce ceva nou „Uns fehlt der Schwung zur Erneuerung, die Bereitschaft, Risiken einzugehen, eingefahrene **Wege** zu verlassen, Neues zu wagen” (RH 26.04.1997). Pentru România, „drumul anevoios” a urmat după evenimentul din 1989. Acest drum anevoios nu a fost prevăzut, iar dificultățile care au apărut în procesul deplasării nu au fost întrevăzute decât în perioada de tranziție. Or, toată istoria României este privită ca niște „cărări întortocheate” care au dus sau duc totuși în final spre îndeplinirea idealurilor de dreptate socială, independență și suveranitate. Scopul care a fost atins pe „drumul anevoios” și pe „cărări întortocheate” ale istoriei a fost deja realizat. Prin urmare, avem un recurs la un scop din trecut deja atins.

“... , wenn wir wissen, wo wir hinwollen, ist auch ein mühsamer **Weg** erträglich.... Was ist denn unser Ziel? Nun, ich sage es ganz einfach: Wir wollen aus Deutschland wieder ein erfolgreiches Land machen, ein Land, in dem Menschen gerne leben, vor allen Dingen ein Land, in dem Menschen Arbeit finden und ihre Ideen entfalten können, ein zupackendes Land, ein Land der Ideen. Das sollten wir erreichen und das können wir erreichen.” (HK 1.07.2004)

„**Drumul** s-a dovedit anevoios, cu dificultăți pe care puțini dintre noi le întrevădeam la început.” (II 15.12.1995)

„Deșteaptă-te, române a contribuit, prin vremuri vitrege și tulburi, la întărirea unității noastre naționale, ne-a luminat, ca un far călăuzitor, întortocheatele **cărări** ale zbuciumatei noastre istorii, ne-a animat în lupta împotriva tiraniei și în eforturile de a ne îndeplini idealurile de dreptate socială, independență și suveranitate.” (II 29.07.1995)

Comparativ cu limba germană, unde găsim mai des lexemul „Weg” sau, în literatură, unde apare frecvent și cuvântul „Sonderweg”, în limba română sunt utilizate și alte sinonime, precum „cărare, cale”, care semnifică o deplasare pe jos, pas cu pas. „Drum special” este un lexem frecvent utilizat în discursurile germane despre identitate, imagologie și în politică. Chiar dacă în limba germană vocabularul prevede mai multe tipuri de drumuri („Fußweg, Fahrweg, Reitweg” etc.), în corpusul discursiv cu semnificație metaforică se regăsește doar lexemul „Weg”, care ar implica o viteză diferită, pe când în limba română este specificată deplasarea pe jos prin lexemele „cale, cărare”. În aceeași categorie mai este inclus lexemul „trepte”, care descrie același tip de deplasare – pe jos.

„Este semnificativ faptul că **treptele** succesive ale unificării noastre statale - din 1859 și din 1918 - au dus la formarea unui stat unitar, ca expresie a unității de viață istorică a neamului românesc.” (II 24.01.1995)

Afirmația că scopurile sunt niște destinații este exemplificată prin expresii metaforice care semnifică atingerea unui scop la nivel micro-național: *realizarea unei schimbări naționale generale sau prin intermediul reformelor*. Deplasarea individuală sau în grup are același scop final: a ajunge la o destinație, respectiv, în scenariul metaforic contextual vorbim despre ideea de a implementa cu succes reforme. Destinația poate fi, de exemplu, realizarea unor schimbări prin intermediul reformelor. În ambele limbi, drumul are aceeași semnificație.

„Vor uns liegt ein langer **Weg der Reformen**“ (RH 26.04.1997)

„Wir hören oft, man müsse die Menschen „mitnehmen“, zum Beispiel auf den **Weg der Reformen**.“ (JR 12.05.2004)

„În același timp, acest succes este și al prietenilor și al partenerilor noștri din NATO și din Uniunea Europeană, care ne-au sprijinit pe **drumul** greu al reformelor politice, economice și sociale.” (II 29.11.2002)

În cadrul domeniului călătoriei avem concepte metaforice comune, precum „DESTINAȚIILE SUNT SCOPURI”, „DRUMUL ESTE UNIRE”, „DRUMUL ESTE REFORMĂ SAU SCHIMBARE”. Diferențe de nuanțe se observă doar la nivelul lexemelor folosite, dar MC sunt aceleași în ambele corpusuri analizate. Deosebirea constă în faptul că în corpusul în limba română lipsește MC care este prezentă în DIG: $DRUM \cap SOLUȚIE$. Modelul metaforic al drumului include trei elemente esențiale ale mișcării: început $\rightarrow$ destinație $\rightarrow$ scop [compară și Schieder 2006]. Începutul este ideea sau intenția, destinația este mijlocul prin intermediul căruia se atinge scopul, iar scopul este atingerea obiectivului propus. În DO, explicarea cuvântului „Weg” este una denotativă: „Richtung, die einzuschlagen ist, um an ein bestimmtes Ziel zu kommen”, plus un sens figurat „Art und Weise, in der jemand vorgeht, um ein bestimmtes Ziel zu erreichen; Möglichkeit, Methode zur Lösung von etwas”. Același sens figurat al cuvântului „drum” îl găsim și în DEXO: „Ceea ce servește pentru atingerea unui scop. Și: cale, metodă, mijloc, (înv.) mijlocire, modalitate, procedeu”. În ambele corpusuri discursive, drumul semnifică un proces de mișcare dinamic și evolutiv, de cele mai multe ori, înaintarea realizându-se cu pași mici și treptat. Acest proces de înaintare lentă pe un drum lung este argumentat de expresii precum „cărări zbuciumate”, „drum greu” vs. „ein mühsamer Weg”, „ein langer Weg der Reformen” etc. În pofida acestor dificultăți, chiar dacă drumul este lung, este important să depășim obstacolele și a nu ne îndepărtăm de la scop. Faptul că se merge spre destinație, adică spre atingerea scopului, sau că se dorește a găsi un drum, adică o soluție, este un indiciu clar că se aspiră în a obține încă ceva sau ceva mai mult. De exemplu, faptul că țările esteuropene și cele ale Europei centrale „sunt pe drum spre UE” sugerează ideea că construirea UE încă nu este un proces finit, în schimb, drumul spre Reunificare sau Marea Unire este deja un scop atins. Celelalte scopuri suplimentare, precum acumularea de cunoștințe sau atingerea scopului de fericire și armonie apare ca o continuitate, dar, în același timp, fără un scop final, fiind un scop măreț, compus din obiective mai mici, care, odată atins, obligă a merge spre următorul scop.

Concepte identitare diferite și comune „destinații” și „drum”

DIG	DIR
$DRUM \cap SOLUȚIE$	-
$DESTINAȚII \cap SCOPURI$ (orientare futuristă)	$DESTINAȚII \cap SCOPURI$ (or.retrospectivă)
	$DRUM \cap ÎMPĂCARE / UNIRE$
	$DRUM \cap REFORMA$ (schimbare)
	$DRUM \cap VIAȚĂ$

Așa-zisul „drum al națiunii” în trecut, dar și perspectivele pentru viitor, redată prin conceptul „viață” $DRUM \cap VIAȚĂ$ pentru realizarea MC, este prezent în ambele corpusuri discursive. La fel, în ambele corpusuri discursive evenimentul din '89 este considerat un scop atins pe drumul vieții, o destinație unde s-a ajuns, iar în prezent, în destinul națiunii, continuă mișcarea spre alte scopuri, considerate în DIR ca „o educație bună, școală bună”. Drumul viitor al țării este redat în DIR prin elemente lexicale ce transmit următoarea „destinație”, adică scop: educație de calitate.

Trecut:

„Seit dem 3. Oktober 1990 gehen wir Deutsche **unseren Weg** nun gemeinsam.“ (HK 9.10.2009)
 „Deshalb bitte ich um Anerkennung und Respekt für die Menschen, die in der DDR ihren Weg gegangen sind, ohne sich schuldig zu machen.“ (HK 3.10.2008)

Viitor:

„Nur mit der besten Ausbildung sind sie frei, ihren **Weg** zu machen und für sich und unser Land eine gute Zukunft zu erarbeiten.“ (HK 3.10.2004)

Trecut:

„Înainte de toate, cred că avem nevoie de un bilanț strategic, de o evaluare critică a **drumului parcurs** de la Revoluția din decembrie '89.” (II 24.11.1995)

Viitor:

„Este, dacă vrei, o confirmare a faptului că națiunile evoluează prin educație, prin știință, iar în momentul de față avem nevoie mai mult ca oricând nu numai de unitate, dar avem nevoie și de școală, o școală bună care să făurească **drumul viitor al României**.” (TB 24.01.2010)

În categoria ”drum” se includ și procesele de „mișcare”, lexeme precum „pași” spre atingerea scopului, însă lor le revine o pondere relativ mică, iar exemplele înregistrate se intersectează cu alte domenii, de aceea vom enumera doar câteva dintre ele:

„Niemand hat fertige Rezepte. Wir können über unsere konkreten **Schritte** und die Schwierigkeiten, auf die wir stoßen, keine Sicherheit haben. Aber wir können darauf vertrauen: Die eingeschlagene Richtung stimmt.“ (HK 24.03.2009)

„Acesta este parcă un semn al destinului pentru România, un **pas** important al construcției Europei Unite, un pas pe care România l-a făcut alături de celelalte 26 de state membre ale Uniunii, chiar de Ziua ei Națională.” (TB 1.12.2009)

Mișcarea descrisă în domeniul călătoriei are o direcție orizontală, în schimb mișcarea din domeniul botanic are o direcție verticală. Cu toate că nu am urmărit expres prezența acestora pe plan comparativ, am putea totuși afirma că ar fi o pondere aproximativ egală. Această creștere organică (biologică) sau neorganică, fie verticală sau orizontală, nu are un punct final. Deplasarea spre un anumit scop nu presupune ideea de a rămâne acolo, ci, automat are loc direcționarea „drumului” spre o altă destinație, adică un alt scop. Astfel, dezvoltarea națională prin intermediul *scopurilor identitare* capătă vitalitate și putere interioară. Ambele mișcări au în comun procesul de dezvoltare și progres care este vizibil în realizarea lingvistică. În domeniul botanic, o parte a conceptualizării are loc prin transferul semantic spre „creștere a cunoștințelor, a inteligenței”, iar în domeniul călătoriei mișcarea orizontală semnifică „atingerea scopurilor”, care, după cum am menționat anterior, este un proces de durată și uneori deloc ușor. Reprezentată schematic, putem compara mișcarea orizontală și cea verticală prin propria dinamică cu axa sintagmatică și paradigmatică.

mișcare verticală – creșterea

3.5.3. Domeniul construcției

„... când oamenii sunt în conversație, ei comunică nu numai un mesaj de bază, ei prezintă, de asemenea, informații despre cine sunt pentru alții și că limbajul folosit este important în **construirea și menținerea identității lor.**” (Karren A. Hussay) (trad. aut.)

Conform ipotezei instrumentalist-construcționiste, identitatea este ceva „care este construit” sau „reconstruit” cu un anumit scop, de cele mai multe ori politic. În literatura de specialitate despre identitate este folosită per ansamblu în majoritatea limbilor, inclusiv în limba de cea mai frecventă circulație – engleza, sintagma „a construi identitatea” [51, p. 79]. Și în limba română sunt exemple frecvente: „identitatea nu „se pierde” niciodată, ci se află într-un continuu proces de reconstrucție în care, printr-o alchimie tainică, elementele care îi asigură și conservează individualitatea se combină cu cele ale diferenței, într-un context care impune, de fiecare dată, sensul și miza prefacerilor care se petrec. Se produce ceea ce am putea numi un fenomen de *sublimare identitară*” [Gavreliuc 2003, p. 3]. H.R. Patapievici menționează în 1995 despre Ștefan cel Mare și alte figuri istorice ca fiind modele notabile care *au construit identitatea națională* [p. 66]. Citându-l pe francezul M. Gallo, E. Simion consideră că națiunea franceză se sprijină pe *zece piloni*, pe care îi ia drept puncte de reper, ne semnificativ modificați, și îi clasifică în ordinea specificității românești, pentru a răspunde la întrebarea „Care sunt *pilonii* identității românești de rezistență?”: spațiul, limba, ideea de unitate, religia, toleranța activă, specificul național, spiritul critic. Din exemplele specificate rezultă că IDENTITATEA ESTE O CLĂDIRE.

Irene Götz scrie în lucrarea sa despre „*pietrele* de construcții culturale și etnice ale identității germane” [60, p. 145] și „*pilonii* identității germane” [60, p. 95], iar ulterior despre triada „națiune, popor, cultură”, pe care noi, în rezultatul analizei corpusului discursiv al prezentei teze de doctorat și în urma lecturii literaturii de specialitate, o asociem cu pilonii primordialii și civici ai identității germane. Astfel, rezultă că cei trei piloni sunt „națiunea, poporul și cultura”. Din această triadă rezultă MC IDENTITATEA (NAȚIONALĂ) ESTE O CLĂDIRE. În lucrarea „*Deutsche Identitäten*” Irene Götz utilizează această metaforă conceptuală chiar și în definiția identității „Identität... ist eine kulturelle KONSTRUKTION” [60, p. 77] precum și în cuvintele compuse ca metafore conceptuale „IDENTITÄTSGEBÄUDE” (clădirea identității) [60, p. 39, 253] și „IDENTITÄTSKONSTRUKTION” (construcția identității) [60, p. 41]. În urma analizei corpusului discursiv, a lecturilor și imaginilor, noi schematizăm identitatea germană în felul următor:

Figura 3.6 Pilonii identității germane (realizat de autoarea lucrării)

Identitatea românească este exprimată metaforic și cognitiv ca fiind un cerc al valorilor, considerat temelia unei construcții, așa cum menționează T. Băsescu: „Ziua Națională este momentul în care avem datoria de a reafirma valorile care ne unesc: dragostea de țară, respectul pentru tradițiile noastre, respectul pentru identitatea celorlalte popoare, libertatea și demnitatea persoanei, responsabilitatea socială, încrederea în democrație, încrederea în statul de drept și în sensul *construcției* Uniunii Europene.” (TB 1.12.2009) În același timp, pe lângă încredere, este necesară determinarea și sacrificiul pentru a *construi* mai departe o Românie ideală, în ritm cu dezvoltarea și creșterea UE sau adaptată la/cu o lume în schimbare accelerată: „România poate deveni mai puternică și mai prosperă făcând apel la valorile care ne-au adus unitatea: *determinare, spirit de sacrificiu, încredere în noi înșine*” (TB 1.12.2010).

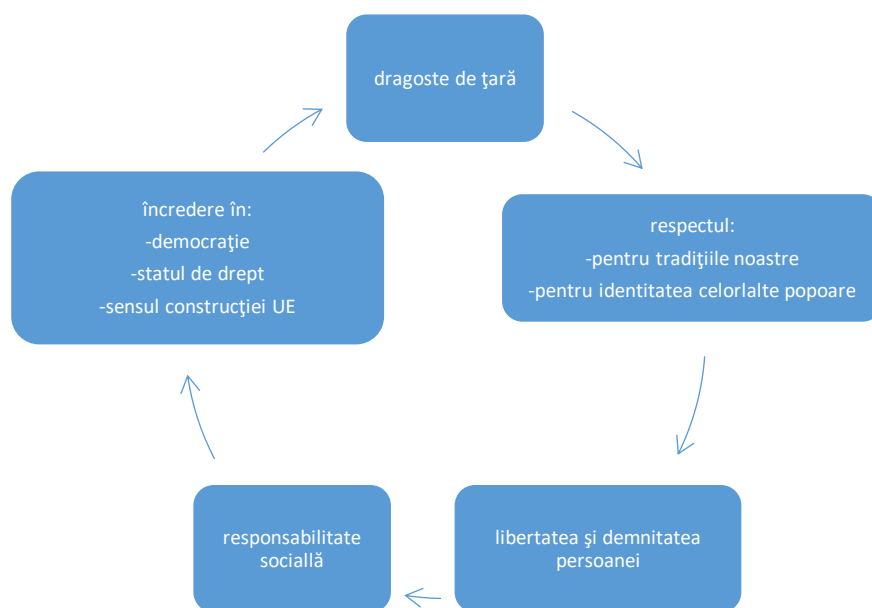

Figura 3.7 Valorile identității românești (realizat de autoarea lucrării)

În DIG și în DIR predomină patru MC comune CLĂDIRE $\cap$ IDENTITATE și CLĂDIRE $\cap$ STAT, ȚARĂ: GERMANIA / ROMÂNIA, EUROPA. Țara, statul și Europa sunt privite ca o casă sau o clădire. Alte forme de clădire, precum palat, vilă sau labirint nu sunt prezente în corpus. Conform definiției DEXO, clădirea este „o construcție la suprafață, constituită din fundație, pereți, acoperiș etc., cu încăperi care servesc la adăpostirea oamenilor, animalelor, materialelor etc”. Dacă extindem sensul direct la cel figurat, rezultă că statul este o clădire care are rolul de a „adăposti” oameni, adică cetățenii care locuiesc în țara / „clădirea” respectivă. Chiar dacă există nuanțe de diferențiere semantică a lexemului „clădire” și „casă”, în corpusul analizat predomină lexemul „clădire” cu referire la stat și țară, iar vorbind despre Europa – este utilizat mai mult lexemul – „casă”. Alături, lexemele se intersectează fără elemente vizibile de diferențiere accentuată. Cu toate acestea, există nuanțe semantice substanțiale: casa semnifică ceva mai familiar, iar clădirea sau construcția este asociată cu scopul de a fi utilizată public și instituțional. Totuși, în ambele cazuri lexemele au în comun faptul că sunt un garant relativ pentru siguranță și protecție, unde persoanele se simt bine, se simt protejate. Clădirea simbolizează, în același timp, stabilitate și un teritoriu sau un loc închis, cu granițe bine stabilite, iar accesul în interior nu este liber oricui, ci doar celor care locuiesc aici și care automat formează împreună o anumită identitate prin solidaritate și prietenie. MC CASĂ $\cap$ EUROPA este prezentă și în alte corpusuri cu tematică europeană [compară Hulsse 2003a și Schieder 2006]. În epoca globalizării, prezența unei „clădiri” mai reprezintă simbolic păstrarea identității și a specificului național prin caracterul comunitar care îl include, deoarece, pe lângă protecție și stabilitate, o clădire sau o casă mai oferă o legătură nu numai intelectuală, dar și emoțională, precum și o conectare afectivă.

„Niemand sollte auf die Idee kommen, unseren Sozialstaat **zurückzubauen** mit dem freundlichen Hinweis, das Fehlende könne ja dann von der Bürgergesellschaft geleistet werden.“ (HK 17.06.2008)

„Das Deutschland, das wir gemeinsam **bauen** wollen, braucht aber Dialog, um zu gedeihen.“ (JG 9.07.2015)

„Wir haben Fortschritte beim **Aufbau** der Europäischen Union geschafft, die zuvor unvorstellbar schienen.“ (RH 24.05.1999)

„Îndemnul „Deșteaptă-te, române” ne duce cu gândul la toate generațiile care au **construit** **statul** român, la dificultățile prin care am trecut, la suferințele îndurate.” (TB 29.07.2007)

„La 90 de ani de la Marea Unire, sărbătoarea națională a românilor este un prilej pentru noi toți de a cinsti memoria și moștenirea celor care au **construit** România modernă „pe principii de drept și umanitate” și de a ne reaminti valorile care au stat la *baza* unității noastre naționale... ” (TB 27.11.2008)

„Europa viitorului va fi o **construcție** care va aparține cetățenilor ei și care va fi în slujba intereselor lor.” (II 8.05.2001)

În DIG predomină MC CASĂ $\cap$ GERMANIA. Germania este considerată a fi o casă și nu numai. Expresiile metaforice argumentează conceptul de „acasă” pentru nativi, totodată, este pusă în valoare tendința de a crea cadrul și o ambianță prietenoasă pentru emigranți. În schimb,

în DIR, metafora CASĂ ∩ ROMÂNIA este mai puțin prezentă cu o semnificație similară, făcând apel în acest scop la lexeme precum „societate, țară, stat”.

Pentru realizarea procesului de construcție în DIG, am identificat verbe precum „bauen, abbauen, umbauen, aufbauen (a construi deasupra), ausbauen (a reconstrui, a extinde, a lărgi), zurückbauen”, iar în română „a edifica, a construi, a clădi, a se prăbuși”. Comparativ cu limba română, unde nu sunt prezente prefixe pentru verbul *a construi*, în afară de verbul „a reconstrui”, nu putem exprima atât de detaliat procesele de modificare a unei construcții. Constatăm că lexemele se reduc, mai degrabă, la două poluri diametral opuse: „a construi - a ruina” și, respectiv, sinonimele acestora. Pe lângă corpusul discursiv analizat în limba română, în literatura științifică de specialitate sunt utilizate, în majoritatea cazurilor, aceleași verbe când se descrie identitatea: „țăranul român (și nu numai) nu avea motive *să edifice* un discurs în jurul identității sale etnice, care era integrată în propriul său mod de viață, normându-i comportamentul” [110, p. 48]. În toate cazurile, ca verb simplu sau cu prefixe, procesul de „a construi” implică costuri, timp, planificare și efort. A construi un stat sau o societate necesită toate aceste componente luate împreună.

În exemplele de mai jos reprezentăm comparativ, prin echivalență aproximativă (nu traducere), structurile semantice ca structuri conceptuale în ambele limbi.

<i>Exemple în limba germană</i>	<i>Exemple în limba română</i>
„auf dem Erreichten aufbauen”	să ducem mai departe <i>ce am construit bun</i>
„unseren Sozialstaat zurückzubauen”	„au construit <i>România modernă</i> ”
„Demokratie baut auf den freien Bürger”	„a construi împreună <i>binele nostru</i> ”
	„a edifica <i>valori</i> ”;
	„a construi un <i>viitor</i> mai bun, modern și prosper”
„die Defizite abzubauen”	„să construim <i>prezentul</i> pe măsura trecutului”
„die Stärken auszubauen”	

Germanii construiesc „pe” ceva, românii construiesc „ceva”. Extinse ca sens, aceste lexeme conduc spre două mari modele care există în literatura de specialitate despre identitate: paradigma primordială și ipoteza instrumentalist-construcționistă. Astfel, modelul primordial ar fi specific culturii germane, în timp ce ipoteza instrumentalist-construcționistă ar predomină în societatea românească. Totuși, nu negăm, ci mai degrabă tindem să credem faptul că aceste modele identitare se suprapun constant sau își schimbă ordinea de prioritate consecutiv între discursuri sau chiar în cadrul aceluiași discurs, ceea ce poate fi demonstrat doar realizând o analiză etnologică diacronă a unei societăți. Ceea ce în germană apare ca verb „aufbauen”, în română poate fi echivalat cu „a duce mai departe ce am contruit”.

„Wir können getrost auf dem Erreichten **aufbauen**.“ (HK 9.10.2009)

„...am știut **să clădim** prezentul pe măsura trecutului cu care ne mândrim.” (EC 1.12.1998)

Procesul de modificare a unei construcții este similar cu procesul de modificare a ceva în viața, fie a reconstrui, a reduce sau a lichida ceva total. Unitățile lingvistice în ambele corpusuri servesc pentru operațiile conceptuale de corelare a lexemului abstract SCHIMBARE cu lexemul concret RECONSTRUCȚIE sau de continuare a procesului de a construi.

„Wenn wir unsere Gegenwart realistisch beschreiben wollen, müssen wir auch fragen, ob tatsächlich so vieles schwierig und unsicher ist, ob tatsächlich so vieles schlecht und erneuerungsbedürftig ist, so vieles **abgebaut**

und umgebaut werden muss– oder ob vieles einfach schlecht geredet wird.“ (JR 12.05.2004)
 „...avem șansa de a lărgi relațiile noastre de colaborare cu toate statele din zonă, inclusiv prin participarea la acțiunile de **reconstrucție economică**.“ (II 15.12.1995)

Diferențele de conceptualizare abstractă, care se materializează în discurs prin intermediul domeniului sursă „construcție”, prezente în DIR și absente în cel german, sunt conceptualizarea timpului prin intermediul unei „clădiri” și a evenimentelor istorice prin intermediul „pietrelor de temelie sau al pietrelor de hotar”. În cultura românească, „piatra de temelie” apare în domeniul religios, dar nu sunt excluse și alte contexte festive în cadrul cărora se folosește această expresie cu sens de început. Evenimentele istorice se materializează în DIG prin lexemul „*Sternstunde*” (vezi domeniul naturii și al fenomenelor naturale). Timpul cu axele sale de coordonare: trecut, prezent și viitor este conceptualizat prin intermediul unei clădiri. Aceste componente temporale sunt parte integrantă a identității unei națiuni. Trecutul reprezintă istoria națiunii, iar viitorul este planul de acțiune al tuturor membrilor acestei identități colective, în care este înglobată națiunea. Astfel, timpul face parte din webul componential al identității unei națiuni, deoarece este rezultatul istoriei colective și, în același timp, din vectorul de planificare a viitorului. Atât trecutul, cât și viitorul constituie o clădire la care s-a lucrat și se lucrează. Chiar dacă se vorbește în termeni de timp, timpul poate fi egalat cu viața sau soarta unui popor. Credem totuși că această precizare a dimensiunii temporale dintre trecut și viitor are loc cu scopul de a sublinia în ce stadiu se află o anumită „perioadă a vieții naționale”.

Trecut / istorie (discurs retrospectiv)
 „Pe de altă parte, prezentul are mereu tentația de a „**reconstrui**” **trecutul** după nevoile, chipul și asemănarea sa.” (II 22.08.1994)

„înțelegerea franco-germană... a dezvăluit gândirea vizionară și fapta unor lideri politici, dar nu ar fi fost posibilă fără voința cetățenilor francezi și germani de a **construi împreună o altă istorie** - o istorie a dialogului, a cooperării, a acceptării reciproce.” (EC 31.03.2000)

Viitor – planificare (discurs futurist)
 „A face lucrurile bine este acum principala noastră preocupare, astfel ca toți românii să fie mândri de patria lor, nu numai pentru trecutul acesteia, dar și pentru viitorul ei. La **construirea acestui viitor** sunt chemați să participe toți românii, așa cum au făcut-o stramoșii lor la Blaj în urmă cu 150 de ani.” (EC 17.05.1998)

Evenimentele istorice constituie soarta unei națiuni, deoarece, luate împreună, ele contribuie la croirea drumului propriu al unei națiuni, unic și diferit de celelalte popoare. Definiția pietrei de temelie o găsim în DEXO: „Piatră de temelie (sau fundamentală) = a) piatră

care intră în construcția fundației unei clădiri și care adesea este pusă cu prilejul solemnității care marchează începutul construcției. b) (fig.) Principiu sau element de bază, esențial”. În DO găsim o definiție identică: „Stein, der in einer feierlichen Zeremonie symbolisch als erster Stein der Grundmauer eines Gebäudes gesetzt wird” și cu sens figurat, inclusiv idiom „der Grundstein zu etwas sein - der entscheidende Anfang von etwas sein”; totuși, în DIG, în ramele corpusului analizat, acest lexem nu apare. O piatră de temelie reprezintă în termeni metaforici în DIR un eveniment istoric $PIATRĂ\ DE\ TEMELIE \cap EVENIMENT\ ISTORIC$. Fie că este evenimentul din 1918, fie cel din 1989 sau alte evenimente, ele constituie „pietre de temelie”.

(1) „Este semnificativ că toți istoricii noștri de referință sunt de acord asupra faptului că acest eveniment a reprezentat **piatra de temelie** a statului român unitar, suportul pe care s-a produs modernizarea amplă și rapidă a societății românești.” (II 24.01.1996)

(2) „1 Decembrie 1918 a fost **piatra de temelie** a evoluției noastre moderne.” (29.11.2008)

Evenimentele istorice marchează evoluția unei societăți, iar rețeaua evenimentelor face parte din *webul identitar de concepte metaforice* (menționat în subcapitolul anterior „Domenii de metaforizare”). Prin intermediul evenimentelor istorice reconstruim, descriem și explicăm imaginile trecutului. Dar nu toate evenimentele istorice sunt „pietre de temelie”, această metaforă este aplicată doar vorbind despre evenimentele istorice foarte importante, care aduc modificări considerabile în viața societății sau schimbă total cursul vieții unei țări, indiferent de faptul că acest proces se întâmplă treptat sau spontan. În primul exemplu (1) al acestui context, evenimentul istoric care se consideră a fi piatra de temelie este „Unirea Principatelor Române, la 24 ianuarie 1859”. În exemplul (2) piatra de temelie reprezintă evenimentul din 1918.

În același context se încadrează expresia „piatră de hotar”: „Alegerile din 20 mai 1990 au constituit o *piatră de hotar*.” (II 7.12.2001), adică un eveniment deosebit ce a marcat destinul națiunii românești. Pietrele de hotar sunt ca un lanț de pietre care marchează drumul expediției, iar în viața unei națiuni ele reprezintă metaforic traseul pe care l-a parcurs o țară, sunt vestigii istorice ca dovadă și argument al unicității unui popor ca identitate colectivă obiectivă, reală și concretă cu specific identitar. Piatra de hotar stabilește niște limite.

Rezumând cele menționate anterior, propunem schema metaforică de concepte identitare:

Domeniul sursă	Domeniul țintă
Edificiu, clădire, casă, construcție	Stat, Germania/România, Europa
Reconstrucție	Schimbare
Clădire	Identitate
Clădire (doar în DIR)	Timp (doar în DIR)
Piatră de temelie (doar în DIR)	Eveniment istoric (doar în DIR)

3.5.4. Domeniul naturii și al fenomenelor naturale

Dacă în DIR „pietrele de temelie sau pietrele de hotar” reprezintă evenimentele istorice importante, în DIG evenimentele istorice sunt considerate „orele siderale” care, cu sens figurat,

se mai traduc ca „momente de glorie”. „Sternstunde“ (ora siderală) este o metaforă folosită pentru a denumi deciziile, evenimentele sau acțiunile care influențează sau vor influența soarta sau viitorul. În viața cotidiană sau în situații de ocazii festive acestea au o conotație pozitivă. Noțiunea a fost preluată din astrologie, semnificând nașterea unui copil și drumul vieții. Lexemul a căpătat popularitate în cultura germană odată cu apariția cărții „Sternstunden der Menschheit“ (1927) de Stefan Zweig, care include 14 povestioare eseistice, cum ar fi „Descoperirea Oceanului Pacific“, „Primul telefon“ etc., adică este vorba despre evenimente importante care au marcat istoria omenirii. Acest exemplu de interpretare ne demonstrează necesitatea cunoștințelor enciclopedice pentru identificarea și interpretarea metaforelor cu specific cultural. Deoarece vorbitorul accesează curiozitățile lingvistice, receptorul (fie vorbitor nativ sau traducător) se confruntă cu situația de decodificare. În același timp, apare principiul frecvenței, al „repetiției”, menționat de către G. Lakoff ca foarte important pentru schimbarea nivelului neuronal.

STERN ∩ STUNDE

„Diesen Weg sind Michail Gorbatschow, George Bush und Helmut Kohl miteinander gegangen, als 1989 unser aller **Sternstunde** schlug.“ (HK 31.10.2009)

„Drei Völker, drei Männer, und eine **geschichtliche Sternstunde**, die im irdischen Kalender von Frühjahr 1989 bis Herbst 1990 reichte, zweimal Saat und Ernte.“ (HK 31.10.2009)

Din toate domeniile analizate în această lucrare, domeniul fenomenelor naturale s-a dovedit a fi cel mai complex. Aceasta se datorează, probabil, faptului că: 1. conceptele abstracte, care sunt prezente în categoria domeniului fenomenelor naturale, sunt niște concepte flexibile, amorse, dinamice, complexe, chiar sofisticate, deoarece sunt încontinuu variabile și schimbătoare, așa cum ar fi emoțiile (schimbătoare ca și vremea) sau unele abilități intelectuale (care sunt în creștere sau descreștere și doar o perioadă anumită de timp constante); sau / și 2. omul este o ființă care s-a născut și trăiește în sânul naturii. În general, pentru a facilita procesul de analiză a conceptelor abstracte, combinate cu lexemele concrete, și pentru a crea o structură orientativă, am clasificat domeniul fenomenelor naturale în subcategorii. Totuși, în procesul analizei aceste *subdomenii* s-au suprapus și uneori au scos în evidență diferențe interlinguale esențiale.

a. cadrul celest	}	domeniul naturii și al fenomenelor naturale
b. cadrul eolian		
c. cadrul terestru		
d. cadrul hidraulic		
e. cadrul subteran		

În literatura de specialitate despre identitatea națională sau politică, în domeniul lingvisticii cognitive este prezentă MC STATUL ESTE O PERSOANĂ. Din această metaforă rezultă că în

procesul analizei identității colective sunt multe elemente comune care se suprapun cu identitatea personală în intersecția conceptelor comune ale analizei. R – axa radială este locul punctelor comune în procesul de analiză a identității individuale cu cele colective sau naționale.

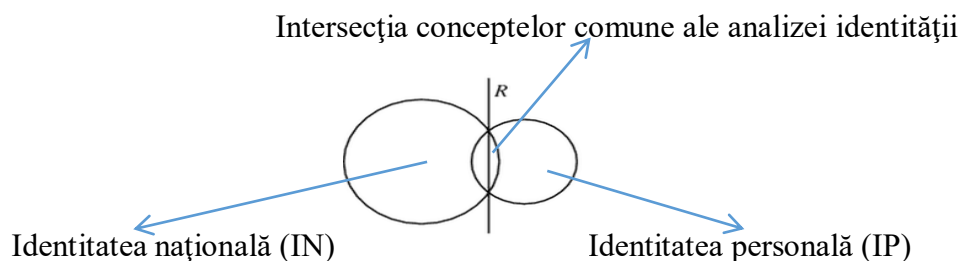

Figura 3.8 Identitatea națională vs identitatea personală (realizat de autoarea lucrării)

Această schemă argumentează existența elementelor comune ale identității colective ale celei individuale. Teoreticienii care au făcut cercetări în acest domeniu și-au pus întrebarea care proprietăți ale persoanelor ar trebui sau ar putea fi atribuite statului. Nu ne propunem să găsim răspuns la această întrebare, dar, în schimb, încercăm să analizăm cinci concepte comune pe care le considerăm importante în procesul analizei IP și a IN: emoții, capacități intelectuale, valori (inclusiv libertate), resurse, probleme. O lista inductivă a acestor cinci concepte este rezultatul cercetării noastre empirice în baza corpusului discursiv (compară și anexa „Concepte discursive ale identității naționale: germane și românești”). Toate cele patru elemente comune sunt prezente sau materializate în discurs ca niște concepte abstracte, prin intermediul domeniului fenomenelor naturale. Chiar dacă fiecare MC, luată separat, este formată din expresii metaforice cu o pondere mai mare sau mai mică de convenționalitate sau creativitate, am considerat a fi destul de argumentativă prezența chiar și a unei expresii metaforice pentru argumentarea MC, indiferent dacă aceasta este o expresie metaforică convențională sau creativă, deoarece nu există criterii clare de delimitare între aceste două poluri aparent opuse, dar totuși cu multe elemente comune. Preluând MC menționată anterior STATUL ESTE O PERSOANĂ, aceste cinci elemente sunt prezente în cercetarea ambelor identități, a statului ca identitate colectivă și a persoanei ca identitate individuală. Ultimul concept din tabel este prezent în discursurile despre identitatea națională, dar, bineînțeles, nu este o limitare doar la ea.

<i>Domeniul sursa</i>	<i>Domeniul tinta</i>
Klima	Gefühl
Welle	Gefühl, (intellektuelle) Fähigkeit
Sturm	Problem
Luft	Freiheit, Mut
Sauerstoff	Diskussion, Austausch
Ressourcen	Fähigkeiten, Wissen, Einfallsreichtum, Kreativität
Sternstunde	(historisches) Ereigniss

R-axa radială

concept preponderent al IN

În tabel, ca rezultat al analizei DIG, avem MC KLIMA $\cap$ GEFÜHL. Emoțiile sunt comparate cu clima. Conform definiției din enciclopedia Wikipedia „clima reprezintă dinamica tuturor fenomenelor meteorologice din atmosferă dintr-un anumit loc sau regiune de pe glob, într-un interval de timp foarte mare.” Comparând cuvintele „climă” și „climat” în DEXO, constatăm că ele funcționează ca sinonime. Se presupune că „climă” provine de la cuvântul german „Klima”. La figurat „climat” desemnează: mediul social, politic, moral; ambianța; atmosfera; cadrul; anturajul; mediul. În DO sinonimele cu sens figurat ale lexemului „Klima” sunt atmosfera sau dispoziția; în limba vorbită „Klima” apare și cu sensul de „barometru” al atmosferei ca stare de spirit, inclusiv ca ambianță; în germană sunt utilizate lexemele: „Atmosphäre, Stimmung; (umgangssprachlich) Stimmungsbarometer”.

„das **Klima** für wirtschaftlichen Erfolg, für wissenschaftlichen und sozialen Fortschritt, für technische Innovation, **Klima** des Vertrauens, ein **Klima** der Bildungsfreude, ein **Klima** vertrauensvoller Zusammenarbeit, ein **Klima** der Begeisterung und der Anerkennung für Bildung, ein **Klima** der Angst“

În DIR MC CLIMAT $\cap$ AMBIANȚĂ deține cea mai mare pondere de expresii metaforice comparativ cu alte MC și expresii metaforice din același domeniu. Conform definiției DEXO, *ambianța* este „mediul material, social sau moral în care trăiește cineva sau se află ceva”. Diferențele în utilizarea acestei MC în DIR constau în contextele diferite în care apare lexemul „climat”. *Climatul* în DIR nu mai apare în context pentru a materializa emoțiile abstracte sau abilitățile intelectuale, ci cu ideea de atmosferă națională și internațională, iar a doua categorie (b) se referă la climatul democratic și favorabil, cum ar fi cel pașnic și prosper sau de toleranță, de dialog și de cooperare.

a. climat internațional de respect, climatul european, climat de confruntare politică, climatul politic românesc;

b. climat social, climat social favorabil, climatul democratic, climatul favorabil, în climatul favorabil proceselor de modernizare și deschidere, climat de dialog și cooperare, climatul de astăzi al cooperării, de responsabilitate și dialog, climatul necesar de organizare a eforturilor, climat de stabilitate, consolidarea climatului de înțelegere și de stabilitate, un climat de analiză, de cercetare, climat pașnic și prosper, climat de toleranță.

Sumarizând comparativ MC CLIMAT $\cap$ AMBIANȚĂ, rezultă că *climatul* în DIG reprezintă *lumea interioară* a națiunii, iar în DIR – *lumea exterioară* a națiunii. Astfel, putem spune că mobilizarea activităților naționale în cultura germană este un impuls interior, iar activitățile naționale românești au un stimul exterior. În DIG, în aceeași categorie sunt incluse emoțiile (pozitive și negative) și capacitățile intelectuale care sunt reprezentate ca valuri WELLE $\cap$ GEFÜHL / INTELLEKTUELLE FÄHIGKEIT. Acestea au o pondere mică în DIG, dar le

considerăm a fi totuși importante pentru a fi incluse în categoria domeniului fenomenelor naturale.

*„Ich war damals noch ein Kind, erst dreizehn, aber ich erinnere mich sehr genau an die **Welle der Euphorie**, als die Werftarbeiter in Rostock und Warnemünde streikten“ (JG 14.06.2013)*

În schimb, în DIR apare MC VAL (potrivnic) $\cap$ PROBLEMĂ, realizată prin expresia metaforică „a înfrunta valurile potrivnice ale istoriei”. Din nou avem aceeași diferență în dihotomia „interior („Welle der Euphorie”) – exterior („valuri potrivnice”). „Valurile potrivnice” apar în DIR în contextul situațiilor problematice, în schimb, în DIG intervin lexeme din forța eoliană pentru a explica conceptul abstract de problemă sau situație potrivnică. Prin forța eoliană și energia hidraulică sunt reprezentate problemele, și anume prin direcțiile opuse orientational SUS (forța eoliană) vs JOS (energia hidraulică) este prezentă și în cazul comparării apariției situațiilor dificile, problematice, de conflict în istoria ambelor țări. Situațiile dificile sau problemele care au apărut pe parcursul evoluției istorice în cele două state sunt comparate cu „Stürme” sau cu „valuri”. Ca grad al situării evenimentelor negative furtuna este situată ca loc la un nivel superior apei, adică al valurilor.

*„Aber Bilder wie die im Erfurter Rathaus geben eine Ahnung von den **Stürmen unserer Geschichte** und von der Kraft, die in uns steckt.“ (HK 3.10.2004)*

*„Marii noștri voievozi și-au dat mâna de atâtea ori pentru a înfrunta **valurile potrivnice ale istoriei**, înțelegând că unirea este cheia păstrării ființei noastre pe glia străbună.” (II 24.01.1995)*

Pentru a continua în cadrul hidraulic, vom adăuga lexemul „izvor”, care apare în DIR cu sensul de început / creație materializată cognitiv în MC IZVOR $\cap$ ÎNCEPUT / CREARE. Comparativ cu lexemul „Quelle”, acesta are două traduceri: izvor și sursă. În DIG acest termen nu are o conotație care s-ar reliefa ca fiind importantă în contextul analizei identității naționale, în schimb, în DIR, lexemul are o mare importanță. Contextele în care apare sunt foarte diverse și nu este mereu delimitabilă traducerea de izvor și sursă, plus la aceasta, nu putem vorbi despre o coerență a unor lexeme relevante în procesul de interpretare a nuanțelor identitare. Ultimul lexem din cadrul hidraulic, din ambele corpusuri, este „matca”, care apare doar în DIR. *Matca* prin sensul ei figurat reprezintă „începutul, obârșia, originea” (DEXO), cu sens direct *matca* este albia, partea unei văi, prin care curge temporar sau permanent un râu (Wikipedia). Chiar dacă în DIR această metaforă nu are o frecvență înaltă, expresia este folosită și în alte contexte pe care le-am analizat suplimentar, pe lângă corpusul de bază, pentru a lărgi viziunea asupra tabloului lingval al limbii române în cadrul cercetării, nu pentru a ne limita doar la un context restrâns, adică la colecția de discursuri disponibile; la fel am procedat, sporadic, și cu alte exemple. Prezența expresiei în co-texte este argumentată prin exemplul extras dintr-un co-text al cercetătorului Buzatu care în 2011 menționa: „Basarabia și Nordul Bucovinei au fost

recuperate... iar populațiile băștinașe ... au reintrat în *matca destinului* lor obișnuit” [p. 543], iar exemplul care urmează a fost extras din corpusul de bază:

„Să ne înclinăm în fața acelor oameni pe care credința și speranța în viitor i-a scos din **matca destinelor** obișnuite.” (EC 20.05.1999)

Forme de relief opuse – metafore orientaționale: SUS vs JOS

Chiar dacă suprafața muntoasă a României este de 28% , în discursuri nu apar metafore cu referire la forma de relief muntoasă. Sunt prezente doar lexemele domeniului sursă din subcategoria cadrului hidraulic „izvor” și „matcă”. În DI analizate, izvorul este asociat simbolic cu o năzuință, o aspirație, o tendință, o dorință puternică ascunsă sau imposibil de realizat din cauza unor presiuni sau a condițiilor nefavorabile. „Destinele izvorâte din propria opțiune” și „mișcări izvorâte din năzuințele și așteptările largi ale populației” sunt dovezi evidente că „apa subterană a existat” înainte de a țâșni la suprafață.

“Această Marsilieză (Marseillaise) românească, acest imn de luptă solemn, care **țâșnea** din adâncul sufletului unui neam de oameni harnici și viteji, loviți de o soartă mășteră și de "barbarii de tirani", conține accente viguroase, deși pline de durere, exprimă atitudini nobile de mândrie națională, de revoltă împotriva tiraniei, dar și de încredere în

schimbarea în bine a vieții neamului nostru.” (II 29.07.1995)

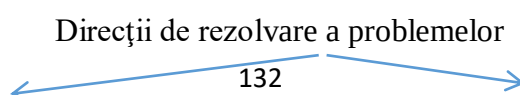
„... istoria nu este doar memorie, ci și un **izvor** de inspirație și valoare. ” (TB 23.01.2009)

„Să ne înclinăm în fața acelor oameni pe care credința și speranța în viitor i-a scos din **matca** destinelor obișnuite.” (EC 20.05.1999)

Chiar și emoțiile de entuziasm își au originea în ceva subteran.

„Vestea Unirii a fost întâmpinată, acum 137 de ani, cu o **explozie** de entuziasm popular, ca expresie a voinței de unitate ce vibra atunci în întreg spațiul românesc, în toate straturile societății. ” (II24.01.1996)

Comparativ cu discursul românesc cu referire la relief, în corpusul discursiv german apare muntele, iar escaladarea acestuia semnifică rezolvarea problemelor. Așadar, se ajunge la metafora conceptuală $BERG \cap PROBLEM$. A urca un munte semnifică a rezolva o problemă. Problemele din trecut sunt comparate cu abisuri sau prăpastie $KLUFT / ABGRUND \cap PROBLEM$, dacă este o problemă viitoare, atunci ea apare deghizată în forma unui munte care necesită a fi escaladat. De aici rezultă că orientarea în timp a rezolvării problemelor are două direcții: trecut și viitor, iar uneori chiar și timpul gramatical este utilizat pentru a argumenta această afirmație. Problemele trecutului sunt asociate cu abisuri, iar problemele prezente sau viitoare sunt în analogie cu escaladarea unui munte. Întrebarea care apare: este mai ușor a ieși dintr-un abis sau a depune efort și a escalada un munte? Problemele prezentului și viitorului sunt orientate spre SUS, iar ale trecutului spre JOS. Tindem să credem că, comparativ cu $MC STURM \cap PROBLEM$, problemele exprimate prin $MC KLUFT / ABGRUND \cap PROBLEM$, $BERG \cap PROBLEM$ sunt de o amploare mai mare și mai dificil de rezolvat, deoarece sunt impunătoare prin însuși felul lor de a se prezenta prin intermediul acestor lexeme din DS.

Prezent / viitor

Trecut

„Wir stehen vor einem riesigen **Berg von Aufgaben und Problemen.**“ (JR 12.05.2004)

„So wuchs die **Kluft** zwischen den neuen Anforderungen der Wirklichkeit und unserem Anspruch, alles möge beim Alten bleiben.“

„Wir hatten in den schlimmsten **Abgrund unserer Geschichte** geblickt und diese Erlebnisse waren tief in das Denken der Gründergeneration eingebrannt.“ (RH 24.05.1999)

Făcând o comparație generală din cadrul elementelor naturale, în cultura românească apar elemente din MC orientationale de JOS (izvor, matcă), iar în cultura germană de SUS (munte, abis/prăpastie).

JOS

SUS

NĂZUINȚĂ, EMOȚIE

PROGRES, REZOLVAREA PROBLEMELOR

Lumină – speranță vs adevăr

Lumina este un element esențial în viață. În DIG lumina este asociată simbolic cu speranța în expresia metaforică „das Licht am Ende des Tunnels” (lumina de la capătul tunelului), în DIR adevărul este reprezentat de lumină. Metafora „Lumina de la capătul tunelului” din DIG reprezintă reunificarea Germaniei, văzută din toate punctele de vedere. Reunificarea, chiar dacă deja realizată politic, „*innere Einheit*” (reunificarea internă) încă nu este prezentă în societatea germană. Este o speranță ca această reunificare să se realizeze complet, iar pentru aceasta este nevoie de răbdare, de înțelegere și de cunoaștere („*Geduld und Einsicht*”) din partea părții vestice și din partea estului. În DIR, „lumina Unirii” este deja o lumină văzută de societatea românească. Este acea lumină care urmează să ghideze poporul român în următorii pași după unire spre „împlinirea năzuințelor și o viață liberă”.

LICHT $\cap$ HOFFNUNG

„Aber es ist das eine, eine solche Entwicklung, die noch "unterwegs" ist und gerade die ersten Früchte zeigt, von oben her zu betrachten und für gut zu befinden, und es ist etwas ganz anderes, in ihr "darinzustecken", ja sich ihr ausgeliefert zu fühlen und das **Licht am Ende des Tunnels**, von dem die Sachverständigen sprechen, selbst eben doch noch nicht zu sehen. Da ist auf beiden Seiten, im Osten wie im Westen, viel Geduld und viel Einsicht vonnöten, und nicht jeder bringt diese Geduld auf.“ (RH 3.10.1994)

Discuție și dialog

În DIG dialogul și discuția sunt considerate ca oxigen al societății.

SAUERSTOFF $\cap$ AUSTAUSCH / DISKUSSION

„Austausch und Diskussion sind der *Sauerstoff* der offenen Gesellschaft, Streit ist ihr belebendes Element“ (JG 18.01.2017)

LUMINĂ $\cap$ ADEVĂR (adevărul ca ghid)

„**Lumina** caldă a Unirii să ne călăuzească în tot ce vom face împreună, pentru împlinirea năzuințelor de viață liberă a poporului român, pentru schimbarea în bine a României!” (II 24.01.1995)

„La întărirea ei a contribuit din plin și lipsa de finalizare a volumului imens de muncă depus de comisiile parlamentare care au fost înputernicite **să facă lumină** în evenimentele de atunci” (EC 9.04.1998)

Alte contexte metaforice în care să apară aceste lexeme nu am identificat. În schimb „dialogul” și „discuția” sunt utilizate frecvent în alte contexte non-metaforice sau parțial metaforice. De exemplu, „innere Einheit” poate fi realizată și menținută prin intermediul „dialogului”: „Und innere Einheit lebt davon, dass wir im *Gespräch* darüber bleiben, was uns verbindet und was uns verbinden soll” (JG 3.10.2015). În multe contexte „dialogul social” este considerat în DIG un dialog dintre partea de vest și cea de est, adică este un dialog național sau intern: „Ich habe dieses gemeinsame *Gespräch mit Ost- und Westdeutschen* immer wieder gesucht, und ich rechne die Erfahrungen, die ich dabei gemacht habe, zu den bewegendsten meiner Amtszeit.” (RG 24.05.1999). O reunificare completă poate avea loc prin intermediul dialogului. Metaforic vorbind, J. Gauck consideră că *drumul spre reunificarea* completă este posibil prin intermediul dialogului „Der Weg dahin führt nicht über das Schweigen, deshalb wollen wir heute ins *Gespräch* kommen und deshalb wollen wir überall in der Gesellschaft *Gesprächs-* und Begegnungsforen schaffen.” (JG 9.07.2015). O *creștere comună* a părții vestice și a celei estice poate avea loc prin intermediul dialogului: „Vom Zusammengehörigkeitsgefühl habe ich schon gesprochen. Es ist zwischen Ost und West vorhanden, gewiß. Aber ich wünschte mir mehr davon, und es wird nur wachsen, wenn wir noch mehr ins *Gespräch* miteinander kommen. Und sie müssen mit den Bürgern dauerhaft im *Gespräch* sein, um zu erfahren, was man von ihnen erwartet, und um zu erklären, was sie tun und warum sie es tun.” (RH 3.10.1998).

Prin intermediul ascultării, care se realizează, bineînțeles, prin dialog, „se descoperă șanse pentru o înțelegere reciprocă și un viitor comun” - „Wer zuhört, lernt Respekt vor dem Lebenslauf und der Lebensleistung des anderen und entdeckt Chancen für gegenseitiges Verständnis und eine gemeinsame Zukunft. Also: Suchen wir das *Gespräch* miteinander!”.

Din multitudinea de contexte asupra importanței discuției și a dialogului în societatea germană s-a ajuns la formarea lexemelor compuse de tipul „*Diskussionskultur*”, care apare și în corpusul de DI pe care l-am analizat. Acest lexem, cu traducere sinonimică, apare și în DIR prin forma „cultura dialogului”. În DIG, dialogul internațional, adică cel de tip extern, este prezent mai puțin, în DIR acest tip de dialog este mai frecvent utilizat, totuși, ca și în cazul DIG, predomină dialogul național. În DIR „dialogul” apare într-un context metaforic foarte limitat și, în același timp, total diferit de cel din limba germană. Am înregistrat ca expresie cu sens metaforic în care se conține un dialog, doar „trecutul și prezentul”. Apare o MC cu două componente abstracte. În celelalte contexte lexemul „dialog, discuție” este utilizat cu sens direct, non-metaforic.

TIMP ∩ DIALOG

„Fără îndoială, la acest **dialog dintre trecut și prezent**, orașul dumneavoastră - de care mă simt legat sufletește și prin firele biografiei mele - se înfățișează ca un nucleu al vieții intelectuale românești, ca un mediu în care pulsează vocația creatoare și spiritul României de azi, căutările febrile în care sunt

angajate forțele culturale și politice ale țării pentru a da viață speranțelor într-o nouă epocă de renaștere și afirmare a identității noastre naționale.” (II 14.10.1994)

*„Iată de ce, această sărbătoare a Iașilor, pusă sub semnul **dialogului fertil dintre prezent și trecut**, evocă un moment cu semnificație religioasă, culturală și națională din devenirea noastră istorică.” (II 14.10.1994)*

Dialogul, în special cel de tip intern, joacă un rol foarte important într-o societate, deoarece și prin acest mijloc se formează coeziunea din care rezultă identitatea colectivă, mai exact, națională. Se impune atât necesitatea unui dialog intern, cât și a unui dialog interstatal dintre români, indiferent de domiciliu, adică a celor care se află „cu sau fără voia lor în afara frontierelor”: „Realizarea unui *dialog* permanent și eficient între toți românii, indiferent de domiciliu, este cu atât mai necesară în era globalizării în care intrăm acum și în care contactele sunt mult ușurate.” (EC 11.05.2000). În DIR sunt prezente expresii ca: „dialog și comunicare socială, dialog cu oamenii sau cu cetățenii, dialog cu reputați specialiști, diversificarea modalităților de dialog, dialogul dintre statul român și români, *climat* de dialog, dialog politic, istorie a dialogului.” Dialogul internațional are loc ca „dialog permanent între culturi și națiuni”, în esența lui rămânând un dialog politic.

Resurse intelectuale și morale

Resursele pot fi materiale și imateriale. Vorbind în termeni abstracți, resursele imateriale ale unei națiuni pot fi: anumite abilități, cunoștințe, experiențe, talente, creativitate, inovativitate etc. În terminologia DI, resursele naționale imateriale ale unui popor sunt ceea ce numea Eugen Simion în lucrarea „Însemnări rapide despre identitatea românească”, „virtuțile (calitățile) și insuficiențele, inerțiile spiritului unui popor”. În acest context, sunt considerate drept resurse aspectele pozitive, adică virtuțile sau calitățile unui popor. În procesul cercetării nu am găsit o listă cu *resurse imateriale* specifice unei națiuni, adică o listă a resurselor cu un caracter național, dar considerăm că această listă poate fi extrasă dintr-un studiu mai profund al imagologiei sau/și psihologiei. Dar în psihologie, scheme ale resurselor materiale și imateriale au fost realizate de Alban Knecht, Franz-Christian Schubert, Sen, Bourdieu etc. Unele idei de resurse ale acestor autori sunt comune cu resursele rezultate din cercetarea noastră. În urma cercetării corpusului nostru discursiv, în ambele limbi am întocmit o schemă cu cele mai importante resurse imateriale ale identității naționale. Unele dintre aceste resurse se supun procesului de metaforizare, altele nu.

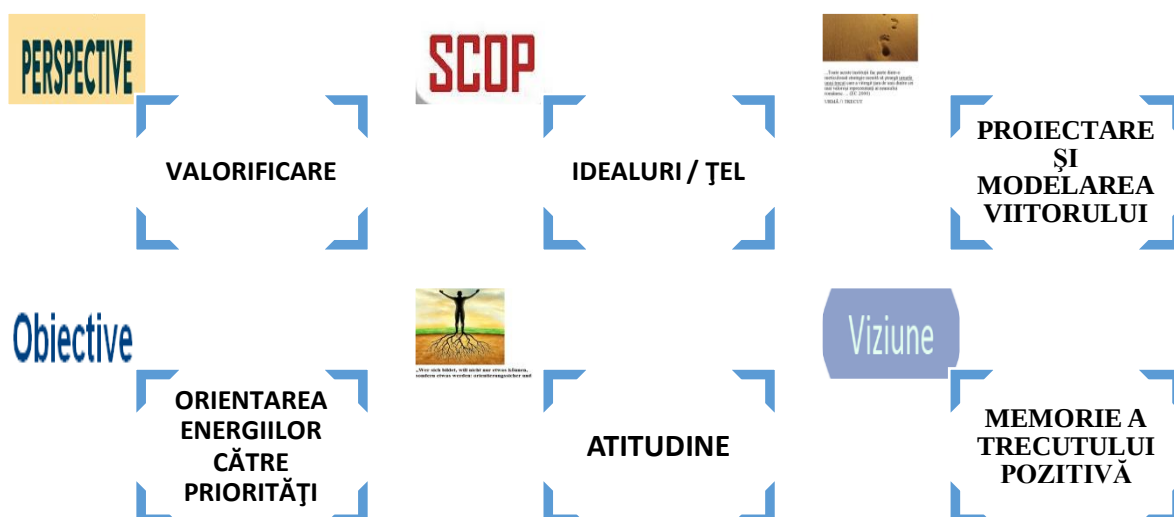

Figura 3.9 Resurse imateriale ale identității naționale

Resursele de care dispun ambele societăți, cea germană și cea românească, în majoritatea lor sunt cele intelectuale, dar nu lipsesc nici cele morale. Diferența este că, în DIG, sunt utilizate mai puține exemple în care lexemul „resurse” apare cu sens metaforic, în timp ce, în DIR, exemplele unde apare acest lexem din domeniul sursă sunt mai frecvent utilizate și astfel DIR dispune de mai multe exemple pentru a cita și analiza resursele intelectuale și morale. Nu dorim să aplicăm în această situație o statistică cantitativă, ci una calitativă.

RESSOURCEN $\cap$ FÄHIGKEITEN,
WISSEN, EINFALLSREICHTUM,
KREATIVITÄT

„Unsere Fähigkeiten und unser Wissen, unser Einfallsreichtum und unsere Kreativität sind die wichtigste **Ressource**, die wir in Deutschland haben.“ (HK 21.09.2006)

RESURSE $\cap$ INTELECT

„Tocmai de aceea, cred că România, care dispune de **resursele intelectuale** necesare dezvoltării unor domenii de vârf..., va ști să găsească... resursele materiale necesare pentru a parcurge pe o cale cât mai scurtă drumul către societatea modernă a mileniului III.” (EC 10.06.1998)

Deoarece sursele imateriale ale unei națiuni sunt numeroase, ne-am limitat, din motive practice, doar la câteva care apar mai frecvent în ambele corpusuri discursive și anume cele cu sens metaforic. Plus la toate, unele dintre *resursele imateriale* sunt prezente în ambele corpusuri discursive, dar în diferite domenii, nu în cel al naturii și nu toate apar cu sens metaforic. Atât în DIG, cât și în DIR se operează cu resursele imateriale, dar nu toate sunt materializate lexical printr-un vocabular metaforic. În schimb, în DIG apar frecvent multe cuvinte compuse cu referire la una dintre resurse „Fähigkeit” (capacitate, abilitate, aptitudine, însușire, capabilitate, facultate) pe care le enumerăm aici: „Reformfähigkeit, Leistungsfähigkeit, Entscheidungsfähigkeit, Verteidigungsfähigkeit, Kompromissfähigkeit, Zukunftsfähigkeit, Innovationsfähigkeit, Bindungsfähigkeit, Zahlungsunfähigkeit, Wettbewerbsfähigkeit,

Veränderungsfähigkeit, Lernfähigkeiten, Urteilsfähigkeit, Handlungsfähigkeit, Koalitionsfähigkeit, Führungsfähigkeit". Am extras această listă de cuvinte compuse din corpusul discursiv al DIG. Aceste abilități, chiar dacă nu apar cu sens metaforic, au o pondere mare în descrierea identității lingvistice a societății germane. Eficacitatea, randamentul, potențialul, performanța și productivitatea germană apar în DIG ca o *image de sine pozitivă*, de care alte state se miră „Und worüber die anderen Staaten seither staunen, das ist nicht ein neuer deutscher Nationalstolz, sondern die Solidarität, die Leistungsbereitschaft und die *Leistungsfähigkeit* der Deutschen.” (RH 1.10.1995), dar și una *critică* „Die Deutschen haben sich die *Fähigkeit* zur Selbstkritik bewahrt” (HK 24.03.2009).

În DIR, cu toate că nu sunt prezente cuvinte compuse, ca în DIG, cu lexemul „capacitate” (adică „*Fähigkeit*” specificat anterior), sunt prezente expresiile „*capacitate intelectuală, creativă sau de creație, militară, politică, capacitatea de a fi împreună, capacitatea de a opera cu riscul, capacitatea de rezistență, capacitatea de dialog, capacitatea de a înțelege și a aplica, capacitatea de a răspunde la provocările și oportunitățile viitorului, capacitatea de a atinge obiective, capacitatea de a ne adapta, capacitatea de regenerare a țării, capacitatea de decizie, capacitatea de a aprecia corect, prin capacitatea noastră de a ne armoniza eforturile în slujba interesului național*”. În mare parte expresiile în DIR se aseamănă cu lexemele compuse din DIG, chiar dacă există și câteva diferențe. În DIR sunt prezente și resurse imateriale morale precum: „Vă pot asigura că, din multe puncte de vedere, România este privită acum cu respect și admirație pentru... pentru *căldura și felul de a fi al oamenilor ei*.” (EC 1.12.1998)

Din cele menționate anterior, în DIR apar lexemele din DS materializate în conceptele:

<u>Domeniul țintă</u>	<u>Domeniul sursa</u>
<i>Ambianță / mediu</i>	<i>Climat</i>
<i>Problemă</i>	<i>Valuri (potrivnice)</i>
<i>Început / creare; aspirație</i>	<i>Izvor</i>
<i>Destin</i>	<i>Matcă</i>
<i>Adevăr, claritate</i>	<i>Lumină</i>
<i>Intelect, creativitate, moralitate</i>	<i>Resurse</i>

3.5.5. Domeniul medical

În discursurile despre națiune și țări, precum și în literatura de specialitate despre identitate și stat, apare frecvent metafora conceptuală IDENTITATE NAȚIONALĂ / STAT $\cap$ CORP. L.Kolakowsky vorbește despre „national body”, care se referă la teritoriul fizic al unei țări, ca echivalent al identității naționale [L. Kolakowsky 1995 apud 51, p. 26]. Leonida Lari scria într-un discurs din 1991 despre Basarabia: „Orice țară este un *organism viu*. Rupe ceva din *mădulele* ei și nu va mai funcționa normal organismul. Rupe un *mădular* de la întreg și se va

stinge cu încetul” (Leonida Lari 27.08.1991). Prin intermediul acestei metafore se compară *mădularul* Republica Moldova cu *organismul viu* – România.

Inima este un organ reprezentativ pentru menținerea vieții. Vorbind metaforic despre identitatea europeană, E. Morin menționa: „Dialogica este cea care se află în *inima identității culturale europene*” [Cojoc 2002, p.15]. În cazul discursurilor analizate, metafora identității este plasată în interiorul corpului uman (inimă), dar și în afara lui (rădăcini) (vezi Domeniul botanic), care este, la rândul său, în interiorul la ceva, adică „rădăcinile” sunt în interiorul pământului, precum „inima” este în interiorul corpului omenesc. În ambele cazuri vorbim despre ceva ce este în interior și nu la suprafață, este ceva intern, nu extern, din care rezultă că identitatea este ceva intern, de unde ies în evidență metaforele de spațiu²². Gh. Barițiu menționa în 1842: „[...] pentru ca să știi despre o nație cu cine ai a face într-însa, trebuie să-i înveți caracterul, să-i studiezi toată compacția, să-i pipăi toate *arterele morale și intelectuale*, încă și cele fizice, întocmai cum facem înțelepțește cu orice persoană privată...” [Mamulea 2007, p. 56]. Arterele interioare, ca „vase sangvine ce asigură circulația sângelui de la inimă la diverse organe și țesuturi” (DEXO), pot fi comparate în acest caz cu rădăcinile.

Am evidențiat în ambele corpusuri discursive următoarele tipuri de MC din domeniul medical: 1. Părți ale corpului, dintre care inima și capul sau corpul în general; 2. Acțiuni: a respira, a coagula, a răni, a diagnostica, a naște, a concepe, a asfixia, a amputa; 3. Boli: depresie, tensiune, paralizie, handicap. 4. Alte noțiuni medicale: sânge, medicament, puls etc. În DIG predomină metafore despre *inimă și paralizie*, iar în discursurile identitare din spațiul românesc este prezent un mix din toate cele patru categorii menționate anterior, evidențiindu-se antonimele *naștere și sterilitate*. Ca să nu creăm o abundență de informații în jurul conceptelor metaforice, am selectat aceste patru concepte pentru a ne concentra atenția asupra lor în procesul de analiză.

În ambele corpusuri discursive avem prezentă „inima”, totuși semnificația metaforică contextuală diferă. În DIG HERZ $\cap$ ETW. WICHTIGES, în DIR – lexemul *inima* este utilizat fiind acordat la cazul genitiv. În DIG apare clar ceea ce este important pentru societatea germană, adică este viitorul țării, cetățeanul și valorile. Idiomul frecvent utilizat în expresiile metaforice extrase din DIG „am Herzen liegen” = „jemandem wichtig sein” (a fi important pentru cineva) argumentează locul central pe care îl ocupă inima. „Am Herzen liegen” în corpusul discursiv german apare în expresiile: „die Zukunft unseres Landes ~²³”, „Werte ~”, „der Religionsunterricht ~”. Inima este și centrul sentimentelor și al emoțiilor, inima este legată de afecte, de ceea ce simțim. Inima este cea care decide să păstreze, să dezvolte și să protejeze (în

²² Vezi și publicația personală: Metaforele cognitive în discursurile președintelui german R. Von Weizsäcker. In: EISCH. Nr.5, 2018. Pp.668-696.

²³ Simbolul „~” înlocuiește expresia „am Herzen liegen”

DIG „bewahren, entwickeln und verteidigen”) ceea ce este important. Ceea ce este important în societatea germană se decide a fi „păstrat, dezvoltat și apărât”:

*„So entschieden wie wertetreu geben wir eine tiefe, in uns gewachsene Überzeugung weiter: Das, was wir geschaffen haben und was uns am **Herzen** liegt, werden wir bewahren, entwickeln und verteidigen.“ (JG 18.01.2017)*

Din prima categorie (1), explicată anterior, în DIR se mai evidențiază lexemul DS „corp / organism” și, respectiv, metafora conceptuală CORP / ORGANISM $\cap$ ȚARĂ / SOCIETATE, motivată lexical prin expresiile: „trupul țării, organismul societății, organism social, organismul statului”, inclusiv, în exemplul:

*„România și-a ținut cu sfințenie angajamentele luate în fața aliaților ei și de aceea a privit ca pe un act de injustiție aranjamentele Congresului de la Berlin, din 1878, care au răsplătit eforturile militare și pierderile umane ale poporului român prin **amputarea** din trupul țării a județelor din sudul Basarabiei, amputare care nu putea fi compensată de retrocedarea Dobrogei.” (II 8.05.2001)*

În DIR, *inima* apare atunci când se vorbește despre o țară: „inima țării, inima Transilvaniei, inima Moldovei”. În acest context, *inima* apare cu sensul metaforic de centralitate, așa cum menționează și N. Angelescu în articolul „Metafore conceptuale comune: inima”, dar, în același timp, și de importanță mare.

*„La 1 Decembrie 1918, în **inima** străveche a țării, la Alba-Iulia, s-a împlinit un act național legitim și decisiv pentru destinul modern al României.” (TB 30.11.05)*

Din metaforele și expresiile metaforice utilizate, putem deduce următoare direcții de modelare identitară: orientare, încurajare, acceptare, precum și sfaturi practice și citate formulate prin intermediul expresiilor metaforice: “Folgen Sie ruhig der Stimme Ihres *Herzens*...” (urmați-vă liniștiți vocea inimii) (Richard von Weizsäcker).

În DI selectate din spațiul românesc apar expresii despre *inimă* care sunt în analogie cu sfera conceptuală „unire”, ca eveniment important în istoria României: „Unirea Principatelor” din 1918. Astfel, se fac analogii dintre unire și inimă, ajungându-se la expresia „inima Unirii” din care rezultă metafora conceptuală UNIREA $\cap$ PERSOANĂ. Pe lângă faptul că „unirea” are inimă, ea și mai respiră „Ca și anul trecut, ca și acum doi ani, indiferent cum este vremea, îmi face plăcere să vin la dumneavoastră, pentru că Focșaniul este parcă orașul în care oamenii *respiră* Unirea.” (TB 24.01.10). Inima capătă, în contextul românesc, semnificația de „suflet, atașament, sentimente, emoții”. Alte părți ale corpului lipsesc într-o atare funcționare.

*„Tot aici s-au întrepătruns pașii multora dintre corifeii marelui act, ai celor care cu gândul, **inima** și fapta au dat o strălucită expresie ideii de România – aspirație de veacuri a poporului român – și au conturat cele dântâi repere și valori ale spiritului național.” (II 24.01.2001)*

*„Este o inspirată soluție ca toți vrâncenii, toți focșănenii să știe oricând că aici, la Focșani, a fost o parte din **inima Unirii**.” (TB 24.01.2010)*

A doua categorie din domeniul medical, menționată anterior, sunt lexemele „a naște sau (re)naștere, zi de naștere”. Chiar dacă sunt utilizate aproximativ aceleași lexeme, ariile

conceptuale, respectiv, domeniul țintă diferă la câteva categorii. Am împărțit conceptele din DT după cum urmează:

GEBURT(S)TAG) $\cap$ a) DEUTSCHLAND, STAAT;	(RE)NAȘTERE $\cap$ a) ROMÂNIA, IDENTITATE, NAȚIUNE, MEMORIE, POLITICĂ;
b) DEMOKRATIE, GRUNDGESETZ, VERFASSUNGSPATRIOTISMUS;	b) SPERANȚĂ, VIZIUNE; c) MORALĂ, VALORI;
c) REVOLUTION	d) CULTURĂ, ÎNVĂȚĂMÂNT, CUNOAȘTERE

Din clasificarea menționată observăm că, „prin „naștere”, în DIG se proiectează cartografierea metaforică asupra Germaniei, respectiv a statului german. Totodată, multe expresii metaforice din care a rezultat MC ne indică faptul că democrația, legile, patriotismul constituțional „au luat naștere”, prin urmare, prezența lor în societatea actuală este rezultatul unui proces de durată și chiar dificil. În DIR avem MC similare NAȘTERE $\cap$ ROMÂNIA cu extinderea sensului spre identitate, națiune, memorie (colectivă) și politică. A doua categorie diferă de cea care apare în DIG, iar ultimele două sunt la fel diferite prin faptul că în DIG nu apare morala sau valorile, nici cultura, nici cunoașterea sau învățământul, rezultat al procesului de naștere sau renaștere. Pornim de la premisa că această situație se datorează, probabil, faptului că învățământul și cunoașterea sunt încă considerate în spațiul românesc drept un proces care necesită mai multe eforturi intelectuale și nu numai, în comparație cu spațiul german, unde învățământul cunoaște forme mai libere și mai creative de asimilare a cunoștințelor.

A treia categorie, care se evidențiază din lexemele DS, le vom analiza separat. În DIG apare frecvent, din domeniul medical, lexemul „Lähmung”, respectiv MC LÄHMUNG $\cap$ INAKTIVITÄT (paralizie $\cap$ inactivitate). Conform dicționarului DO, sensul lexemului „Lähmung” este o stare de stagnare a puterii și a vitalității „Erliegen, Stillstand der Kraft und Lebendigkeit; Erstarrung”, iar pasivitatea și lipsa spiritului întreprinzător se traduce prin „Untätigkeit, Passivität; das Fehlen von Unternehmungsgeist” . În societatea germană, starea de paralizie este asociată cu o inactivitate în oricare domeniu: invenții, decizii etc., adică este starea de a nu face nimic. Sentimentele negative „Finanzkrise, Sorgen, Angst” creează starea de paralizie în cultura germană: „Die Finanzkrise stiftet Unsicherheit und lähmt weltweit den Unternehmungsgeist.“ (HK 24.03.2009). În sens metaforic, „întinericul”, adică necunoașterea și „nesiguranța”, lipsa puterii sau a curajului de a lua decizii, la fel duc spre paralizie, iar, în cultura românească, „neliniștile, conflictele, certurile” reprezintă simbolic „sterilitatea”:

*„... românii se vor înfațișa lor înșiși si lumii întregi fără **conflicte sterile** si dezbinări păgubitoare,... „ (EC 1.12.1998), „Parlamentarii sunt datori să-și facă datoria votând legile necesare, nu prelungind **certuri sterile**.” (EC 1.12.1998).*

În concluzie, dorim să menționăm că MC în DIG din domeniul medical sunt puține la număr, iar în DIR acestea sunt mai multe și mai variate. Trei MC sunt similare în ambele corpusuri

discursive. Din punct de vedere cantitativ, expresiile metaforice transmit aproximativ aceleași valori statistice.

Domeniul țintă	Domeniul sursă
Etw. wichtiges	Herz
a) Deutschland, Staat; b) Revolution c) Demokratie, Grundgesetz, Verfassungspatriotismus;	Geburt(s)tag
Inaktivität	Lähmung
Unire, țară	Inimă
a) România, identitate, națiune, memorie, politică; b) speranță, viziune; c) morală, valori; d) cultură, învățământ, cunoaștere	(Re)naștere
Neliniște, conflict, certuri	sterilitate
Țară, societate	Corp, trup, organism
Sărăcie	handicap
Conflict, problemă	Tensiune

3.5.6. Domeniul militar

„**Lupta** cu istoria și destinul decât acceptarea lor pasivă și inertă” [Gavreliuc 2003, p. 15] se consideră importante *strategii identitare* pentru supraviețuirea ca națiune și a pune propriile „pietre de temelie sau de hotar” pe traseul existențial coerent pentru a determina un context prestabilit sau planificat în prealabil prin intermediul DI futurist.

În DI apare în relief cea mai importantă MC $LUPȚĂ \cap ATINGEREA UNUI SCOP / IDEAL$ / $\mathcal{T}\mathcal{E}\mathcal{L}^{24}$ – metaforă prezentă în ambele corpusuri discursive. Tot în ambele corpusuri discursive *lupta* are un sens pozitiv. Scopurile, la fel ca și viziunile și ideile, fac parte din *resursele identității*. În orice identitate națională sunt prezente scopurile, așa-numitele scopuri comune. Scopurile comune dau o direcție de orientare futuristă unei națiuni și mențin coeziunea socială. Majoritatea scopurilor unei națiuni sunt scrise în constituția țării, dar există și variate scopuri care nu sunt înscrise decât în memoria colectivă a unui popor. Acestea din urmă reprezintă idealurile rezultate dintr-o dorință vizionară de bine a națiunii în integralitatea sa. Nu de puține ori, chiar dacă scopurile sunt scrise în constituția unei țări, aplicarea lor în practică în mod cotidian se realizează prin efort continuu pentru atingerea scopului, adică printr-o luptă invizibilă, de cele mai multe ori, individuală sau în grupuri mici, având un rezultat colectiv, așa cum menționează și Horst Köhler: „Der 9. Oktober 1989 lehrt uns: Die Gesellschaft besitzt so viel *Freiheit, Gerechtigkeit und Demokratie*, wie sie sich täglich **erkämpft**.” (HK 9.10.2009). Comună ambelor corpusuri discursive analizate este ideea de *luptă pentru libertate și democrație*. În DIG, exprimarea ideii de luptă pentru libertate se realizează prin lexeme compuse precum *Freiheitskrieg* (război pentru libertate). Măsura de implicare a cetățenilor în această luptă este diferită în ambele societăți, iar, pe lângă cele două concepte generale menționate aici, societatea germană și societatea românească mai luptă pentru alte scopuri, cu un specific

²⁴ $\mathcal{T}\mathcal{E}\mathcal{L}$ – cuvânt utilizat de Traian Băsescu într-un discurs din 30.11.2005

național, cum ar fi *lupta pentru unitate națională* (partea de vest și cea de est), pentru *dreptate*, sau individual: *locuri de muncă, recunoaștere*, în primul caz, și pentru *recunoaștere internațională, realizarea și apărarea unității statale, drepturi fundamentale, adevăr, prosperitate, egalitate, societate modernă, viitor frumos*, în al doilea caz. În ambele societăți este prezentă lupta pentru atingerea unui scop, cu rezultate vizibile abia după o perioadă lungă de timp și cu un grad înalt de relativitate, dar care poate fi totuși măsurat printr-o anumită statistică, ca tendința de atingere a unui scop.

Lupta pentru scop comun în ambele corpusuri discursive: libertate și democrație
Lupta principală actuală sec. XX-XXI pentru scopuri diferite
Germania
Unitate națională (vest și est)
România
Recunoaștere internațională

Lupta pentru un scop mai apare în ambele corpusuri discursive și cu sensul opus, ideea fiind exprimată printr-un lexic cu multiple intersecții: lupta cu sens defensiv sau de apărare, de exemplu, în DIG citim: „Kampf gegen Umweltverschmutzung, Klimawandel, organisiertes Verbrechen, Spaltung, Armut / Hunger / Korruption / Gewalt / Terror / Krankheit etc”, iar în DIR se operează cu „lupta contra tiraniei / corupției / evaziunii fiscale / sărăciei / birocrăției / grupurilor de interese”. Astfel, în ambele corpusuri discursive există ideea despre o *luptă pentru ceva* și altă *luptă împotriva la ceva*. Fenomenul corupției și sărăcia sunt considerate, în ambele state, „un dușman” împotriva căruia trebuie de luptat. Acest lexem din DS oferă o puternică expresivitate ideilor prezentate. Chiar dacă lupta nu face parte din experiența cotidiană a locutorilor și receptorilor mesajului din discurs, totuși acest *construct* se află în *imaginarul național* și este perceput corect la nivel abstract prin intermediul lexemului concret:

„...den **Kampf gegen die Korruption** voranzubringen.“ (HK 1.10.07)

„Der **Kampf gegen die Armut** und der Kampf gegen den Klimawandel müssen gemeinsam gekämpft werden.“ (HK 24.03.09)

„Societatea este profund afectată de...**corupția**, evaziunea fiscală, constituirea și acțiunea tot mai virulentă a unor grupuri de interese... **Lupta** împotriva acestor fenomene este o misiune comună...” (II 7.12.2001); “În plan social, **lupta cu sărăcia** rămâne prioritară...” (II 8.12.2002)

Per ansamblu, în DIG domină lexicul din domeniul militar: „Kämpfen, bekämpfen, sich erkämpfen, Kampf, Einzelkämpfer, Kampfplatz, Feinde; Katapultieren, Kapitulation, Schutz” și în DIR: „a lupta, luptă, tranșee, armă, minat”.

Vom încheia analiza domeniului militar adoptând spusele lui Horst Köhler că toți au idei, personale sau naționale, dar nu luptă suficient pentru realizarea lor: „Jeder Einzelne hat Ideen, Sie und ich. Aber wir **kämpfen** nicht genug um ihre Verwirklichung“ (HK 1.07.04).

3.5.7. Domeniul tehnic și mecanic

Lexeme din domeniul tehnic și mecanic au început să fie utilizate în politică ca lexeme din DS abia din secolul XVII, iar în a doua jumătate a sec. XVIII sunt contestate, fapt care limitează utilizarea lor [Demandt 1978:271-77 apud Schieder 2006, p.356]. Despre utilizarea redusă a metaforei vorbește și S. Schieder într-o lucrare din 2006, afirmând că metafora tehnică-mecanică vădește o prezență redusă în discursurile analizate. În metaforicitatea politică regăsim pe atunci modelul metaforic „statul ca mașină” și interpretarea metaforicității mașinii ca „mecanism fără viață”. În 1960, Schelsky lansează în Germania „discuții tehnice”, care, credem, aveau tendințe *tehnocratice*. În România nu există surse despre începutul utilizării limbajului tehnic și mecanic ca lexic din DS în limbajul politic, dar cert este faptul că și în acest spațiu cunoașterea naturii a devansat cuceririle tehnice și, respectiv, utilizarea limbajului tehnico-mecanic metaforic s-a realizat într-o ordine cronologică similară celei din spațiul german. Cercetătoarea Aura Barică menționează despre imaginea „omului ca mașină/automat/mecanism” că a fost preluată de la gânditorii secolului XVIII Helvetius și D'Holbach [83, p. 96]. În aceeași lucrare autoarea vorbește despre Descartes, care, în sec. XVIII, descrie corpul uman ca o mașină. Includerea limbajului tehnic și mecanic în politică a fost criticată încă din 1978 de Demandt, care menționa că „acolo unde societățile pot fi înțelese ca mecanisme, așa ar trebui înțeles și omul” [ibidem]. Caracteristica principală a mașinăriei și a mecanismelor este relevată prin faptul că ele funcționează fără o oarecare regularitate. „Legitimarea” și „binele comun” nu sunt echivalate din punctul de vedere al metaforei tehnico-mecanice – aceasta este opinia critică a lui Schieder [76, p. 357]. În același context, se încadrează dihotomia *organism-mecanism*. Distincția dintre părțile dihotomiei constă în faptul că *organismul* ține de un cadru natural, în timp ce *mecanismul* este de natură artificială [76, p. 360].

Domeniul tehnologiei „împrumută”, „oferă” lexeme DI pentru a descrie diverse concepte abstracte, precum dezvoltare, cultură, educație etc. Lexemele tehnice au abilitatea de a convinge și puterea de a face interlocutorul să înțeleagă conceptele abstracte și chiar să le asimileze și să le aplice zilnic sau frecvent, ca prioritare, așa cum se întâmplă în numeroasele contexte analizate în investigația noastră. Fără includerea anumitor lexeme din DS atât din domeniul tehnic, cât și din alte domenii menționate în această lucrare, nu ar fi fost posibilă acordarea priorității și accentuarea importanței unor concepte în viața națională sau, în general, în definirea identității naționale. În același timp, nu putem afirma că exemplele din domeniul tehnic și mecanic ar fi cele mai reprezentative ale identității naționale, dar, totuși, ele contribuie la formarea unor convingeri în reprezentarea națională, chiar dacă într-o măsură mai mică. Lexemele împrumutate din domeniul tehnic și militar pentru crearea metaforicității în DIG și DIR sunt destul de „pestrițe”. Prin conceptele abstracte nu se urmărește o coeziune concretă în

procesul împrumutului cu scopul de a le evidenția că pe niște caracteristici principale sau secundare ale identității naționale. Excepție face doar lexemul „făuritor” în DIR, un „artefact” al domeniului mecanico-tehnic.

Făuritorii sunt persoanele care creează sau făuresc. Sinonimele lexemului „făuritor” fac parte din câmpul activităților creative sau al procesului creativ al poporului român: creator, demiurg, inițiator, pionier, artizan, dezvoltator, genitor, plăsmuitor. În DIR, românii sunt considerați *făuritori: făuritorii istoriei, făuritorii statului național unitar român sau făuritorii Unirii/României*. În DIG apare asocierea germanilor cu „un motor” în Europa, care este și trebuie să existe. Europa este comparată, în schimb, cu o „mașină”. Statul german, în aceeași tematică a domeniului mecanic și tehnic, este văzut ca un „Katalysator” sau „Bremser” „Damals erwies sich der Staat, ..., als ein **Bremser** des Wandels. Heute muß er **Katalysator** und zugleich Moderator des Umbruchs sein.“ (RH 18.05.98).

ROMÂNI ∩ FĂURITORI

*„Avem datoria morală față de cei care... au **făurit** statul național unitar român, ca și față de cei ce s-au jertfit pentru cauza Revoluției din decembrie 1989, să trecem peste ceea ce ne dezbină și să lucrăm împreună pentru apărarea și promovarea interesului național comun tuturor cetățenilor României.” (II 1.12.2001)*

MOTOR ∩ DEUTSCHE

*„Aber ich werde nicht aufhören, mich für Europa einzusetzen, weil Europa unsere Zukunft ist und wir Deutsche **Motor** in Europa bleiben sollten.“ (CW 3.10.2010)*

În DIG lexemul de „făuritor” lipsește. În schimb, în DIG apare abilitatea creativă a poporului german, dar ea nu este exprimată în termeni metaforici. Verbul „schaffen” are două traduceri 1. a crea; DO „(durch schöpferische Arbeit, schöpferisches Gestalten) neu entstehen lassen; hervorbringen” și 2. a face; DO „entstehen, zustande kommen lassen; zustande bringen”. Într-o oarecare măsură, aceste două semnificații se suprapun, deoarece ideea de a face ceva de multe ori implică creativitatea. Din aceste două înțelesuri ne-am concentrat pe primul pentru a descrie capacitatea și situațiile creative ale identității germane și pentru a crea paralela de comparație cu metaforicitatea din DIR, prezentând, totodată, interferențe semantice din sensul al doilea, pentru că uneori traduceri se suprapun fără a fi clar sensul vizat. În DIG, ideea de a crea este exprimată prin:

„Bildungschancen, Demokratie, Einheit, Freiheit, Vertrauen, Vorbilder, Nationalstaat, Gesellschaft, Bedingungen für Friedfertigkeit und Dialogbereitschaft, Begegnungsforen, Chancengerechtigkeit, Ordnung, Weltmarkt der Ideen, Grundlagen für Stabilität und Wohlstand; Aufmerksamkeit, Mitgefühl, Zuwendung; Zukunft schaffen”.

*„Staatliche Fördermittel sollen nicht die Vergangenheit konservieren, sondern Zukunft **schaffen**.” (HK 17.06.2008)*

În aceeași categorie a formulei metaforice se încadrează exemple din corpusul în limba română. Procesul creativ presupune crearea *identității naționale* (EC 7.10.2000), a *României Mari*, a unei noi culturi civice, a unui spirit european modern.

Comparând cele două procese creative, observăm o mai mare prezență a procesului creativ în DIG, poate, și datorită sensului dublu al traducerii. În schimb, în DIR, esența promordială este exprimată prin intermediul lexemului „făuritori”, noțiune semnificativă a procesului creativ pentru exprimarea ideii de identitate națională.

În linii generale, putem afirma că lexemele ce aparțin domeniului tehnologiei sunt mai mult sau mai puțin similare în ambele corpusuri discursive. Un exemplu clar este lexemul „motor”. În DIG, constituția, respectiv ideile ei principale, sunt considerate a fi *motorul* de bază al societății. În schimb, în DIR, voința și reformele sunt considerate a fi motorul sau motoarele unui popor sau ale unei țări. Aceste două MC se evidențiază în ambele DI, chiar dacă au o frecvență mică de utilizare.

MOTOR $\cap$ GRUNDGESETZ / GRUNDIDEEN

„Das Grundgesetz, das gestern vor 50 Jahren in Kraft trat, und seine Grundideen - Freiheit, Gerechtigkeit, Toleranz und Friedlichkeit - hatte am Beginn dieses Prozesses gestanden und war sein entscheidender **Motor**.“ (RH 24.05.1999)

MOTOR $\cap$ REFORMĂ

„Și acesta este cel mai periculos fenomen pentru că, înainte de a fi analizată de experți financiari sau politici de pretutindeni, reforma este trăită pe viu de oameni care trebuie să fie în același timp și **motorul** ei...” (EC 12.05.1999)

Ultimele lexeme suplimentare din acest domeniu, diametral opuse ca efect pragmatic în cele două limbi, este lexemul „mecanism” și „Anker” (ancoră).

ANKER $\cap$ BILDUNG

„Bildung ist auch da ein **Anker**.“ (HK 21.09.2006)

MECANISM $\cap$ DEZVOLTARE

„Schimbarea în care suntem angajați, tranziția spre economia de piață, cu solicitările sale multiple, sunt procese extrem de complexe, de durată, al căror succes depinde de capacitatea noastră de a pune în mișcare forțele unui nou **mecanism** de dezvoltare, de a valorifica eficient resursele interne și potențialul uman de care dispunem, energia intelectuală și forța creatoare a națiunii. ” (II 15.12.1995)

Domeniul tehnologiei include lexeme și concepte diferite în corpusul discursiv despre identitate în cele două limbi analizate comparativ în această lucrare. În contextul german sunt prezente lexemele tehnice „Bremsen, Motor, Katalysator”, în spațiul identitar discursiv românesc – „mecanism, a făuri/făuritor, a suda”. Se observă o schimbare în activitatea și implicarea mașinilor și un alt grad mic de implicare a individului în domeniul tehnologiei. Primul context descrie evoluția de la activitatea manuală a omului spre activitatea mecanismelor, care presupune doar manevrarea lor de către o ființă umană, al doilea context, cel românesc, are în centru omul ca actant principal, fără de care nu ar fi realizabilă acțiunea de „a suda, a făuri”. Extinderea sensul metaforic „a făuri” prin „a crea, a realiza, a face” implică abilități intelectuale. „A făuri un stat național unitar” implică abilitatea actantului, respectiv, a actanților, de a da o formă statului după bunul lor plac. Această activitate de făurire apare sinonimic cu lexemul german

„Selbstbestimmung”. Identitatea românească împuternicește „oamenii epocii” „să făurească” „să sudeze” statul și să „introducă legi și reforme fundamentale”. Alexandru Ioan Cuza este considerat, în cultura românească, ca un exemplu de *făutiror* al statului românesc: „El [Alexandru Ioan Cuza] a fost, într-adevăr, „omul epocii”, așa cum l-a definit iscusitul Mihail Kogălniceanu, introducând legi și reforme fundamentale ce au **sudat** lăuntric noul organism al societății românești, au dat trăinicie Unirii și au făcut-o ireversibilă.” (II 24.01.95). Societatea germană este privilegiată deja de un stat care ia decizii „*ein Staat*” și de o constituție „*ein Grundgesetz*”, care aplică valorile de libertate, dreptate, toleranță și pace „*Freiheit, Gerechtigkeit, Toleranz und Friedlichkeit*”.

3.6. Prezentarea rezultatelor în tabele

Clasificarea expresiilor metaforice pe domenii și formula structurilor metaforice

Pentru a clasifica expresiile metaforice pe domenii, iar ulterior pe *vehicle*, a fost necesară o selectare riguroasă a exemplurilor, iar găsirea echivalențelor între DS și DȚ a necesitat atât obiectivitate, cât și imaginație, combinate cu creativitate obiectivă. Nu în toate cazurile a fost posibilă echivalarea DȚ cu DS pentru o realizare metaforică din care rezultă metafora conceptuală; metaforizarea se realizează în acest fel doar la nivel de analogii între domenii. Afirmatia respectivă, precum că DȚ nu întotdeauna este în echivalență cu DS pentru realizarea metaforei conceptuale, este argumentată și de un studiu recent realizat de Lynne Cameron și grupul de cercetători de la „University of Leeds”: „A linguistic metaphor is not assumed to be an instantiation of a preexisting conceptual metaphor that connects a target domain with a source domain” [8, p. 75]. Al doilea aspect important în identificarea expresiilor metaforice a fost suprapunerea și, respectiv, repetarea unor exemple în două, trei sau câteva domenii de metaforizare, în același exemplu figurând mai multe lexeme din diverse domenii. Am urmărit competența metaforică culturală, dar și idiomurile, deoarece, conform teoriei MC, după G. Lakoff, multe expresii metaforice sunt considerate în lingvistica cognitivă idiomuri. În cadrul lingvisticii cognitive idiomurile nu sunt arbitrare, ci sunt motivate [35, p. 211].

În procesul de analiză am folosit un limbaj matematic și simboluri matematice pentru a demonstra intersecții de mulțimi sau elemente comune pentru DS și DȚ ($\cap$). Ne-am axat pe expresii metaforice și pe înglobarea lor într-o sferă cognitivă sau într-un context cognitiv dominat de formulă anume în această ordine CONCRET $\cap$ ABSTRACT, concret fiind termenul „vehicle” (mijloc), iar abstract „tenor” conceptul DȚ. Rândurile evidențiate cu sur reprezintă concepte identitare din DIG, iar celelalte rânduri sunt conceptele identitare din DIR.

Tabelul 3.4. Analogii sumare între domenii concret și abstract (realizat de autoarea lucrării)

	d.botanic	d.călătorie	d.construcției	d.fenom.naturale	d.medical	d.militar	d.tehnic
Identität / Herkunft / Geschichte	Wurzeln Kern		GEBÄUDE $\cap$ IDENTITÄT ²⁵				
Etwas Wichtiges	Kern						
Miss – und Vertrauen, (Selbst)bewusstsein, Patriotismus, Demokratie, Respekt, Wissen, Intelligenz, Zusammengehörigkeitsgefühl, Einheit, Europa, Wille, Verantwortung, Überzeugung, Wohlstand, Erwartungen, Erfolg	Pflanze gedeihen						
Identitate/ trecut/istorie	Rădăcini Pom		CLĂDIRE $\cap$ IDENTITATE ²⁶				
Eroi	Trunchi						
Succes	Rod, înflorire						
Adevăr, convingere, bunăstare, capacitate de înțelegere, eficiență, dragoste de patrie, interes, încredere, legătură cu istoria și cultura, performanță, prietenie, in/succes	Plantă						
Leben, Prozess, Lösung, Einheit		Weg					
Ziel		Richtung					
Viață, proces, unire		Drum					
Scop		Destinație					

²⁵ MC din „co-corpus” [60]; pentru detalii vezi subcapitolul „Domeniul construcției”

²⁶ MC din cotext. “Identitatea socială este **construită** social prin interacțiunea reală sau imaginară”; “[ea] se află într-un continuu proces de **reconstrucție**” [99]

Staat, (Deutsch)Land, Europa			Gebäude, Haus, Gebilde		GEBURT(S)TAG $\cap$ STAAT / DEUTSCHLAND		BREMSER / KATALYSATOR $\cap$ STAAT
Veränderung			Abbauen, umbauen				
<i>Stat, România, Europa</i>			<i>Edificiu, clădire, casă, construcție</i>		<i>(RE)NAȘTERE $\cap$ ROMÂNIA</i>		MACHINE $\cap$ EUROPA
<i>Schimbare</i>			<i>reconstrucție</i>				
<i>Timp</i>			<i>clădire</i>				
<i>Eveniment istoric</i>			<i>piatră de temelie</i>				
Gefühl				Klima			
Gefühl, intellektuelle Fähigkeit				Welle			
Problem				Sturm; Berg Kluft/Abgrund;			
Freiheit, Mut		WEG $\cap$ FREIHEIT		Luft			
Diskussion, Austausch				Sauerstoff			
Fähigkeiten, Einfallsreichtum, Wissen, Kreativität				Ressourcen			
(historisches) Ereigniss				Sternstunde			
Hoffnung				Licht			
<i>Ambianță / mediu</i>				<i>Climat</i>			
<i>Problemă</i>				<i>Valuri (potrivnice)</i>			
<i>Început/creare; aspirație</i>				<i>Izvor</i>			
<i>Destin</i>				<i>Matcă</i>			
<i>Adevăr, claritate</i>				<i>Lumină</i>			
<i>Intellect, creativitate, moralitate</i>				<i>Resurse</i>			

Etw. wichtiges					Herz		
a) Deutschland, Staat; b) Demokratie, Grundgesetz, Verfassungspatriotismus; c) Revolution					Geburt(s)tag		MOTOR $\cap$ GRUNDGESETZ
Inaktivität					Lähmung		
<i>Unire, țară</i>					<i>Inimă</i>		
<i>a) România, identitate, națiune, memorie, politică; b) speranță, viziune; c) morală, valori; d) cultură, învățământ, cunoaștere</i>					<i>(Re)naștere</i>		
<i>Neliniște, conflict, certuri</i>					<i>sterilitate</i>		
<i>Țară, societate</i>					<i>Corp, trup, organism</i>		
<i>Sărăcie</i>					<i>handicap</i>		
<i>Conflict, problemă</i>					<i>Tensiune</i>		
Atingerea unui scop ²⁷						Luptă	
Deutsche							MOTOR
Bildung / Kultur / Orientierung / Massstäbe							ANKER
<i>Români</i>							<i>Făuritori</i>
<i>Dezvoltare</i>							<i>Mecanism</i>

²⁷Metaforicitate comună ambelor limbi

Unul dintre scopurile lucrării de la început a fost identificarea universalității (nivelul suprapus, structuri metaforice comune) și alteritatea metaforică în cele două corpusuri discursive. În urma comparării structurilor metaforice din ambele limbi am ajuns la concluzia că există structuri metaforice identice, dar și diferite în toate cele șapte domenii de bază cu care am operat în lucrare. Unele domenii indică un grad mai mare de structuri metaforice comune ambelor limbi, iar altele nu atestă nici unul. Alteritatea din ambele corpusuri discursive se caracterizează diferit de la o limbă la alta. Unele domenii atestă structuri metaforice diferite în cadrul aceluiași domeniu în ambele limbi, altele, în schimb, atestă diferențe de structuri metaforice doar într-o singură limbă. Aceleași lexeme din DS pot forma structuri metaforice cu diferite concepte identitare abstracte în diferite limbi. Aceeași afirmație este valabilă și când inversăm domeniile: un concept identitar abstract poate crea legături de cartografiere cu diverse lexeme ale domeniului sursă, aceste lexeme variind de la o limbă la alta.

Tabelul 3.5 Universalitatea (nivelul suprapus al celor două limbi) și alteritatea celor mai reprezentative concepte discursive identitare (rezumat)

Universalitatea metaforică		Alteritatea metaforică	
Nivelul suprapus: MC comune		DI în limba germană	DI în limba română
Domeniul botanic			
• <u>RĂDĂCINI</u> ∩ <u>IDENTITATE</u>²⁸ / ISTORIE / TRECUT • PLANTĂ ∩ ÎNCREDERE, • BUNĂSTARE, IN/SUCCESE, CONVINGERE	PLANTĂ ∩ <u>PATRIOTISM</u> , <u>DEMOCRAȚIE</u> , CUNOAȘTERE, INTELIGENȚĂ, SENTIMENTUL DE APARTENENȚĂ, ²⁹ VOINȚĂ, UNITATE, RESPONSABILITATE	PLANTĂ ∩ ADEVĂR, DRAGOSTE DE PATRIE, PERFORMANȚĂ, LEGĂTURĂ CU ISTORIA ȘI CULTURA	
Domeniul călătoriei			
• <u>DRUM</u> ∩ <u>SCHIMBARE</u> (reformă); UNIRE, UNITATE; VIAȚĂ; PROCES (pentru atingerea unui scop) • DESTINAȚIE ∩ SCOP	DRUM ∩ SOLUȚIE ³⁰ DRUM ∩ LIBERTATE ³¹		

²⁸ RĂDĂCINI ∩ IDENTITATE sublinierile indică prezența aceleiași MC și în alt domeniu. Pentru paralelism caută corespondențe și în alt domeniu, dar în același tabel

²⁹ Germană: „Zusammengehörigkeitsgefühl“

³⁰ Abordarea onomasiologică: pentru analiza acestui tip de metaforă abordată din perspectiva onomasiologico-cognitivă sunt necesare cunoștințe enciclopedice care combină cercetarea sinconică cu cea diacronică și sintetizează cunoașterea istorică, socială și etnografică. Pentru explicarea etimologiei expresiei metaforice în DIG vezi subcapitolul „Domeniul călătoriei”. Un exemplu și mai evident al abordării onomasiologico-cognitiv STERNSTUNDE ∩ (historisches) EREIGNIS (vezi subcapitolul „Domeniul fenomenelor naturale”).

³¹ Metaforă creativă – MC care sunt materializate lingvistic în corpusurile prezente prin intermediul doar a unei expresii metaforice. Creativitatea metaforică în acest context am raportat-o comparativ și la contextul socio-politico-cultural; comparare bazată pe cunoștințe enciclopedice în ambele contexte naționale.

Domeniul construcției

• CLĂDIRE ∩ STAT, GERMANIA / ROMÂNIA, EUROPA; IDENTITATE³² • RECONSTRUIRE ∩ SCHIMBARE		○ CLĂDIRE ∩ TIMP ○ PIATRĂ DE TEMELIE ∩ EVENIMENT ISTORIC
---	--	---

Domeniul fenomenelor naturale și al reliefului

RESURSE (imateriale) ∩ CUNOȘTINȚE, CREATIVITATE	○ AER ∩ LIBERTATE ○ ORĂ SIDERALĂ ∩ EVENIMENT ISTORIC ○ LUMINĂ ∩ SPERANȚĂ	○ IZVOR ∩ ÎNCEPUT ○ MATCĂ ∩ DESTIN ○ LUMINĂ ∩ ADEVĂR
FURTUNĂ ∩ PROBLEMĂ ∩ VALURI POTRIVNICE		

Domeniul medical

NAȘTERE ∩ GERMANIA / ROMÂNIA; STAT, NAȚIUNE	○ INIMĂ ∩ CEVA IMPORTANT ○ PARALIZIE ∩ INACTIVITATE	○ ORGANISM ∩ ȚARĂ ○ STERILITATE ∩ CEARTĂ, CONFLICT, NELINIȘTE
NAȘTERE		
	○ DEMOCRAȚIE ○ PATRIOTISM ○ CONSTITUȚIE ○ REVOLUȚIE (met. creativă)	○ IDENTITATE (met. cr.) ○ MORALĂ (met. creativă) ○ CULTURĂ (met. creativă) ○ CUNOAȘTERE (met. creativă) ○ VIZIUNE (met. creativă)

Domeniul militar

LUPTĂ ∩ ATINGEREA SCOPULUI

Domeniul tehnic

○ MOTOR ∩ GERMAN ○ ANCORĂ ∩ EDUCAȚIE (metaforă creativă)	○ FĂURITORI ∩ ROMÂNI ○ MOTOR ∩ VOINȚĂ (metaforă creativă)
---	--

³² MC CLĂDIRE ∩ IDENTITATE apare în ambele limbi în co-corporurile analizate. Pentru DIG vezi Irene Götz 2011, iar pentru DIR compară Alin Gavreliuc 2003

Concluzii la capitolul 3

Interpretarea rezultatelor empirice

În capitolul 3 am prezentat inițial criteriile de constituire a corpusurilor discursive după care am identificat, analizat și interpretat expresiile metaforice rezultate din metaforizarea conceptelor identitare din DI. Am observat că unele concepte identitare abstracte sunt materializate prin intermediul DS mai frecvent și mai intens comparativ cu altele. Corespondențele și preferințele analogiilor dintre lexeme ale DS cu unele concepte identitare abstracte își găsesc explicare în general în activitatea de bază a națiunii per colectiv. Acestea se corelează cu activitățile de bază actuale sau analizate diacron printr-o retrospectivă. Cu toate acestea, în general, preferința pentru un lexem sau altul din DS, în calitate de echivalent al conceptului identitar din DT, nu a cunoscut o explicare integrală până acum. MC din discurs furnizează informații despre situația socio-politico-culturală a raționamentului metaforic național. Ele reflectă preocupările culturale și sociale ale unei națiuni într-o anumită perioadă de timp. În urma analizei domeniilor, a metaforelor conceptuale și a expresiilor metaforice, am ajuns la următoarele concluzii:

- ✓ Domeniul botanic: Atestează cel mai înalt indice statistic de expresii metaforice în descrierea *conceptelor identitare*, în special în DI în limba germană (ex: democrație, patriotism) și a *valorilor* drept concepte identitare generale (emoții: încredere, convingere; cogniție: cunoștințe, inteligență, voință, responsabilitate).
- ✓ Domeniul călătoriei: domeniu cu o majoritate comună de expresii metaforice similare în ambele limbi.
- ✓ Domeniul construcției: înregistrează cea mai înaltă frecvență de utilizare a lexemelor din DS pentru a descrie conceptele abstracte identitare din DI în limba română, de aici rezultând și modelul identității civice, adică identitatea construită.
- ✓ Domeniul naturii și fenomenelor naturale: domeniul cu cele mai variate și complexe expresii metaforice. De aceea, pentru a facilita interpretarea rezultatelor, a fost necesar să realizăm o subclasificare pe subdomenii care a inclus cadrul celest, eolian, terestru, hidraulic, subteran. În cadrul acestui domeniu am observat cele mai multe intersectări ale conceptelor care descriu identitatea națională cu cea individuală.
- ✓ Domeniul medical: prin gradul de varietate și cantitate a MC urmează după domeniul fenomenelor naturale și al reliefului.
- ✓ Domeniul militar: domeniul cu cea mai simplă și comună MC predominantă și omniprezentă LUPTĂ $\cap$ ATINGEREA UNUI SCOP.
- ✓ Domeniul tehnic: înregistrează cel mai mic indice statistic de MC și cele mai puține expresii metaforice prin intermediul cărora se materializează identitatea metaforică. În această categorie nu apare nici o metaforă conceptuală de suprapunere în limbile germană și română.

Chiar dacă, inițial, scopul cercetării nu a vizat o statistică a expresiilor metaforice și a ponderii acestora în DI în limbile germană și română, totuși o necesitate de orientare aproximativă prin metoda cantitativă ar putea facilita și contribui la o mai bună și exhaustivă înțelegere a MC din discurs.

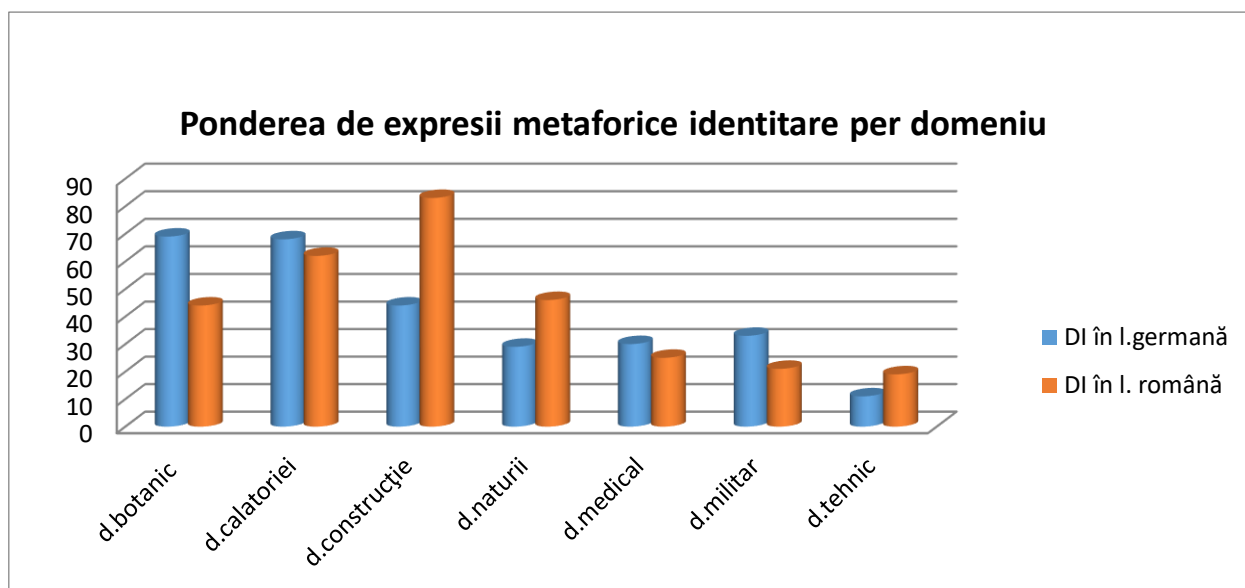

Figura 3.10 Ponderea de expresii metaforice identitare per domeniu

Din analiza expresiilor metaforice din DI în limba română a rezultat modelul identității construite sau făurite, numită identitatea civică: modelul identității metaforice din DI în limba română este unul construit cu efort, perseverență și planificare sau făurit or imaginat într-un mod creativ. Structurile metaforice din acest model sunt rezultatul combinării verbelor / substantivelor din categoria „cuvinte-cheie 1” și a „cuvintelor-cheie 2” combinate cu conceptele identitare abstracte, dar și a „cuvintelor-cheie suplimentare”. Cuvinte-cheie 1: a clădi, a construi, a zidi, temelie, edificiu, construcție, clădire etc. Cuvinte-cheie 2: a făuri, a-și imagina etc. Cuvinte-cheie suplimentare / combinații: construcție identitară, alegerea identității (EC 13.05.1998), conștiință, producție etc.

În DI în limba română națiunile, viitorul, chiar și destinul sunt concepte abstracte, care sunt clădite / construite sau făurite ca rezultat al „producției politice” (EC 13.05.1998). Națiunilor, ca și unui proiect al procesului de construcție, le este atribuită componenta temporală, deoarece „națiunea *se construiește* și *se întărește* de-a lungul unei evoluții” (II 13.05.1998). O altă latură relativ opusă procesului de construcție care implică mai multă imaginație și creativitate este activitatea de a făuri, căci „... națiunile *își pot imagina* și pune împreună în practică un viitor indivizibil” (EC 13.05.1998). Imaginației și creativității li se alătură logica și viziunea, ca rezultat având proiecția: „viitorul... înseamnă o *proiecție* a oamenilor care l-a făcut posibil prin inteligență și educație” (EC 19.05.1999). Pe lângă aceasta, națiunile au chiar puterea și libertatea de a-și „făuri destinul” (EC 16.03.1999) sau de a-l schimba fie și retrospectiv: „să schimbăm

destinul istoric al poporului român” (II 31.08.1996), destinul, în acest context, fiind sinonim cu viața: „viața pe care o construim” (EC 15.04.1999).

Concluzionând, relevăm că rezultatele cercetării noastre demonstrează dominanța modelului identității construite în DI în limba română. Această afirmație este argumentată de graficul de mai jos care prezintă ponderea expresiilor metaforice din DI în limba română, unde o valoare mai înaltă ating expresiile metaforice din domeniul construcției.

Din analiza expresiilor metaforice din DI în limba germană a rezultat, în schimb, modelul identității primordiale. Modelul identității primordiale din DI în limba germană are la bază MC WURZEL (RÄDÄCINI) $\cap$ IDENTITÄT (IDENTITATE), inclusiv cuvinte adiționale „Kern” (sâmbure), „Pflanze” (plantă), „gedeihen” (a înflori, a prospera) etc. Acest tip de model este dat natural și nu implică mult efort, ca și în cazul construirii unei identități civice. Concepte identitare abstracte precum încrederea, conștiința de sine, respectul, democrația, cunoștințele, inteligența, responsabilitatea, succesul etc. sunt frecvent utilizate în DI în limba germană și sunt metaforizate prin intermediul lexemului *plantă*. Prin urmare, ca dovadă a utilizării acestui lexem concret pentru a explica conceptele abstracte menționate anterior, locutorii DI în limba germană își imaginează conceptele adiacente identității naționale ca un produs rezultat dintr-o balanță de contribuție interioară și exterioară la valorile comunității naționale. Concluzia noastră este adițional argumentată și de utilizarea frecventă a lexemului „mitbestimmen” (a participa la luarea deciziilor) în corpusul din limba germană. Participarea la decizii se presupune a fi între societatea civilă și relațiile ei cu statul.

Modelul identității naturale presupune multă grijă, atenție, reflectare, contribuție intelectuală și mai puțin efort de planificare în timp, comparativ cu modelul identității civice. Ambele modele presupun însă implicarea muncii, a tenacității și a perseverenței, într-un mod creativ sau nu, dar cu o durată constantă; ambele modele presupun și implică, de asemenea, cunoștințe și anumite abilități în a contribui la formarea unei identități naționale, dar și cooperare, dialog, participare prin luarea inițiativei și prin prezența unui spirit întreprinzător într-o națiune.

Chiar dacă modelul identității civice și cel al identității primordiale este materializat lingvistic prin anumite expresii metaforice mai des într-o anumită limbă decât în cealaltă, ele se suprapun, se completează reciproc și noi suntem de părere că își pot schimba poziția de întâietate, dacă am analiza identitatea din discursuri în dimensiune diacronică. Ceea ce ne-a demonstrat însă această lucrare este faptul cert că ele sunt flexibile și un model nu poate exista fără celălalt. Pentru a crea o identitate națională pozitivă, echilibrată și armonioasă este necesară prezența ambelor modele.

Tabelul 3.6. Ponderea exemplilor de expresii metaforice dupa președinți români și domenii

	d.botanic	d.călători	d.constr.	d.naturii	d.med.	d.mil.	d.tehnic	Total expr.met.	Nr.discururi	Nr.cuvinte
Ion Iliescu	33	20	23	28	10	7	10	128	17	24 536
Emil Constantinescu	4	9	23	11	10	8	3	49	19	30 960
Traian Băsescu	2	13	12	0	0	0	0	27	30	17 830
Klaus Iohannis	5	20	34	7	5	6	6	83	25	26 570
Total	44	62	83	46	25	21	19	322	91	99 896

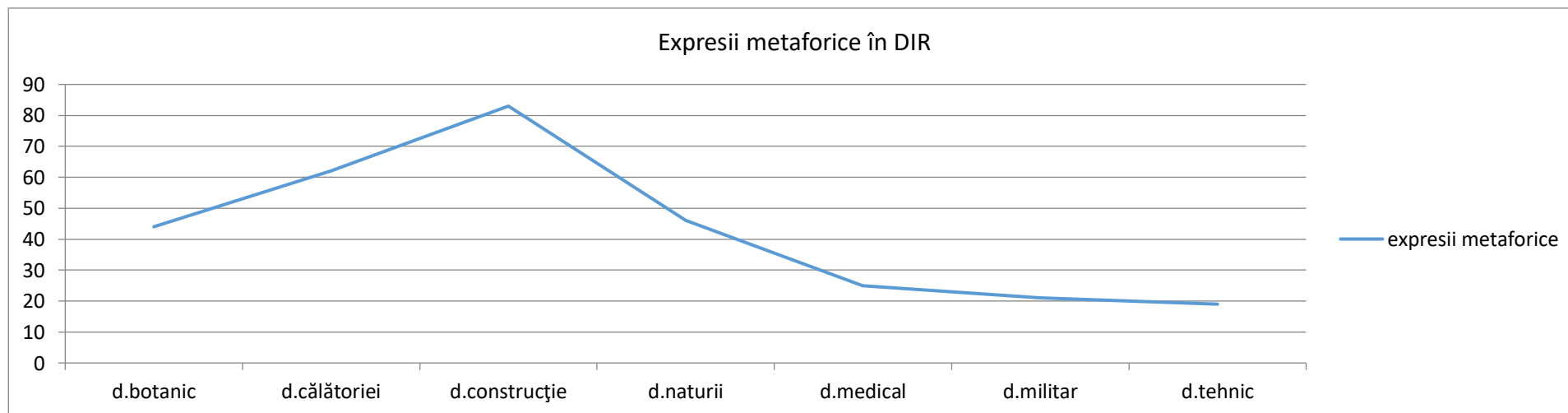

Figura 3.11. Ponderea expresiilor metaforice în limba română per domeniu

Tabelul 3.7. Ponderea exemplelor de expresii metaforice dupa președinți germani și domenii

	d.botanic	d.călătorie	d.constr.	d.naturii	d.med.	d.mil.	d.tehnic	total	Nr.disc.	Cuvinte total
Richard von Weizsäcker	6	7	0	0	1	1	1	16	1	5 057
Roman Herzog	14	14	6	8	8	5	3	58	6	18 265
Johannes Rau	13	14	11	5	3	4	1	51	5	22 468
Horst Köhler	32	31	19	12	12	18	5	129	13	40 464
Christian Wulff	4	2	2	0	0	2	1	12	2	4 016
Joachim Gauck	10	0	6	4	7	3	0	30	6	14 600
Total:	69	68	44	29	30	33	11	303	35	105 868

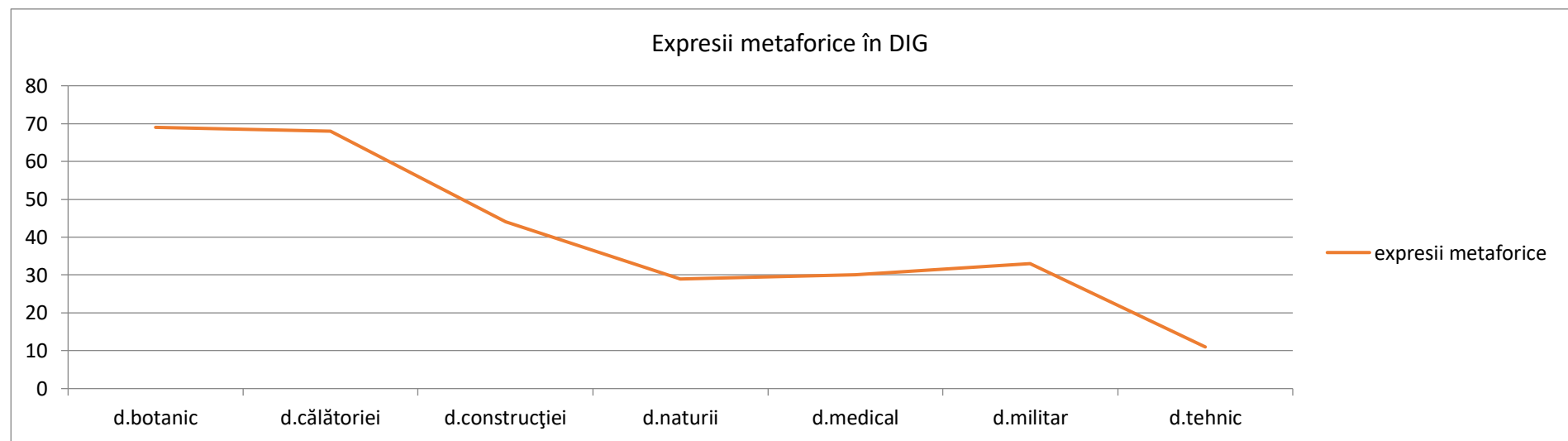

Figura 3.12. Ponderea expresiilor metaforice în limba germană per domeniu

Analizând în tabelele „Ponderea de exemple de expresii metaforice după președinți și domenii” (subcapitolul 3.6), concluzionăm că în corpusul discursiv în limba germană apare o frecvență covârșitoare de constructe metaforice în discursurile majorității președinților, cu un raport de 5:1, ceea ce înseamnă că cinci din șase președinți germani utilizează expresii metaforice din domeniul botanic. În schimb, în timp ce excerptam expresii metaforice din corpusul discursiv în limba română, ieșit la suprafață un tipar interesant, diferit de tiparul de constructe metaforice prezent în corpusul în limba germană: doar doi dintre cei patru președinți utilizează în discursurile lor expresii metaforice, majoritatea provenind din domeniul construcțiilor, constituind un raport de 2:1:1, ceea ce se explică prin faptul că ceilalți doi președinți români (din totalul de patru) utilizează expresii metaforice care provin majoritar din alte domenii. Astfel, concluzionăm că tiparul metaforic discursiv prezidențial este unul omogen în DIG și eterogen în DIR în contextul cartografierii și stabilirii analogiilor între domeniul abstract și cel concret.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În urma cercetării realizate, am explorat, identificat, analizat, sintetizat și evaluat constructele și structurile metaforice în DI în limba germană și română, modul în care acestea construiesc sau creează identitatea națională într-un anumit spațiu geografic și într-o anumită perioadă de timp de către anumiți locutori social activi și am ajuns la următoarele concluzii (concluziile sunt numerotate în corespundere cu obiectivele inițiale ale tezei):

- O1: Expresiile metaforice reprezintă forme de cunoaștere a IN, precum și colectivul identitar sau coerența identitară modelată în forme lingvistice și psihologice în interiorul unei națiuni, dar și între două națiuni. Conceptele metaforice sunt modelate și influențate de realitatea socială și culturală, de contextul situațional și de ocupațiile comunității în care apare metafora, precum și ocupațiile locutorului concret. Astfel, putem afirma că „categorizarea”, după G. Lakoff, este un fenomen real și aplicabil în cercetările psiho-lingvistice, conținând totuși un colorit personal, național și cu nuanțe universale pe alocuri.

- O2: Din punctul de vedere al *constructivismului*, prin *sensurile și semnificațiile* pe care le mediază repetitiv expresiile metaforice în discurs, ele contribuie la „construirea” mai solidă a *conștiinței identitare* și a sentimentului stabil de identitate națională.

- O3:*Drumul* pe care îl parcurge o națiune pentru a atinge un scop (ulterior transformat în eveniment istoric) este considerat a fi principalul și cel mai frecvent mijloc abstract exprimat printr-un termen concret din DS de atingere a obiectivelor naționale în ambele limbi. Un alt lexem ilustrat în corpusul discursiv în limba germană care descrie un eveniment istoric îl reprezintă lexemul „*Sternstunde*” (moment de glorie, oră siderală). Corpul astral, înfățișat printr-o stea, reprezintă metaforic importanța istorică a unui eveniment. În schimb, în limba română evenimentul istoric ca prag al biografiei colective, respectiv, și început, este ilustrat printr-o *piatră de temelie*.

- O4: Unele structuri metaforice au aceeași semnificație în ambele limbi, însă frecvența acestora variază de la o limbă la alta. Există structuri metaforice identice, dar și diferite în toate cele șapte domenii de bază cu care am operat în lucrare. Unele domenii indică un grad mai mare de structuri metaforice comune ambelor limbi, iar altele nu atestă nici unul. Unele domenii atestă expresii metaforice diferite în cadrul aceluiași domeniu în ambele limbi, altele însă atestă diferențe de structuri metaforice doar într-o singură limbă. Aceleași lexeme din DS pot forma structuri metaforice cu diferite concepte identitare abstracte în diferite limbi. Aceeași afirmație este valabilă și când inversăm domeniile: un concept identitar abstract poate crea legături de cartografiere cu diverse lexeme ale DS, aceste lexeme variind de la o limbă la alta.

•O5: Structurile metaforice sunt parte componentă a DI și au drept caracteristică principală *componenta prediscursivă*. Astfel locutorul este „obligat” să le utilizeze pentru a împărtăși cu ceilalți participanți la discurs concepte metaforice identice, comune, pentru a fi înțeles. Expresiile metaforice din DI sunt expresii deja prestabilite. Creativitatea expresiilor metaforice din DI este aproape la zero sau are o frecvență foarte mică. Cunoașterea și folosirea constructelor cognitiv-metaforice facilitează producerea și receptarea informației din DI sau a oricărui tip de discurs cu o anumită tematică. Din combinarea și prin includerea constructelor cognitiv-metaforice, inclusiv crearea celor noi, în contextul discursiv despre identitate rezultă *eficiența locutoare și receptoare* a discursului. Expresiile metaforice contribuie la procesul de *înțelegere* prin structurarea conștințelor. Ele mai contribuie la transmiterea sau la procesul de mediere a *cunoștințelor*. Expresiile metaforice din DI pot avea un rol educativ, moralizator, motivațional și constructiv. Pentru realizarea *coeziunii metaforice* a unui DI impregnat cu o rețea metaforică bine structurată este necesar să cunoaștem constructele cognitiv-metaforice care domină tipul de discurs menționat. Termenul de „rețea metaforică” apare frecvent și în literatura de specialitate cu tematica metaforică. Cunoașterea și utilizarea anumitor structuri metaforice rezultă din analiza DI sau din contactul regulat, pentru o anumită perioadă de timp, cu o anumită cultură, într-un anumit loc și timp. Această cunoaștere este o premisă culturală, locală și temporală. Rețeaua de constructe cognitiv-metaforice facilitează structurarea, înțelegerea și repetarea conceptelor-cheie în DI, pentru a fi ulterior introduse în corpusul național ca parte componentă a patrimoniului lingvistic, cognitiv și discursiv.

•O6: Majoritatea expresiilor metaforice sunt elemente predicursive și fac parte din arsenalul „patrimoniului comun”, adică sunt expresii utilizate de majoritatea locutorilor. Prin abilitatea sa cognitivă, locutorul structurează foarte rar înconștient expresii metaforice, dar există numeroase situații când acest pas este realizat în mod intenționat și atunci este activată puterea de *imaginație, creativitatea și capacitatea de a rezolva probleme* aplicate într-un mod metaforic. Totuși creativitatea metaforică apare într-un procent foarte mic în discurs.

•O7: Pentru a avea un impact eficient asupra destinatarilor trebuie să se păstreze un echilibru între caracterul discret și partea impunătoare, uneori dominantă a țesutului metaforic, pentru a menține dreaptă *balanța* de expresii metaforice în discurs.

•O8: Expresiile metaforice din DI contribuie la realizarea unei *unități* bine structurate de idei, norme, valori, principii, scopuri, resurse (imateriale), convingeri ale unei națiuni, care sunt ca pietrele pentru un traseu de *orientare națională*, cu axa temporală fixată pe trecut, prezent și viitor, în același timp, ele fiind repere de menținere a unității identitare nu doar la nivel cognitiv, lingvistic și metaforic.

Ipoteza cercetării a fost confirmată parțial. Actorii politici întrebuințează generos metafore în discurs. Locutorii preferă să recurgă la limbajul metaforic în cadrul identitar și acest limbaj cu țesătură metaforică nu poate fi exclus sau este greu de evitat în operarea cu unele concepte abstracte la care apelează enunțiatorul în discursul său.

Din analiza expresiilor metaforice din DI în limba română a rezultat modelul identității construite sau făurite, adică *identitatea civică*: constatăm că modelul identității metaforice din DI în limba română este unul construit cu efort, perseverență și planificare sau făurit ori imaginat într-un mod creativ. În DI în limba română națiunile, viitorul, chiar și destinul sunt concepte abstracte, care sunt construite sau făurite ca rezultat al producției acțiunilor politice. Națiunilor, la fel ca unui proiect al procesului de construcție, le este atribuită componenta temporală. O altă latură relativ opusă procesului de construcție, care implică mai multă imaginație și creativitate, este activitatea de a făuri. În atare situații constatăm că imaginației și creativității li se alătură logica și viziunea, din care rezultă proiecția. Pe lângă aceasta, națiunile chiar au puterea și libertatea de a-și făuri destinul sau de a-l schimba fie și retrospectiv, la nivel imaginar. Concluzionând, relevăm că rezultatele cercetării noastre demonstrează dominanța modelului identității construite în DI în limba română. Această afirmație este argumentată de ponderea expresiilor metaforice din DI în limba română, cu o prezență sporită a expresiilor metaforice din domeniul construcției.

În schimb, analiza expresiilor metaforice din DI în limba germană scoate la suprafață modelul *identității primordiale*. În limba germană, acest model are la bază MC RĂDĂCINI $\cap$ IDENTITATE. Este un model dat natural, el nu implică mult efort, la fel ca în cazul construirii unei identități civice. Concepte identitare abstracte precum încrederea, conștiința de sine, respectul, democrația, cunoștințele, inteligența, responsabilitatea, succesul etc. sunt frecvent utilizate în DI în limba germană, fiind metaforizate prin intermediul lexemului *plantă*. Prin urmare, o dovadă a utilizării acestui lexem concret pentru a explica conceptele abstracte menționate anterior, este faptul că locutorii DI în limba germană își imaginează conceptele adiacente identității naționale ca un produs rezultat dintr-o balanță a contribuției interioare și exterioare la valorile comunității naționale. Concluzia noastră este adițional argumentată și de utilizarea frecventă în corpusul din limba germană a lexemului „mitbestimmen” (a participa la luarea deciziilor). Se presupune că participarea la luarea de decizii a fi un liant important între societatea civilă și relațiile ei cu statul. Modelul identității naturale înglobează multă grijă, atenție, reflectare, contribuție intelectuală și aparent mai puțin efort de planificare în timp, comparativ cu modelul identității civice.

Ambele modele presupun implicarea muncii, a tenacității și a perseverenței, într-un mod mai mult sau mai puțin creativ, dar cu o durată constantă; ambele modele implică, de asemenea,

cunoștințe și anumite abilități care își aduc aportul la formarea unei identități naționale, dar și la cooperare, dialog, participare prin luarea inițiativei și prin prezența unui spirit întreprinzător, în special din partea locutorilor.

Soluționarea problemei științifice importante: aproape orice cercetare despre AD are ca scop igienizarea, dar și umanizarea discursului. Prezenta lucrare contribuie la o mai bună înțelegere și conștientizare a patternurilor cognitive și lingvistice cu tema identitate în limba română și germană, precum și la realizarea unui discurs eficient în mediul public. Totodată investigația noastră propune un model de interpretare a discursului despre identitate prin intermediul structurilor metaforice, model care poate fi aplicat și în analiza altor tipuri de discurs. Cheia succesului că unele discursuri sunt receptate mai ușor depinde, în mare măsură, de lexicul utilizat de locutor, de combinarea cuvintelor și de mecanismele retorice, în special, de expresiile metaforice care sunt utilizate. Schimbarea paradigmelor, inclusiv a modului de gândire, se realizează prin intermediul discursului prin schimbările structurilor metaforice. Am observat că discursul, în acest caz, are funcție lingvistică și putere de transformare a realității generate, imaginate, asociate sau create.

Recomandări:

- Constatăm că materialele care am reușit să le acumulăm în urma lecturilor ce reflectă diverse viziuni teoretice, discursurile despre identitate stocate în corpusul faptic al tezei de doctorat pot servi ca etapă inițială pentru un studiu independent mai complex și mai amplu a faptului cum se regăsesc domeniile de metaforizare în alte limbi decât cele analizate în prezenta investigație, deci și în alte societăți, într-o anumită perioadă de timp, studiate într-o perspectivă sincronică, dar și în diacronie. Am recomanda, în acest context, examinarea expresiilor metaforice și ponderea acestora pentru fiecare domeniu extras din analiza corpusului.
- Pentru a obține rezultate mai interesante și mai diversificate, recomandăm includerea în analiză și a unor corpusuri discursive în limbi diferite de cele incluse în prezenta investigație, pentru a verifica dacă există și alte modele ale identității metaforice sau prezența și absența unui model sau altul în aceste limbi.
- Identitatea personală vs identitatea națională: deoarece procesul analizei identității prin intermediul metaforelor este unul complex și cu un grad înalt de dificultate, considerăm că ar fi interesant și util ca viitoarele studii asupra discursului să pornească de la cercetarea identității personale (în acest caz, a locutorului) prin intermediul metaforelor, iar ulterior să se concentreze pe identitatea națională, care se pretează mult mai dificil unei cercetări în comparație cu identitatea personală, deoarece presupune generalizarea mai multor concepte abstracte pe care să se concentreze cercetătorul.

BIBLIOGRAFIE

În limba engleză

1. AUER, P. *Style and social identities: alternative approaches to linguistic heterogeneity*. Berlin: Mouton de Gruyter, 2007. Pp. 1-21. ISBN 978-3-11-019080-9
2. BAKER, P. Ellege, Sibonile. *Key Terms in Discourse Analysis*. London: Continuum, 2011. 234 p. ISBN 978-1-8470-6320-5
3. BENWELL, B. and STOKOE, Elizabeth. *Discourse and identity*. Edinburgh: University Press, 2006. 314 p. ISBN 10 0 7486 1749 3
4. BHATIA, Aditi. Religious metaphor in the discourse of illusion: George W. Bush and Osama bin Laden. In: *Word Englishes*, Vol. 26, no.4, 2007. Pp. 507-524. DOI: 10.1111/j.1467-971X.2007.00525.x
5. BLACK, M. More about Metaphor. In: *Ortony, A. Metaphor and thought*. 2nd edition. Cambridge: Cambridge University Press, 1993. P.19-41. ISBN 9781139173865.
6. BLOMMAERT, J. *Discourse. Key topics in sociolinguistics*. New York: Cambridge University Press, 2005. 299 p. ISBN 9780511610295.
7. CAMERON, Lynne, STELMA, Juup. Metaphor clusters in discourse. In: *Journal of Applied Linguistics*. 2004, nr. 1, pp. 107-136. ISSN 1479-7887.
8. CAMERON, Lynne. The discourse dynamics approach to metaphor and metaphor-led discourse analysis. In: *Metaphor and Symbol*. Psychology Press. 2009, nr. 24, pp. 63-89. ISSN: 1092-6488
9. CAMERON, Lynne, DEIGNAN, Alice. The emergence of metaphor in discourse. In: *Applied Linguistics*. 2006, 27, 4, pp. 671-690[citat 9.05.2018]. Disponibil: https://www.academia.edu/4450561/The_Emergence_of_Metaphor_in_Discourse
10. CAMERON, Lynne; MASLEN, R.(eds). *Metaphor Analysis: Research Practice in Applied Linguistics, Social Sciences and Humanities*. London: Equinox, 2010. 298 p. ISBN 9781845534479
11. CARVER, T.,PIKALO, J. *Political Language and Metaphor: Interpreting and changing the world*. New York: Routledge, 2008. 293 p. ISBN-13: 978-0415663762
12. CINCILEI, Cornelia; BODEAN-VOZIAN, Olesea; Encoding path in motion events: boundary-crossing as a relevant typological criterion. In: *Darnioji daugiakalbystė | Sustainable Multilingualism* | 7/2015. ISSN 2335-2027
13. CLAUSNER, T.C.,CROFT, W. Productivity and Schematicity in Metaphors. In: *Cognitive Science*. 1997, Nr. 21 (3), pp. 247-282. ISSN 0364-0213.
14. CURTICAPEAN, Alina. *Power, metaphor and the power of metaphor* [online]. European Consortium for Political Research (ECPR).Joint Sessions of Workshops. Nicosia, 25-30 April

2006. Workshop 14: 'Truth, Representation and Politics'[citat 15.06.2018]. Disponibil:
<https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/7da1cc8f-07fc-4b6d-aeec-a70fbc6c01a1.pdf>
15. De FINA, Anna; SCHIFFRIN, Deborah et alii. *Discourse and Identity*. Cambridge University Press, 2006. 452 p. ISBN 9780511584459
 16. EVANS, Vyvyan; GREEN, Melanie. *Cognitive Linguistics. An Introduction*. Edinburgh University Press, 2006. 830 p. ISBN 0 7486 1831 7
 17. FAIRCLOUGH N., CHOULIARAKI Lilie. *Discourse in late modernity*. Edinburgh University Press, 1999. 168 p. ISBN-13: 978-0748610822
 18. FAIRCLOUGH, N. *Critical discourse analysis: the critical study of language*. London and New York: Longman, 1995. 265 p. ISBN-13: 978-1405858229
 19. FAUR, Elena. Integral Semantics and Conceptual Metaphor: Rethinking Conceptual Metaphor Within an Integral Semantics Framework. In: *Journal of Cognitive Semiotics*. 2013, V, (1-2), pp. 108-139. ISSN 2235-2066
 20. GEE, J. P. *An introduction to discourse analysis. Theory and method*. London and New York: Routledge, 1999. 185 p. ISBN-13: 978-0415725569
 21. GLUCKSBERG, S. How Metaphors Create Categories – Quickly. In: Gibbs, R.W.Jr. *The Cambridge handbook of Metaphor and Thought*. Cambridge University Press, 2008. 387 p. ISBN-13: 978-0521600866
 22. GIBBS, Jr, RAYMOND, W. The wonderful, chaotic, creativ, heroic, challenging world of Reasearching and Applying Metaphor: A celebration of the past and some peeks into the future. In: Cameron, LYNNE; Low, GRAHAM et al. *Researching and Applying Metaphor in the Real World*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2010. ISBN-13: 978-9027223807
 23. HARDIE, Elizabeth, TEE, Ming Yi. Excessive Internet Use: The Role of Personality, Loneliness and Social Support Networks in Internet Addiction. In: *Australian Journal of Emerging Technologies and Society*. 2007, 5(1). ISSN1449-0706
 24. HOCHFELD, Katharina. Metaphors in the german discourse about Czech-German relations. In: *Perspectives*. 2004/2005, 23, pp. 61-76. ISSN: 1210762X
 25. HÜLSSE, R. Imagine the EU: the metaphorical construction of supra-nationalist identity. In: *Journal of international relations and development*. 2006, 9. Pp. 396-421. ISSN: 1408-6980
 26. JAWORSKA, Sylvia. Anti-Slavic imagery in german radical nationalist discourse at the turn of the twentieth century: a prelude to Nazi ideology? In: *Journal Patterns of Prejudice*. 2011, Volume 45, Issue 5: German Nationalist and Colonial Discourse, pp. 435-452. ISSN: 1461-7331
 27. JÄKEL, O. Hypotheses Revisited: The Cognitive Theory of Metaphor Applied to Religious Texts. In: *metaphorik.de* [online]. 2002, nr. 2[citat 17.06.2019]. ISSN 1618-2006.

Disponibil:https://www.metaphorik.de/sites/www.metaphorik.de/files/journal-pdf/02_2002_jaekel.pdf

28. JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, J. Louise. *Discourse Analysis as theory and method*. London / Thousand oaks / New Delhi: Sage publications, 2002. 240 p. ISBN-13: 978-0761971122
29. KNOL, Maaïke. *Constructivism and post-constructivism. The methodological implications of employing a post-constructivist research approach*. Trial lecture. 25.03.2011. [citat 17.06.2018]. Disponibil:
<https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/4106/article.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
30. KNOWLES, M.; MOON, Rosamund. *Introducing metaphor*. London and New York: Routledge, 2006. 149 p. ISBN-13: 978-0415278010
31. KOLLER, Vekonika. How to Analyse Collective Identity in Discourse – Textual and Contextual Parameters. In: *Critical Approaches to Discourse Analysis across Disciplines (CADAAD)*. 2012, Vol. 5 (2), pp. 19 – 38. ISSN: 1752-3079.
32. KÖVECSES, Z. Conceptual theory. Some criticisms and alternative proposals. In: *Annual Review of Cognitive Linguistics*. 2008, 6, pp. 168-184. ISBN 9789027254863
33. KÖVECSES, Z. *Metaphor. A practical introduction*. 2nd edition. Oxford: University Press, 2010. 396 p. ISBN-10: 0195374940
34. LAKOFF, G. *Women, fire and dangerous things*. Chicago and London: The University of Chicago Press, 1987. 631 p. ISBN-13: 978-0226468044
35. LAKOFF, G. The contemporary theory of metaphor. In: ORTONY, A. *Metaphor and thought*. 2nd Edition. Cambridge University Press, 1993. 350 p. Pp. 202-251. ISBN-13: 978-0521405614
36. LAKOFF, G., JOHNSON, M. *Metaphors we live by*. London: University of Chicago Press, 2003. 193 p. ISBN-13: 978-0226468013
37. MARHULA, Joanna, ROSIŃSKI, Maciej. Identifying metaphor in spoken discourse: insights from applying MIPVU to radio talk data. In: *Zeszytynaukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego*. Seria Filologiczna. 2014, Zeszyt 85 *Studia Anglica Resoviensia* 11. ISSN 1643-0484
38. MORARU, Alexandra. *Metaphoric representations of british, american and romanian identities in diplomatic discourses*. București: Editura Universitară, 2011. 200 p. ISBN:978-606-591-211-3
39. NORDQUIST, R. *Root metaphors*[online]. Lifelong learning 7.02.2018[citat 17.06.2019]. Disponibil: <https://www.thoughtco.com/root-metaphor-1692067>
40. NOVECK, Ira; BIANCO, Maryse; CASTRY, A. The Costs and Benefits of Metaphor. In: *Metaphor and Symbol*, Taylor & Francis (Routledge), 2000, 16(1 & 2), pp.79-91. ISSN 1092-6488

41. ORTONY, A. *Metaphor and thought*. 2nd Edition. Cambridge University Press, 1993. 350 p. ISBN-13: 978-0521405614
42. PARPALA, Anna, LINDBLOM-YLÄNNE, Sari. KOMULAINEN, Erkki. LITMANEN, Topi. HIRSTO, Laura. Students' approaches to learning and their experiences of the teaching–learning environment in different disciplines. In: *British Journal of educational Psychologie*. 2010, june, Volume 80, Issue 2, pp. 269-282. ISSN:2044-8279
43. PREVOS, P. *The web of cultural identity: how we are who we are*[online] Playfully intellectual and thought provoking [citat 17.06.2019]. Disponibil: <https://prevos.net/humanities/sociology/identity/#rf5-3390>
44. PRAGGLEJAZ Group. MIP: A Method for Identifying metaphorically Used Words in Discourse. In: *Metaphor and Symbol*. 2007, 22 (1), pp. 1-39. ISSN 1092-6488
45. Richards, I. A. *The Philosophy of Rhetoric*. New York and London: Oxford University Press, 1936. ISBN-13: 978-0195007152
46. RICOEUR, P., JUNGEL, E. ed. *The rule of metaphor. A multi-disciplinary studies in the creation of meaning in language*. London: Routledge University of Toronto Press, 1986. ISBN-13: 978-0802064479
47. RUSU, Delia. *Metaphors and intertextuality. A critical discourse analysis of the first 2012 american presidential debate*. Cluj-Napoca, 2013. 106 p.
48. STEEN, G. *Finding Metaphor in Grammar and Usage: A Methodological Analysis of Theory and Research*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamin Publishing Company, 2007. 435 p. ISBN-13: 978-9027239013
49. TAYLOR, Nina. Metaphors, discourse and identity in adult literacy policy. In: *Literacy*. November 2008, Volume 42. Number 3, p. 131-136. ISSN 1741-4350
50. URBONAITĖ, J. Metaphor identification procedure MIPVU: an attempt to apply it to Lithuanian. In: *Taikomoji kalbotyra* 2015 (7). ISSN: 2029-8935
51. WODAK, Ruth; de Cillia, Rudolf et al. *The Discursive Construction of National Identity*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2009. 2nd edition. 287 p. ISBN-13: 978-0748637348
52. ZINKEN, J. Discourse metaphors: The link between figurative language and habitual analogies. In: DIVJAK, Dagmar / NEWMAN, John (eds.). *Cognitive Linguistics*. 2018, Vol. 18, Issue 3, pp. 445–466. ISSN 1613-3641
53. ZINKEN, J; HELLSTEN, Iina, NERLICH, Brigitte. Discourse metaphors. In: R. DIRVEN, R. FRANK, T. ZIEMKE & J. ZLATEV (eds.), *Body, Language, and Mind*. Vol. 2: Sociocultural Situatedness. Berlin: Mouton 2008. Pp. 363-385. ISBN 978-3-11-019911-6

În limba germană

54. ANDREEVA, Anna. Die gefährlichen Fremden: oder was verraten Metaphern über den ethnischen Diskurs? In: *metaphorik.de* [online]. 2011, 20, pp. 7-38. ISSN 1618-2006
55. BALDAUF, Christa. *Metapher und Kognition. Grundlagen einer neuen Theorie der Alltagsmetapher*. Frankfurt am Main: Lang, 1997. ISBN-10: 3631315120
56. BERGENGRUEN, M. Ästhetische und rhetorische Metapher. In: *Sprache und Literatur* (Zeitschriftenaufsatz). 1998. Band 29. Heft 81. S. 73-92. ISSN: 1438-1680
57. BISCHOF, Karin. Metaphern und deren Relevanz in der politischen Theorie. In: BISCHOF, Karin. *Global Player EU?: Eine ideologiekritische Metaphernanalyse*. Transcript Verlag: Bielefeld, 2015. 242 Seiten. S. 11-82. ISBN: 978-3-8376-3115-9
58. COȘERIU, E. In: Haag, H; Möhres, Franz Peter. *Ursprung und Wesen des Menschen*. Tübingen, 1969. S. 67-79. ASIN: B0000BTWR4
59. COȘERIU, E. *Einführung in die strukturelle Betrachtung des Wortschatzes. Sonderausdruck aus strukturelle Bedeutungslehre*. Wissenschaftliche Buchgesellschaft Darmstadt, 1978. S. 193-238. ISBN-13:9783825217990
60. GÖTZ, Irene. *Deutsche Identitäten. Die Wiedervereinigung des Nationalen nach 1989*. Köln/Weimar/Wien: Böhlau Verlag, 2011. 386 S. ISBN 9783412202248
61. HAAK, R. *Der Sonderweg in der Postmoderne. Zum Identitätsdiskurs in bundesdeutschen Romanen bis 1989*. Universitatea Utrecht, 2012. ISBN: 9783737539388
62. HUBER, A. *Metaphorik und Handeln: Metaphorisches Priming am Beispiel der Vorgesetzten Kommunikation – Eine experimentelle Untersuchung in virtuellem Setting*. Doktorarbeit in Kognition und Kommunikation. Dissertation zur Erlangung des Grades eines Doktors der Philosophie (Dr. phil.) im Fachbereich Gesellschaftswissenschaften Institut für Kognition und Kommunikation der Universität Duisburg-Essen, 2005. 400 S.
63. HÜLSSE, R. *Metaphern der EU-Erweiterung als Konstruktionen europäischer Identität*. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2003a. 192 S. ISBN-10: 3832901752
64. HÜLSSE, R. Sprache ist mehr als Argumentation. Zur wirklichkeitskonstituierenden Rolle von Metaphern. In: *Zeitschrift für Internationale Beziehungen*, 2003b, 10. Jg. Heft 2, S. 211-246. ISSN 0946-7165
65. JÄKEL, O. Wie Metaphern Wissen schaffen. In: *Philologia. Sprachwissenschaftliche Forschungsergebnisse*. 2003. Band 59. Hamburg: Verlag Dr. Kovac. 351 p. ISSN 1435-6570
66. JÄKEL, O. Hypotheses Revisited: The Cognitive Theory of Metaphor Applied to Religious Texts. In: *metaphorik.de*[online]. 2002, 2. S. 20[citat 17.06.2019]. ISSN 1618-2006. Disponibil: https://www.metaphorik.de/sites/www.metaphorik.de/files/journal-pdf/02_2002_jaekel.pdf

67. JUNGWIRTH, Ingrid. *Zum Identitätsdiskurs in den Sozialwissenschaften. Eine postkolonial und queer informierte Kritik an George H. Mead, Erik H. Erikson und Erving Goffman*. Bielefeld: Transcript Verlag, 2007. ISBN-10: 3899425715
68. KÄMPER, Heidrun. Von zeitbedingten und ewigen Deutschen. Der Identitätsdiskurs in der frühen Nachkriegszeit und seine argumentative Struktur. In: *Deutsche Sprachgeschichte nach 1945: Diskurs- und kulturgeschichtliche Perspektiven. Beiträge zu einer Tagung anlässlich der Emeritierung Georg Stötzels*. In: *Reihe Germanistische Linguistik*. 2003,169/170, S.338-363. ISBN 3-487-11914-5
69. KARDACH, Magdalena. Identitäts- und Mentalitätswandel in der deutschen Literatur nach 1990. Vorüberlegungen zu einem Forschungsprojekt. In: *Studia Germanica Posnaniensia XXX* (2006). Pp. 217-228. ISBN 8323213992
70. LESSING, Marie, WIESER, Dorothee (Hrsg.). *Zugänge zu Metaphern - Übergänge durch Metaphern : Kontrastierung aktueller disziplinärer Perspektiven*. München [u.a.]: Fink, 2013. 171 S. ISBN-10: 9783770554553
71. MIEDER, W. *Woher stammt die Redewendung „Wo ein Wille ist, (da) ist auch ein Weg“?*[online].Gesellschaft für deutsche Sprache e. V.6/2017 [citat 17.05.2019]. Disponibil: <https://gfds.de/9015-2/>
72. MORANTA, Sebastià. Sprach- und Identitätsdiskurse: Mallorca und die Republik Moldau im Vergleich. In: *Zeitschrift für Katalanistik* 2015, 28, S. 117–148. ISSN 0932-2221
73. NIEHR, Th. *Einführung in der Politiklinguistik*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2014. 191 S. ISBN-10: 3825241734
74. PÉPORTÉ, P. Das Jahr 1919 als Wendepunkt für Politik, Kultur und Identitätsdiskurs im Großherzogtum Luxemburg. In: *Nationenbildung und Demokratie. Europäische Entwicklungen gesellschaftlicher Partizipation*. Luxemburg-Studien/Etudes luxembourgeoises 2, ed. Norbert Franz and Jean-Paul Lehnens (Frankfurt: Peter Land, 2013), 49-62.
75. PRISECARI, Valentina. Semasiologischer Ansatz der Metaphern in der Berliner Rede von R. Herzog (1997). In: *Anadiss* 25 (I) / 2018. Pp. 163-170.
<http://litere.usv.ro/anadiss/arhiva/anadiss25/18.%20Prisecari%20Valentina.pdf>
76. SCHIEDER, S. *Die gestaltende Kraft von Sprachbildern und Metaphern. Deutungen und Konstruktionen von Staatlichkeit in der deutschen Debatte über den europäischen Verfassungsvertrag*. Doktorarbeit in Politik. Trier, 2006. 850 S.
77. SCHMITT, R. Systematische Metaphernanalyse als qualitative sozialwissenschaftliche Forschungsmethode. In: *metaphorik.de* [online]2011, 21[citat 17.06.2019]. ISSN 1618-2006. Disponibil: https://www.metaphorik.de/sites/www.metaphorik.de/files/journal-pdf/21_2011_schmitt.pdf

78. ZIMMERMANN, R. Metapherntheorie und biblische Bildersprache. Ein methodologischer Versuch. In: *Theologische Zeitschrift*. Basel. Jahrgang 2000, 56, S. 108-133. ISSN 0040-570 1

În limba română

79. ANGHELESCU, Nadia. *Metafore conceptuale comune: inima (română, franceză, arabă)*[online]. [citat 18.06.2019]. Disponibil: <https://www.nadia-anghelescu.net/PDF/inima.pdf>

80. ARISTOTEL. *Poetica*. București: Editura IRI, 1998. 266 p. ISBN: 973-97627-9-4

81. ASLAM, C. Semnificația unui tricentenar – Divanul lui Dimitrie Cantemir în discursul identitar în cultura veche românească (1). În: *Revista de filosofie*. Nr. 6 Noiembrie-Decembrie, 1998. Editura Academiei Române. P.677-689 -

82. AVĂDANEI, Ș. *De la început a fost metafora*. Iași: Virginia, 1994. 270 p. ISBN 10: 5868924746

83. BARÎCĂ, Aura. *Ipostaze ale metaforei în discursul media*. Rezumat teză de doctorat. Sibiu, 2008. 24 p.

84. BARÎCĂ, Aura. *Metaforă și corporalitate în discursul media*. Editura Paralela 45: Pitești, 2009. 181 p. ISBN 978-973-47-0644-0

85. BIRIȘ, Gabriela. *Despre metafore în poezia douămiistă*. Analele Universității din Craiova. Seria Științe Filologice. Lingvistică, 2009, XXXI (1-2), p. 26. ISSN 1224-5712

86. BORTUN, Dumitru. *Evul mediu întârziat. Un discurs despre discursul identitar românesc*. Editura Europlus, 2009. <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A3406/pdf> accesat 26.02.18

87. BUTIURCĂ, Doina. Metafora „mâinii” în expresiile idiomatice. În: *The Proceedings of the “European Integration - Between Tradition and Modernity” Congress*. 2011, 4, pp. 516-534. Tîrgu-Mureș. ISSN: 1844-2048

88. COJOC, M. Identitate națională și integrare europeană. Gândind Europa. București: Editura Trei, 2002. P. 107-108. În: *Caietele Revoluției* 2008, nr. 1 (14), pp. 15-17. ISSN 1841 - 6683

89. COȘCIUG, Angela. *Elemente de lingvistică a discursului*. Monografie. Volumul I. Bălți: Presa Universitară Bălțeană, 2005. 180 p. ISBN 9975-931-47-2

90. COȘERIU, E. Socio- și etnolingvistica. Bazele și sarcinile lor. În: *Anuar de lingvistică și istorie literară*. Tomul XXXIII, 1992-1993, A. Extras. Editura Academiei Române. Pp. 9-27

91. COȘERIU, E. Creația metaforică în limbaj. În: *Dacoromania*, serie nouă, 2000-2001, V-VI, Cluj-Napoca, p. 11-33. ISSN: 1582-4438

92. COURRIOL, J.-L. Căderea Zidului Berlinului Ultimul simbol al căderii comunismului? În: *Caietele Revoluției* 2009, nr. 5 (24), pp. 3-5. ISSN 1841 – 6683

93. DELIA, Marga. *Introducere în analiza discursului*. Cluj-Napoca: Editura Fundației pentru Studii Europene, 2003. 498 p. ISBN 9738254523

94. DELIA, Marga. *Repere în analiza discursului politic cu referire la istorie și sfera publică*. Cluj-Napoca: Editura Fundației pentru Studii Europene, 2004. 498 p. ISBN 973-8254-52-3

95. DE SAUSSURE, F. *Scieri de lingvistică generală*. Polirom: Iași, 2003. 352 p. ISBN: 973-681-436-X
96. DOBROTĂ, Iulia-Corina. Dimensiunea metaforica a textelor publicitare. În: *Annales Universitatis Apulensis. Series Philologica*. 2004, 5 (2). Alba Iulia. ISSN: 1582-5523
97. DRUȚĂ, Inga. Metafora terminologică. În: *Limba Română*. XVIII/ 2008, nr. 5-6, pp. 23-28. ISSN 0235-9111
98. FAUR, Elena. Semantica cognitive și teoria metaforei conceptuale. O abordare din perspectivă integrală. În: *Diacronia*, 2014, pp. 8-24. ISSN: 2393-1140
99. GAVRELIUC, A. Imaginar identitar și așteptări sociale în vestul României. În: NECULAU, A. (ed.). *Noi si Europa*. Polirom: Iași, 2003. ISBN: 973-681-176-X
100. GHEORGHÎȚA, Elena. Paradigma cognitivă în lingvistică: istoricul, problematica și perspectivele. În: *Studia Universitatis Moldaviae*. 2013, nr.4(64). ISSN 1811-2668
101. GHERASIM, Alexandra. Metafore conceptuale derivate din termeni anatomici. În: *Limba Română*. Anul XXIV, 2014, nr. 4, pp. 160-167. ISSN 0235-9111
102. GOLDIȘ, Al. „Alegoria națională” în discursul identitar românesc. În: *Transilvania* 2005, 12, pp. 1-5. –
103. GRĂDINARU, Angela. Strategiile de traducere ale expresiilor metaforizate din limbajul socio-economic. În: *Actele Colocviului cu participare internațională Epoca marilor deschideri: rolul limbilor și al literaturilor în societatea pluralistă prilejuit de jubileul de 50 de ani ai Facultății Limbi și Literaturi Străine a Universității de Stat din Moldova*. Chișinău: CEP USM, 2015. Pp. 385-392.
104. GRUPUL μ. *Retorica generală*. București: Univers, 1974. 330 p. -
105. HIRGHIDUȘ, I. Identitate și alteritate în spațiul cultural românesc. În: *Analele Universității “Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Litere și Științe Sociale*. 2010, nr. 3. ISSN 1844-6051
106. JAKOBSON, R. *Lingvistică și poetică*[online]. Publicat 25. 09.2015. [citat 18.06.2019]. Disponibil: <https://vdocuments.site/27-jakobson-lingvistica-si-poetica-pdf-1426681073-rotated.html>
107. LIFARI, Viorica. Abordarea psiholingvistică și sociolingvistică a conceptului emoție. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2015, nr.10(90). ISSN 1811-2668. p.51-59
108. LIFARI, Viorica. Conceptualizarea categoriei rușine în limbile engleză și română. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2019, nr.4(124). ISSN 1811-2668 ISSN p.61-65
109. NAGY, K. I. Discursul identitar și discurs despre alteritate în presa interbelică. În: *Interculturalitate și interetnicism ieri și azi. Studii de contactologie și imagologie*. Coord. PAP L.-T. Z. Ed. Status Miercurea-Ciuc. 2011. 196p. Pp.156-172 -

110. MAMULEA, Mona. *Dialectica închiderii și deschiderii în cultura română modernă*. București: Editura Academiei Române, 2007. 310 p. ISBN 978-973-27-1557-4
111. MARGA, Delia. *Introducere în analiza discursului*. Cluj—Napoca: Fundația pentru Studii Europene, 2003. 498 p. ISBN 9738254523
112. MILEA, Doinița: Discurs identitar în spațiul românesc de aderență central-europeană. In: *Communication and Argumentation in the Public Sphere*. 2007, 1, 3, pp. 450-455. ISSN: 1843 – 7893.
113. MORAR, Il. *Metafora și sentimentul firescului în opera lui Nichita Stănescu*. Rezumat teză de doctorat. Sibiu, 2011. 18 p.
114. NEAGU, Maria-Ionela. *Decodarea discursului politic: o îmbinare de structuri de argument, metafore conceptuale și principii ale politeții*. Rezumat teză de doctorat. Cluj-Napoca, 2011. 24 p.
115. PÂNZARU, Rodica. *Metafora și textualitatea: probleme de interpretare și traducere*. Rezumat teză de doctorat. Chișinău, 2011. 24 p.
116. PÂNZARU, Rodica. *Metafora și textualitatea: probleme de interpretare și traducere*. Teză de doctorat. Chișinău, 2011. 142 p.
117. PETRE, Ioana. Atitudini sociopolitice și civice la români în perioada de tranziție. În: *Revista Română de Sociologie*. Serie nouă. Anul 2000, XI, nr. 1-2, pp. 47-54. București. ISSN 1224-9262
118. **PRISECARI**, Valentina. Discursul identitar – instrument de predare a limbilor străine. In: *Integrare prin cercetare și inovare*. CIOCANU, G. et al. Chișinău: CEP USM. 318p. P.191-194. ISBN 978-9975-71-813-4
119. **PRISECARI**, Valentina. Identitatea din discursuri exprimată prin realizări metaforice. In: Cazacu, Adriana et al. *Norma limbii literare. Între tradiție și inovație*. Chișinău: CEP USM, 2017. 345 p. P. 86-91. ISBN 978-9975-71-906-3
120. **PRISECARI**, Valentina. Metafore conceptuale în discursul identitar din Republica Moldova. În: *Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”*. USM, Chișinău, CEP USM, 2017, ISBN 978-9975-71-813-4. Pp. 331.336
121. **PRISECARI**, Valentina. Metaforele conceptuale compuse în discursul identitar german de după 1898. În: Taburcă, Emilia. *Un veac de conflagrații: realitate și ficțiune*. Chișinău: Pontos, 2019. 290 p. Pp. 226-271. ISBN 978-9975-72-366-4
122. **PRISECARI**, Valentina. Identitate și alteritate culturală și lingvistică. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2017, nr.10(110). Pp.64-67. Seria “Științe umaniste” ISSN 1811-2668 ISSN online 2345-1009. <http://oaji.net/articles/2017/2055-1524139694.pdf>

123. **PRISECARI**, Valentina. Metode de identificare a metaforelor. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2018, nr.10(120) Seria “Științe umanistice” ISSN 1811-2668 ISSN online 2345-1009 p.16-19. http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/03.p.16-19_120.pdf
124. **PRISECARI**, Valentina. Metaforele cognitive în discursurile președintelui german R. Von Weizsäcker. In: *EISCH*. Nr.5, 2018. Pp.668-696.
<http://ojs.iliauni.edu.ge/index.php/eish/article/view/438/326>
125. RICOEUR, P. *Metafora vie*. 1975. -
126. ROVENȚA-FRUMUȘANI, Daniela. *Analiza discursului. Ipoteze și ipostaze*. București: Tritonic, 2005. 190 p. ISBN 973-8497-99-X.
127. ROVENTA-FRUMUȘANI, Daniela. *Ipostaze discursive*. Ed. Univ. din București, 2009. 249 p. ISBN: 9789738497993
128. SĂLĂVĂSTRU, C. *Raționalitate și discurs – perspective logico-semiotice asupra retoricii*. București: Editura Didactică și Pedagogică. 346 p. 1996b
129. SĂVULESCU, Silvia; BORTUN, D. *Analiza Discursului Public*. SNSPA, David Ovilgy, 2005/2008. 257 p.[citat 18.06.2019]. Disponibil: <https://www.scribd.com/doc/12412595/analiza-discursului-public>
130. SĂVULESCU, Silvia, BORTUN, D. *Analiza discursului public*. Suport de curs[online]. Școala Națională de Studii politice și administrative. 189 p. Publicat 28.06.2015 [citat 18.06.2019]. Disponibil: <https://docslide.net/documents/savulescu-s-analiza-discursului-public.html>
131. SIMION, Eugen. *Însemnări rapide despre identitatea românească*. 2013. [citat 28.09.2018]. Disponibil:www.acad.ro/com2013/doc/d0404-ZiuaAR-EugenSimion.doc
132. SLAVE, Elena: *Metafora în limba română*. București: Editura Științifică, 1991. 306 pagini. ISBN 973-44-0047-9
133. STANCIU, Laura. Sursele și semnificațiile discursului identitar unit și neunit în Transilvania anulul 1746. În: *Annales Universitatis Apulensis, Series Historica*, 2007, 11/II, pp. 144-160. ISSN 1453-9306
134. ȘERBĂNESCU, Anca. *Identitatea națională și identitatea europeană dintr-o perspectivă psihosociologică*. Iași: Lumen, 2005. 147 pag. ISBN 978-973-7766-41-0
135. TERIAN, Simina-Maria. Discursul public românesc înainte și după integrarea europeană. O abordare din perspectiva lingvisticii cognitive. În: *The Proceedings of the Communication, context, interdisciplinarity Congress*. 2012, Volume Number 2, pp. 957-963. ISSN 2069 – 3389
136. TOMOIAGĂ (Rus), Maria-Alexandrina. *Metaforica vorbirii în limbajul cotidian. Cu un proiect de sistematizare a domeniului românesc contemporan*. Teza de doctorat. Cluj-Napoca, 2014. 223 p.

137. TOMOIAGĂ (Rus), Maria-Alexandrina. Metaforele conceptuale în limba română contemporană. În: *Dacoromania*, serie nouă, XX, 2015, nr. 1, pp. 55–67, Cluj-Napoca. ISSN: 1582-4438
138. TOMONI, Bianca (Morar). *Metafora și funcțiile acesteia în discursul băncilor românești: o abordare socio-cognitivă*. Rezumat teză de doctorat. Cluj-Napoca, 2012. 21 p.
139. UNGUREANU, M. *Metaforă și comprehensiune. Despre teoria hermeneutică a metaforei la Paul Ricoeur*. București: Editura Academiei Române, 2011. 209p. ISBN:978-973-27-2079-0
140. VERDEȘ, O. *Metafora un concept deschis*. Editura Universității din București, 2004. 226p. ISBN: 973-575-968-3
141. VIANU, T. *Despre stil și artă literară*. București: Editura Tineretului, 1965. 246 p.-
142. VRĂMULEȚ, Marinela. *Metafora războiului în limbajul politic*. București: Editura Universitară, 2012. 123 p. ISBN:978-606-591-344-8
143. ZBANȚ, Ludmila. Dimensiunea discursivă a unităților frazeologice în funcționare interculturală. În: *Omagiu lui Anatol Lența la 70 de ani*. Chișinău, 2013. Pp. 222-230. ISBN 978-9975-77-207-5

Dicționare, enciclopedii

144. BAKER, P; ELLEGE, Sibonile. *Key Terms in Discourse Analysis*. London: Continuum, 2011. 234 p. ISBN: 978-1-8470-6320-5
145. BIDU-VRĂNCEANU, Angela. *Dicționar general de științe ale limbii*. București: Editura Științifică, 1997. 400 p. ISBN 973-44-0229-3
146. BUCĂ, M. *Dicționar de metafore*. București: Vox, 2007. 219 p. ISBN: 973-1770-01-7
147. COLESNIC-CODREANCA, Lidia. *Mic dicționar terminologic*. Chișinău: Museum, 2002. 48 p. ISBN 9975-906-67-2
148. DANȚIȘ, Gabriela. *Dicționar general de științe ale limbii*. Editura Științifică: București, 1997. 400 p. ISBN 973-44-0229-3
149. *Dicționar explicativ al limbii române* [online]. www.dexonline.ro
150. *Dicționar politic* [online]. [Accesat 18.06.2019]. Disponibil: <https://www.marxists.org/romana/dictionar/index.htm>
151. DWDS (*Das Wortauskunftssystem zur deutschen Sprache in Geschichte und Gegenwart*). Dicționar etimologic și de corpus german online: www.dwds.de
152. *Glossary of Linguistic Terms*. <https://glossary.sil.org/term>
153. *Pons*. www.pons.com
154. SAUER, Frank H. *Das große Buch der Werte: Enzyklopädie der Wertvorstellungen*. Intuistik-Verlag; Auflage: 3. 2019. 600 S. ISBN-10: 3947672012

155. STÂRNĂ, Gh; MARIN, V. *Dicționar general al Revoluției Române din Decembrie 1989*. Institutul Revoluției Române din Decembrie 1989. București: Editura Militară, 2010. 752 p.
ISBN: 978-973-32-0852-5

În limba franceză

156. GRĂDINARU, Angela; CEBOTARI, Svetlana. Les migrations conceptuelles dans le langage politique. In: *Actes du Colloque International "La linguistique entre recherche et application" organisé à l'occasion du 45-ième anniversaire du département de Philologie Française "Grigore Cincilei"*. Chișinău: CEP USM, 2010. Pp. 178 - 185.
157. ZBANTȘ, Ludmila. La métaphore cognitive dans le contexte de l'apprentissage de la traduction spécialisée. În : *Colocviul internațional de Științe ale Limbajului "Eugen Coșeriu", Text – co(n)text – multiculturalitate*. Chișinău – Suceava – Cernăuți, ediția a XIV-a, Chișinău, CEP USM, 2017, p. 305-313

Corpusul de discursuri

158. www.bunderspaesident.de discursuri în limba germană
159. www.presidency.ro discursuri în limba română

ANEXE

Anexa 1 Glosar terminologic

Discurs	1. Plan al limbajului: discurs; cunoaștere: expresivă; conținut: sens; criterii de concordanță: adecvare [Coșeriu 1992-1993, p. 16]. 2. J. Gee numește „Discurs” (cu majusculă) un discurs important, care are la bază o temă identitară. [Gee 1999] 3. Discursul este o formă naturală sau elaborată de comunicare, o colecție de texte, un mod de vorbire, numit și cod, având la bază o anumită tematică.
Discurs despre identitate	- tot ceea ce se spune și se scrie despre un anumit subiect sau despre o anumită tematică legat de identitate într-un anumit moment al evoluției societății, tot ceea ce se tipărește, se expune public sau se reprezintă în mediile electronice, tot ceea ce se narează și argumentează.
Domeniul sursă	– domeniul de împrumut al lexemului concret
Domeniul țintă	– domeniul de exprimare al conceptului abstract
Expresii metaforice	– expresii lingvistice ca manifestări ale MC [Kövecses 2010:7]
Identitate	1. este un <i>mod de a fi în lume al unui popor (comunități omenești), modul de a gândi, de a exista, cultura acestuia</i> (cultura – comportament uman direcționat valoric) [Aslam 1998, p.678]. 2. un <i>complex format dintr-o varietate de lucruri cu referire la identitate, printre care și limba, tradițiile, zilele comemorative, mentalitatea</i> etc. [Kamper 2003, p.348]. 3. ceva care apare din emergența interacțiunilor sociale și poate să aibă „reședința” în gândirea/memoria/conștiința unui grup [de Fina 2006, p.265].
Identitate metaforică	– totalitatea metaforelor utilizate de o persoană sau un grup care datorită frecvenței lor ca patternuri care apar în discurs crează astfel o identitate preponderent statică, având la bază un anumit standard identitar (definiția ne aparține).
Limba	„o expresie a intersubiectivității și ... în sensul dublu de solidaritate cu o tradiție istorică și de solidaritate „contemporană” cu o comunitate de vorbitori, care de asemenea este istorică” [Coșeriu 1992-1993, p. 17]
Limbă istorică	Limbă deja identificată istoricește ca atare de către propriii săi vorbitori și de către vorbitorii altor limbi și care este, de obicei, desemnată printr-un „adjectiv propriu” (ex. limba franceză) [Coșeriu 1992-1993, p. 21]
Metaforă	mijloc lingvistic principal al imaginației noastre [Hulst 2006, p. 396].
Metaforă conceptuală	mijloace de exprimare a ideilor abstracte prin cele concrete, modul de organizare a reprezentărilor analogice, precum și interpretarea experienței umane (definiția ne aparține).
Metafora discursivă	apare în cadrul unui tip de discurs și într-o anumită perioadă de timp, de aceea MD se schimbă treptat în cadrul unei perioade de timp și pot apărea în alt tip de discurs. Ea „furnizează informații despre situația socio-culturală a raționamentului metaforic”, „MD reflectă preocupările culturale și sociale ale unei anumite perioade de timp”. [Zinken 2008, p. 242, 246, 248].
Metafora conceptuală identitară	(eng. Conceptual Identity Metaphor/ CIM) ... un tip de „metaforă ontologică” ce definește/structurează o anumită comunitate” [Terian 2012, p. 958]
Proiecție metaforică	– elemente din DS care sunt proiectate asupra DT în cazul realizării unei expresii metaforice.

Anexa 2 Lista de discursuri despre identitate în limba germană și română

Corpus discursiv german „Lista cu titlul, numele și data discursului”

I. Discursurile președinților germani ținute cu ocazia evenimentului din 1989

1. Ansprache von Bundespräsident Richard von Weizsäcker beim Staatsakt zum "Tag der deutschen Einheit". Berlin, 3. Oktober 1990
2. Ansprache von Bundespräsident Roman Herzog bei einem Festakt aus Anlaß des Tages der Deutschen Einheit im Congress-Centrum Bremen. Bremen, 3. Oktober 1994
3. Rede von Bundespräsident Roman Herzog beim Festakt zum Tag der Deutschen Einheit in Hannover. Hannover, 3. Oktober 1998
4. Fernsehansprache zum 10. Jahrestag des Mauerfalls. Johannes Rau. 9. November 1999
5. Rede von Bundespräsident Johannes Rau beim Festakt zum Tag der Deutschen Einheit am 3. Oktober 2000 in Dresden. Dresden, 3. Oktober 2000
6. Fernsehansprache von Bundespräsident Johannes Rau zum 40. Jahrestag des Baus der Berliner Mauer. 13. August 2001
7. Rede von Bundespräsident Horst Köhler zum Tag der Deutschen Einheit in Erfurt am 3. Oktober 2004. Erfurt, 3. Oktober 2004
8. Bundespräsident Horst Köhler würdigt Tag der Deutschen Einheit. 1. Oktober 2005
9. Rede von Bundespräsident Horst Köhler beim Festakt zum Tag der Deutschen Einheit. Hamburg, 3. Oktober 2008
10. Rede von Bundespräsident Horst Köhler beim Festakt "20 Jahre Friedliche Revolution". Leipzig, 9. Oktober 2009
11. Rede von Bundespräsident Horst Köhler bei der Veranstaltung "20 Jahre Mauerfall: Der Sieg der Freiheit". Berlin, 31. Oktober 2009
12. Ansprache von Bundespräsident Horst Köhler beim Empfang zur Feier des 20. Jahrestags des Mauerfalls. Berlin, 9. November 2009
13. Rede zum 20. Jahrestag der Deutschen Einheit. Christian Wulff. Bremen, 3. Oktober 2010.
14. Grußwort zum Tag der Deutschen Einheit 2011. Christian Wulff. 3. Oktober 2011
15. Festakt zum Tag der Deutschen Einheit 2013. Joachim Gauck. Stuttgart, 3. Oktober 2013
16. Festakt zum 25. Jahrestag der Deutschen Einheit. Joachim Gauck. Frankfurt/Main, 3. Oktober 2015

II. Discursurile președinților germani cu ocazia altor evenimente istorice, discursuri comemorative

17. Rede von Bundespräsident Roman Herzog anlässlich der Veranstaltung "150 Jahre Revolution von 1848/49" in der Paulskirche zu Frankfurt am Main. Frankfurt/Main, 18. Mai 1998
18. Ansprache von Bundespräsident Roman Herzog zum Staatsakt anlässlich des 50jährigen Bestehens der Bundesrepublik Deutschland im Reichstagsgebäude zu Berlin. Berlin, 24. Mai 1999
19. Gedenkstunde des Deutschen Bundestags zum 60. Jahrestag des Volksaufstands vom 17. Juni 1953 in der DDR. Berlin, 14. Juni 2013, J. Gauck

III. „Berliner Rede”

20. Berliner Rede 1997 von Bundespräsident Roman Herzog. Aufbruch ins 21. Jahrhundert. Hotel Adlon, Berlin, 26. April 1997
21. Berliner Rede 2000 von Bundespräsident Johannes Rau. "Ohne Angst und ohne Träumereien: Gemeinsam in Deutschland leben". Haus der Kulturen der Welt, Berlin, 12. Mai 2000
22. Berliner Rede 2001 von Bundespräsident Johannes Rau. "Wird alles gut? - Für einen Fortschritt nach menschlichem Maß". Staatsbibliothek zu Berlin, 18. Mai 2001
23. Berliner Rede 2002 von Bundespräsident Johannes Rau. "Chance, nicht Schicksal - die Globalisierung politisch gestalten". Museum für Kommunikation, Berlin, 13. Mai 2002
24. Berliner Rede 2004 von Bundespräsident Johannes Rau. "Vertrauen in Deutschland - eine Ermutigung". Schloss Bellevue, 12. Mai 2004
25. Berliner Rede 2006 von Bundespräsident Horst Köhler. "Bildung für alle". Kepler-Oberschule in Berlin-Neukölln, 21. September 2006
26. Berliner Rede 2007 von Bundespräsident Horst Köhler. "Das Streben der Menschen nach Glück verändert die Welt". Radialsystem V, Berlin, 1. Oktober 2007
27. Berliner Rede 2008 von Bundespräsident Horst Köhler "Arbeit, Bildung, Integration". Schloss Bellevue, 17. Juni 2008
28. Berliner Rede 2009 von Bundespräsident Horst Köhler. "Die Glaubwürdigkeit der Freiheit". Elisabethkirche Berlin, 24. März 2009

IV. Discursuri despre identitate ținute de către președinții germani (congrese, conferințe; despre simboluri naționale, identitate, națiune)

29. Einleitendes Statement von Bundespräsident Roman Herzog im Rahmen eines Podiumsschlußgespräches zum Thema "Unverkrampte Nation" im Deutschen Nationaltheater Weimar. Weimar, 1. Oktober 1995
30. Wir können in Deutschland vieles möglich machen. Antrittsrede von Bundespräsident Horst Köhler am 1. Juli 2004 im Deutschen Bundestag. Berlin, 1. Juli 2004
31. Grußwort zum Empfang der Initiative "Deutschland - Land der Ideen". Horst Köhler. Berlin, 5. Dezember 2006
32. Ansprache von Bundespräsident Horst Köhler anlässlich der Eröffnung der Ausstellung "Flagge zeigen? Die Deutschen und ihre Nationalsymbole". Bonn, 4. Dezember 2008
33. Symposium "Wer ist wir? Identität - Zugehörigkeit - Zusammenhalt in Deutschland". J. Gauck. Schloss Bellevue, 9. Juli 2015
34. Kulturabend "Heimat? Melodien, Orte, Emotionen". Villa Hammerschmidt, 1. September 2016
35. Rede zum Ende der Amtszeit zu der Frage "Wie soll es aussehen, unser Land?" aus der Antrittsrede vom 23. März 2012 (Joachim Gauck). Schloss Bellevue, 18. Januar 2017

Corpus discursiv în limba română „Lista cu titlul, numele și data discursului”

I. Discursurile președinților români ținute cu ocazia Unirii Principatelor/Marea Unire: discursuri comemorative

1. Alocuțiunea domnului Ion Iliescu, Președintele României, la Adunarea populară din municipiul Focșani, prilejuită de aniversarea a 136 de ani de la Unirea Principatelor. 24 ianuarie 1995
2. Alocuțiunea domnului Ion Iliescu, Președintele României, la întâlnirea cu istoricii ieșeni cu prilejul aniversării a 137 de ani de la Unirea Principatelor. Iași, 24 ianuarie 1996
3. Alocuțiunea domnului Ion Iliescu, Președintele României, la adunarea consacrată împlinirii a 142 de ani de la Unirea Principatelor. 24 ianuarie 2001
4. Discursul președintelui României, Traian Băsescu, la ceremoniile desfășurate la Iași cu ocazia aniversării Zilei Unirii Principatelor Române. Iași, 24 ianuarie 2005
5. Discursul președintelui României, Traian Băsescu, la ceremoniile desfășurate la Focșani cu ocazia aniversării Zilei Unirii Principatelor Române. Focșani, 24 ianuarie 2006
6. Discursul președintelui României, Traian Băsescu, cu ocazia Zilei Unirii Principatelor Române. Focșani, 24 ianuarie 2008
7. Discursul președintelui României, Traian Băsescu, cu ocazia Zilei Unirii Principatelor Române. Iași, 24 ianuarie 2008
8. Discursul președintelui României, Traian Băsescu, la vernisajul expoziției "90 de ani de la Marea Unire". București, 27 noiembrie 2008
9. Discursul președintelui României, Traian Băsescu, la manifestările organizate la Alba Iulia cu prilejul aniversării a „90 de ani de la Marea Unire: 1918 – 2008”. Alba Iulia, 29 noiembrie 2008
10. Discursul președintelui României, Traian Băsescu, la recepția oferită cu prilejul aniversării a 150 de ani de la Unirea Principatelor Române. București, 22 ianuarie 2009
11. Discursul președintelui României, Traian Băsescu, la momentul solemn dedicat aniversării a 150 de ani de la Unirea Principatelor. București, 23 ianuarie 2009
12. Discursul președintelui României, Traian Băsescu, la vernisajul expoziției dedicate aniversării a 150 de ani de la Unirea Principatelor Române. București, 23 ianuarie 2009
13. Discursul președintelui României, Traian Băsescu, la manifestările dedicate Zilei Unirii Principatelor Române. Iași, 24 ianuarie 2009
14. Discursul președintelui României, Traian Băsescu, la manifestările dedicate Zilei Unirii Principatelor Române. Focșani, 24 ianuarie 2009
15. Alocuțiunea președintelui României, Traian Băsescu, la manifestările organizate la Focșani cu prilejul sărbătoririi Zilei Unirii Principatelor Române. Focșani, 24 ianuarie 2010
16. Alocuțiunea președintelui României, Traian Băsescu, la manifestările organizate la Iași cu prilejul sărbătoririi Zilei Unirii Principatelor Române. Iași, 24 ianuarie 2010
17. Alocuțiunea președintelui României, Traian Băsescu, la manifestările prilejuite de Ziua Unirii Principatelor Române, organizate la Focșani. Focșani, 24 ianuarie 2011
18. Alocuțiunea președintelui României, Traian Băsescu, la manifestările prilejuite de Ziua Unirii Principatelor Române, organizate la Iași. Iași, 24 ianuarie 2011
19. Mesajul președintelui României, Traian Băsescu, cu prilejul Zilei Unirii Principatelor Române. 24 ianuarie 2012

20. Discursul Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținut la manifestările prilejuite de Ziua Unirii Principatelor Române, organizate la Iași. 24 Ianuarie 2016. Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a susținut un discurs la manifestările prilejuite de Ziua Unirii Principatelor Române, organizate la Iași.
21. Alocuțiunea Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, și transcrierea dezbaterii „Orașele României la 100 de ani de la Marea Unire. Un viitor SMART pentru Ploiești”. 22 Noiembrie 2017. Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a susținut la Ploiești, o alocuțiune în cadrul dezbaterii „Orașele României la 100 de ani de la Marea Unire. Un viitor SMART pentru Ploiești”.
22. Alocuțiunea Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținută în cadrul sesiunii de comunicări științifice „Unirea Principatelor Române, temelie a Marii Uniri de la 1918”. 24 Ianuarie 2018. Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a susținut la Palatul Patriarhiei, o alocuțiune în cadrul sesiunii de comunicări științifice „Unirea Principatelor Române, temelie a Marii Uniri de la 1918”.
23. Alocuțiunea Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținută în cadrul evenimentului dedicat Centenarului Marii Uniri și aniversării a 205 ani de la înființarea primei clase de inginerie în limba română. 01 Octombrie 2018. Președintele României, domnul Klaus Iohannis a susținut la Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” din Iași, o alocuțiune în cadrul evenimentului dedicat Centenarului Marii Uniri și aniversării a 205 ani de la înființarea primei clase de inginerie în limba română.
24. Mesajul Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, adresat Parlamentului României în cadrul ședinței solemne consacrate celebrării Centenarului Marii Uniri. 28 Noiembrie 2018. Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a adresat un mesaj Parlamentului României în cadrul ședinței solemne consacrate celebrării Centenarului Marii Uniri.

II. Discursuri ținute cu ocazia zilei României/1 decembrie

25. Mesajul Președintelui Emil Constantinescu, cu prilejul Zilei Naționale a României. 1 decembrie 1998
26. Discursul domnului Ion Iliescu, Președintele României, rostit la recepția prilejuită de sărbătorirea Zilei Naționale a României. 01 Decembrie 2001
27. Mesajul domnului Ion Iliescu, Președintele României, adresat poporului român cu ocazia aniversării Zilei Naționale a României - București, 29 noiembrie 2002
28. Discursul președintelui României, Traian Băsescu, la recepția oferită cu prilejul Zilei Naționale a României. București, 30 noiembrie 2005
29. Discursul președintelui României, Traian Băsescu, la evenimentele organizate cu prilejul Zilei Naționale a României. București, 1 decembrie 2005
30. Discursul președintelui României, Traian Băsescu, la recepția oferită cu ocazia aniversării Zilei Naționale a României. București, 30 noiembrie 2006
31. Discursul președintelui României, Traian Băsescu, la recepția oferită cu ocazia Zilei Naționale a României. București, 30 noiembrie 2007
32. Discursul președintelui României, Traian Băsescu, la recepția oferită cu ocazia Zilei Naționale a României. București, 01 decembrie 2008
33. Discursul președintelui României, Traian Băsescu, la recepția oferită cu prilejul Zilei Naționale a României. Palatul Cotroceni, 1 decembrie 2009
34. Discursul președintelui României, Traian Băsescu, la recepția oferită cu prilejul Zilei Naționale a României. Palatul Cotroceni, 29 noiembrie 2010
35. Mesajul președintelui României, Traian Băsescu, cu prilejul Zilei Naționale a României. 1 Decembrie 2011
36. Discursul președintelui României, Traian Băsescu, la recepția oferită cu prilejul Zilei Naționale a României. Palatul Cotroceni, 1 decembrie 2011
37. Alocuțiunea Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținută în cadrul ceremoniei de decorare a unor ofițeri cu ocazia Zilei Naționale a României. 01 Decembrie 2016. Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a susținut la Palatul Cotroceni, o alocuțiune în cadrul ceremoniei de decorare a unor ofițeri cu ocazia Zilei Naționale a României.
38. Discursul Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținut în cadrul recepției oferite cu ocazia Zilei Naționale a României. 01 Decembrie 2017. Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a susținut vineri, la Palatul Cotroceni, un discurs în cadrul recepției oferite cu ocazia Zilei Naționale a României.
39. Alocuțiunea Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținută în cadrul ceremoniei de decorare a unor personalități civile cu prilejul Zilei Naționale a României. 30 Noiembrie 2018. Președintele României, domnul Klaus Iohannis, la Palatul Cotroceni, alocuțiune în cadrul ceremoniei de decorare a unor personalități civile cu prilejul Zilei Naționale a României.

40. Discursul Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținut în cadrul recepției oferite cu ocazia Zilei Naționale a României. Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a susținut vineri, 30 noiembrie 2018., la Palatul Cotroceni, un discurs în cadrul recepției oferite cu ocazia Zilei Naționale a României.
41. Alocuțiunea Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținută cu prilejul inaugurării Monumentului Marii Uniri. Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a susținut sâmbătă, 1 decembrie 2018, la Alba Iulia, o alocuțiune cu prilejul inaugurării Monumentului Marii Uniri.
III. Discursuri despre identitate și zile naționale (Ziua Imnului Național, Ziua Solidarității Naționale împotriva dictaturii, Ziua Constituției, Ziua Eroilor, Ziua Limbii Române, Ziua Culturii Naționale etc)
Zile naționale
42. Președintelui României, domnul Ion Iliescu, cu ocazia Zilei Europei. 9 mai 1994
43. Mesajul domnului Ion Iliescu, Președintele României, ocazionat de sărbătorirea zilei Independenței de Stat a României și de cea a "Zilei Europei". 08 Mai 2001
44. Președintelui României, domnul Ion Iliescu, adresat participanților la manifestările prilejuite de sărbătorirea "Zilei Imnului Național". Râmnicu Vâlcea, 29 iulie 1995
45. Mesajul președintelui României, Traian Băsescu, adresat poporului român cu ocazia sărbătorii Zilei Imnului Național. București, 29 iulie 2007
46. Mesajul Președintelui României, domnul Ion Iliescu, adresat participanților la sărbătoarea națională "Limba Noastră" și la manifestările prilejuite de sărbătorirea "Centenarului Lucian Blaga". Chișinău, 29 august 1995
47. Mesajul președintelui României, Traian Băsescu, adresat cetățenilor din Republica Moldova, cu prilejul sărbătoririi Zilei Independenței și Zilei Limbii Române. București, 27 august 2009
48. Președintelui României, Emil Constantinescu, cu prilejul aniversării Zilei Constituției. Palatul Parlamentului, 8 decembrie 1998
49. Discursul Președintelui României, domnul Ion Iliescu, rostit cu ocazia sărbătoririi "Zilei Constituției". București, 7 decembrie 2001
50. Mesajul domnului Ion Iliescu, Președintele României, adresat poporului român cu prilejul aniversării "Zilei Constituției" - 8 decembrie 2002
51. Discursul președintelui României, Traian Băsescu, la recepția dedicată Zilei Constituției. București, 07 decembrie 2006
52. Alocuțiunea președintelui României, Traian Băsescu, la ceremonia organizată de Curtea Constituțională a României cu prilejul sărbătoririi "Zilei Constituției". București, 8 decembrie 2008
53. Mesajul președintelui României, Traian Băsescu, adresat cu ocazia sărbătoririi "Zilei Constituției României". 8 decembrie 2011
54. Mesajul Președintelui României, Emil Constantinescu, cu prilejul Zilei Solidarității Naționale Împotriva Dictaturii. 16 decembrie 1998
55. Mesajul Președintelui României, Emil Constantinescu, adresat cetățenilor României cu prilejul Zilei Eroilor. București, 20 mai 1999
56. Discursul Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținut cu prilejul Zilei Culturii Naționale. 15 Ianuarie 2016. Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a participat la sesiunea solemnă dedicată Zilei Culturii Naționale cu tema „Identitate națională”
57. Discursul Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținut la recepția oferită cu prilejul Zilei Europei. 09 Mai 2016. Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a susținut la Palatul Cotroceni, un discurs cu prilejul Zilei Europei.
58. Alocuțiunea Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținută în cadrul Simpozionului național „Tradiții, prezent și perspective ale constituționalismului românesc”, dedicat împlinirii a 25 de ani de la adoptarea Constituției din 8 decembrie 1991. 08 Decembrie 2016. Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a susținut la Palatul Parlamentului, o alocuțiune în cadrul Simpozionului național „Tradiții, prezent și perspective ale constituționalismului românesc”, dedicat împlinirii a 25 de ani de la adoptarea Constituției din 8 decembrie 1991.
59. Discursul Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținut cu ocazia recepției oferite de Ziua Europei. 11 Mai 2017. Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a susținut la Palatul Cotroceni, un discurs cu ocazia recepției oferite de Ziua Europei.
60. Alocuțiunea Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținută în cadrul evenimentului prilejuit de Ziua Culturii Naționale. 15 Ianuarie 2018. Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a susținut la Palatul Cotroceni, o alocuțiune în cadrul evenimentului prilejuit de Ziua Culturii Naționale.

61. Discursul Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținut cu ocazia recepției oferite de Ziua Europei. 09 Mai 2018 | Uniunea Europeană. Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a susținut la Palatul Cotroceni, un discurs cu ocazia recepției oferite de Ziua Europei.
62. Alocuțiunea Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținută în cadrul ceremoniei de decorare a unor profesori și instituții de învățământ din diaspora, cu ocazia Zilei Limbii Române. 30 August 2018. Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a susținut la Palatul Cotroceni, o alocuțiune în cadrul ceremoniei de decorare a unor profesori și instituții de învățământ din diaspora, cu ocazia Zilei Limbii Române.
Festivități, simpozioane, conferințe, expoziții, forumuri, reuniuni, ceremonii, festivaluri, seminarii, adunări, ședințe
63. Mesajul Președintelui României, domnul Ion Iliescu, adresat participanților la festivitățile organizate cu ocazia Zilelor culturii ieșene. 14 octombrie 1994
64. Alocuțiunea domnului Ion Iliescu, Președintele României, la simpozionul "Societatea românească - prezent și perspective". București, 20 octombrie 1995
65. Mesajul domnului Ion Iliescu, președintele României, adresat Conferinței Naționale a Partidului Democrației Sociale din România. București, 24 noiembrie 1995
66. Mesajul domnului Ion Iliescu, președintele României, adresat organizatorilor și participanților la deschiderea expoziției Monumenta romaniae vaticana. Roma, 19 ianuarie 1996
67. Alocuțiunea domnului Ion Iliescu privind acceptarea ofertei de sprijin din partea PDSR pentru candidatura la al doilea mandat constituțional de Președinte al României rostită la Conferința Națională a PDSR. București, 26 iulie 1996
68. Alocuțiunea domnului Ion Iliescu, Președintele României, la conferința pe țară a primarilor și consilierilor județeni ai PDSR. București, 31 august 1996
69. Alocuțiunea Președintelui României, domnul Emil Constantinescu, la Forumul de la Berlin. 13 mai 1998
70. Discursul președintelui româniei, emil constantinescu, la reuniunea nato de la viena, "securitatea europeana: mosteniri ale trecutului, sfidari ale viitorului". 21 iunie 1998
71. Discursul Președintelui României, domnul Emil Constantinescu: românia în pragul unui nou mileniu. Columbia University, New York, 10 iunie 1998
72. Discursul Președintelui României, Emil Constantinescu, la Ceremonia de încheiere a celei de-a XII-a Reuniuni Internationale „Oameni și Religii”. București, 1 septembrie 1998
73. Alocuțiunea Președintelui României, Emil Constantinescu, la Academia Română în deschiderea conferinței științifice: "Interesul național și politica de securitate a României în perspectiva secolului XXI". 16 martie 1999
74. Alocuțiunea Președintelui României, Emil Constantinescu, la Simpozionul "Valorile culturale și progresul uman". American Academy of Arts and Sciences, Harvard University Boston. 23 aprilie 1999
75. Mesajul Președintelui Emil Constantinescu, adresat cetățenilor României. 16 aprilie 1999
76. Alocuțiunea Președintelui României, Emil Constantinescu, la simpozionul "Cetățenia și Democrația în Europa". București, Palatul Parlamentului, 15 aprilie 1999
77. Alocuțiunea președintelui româniei, emil constantinescu, cu ocazia lansării programului național "românia educațional". București, Palatul Copiilor, 19 mai 1999
78. Alocuțiunea Președintelui României, Emil Constantinescu, la întâlnirea cu participanții români la Festivalul Tradițiilor Populare, organizat la Washington de Smithsonian Institute București, Cotroceni, 19 iunie 1999 (transcriere de pe banda magnetică)
79. Alocuțiunea Președintelui României, Emil Constantinescu, în cadrul Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est la reuniunea cu tema "Democrația și drepturile omului". Sarajevo, 30 iulie 1999
80. Discursul Președintelui României, Emil Constantinescu, în calitate de invitat principal la Sesiunea inaugurală a Conferinței Asociației Internaționale a Președinților de Universități. Bruxelles, 11 iulie 1999
81. Discursul Președintelui României, Emil Constantinescu, la seminarul cu tema "Stăpânirea valului globalizării prin evitarea crizelor și războaielor și construirea de proiecte comune" organizat de "Clubul de la Roma". București, 12 septembrie 1999
82. Alocuțiunea Președintelui României, Emil Constantinescu, la lansarea Proiectului de creare a Consiliului Superior de Reprezentare a Românilor de Pretutindeni. 11 mai 2000
83. Alocuțiunea Președintelui României, Emil Constantinescu, la Congresul Newropeans 2000, "Politica europeană – către o nouă generație". Paris, 7 octombrie 2000
84. Alocuțiunea Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținută în cadrul dezbaterii pe tema „România puternică: viziune politică și servicii publice în slujba cetățeanului”. 28 Octombrie 2016.

- Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a susținut la Târgu Jiu, o alocuțiune în cadrul dezbaterii pe tema „România puternică: viziune politică și servicii publice în slujba cetățeanului.”
85. Alocuțiunea Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținută în cadrul evenimentului „România la Centenar”. 15 Martie 2018. Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a susținut la Palatul Cotroceni, o alocuțiune în cadrul evenimentului „România la Centenar”, organizat de către Administrația Prezidențială.
 86. Alocuțiunea Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, și transcrierea dezbaterii naționale „Viziunea tinerilor pentru viitorul României”. 26 Aprilie 2018. Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a susținut la Bacău, o alocuțiune în cadrul dezbaterii naționale „Viziunea tinerilor pentru viitorul României”.
 87. Alocuțiunea și intervențiile Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, din cadrul dezbaterii „Blaj 1848-2018: conștiință națională și destin european”. 12 Mai 2018. Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a susținut la Blaj, o alocuțiune în cadrul dezbaterii „Blaj 1848-2018: conștiință națională și destin european”.
 88. Alocuțiunea Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținută cu prilejul reînălțurării Palatului Cultural din Blaj. 12 Mai 2018. Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a susținut la Blaj, o alocuțiune cu prilejul reînălțurării Palatului Cultural.
 89. Alocuțiunea Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținută în cadrul seminarului „Abordarea celui de-al treilea obiectiv de dezvoltare durabilă: asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării pentru toți la toate vârstele - dialog asupra politicilor”. 31 Mai 2018. Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a susținut la Palatul Cotroceni, o alocuțiune în cadrul seminarului „Abordarea celui de-al treilea obiectiv de dezvoltare durabilă: asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării pentru toți la toate vârstele - dialog asupra politicilor”.
 90. Alocuțiunea Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținută în cadrul reuniunii Consiliului Național al Partidului Național Liberal. 04 August 2018, Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a susținut la Palatul Parlamentului, o alocuțiune în cadrul reuniunii Consiliului Național al Partidului Național Liberal.
 91. Alocuțiunea Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținută cu prilejul ceremoniei oferirii Drapelului Național al României Cetății de Scaun a Sucevei. 31 Octombrie 2018. Președintele României, domnul Klaus Iohannis a susținut la Cetatea de Scaun a Sucevei, o alocuțiune cu prilejul ceremoniei oferirii Drapelului Național al României.
 92. Alocuțiunea Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținută în cadrul Adunării Generale a Asociației Municipiilor din România. 12 Noiembrie 2018. Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a o alocuțiune în cadrul Adunării Generale a Asociației Municipiilor din România.
 93. Alocuțiunea Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, și transcrierea sesiunii de întrebări și răspunsuri din cadrul evenimentului de lansare în dezbatere publică a rezultatelor Proiectului „România Educată”. 5 decembrie a.c., la Palatul Cotroceni, la evenimentul de lansare în dezbatere publică a rezultatelor Proiectului „România Educată: viziunea și strategia de dezvoltare a educației pentru 2030”.
 94. Alocuțiunea Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținută în cadrul sesiunii festive a Academiei Române dedicate Zilei Culturii Naționale. 15 ianuarie 2019, Ateneul Român, alocuțiune în cadrul sesiunii festive a Academiei Române dedicate Zilei Culturii Naționale
- IV.Discursurile comemorative ale președinților români ținute cu ocazia evenimentului din 1989 „Revoluția Română” și alte evenimente istorice: Răscoala condusă de T. Vladimirescu
95. Mesajul domnului Ion Iliescu, Președintele României, adresat orașului-martir Timișoara cu prilejul împlinirii a șase ani de la declanșarea Revoluției române din decembrie 1989. 15 decembrie 1995
 96. Mesajul domnului Ion Iliescu, Președintele României, prilejuit de comemorarea a 15 ani de la revolta muncitorească anticeaușistă din 15 noiembrie 1987. 15 Noiembrie 2002

**Anexa 3 Modelul de interpretare a metaforei după Zimmermann [2000:130-133]
(tradus și cu întrebări selectate și adaptate parțial)**

1. Analiza sintactică: Ce structură formală marchează imaginea lingvistică?

Cum este clar că aici este prezent un fel de exprimare impropriu respectiv o imagine lingvistică? Sunt în context și alte metafore sau elemente din tradiția imagistică cunoscută care sugerează un fel de a vorbi figurativ?

2. Analiza domeniului sursă și țintă (analiza text-context)

Cum este integrată imaginea în text respectiv în context? Se poate numi un nivel unde metaforizarea decurge prioritar (cuvânt, propoziție, secțiune de text, context)? Cum pot fi divizate elementele individuale metaforei textului separat? În ce domeniu a fost găsită metafora (domeniul sursă)? Ce persoană, obiect se recunoaște ca domeniu țintă? Sunt prezente mai multe imagini (complexe de imagini)?

3. Determinarea ordinei sintactice a domeniului sursă și a domeniului țintă

Cum este de determinat relația ierarhică între DS și DT? Cum se raportează reciproc sintactic tema și rema? Ce structură de ordine se impune? Cum se produce coerența în diferență?

4. Analiza semantică a domeniului sursă? (denotații, conotații)

Ce afirmă de fapt acest cuvânt sau această parte de text? Din ce domeniu, fundal real, este luată imaginea? Cum îi este determinată câmpului semnificativ o componentă metaforică concretă („semn lingvistic”)? Ce aspect fracționat se evidențiază în cadrul utilizării imaginii? Ce stoc de cunoștințe precedente este activat?

5. Încadrarea metaforei în tradiția cadru (contextul precedent și actual)

Există legături dintre exemple pentru aceste două sau mai multe districte semnificative în tradiție sau în literatura contextuală? Sunt combinații de lexeme asemănătoare sau identice în alte texte? Ce afirmă ele acolo? Se poate de recunoscut structuri pentru motiv sau linii de dezvoltare ale cadrului? Ce metaforă centrală a cadrului se poate numi?

6. Interacțiunea metaforică: determinarea contextuală și formarea noii coerențe, transferul de semnificație asupra DT

În ce interacțiune apar spectrurile de semnificații între DS și DT? În ce constă selectarea și reproducerea variantelor potențiale de semnificații în fiecare context? Ce nu se potrivește? La ce ne-am aștepta în schimb? În ce constă noua combinație a domeniilor de semnificații? Se poate de descris atribuirea printr-o relație asemănătoare? Se poate de determinat una (sau mai multe) *tertium comparationis*? Ce afirmă textul figurativ despre DT, ce se evidențiază? Ce elemente de semnificație sunt transmise asupra DT? Cum se lărgeste prin aceasta potențialul de semnificații al lexemului din DT (semnificatului)? Ce profit lingvistic creativ se evocă prin metaforă? Ce afirmație identitară (în cazul studiului nostru) se intenționează prin imaginea lingvistică?

7. Cutezanța respectiv uzualitatea metaforei?

Cum se comportă evenimentul concret al metaforei în cadru? Cât de „proaspăt” acționează metafora având în vedere tradiția? Este legătura fundamentală a districtului de semnificație deja cunoscut? Afișează metafora pe fundalul alocării stereotipice deja solidificare lexicală? Este o parte a metaforei comune înlocuită printr-o nouă componentă în cadru? Rezultă o nouă formare prin accentuare sau dezvoltarea mai departe a metaforei disponibile? Sau este vorba despre o reunificare fără analogie a DS și a DT?

Analiza pragmatică: ce influență are imaginea artistică asupra locutorului?

8. Influența cognitivo-metaforică a metaforei

Ce părți (locuri) de incertitudine productivă sunt afișate prin structura imaginii? Cum poate receptorul să dizolve tensiunea metaforică? Care ar putea să fie beneficiul cognitiv al acestui discurs metaforic? Ce profit de cunoaștere se obține peste DT? Ajută metafora să se depășească concepțiile lipsă sau chiar judecata contradictorie? În ce constă potențialul creativ al imaginii lingvistice?

9. Influența emotivo-existențială a metaforei

Ce elemente afective (figură de stil, cuvinte etc) determină imaginea și contextul său? Ce sentimente / emoții (așteptări, frică, opunere) se trezesc în receptor prin imaginea lingvistică? În ce domeniu de experiență este tranferat receptorul? Ce luare de atitudine provoacă imaginea?

10. Funcția metaforei în procesul de comunicare

Cum este introdusă metafora în alte structuri discursive? În ce constă intenția locutorului de a utiliza această imagine în acest loc? Trebuie metafora să ajute ca procedeu de concluzie în cazul evidenței logice lipsă sau să întărească o argumentare? Sau ea include o nouă afirmație despre lexemul receptor?

11. Recepționarea în cadrul comunității lingvistice

În ce fel reflectă metafora experiențele și viața comunității lingvistice? Cum este reprodusă viața producătorilor și receptorilor? Ajută metafora să se vadă dimensiuni rămase până acum nedescoperite ale realității? Devine ea un model, „exemplu”, al realității? Unde este utilizat un câmp vizual la fel sau asemănător? Ce succes are acest domeniu lingvistic/descoperire/formare lingvistică în tradiția identitară germană/românească? (această întrebare este modificată în totalitate comparativ cu întrebarea originală).

Anexa 4 Concepte abstracte ale identității naționale

Cuvinte-cheie: Ponderea de valori din corpusul în limba germană

	RW	RH	JR	HK	CW	JG
Anerkennung / Wertschätzung		1	1	28		1
Aufmerksamkeit						
Ausdauer				1		
Bescheidenheit				1		
Dankbarkeit	2	3		1	2	1
Ehrlichkeit			1			
Engagement		4	3	10		4
Flexibilität/ flexibel		13	3		1	
Freiheit, -Tradition, -Geschichte, frei, Meinungsfreiheit	17	59	33	66	15	32
Freude, Lebens-	4	5	1	9	1	3
Frieden	1	3	5	9	2	6
Un/Geduld		5	1	2		
Gerechtigkeit		3	6			
Höflichkeit				1		
Hilfsbereitschaft				1		
Hoffnung	2	5	5	8		4
Innovation, Idee(nreichtum), Erfindergeist, Veränderung, Einfallsreichtum		27	25	47	2	3
Integrität	1					
Kreativität / kreativ /Ideenreichtum		3	2	12		
Mut /Courage, Zumutung, Ermutigung	3	23	4	10	7	2
Ordnung[ssinn], Gesellschaftsordnung	2	7	3	24		5
Respekt			1	18		2
Sicherheit		3	3	15	1	7
Solidarität	5	6	8	8	5	4
Toleranz /tolerant		3	1	1	1	1
(Eigen/Mit)Verantwortung, -bewusst, -swürdig, Verantwortlichkeit	9	28	35	51	3	12
(Selbst)Vertrauen	4	11	43	23		5
Würde	1	4	2	3	1	2
Ziel(strebigkeit)	6	3		3	1	4
Zuversicht / zuversichtlich	2	7	3	8	1	2

ESANTIOANE LINGVISTICE

EXEMPLE EXTRASE DIN CORPUSUL DISCURSIV GERMAN

Domeniul botanic

WURZELN $\cap$ IDENTITÄT

WURZELN $\cap$ HERKUNFT / ALLGEMEINE (/KULTURELLE) IDENTITÄT/ GESCHICHTE

1. „Die Menschen brauchen Wurzeln und Zugehörigkeit und Perspektiven, die Menschen wollen nicht zwischen Heimat und Vaterland und Zukunft wählen müssen.“ (HK 31.10.2009)
2. „Was heute Globalisierung genannt wird, hat historische Wurzeln.“ (JR 13.05.2002)
3. „Wer sich bildet, will nicht nur etwas können, sondern etwas werden: orientierungssicher und selbstkritisch, aufgeschlossen für neue Ideen und unbestechlich bei ihrer Prüfung, der eigenen Wurzeln bewusst und weltoffen, selbstbestimmt und verantwortungsbereit.“ (HK 17.06.2008)
4. „Auf der anderen Seite können kleinere Einheiten wie Regionen auf oft jahrhundertealten kulturellen Wurzeln aufbauen und zudem eine tragfähige Zusammenarbeit im täglichen Leben effektiv gestalten.“ (RH 1.10.1995)
5. „Hier kommt Altbewährtes zum Vorschein, denn schließlich haben sich in Europa regionale Verwurzelung und globale Orientierung immer ergänzt.“ (RH 1.10.1995)
6. „Die Globalisierung ist eine Chance für uns, wenn wir wissen, wo wir zu Hause und wo wir verwurzelt sind.“ (JR 13.05.2002)

WURZELN $\cap$ (AUSLÄNDISCHE) IDENTITÄT / INTEGRATION

7. „Es geht um Arbeit, die wir schaffen müssen; um Bildung, die allen gerechte Chancen gibt; um Integration, die uns zusammenhält: Stadt und Land, Ost und West, Alt und Jung, Arm und Reich, einheimisch und mit Wurzeln von weit her“. (HK 3.10.2008)
8. „Die nächste Generation unseres Landes wird noch viel stärker von Menschen geprägt sein, deren Wurzeln fern von Deutschland liegen.“ (HK 3.10.2008)
9. „Ich habe mich gefreut über den offenen Brief einer Gruppe von Schülerinnen und Schülern mit familiären Wurzeln in 70 verschiedenen Ländern.“ (CW 3.10.2010)
10. „Weil diese Menschen mit ausländischen Wurzeln mir wichtig sind, will ich nicht, dass sie verletzt werden in durchaus notwendigen Debatten.“ (CW 3.10.2010)
11. „Und besonders schön fand ich, dass damals auch viele Menschen mit Wurzeln außerhalb von Deutschland ganz selbstverständlich die schwarz-rot-goldene Fahne geschwenkt und sich gemeinsam gefreut haben.“ (HK 4.10.2008)
12. „"Die" Ausländer gibt es nicht. Es geht immer um einzelne Menschen: Um Menschen mit ihren individuellen Wurzeln“ (JR 12.05.2000)
13. „Wir erleben ja heute nicht so sehr das Entstehen einer neuen Kultur aus vielen verschiedenen Wurzeln.“ (JR 13.05.2002)
14. „In Deutschland leben über 15 Millionen Menschen mit ausländischen Wurzeln.“ (HK 21.09.2006)
15. „Fast jeder fünfte Jugendliche mit ausländischen Wurzeln verlässt die Schule ohne Abschluss, und zwei von fünf schließen keine Berufsausbildung ab.“ (HK 17.06.2008)
16. „Die Demokratie, die 100 Jahre nach der Paulskirche im Gefolge französischer, britischer und amerikanischer Soldaten bei uns wieder Einzug halten sollte, mußte in den Ruinen des Deutschlands von 1945 also nicht gleichsam auf fremdem Boden Wurzeln schlagen.“ (RH 18.05.1998)
17. „Sie sollten mit langfristiger Perspektive wirtschaften, sie sollten durch kontinuierliche Fortbildung die Fähigkeiten ihrer Mitarbeiter erhöhen und an ihren Standorten auf eine gute Verwurzelung in den örtlichen Gemeinschaften achten.“ (HK 17.06.2008)

18. „Integration: Das bedeutet nicht Entwurzelung und gesichtslose Assimilation. Integration ist auch die Alternative zum beziehungslosen Nebeneinander unvereinbarer Kulturen.“ (JR 12.05.2000)

KERN $\cap$ ETW. WICHTIGES

KERN $\cap$ KULTUR / GESCHICHTE / IDENTITÄT

19. „Die Menschen aus dem Burgenlandkreis in Sachsen-Anhalt haben mehr bewahrt als Mauern, Steine und Türme. Sie haben etwas bewahrt, was das Leben lebenswert macht und Zuversicht stiftet. Zu wissen: Da waren welche vor uns, und wir kümmern uns um das, was sie hinterließen; zu wissen: Da kommen welche nach uns, und die sollen auch unsere Spuren finden und bewahren - das ist schon der Kern dessen, was es braucht, damit unsere Kulturation lebendig bleibt.“ (HK 3.10.2008)

KERN $\cap$ DEMOKRATIE / WERTE / FORSCHUNG / ENTWICKLUNG

20. „Unser Drängen darauf ist keine lästige Beigabe zum wirtschaftlichen Austausch, sondern es zählt zum Kern unseres Selbstverständnisses, es ist ein wichtiger Teil dessen, was uns ausmacht in Europa. Wir wissen: Demokratie und Rechtsstaatlichkeit lassen sich nicht von außen verordnen, sie müssen von innen wachsen.“ (HK 31.10.2009)
21. „Die Europäische Union - oder, wenn Sie so wollen, das europäische Modell - verbindet wirtschaftliche Leistungskraft mit sozialem Ausgleich und schöpferische Unruhe mit einem festen Kern unantastbarer Werte und Menschenrechte.“ (HK 31.10.2009)
22. „Von unseren historischen Erfahrungen geprägt sind auch andere Kernbereiche des Grundgesetzes.“ (JG 23.03.2012)
23. „Wer die Achtung der Menschenwürde zu einem Wesenskern der eigenen Verfassung macht, wird Mitverantwortung übernehmen auch für den Fortbestand der internationalen Ordnung, deren Kern gemeinsame Normen und Werte und deren Ziel die Aufrechterhaltung von Frieden und Recht sind.“ (JG 23.03.2012)
24. „Das ist der Kern der wehrhaften Demokratie, das ist republikanische Verteidigungsbereitschaft.“ (JG 23.03.2012)
25. „...weil es in manchen Punkten bis an den Kern unserer Verfassungsordnung und unserer Verfassungswirklichkeit reicht...“ (JR 12.05.2000)
26. „Dennoch gehört es zum Kern unseres Sozialstaates auch, daß die Gemeinschaft denen hilft, die sich nicht aus eigener Kraft, auch nicht auf Grund eigener Sozialversicherung helfen können.“ (RH 24.05.1999)
27. „Der Löwenanteil sollte in den schöpferischen Kern unserer Wirtschaft zurückfließen, in Forschung und Entwicklung eben, in die Modernisierung der Betriebe und die Schulung der Mitarbeiter.“ (HK 17.06.2008)

PFLANZE $\cap$ BEWUSSTSEIN

28. „Inzwischen ist in ganz Deutschland ein neues Selbstbewusstsein gewachsen, ein unverkrampfter Patriotismus, ein offenes Bekenntnis zu unserem Land, das um seine große Verantwortung für die Vergangenheit weiß und so Zukunft gestaltet.“ (CW 3.10.2010)
29. „Selbstbewusstsein und Selbstvertrauen können nicht wachsen ohne das Bewusstsein davon, wer wir sind und woher wir kommen.“ (JR 12.05.2004)

Verwurzeln (a înrădăcina) - Verwurzelung

PFLANZE $\cap$ DEMOKRATIE

30. „Unsere freiheitliche Demokratie ist fest verwurzelt - ein Beweis dafür ist die hohe und ja schließlich freiwillige Wahlbeteiligung vom vergangenen Sonntag.“ (RH 3.10.1998)
31. „Unsere Bevölkerung hat sich in der freiheitlichen Demokratie und im europäischen Bewußtsein verwurzelt.“ (RW 3.10.1990)

PFLANZE $\cap$ FREIHEIT

32. „Die neu erworbene Freiheit muß sich verwurzeln können.“ (RW 3.10.1990)

PFLANZE ∩ WERTE bzw RELIGION

33. „Gewiss, Westdeutschland hat 1990 viel Gutes in die Einheit eingebracht: die feste Verwurzelung in der westlichen Wertegemeinschaft, das Grundgesetz, solide demokratische Institutionen und Wirtschaftskraft. Aus Ostdeutschland kam ein überwältigender Wille zum Aufbruch und zur Veränderung.“ (HK 3.10.2004)
34. „Kirchen wirken weltweit und sind gleichzeitig in Gemeinden und Gemeinschaften verwurzelt.“ (JR 13.05.2002)

Wachsen, wachsend, florieren

PFLANZE ∩ MISS- und VERTRAUEN

35. „Ohne das Vertrauen der Völker in uns Deutsche hätten wir uns nicht vereinigen können. Dieses Vertrauen ist mit dem Leben der Bundesrepublik in vierzig Jahren gewachsen.“ (RW 3.10.1990)
36. „Vertrauen muss wachsen. Vertrauen wächst zwischen einzelnen Menschen, in Gemeinschaften und muss eine ganze Gesellschaft prägen.“ (JR 12.05.2004)
37. „Neues Vertrauen in staatliches Handeln wird aber nur wachsen, wenn in Politik und Verwaltung solide gearbeitet wird.“ (JR 12.05.2004)
38. „Im Westen ein in Jahrzehnten gewachsenes Vertrauen in die Leistung der demokratischen Institutionen, im Osten das Selbstbewußtsein der erfolgreichen friedlichen Revolution.“ (RH 3.10.1998)
39. „Wir alle wissen: Vertrauen kann man nicht anordnen, nicht befehlen. Vertrauen kann man nicht beschließen. Vertrauen muss wachsen. Vertrauen wächst zwischen einzelnen Menschen, in Gemeinschaften und muss eine ganze Gesellschaft prägen.“

Ohne Vertrauen können Menschen nicht friedlich miteinander leben.

Ohne Vertrauen werden wir unsere Probleme nicht lösen.

Erst Vertrauen schafft das Klima für wirtschaftlichen Erfolg, für wissenschaftlichen und sozialen Fortschritt, für technische Innovation.“ (JR 12.05.2004)

40. „Misstrauen wächst auch dann, wenn wichtige politische Entscheidungen in immer kleineren Kreisen getroffen werden.“ (JR 12.05.2004)
41. „Selbstbewusstsein und Selbstvertrauen können nicht wachsen ohne das Bewusstsein davon, wer wir sind und woher wir kommen.“ (JR 12.05.2004)

PFLANZE ∩ PATRIOTISMUS

42. „Wir können den gewachsenen Verfassungspatriotismus der einen mit der erlebten menschlichen Solidarität der anderen Seite zu einem kräftigen Ganzen zusammenfügen.“ (RW 3.10.1990)

PFLANZE ∩ DEMOKRATIE

43. „Demokratie und Rechtsstaatlichkeit lassen sich nicht von außen verordnen, sie müssen von innen wachsen.“ (HK 31.10.2009)

PFLANZE ∩ RESPEKT

44. „Aus dem Wissen um das Eigene kann der Respekt für das Andere, das Fremde wachsen.“ (HK 21.09.2006)

PFLANZE ∩ WISSEN und INTELLIGENZ

45. „Was in unserem Land wachsen muss, sind vor allem das Wissen und die Intelligenz, mit der wir unser Leben besser gestalten können.“ (HK 24.03.2009)

PFLANZE ∩ ZUSAMMENGEHÖRIGKEITSGEFÜHL

46. „Vom Zusammengehörigkeitsgefühl habe ich schon gesprochen. Es ist zwischen Ost und West vorhanden, gewiß. Aber ich wünschte mir mehr davon, und es wird nur wachsen, wenn wir noch mehr ins Gespräch miteinander kommen.“ (RH 3.10.1998)

PFLANZE ∩ EINHEIT

47. „Meine Damen und Herren, die innere Einheit Deutschlands konnte vor allem wachsen, weil wir uns als zusammengehörig empfanden und weil wir in Respekt vor denselben politischen Werten gemeinsam leben wollten.“ (JG 3.10.2015)
48. „Eine demokratische Verfassung mit universellen Werten zu schätzen heißt ja nicht, die eigene Kultur abzustreifen oder historisch gewachsene Eigenheiten zu ignorieren.“ (JG 23.03.2012)

PFLANZE ∩ EUROPA

49. „Ganz Europa soll so zusammenwachsen, dass unsere Grenzen uns nicht länger trennen, sondern verbinden.“ (HK 31.10.2009)
50. „Zum erstenmal in seiner Geschichte lebt es mit allen Nachbarländern in freundschaftlichen Beziehungen und fühlt sich als Triebfeder eines friedlich zusammenwachsenden Europas.“ (RH 24.05.1999)

PFLANZE ∩ VERANTWORTUNG

51. „In einer Welt voller Krisen und Umbrüche wächst Deutschland neue Verantwortung zu.“ (JG 3.10.2013)

PFLANZE ∩ WILLE

52. „Der politische Wille zu wirksamem und effektivem Engagement, er ist gewachsen.“ (JG 23.03.2012)

PFLANZE ∩ ÜBERZEUGUNG

53. „So entschieden wie wertetreu geben wir eine tiefe, in uns gewachsene Überzeugung weiter: Das, was wir geschaffen haben und was uns am Herzen liegt, werden wir bewahren, entwickeln und verteidigen.“ (JG 18.01.2017)

PFLANZE ∩ WOHLSTAND

54. „Es gibt diesen Weg. Er verläuft zwischen der Illusion, wachsender Wohlstand führe automatisch zu mehr Demokratie und Rechtsstaatlichkeit, und dem Angsttraum vom Kampf der Kulturen.“ (HK 1.10.2007)

PFLANZE ∩ ERWARTUNGEN

55. „Je höher aber die Erwartungen an den Staat wachsen, desto leichter werden sie auch enttäuscht, nicht nur wegen knapper Kassen.“ (RH 26.04.1997)

PFLANZE ∩ ZWEIFEL

56. „Auch hier wachsen Zweifel“ (JR 12.05.2004)

PFLANZE ∩ RISIKO

57. „Viele, die sich auskannten, warnten vor dem wachsenden Risiko einer Systemkrise“ (HK 24.05.2009)

PFLANZE ∩ NOT

58. „Die Gesellschaft war voller Aufbruch und Veränderung, voller Krisen und wachsender sozialer Not.“ (RH 18.05.1998)

PFLANZE ∩ ERFOLG

59. „Auf den frei gewordenen Flächen sind eine Fachhochschule und Unternehmen angesiedelt worden, die florieren und neue Arbeitsplätze schaffen.“ (HK 3.10.2008)

Wachstum

60. „Die anderen Länder wollen unseren Rat und unsere Waren. Sie setzen auf Handel und Wandel, wie auch wir es immer getan haben, um unseren Wohlstand zu mehren. Wenn wir tüchtig sind, dann werden wir am weltweiten Wirtschaftswachstum einen guten Anteil haben, und das sichert Arbeitsplätze. Aber ohne Anstrengung geht es nicht, und auf diese Anstrengung stellen wir uns immer noch nicht gut genug ein.“ (HK 3.10.2004)
61. „In der Tat: Verglichen mit den Staaten in Asien oder – seit einigen Jahren wieder – auch den USA ist das Wachstum der deutschen Wirtschaft ohne Schwung“ (RH 26.04.1997)
62. „Zum guten Wachstum der Weltwirtschaft in den letzten zwei Jahrzehnten haben die internationalen Finanzmärkte ganz erheblich beigetragen.“ (HK 1.10.2007)
63. „Heute reicht ein deutlich niedrigeres Wirtschaftswachstum aus, um neue Arbeitsplätze zu schaffen.“ (HK 1.10.2007)
64. „Manche finden das damit verbundene Wachstum der Weltwirtschaft bedrohlich und zerstörerisch; aber das ist falsch.“ (HK 17.06.2008)
65. „Wir haben die Wechsel an unsere Kinder und Enkel weitergereicht und uns damit beruhigt, das Wirtschaftswachstum werde ihnen die Einlösung dieser Wechsel erleichtern.“ (HK 24.04.2009)
66. „Und wir haben uns eingeredet, es gebe einen Königsweg, diese Widersprüche aufzulösen: Wir haben uns eingeredet, permanentes Wirtschaftswachstum sei die Antwort auf alle Fragen.“ (HK 24.04.2009)
67. „Wir können uns nicht mehr hauptsächlich auf wirtschaftliches Wachstum als Problemlöser und Friedensstifter in unseren Gesellschaften verlassen.“ (HK 24.04.2009)
68. „Wir können wieder eine Spitzenposition einnehmen, in Wissenschaft und Technik, bei der Erschließung neuer Märkte. Wir können eine Welle neuen Wachstums auslösen, das neue Arbeitsplätze schafft.“ (RH 26.04.1997)
69. „Das nötige Wachstum an Wissen und Können macht uns auch wach für unsere Versäumnisse bei Bildung und Integration.“ (HK 24.04.2009)

Gedeihen

70. „Sondern auch wir Europäer müssen nach Kräften dazu beitragen, dass weltweit staatliches Verantwortungsbewusstsein, demokratische Selbstbestimmung und die Menschenrechte gedeihen.“ (HK 31.10.2009)
71. „Da entschließt sich die Leiterin eines Seniorenheims, Mitarbeiterinnen und Mitarbeiter aus verschiedenen Kulturkreisen anzuwerben oder ihrer Stammebelegschaft eine interkulturelle Fortbildung angedeihen zu lassen.“ (JG 9.07.2015)
72. „Das Deutschland, das wir gemeinsam bauen wollen, braucht aber Dialog, um zu gedeihen.“ (JG 9.07.2015)

Domeniul călătoriei

Weg

WEG $\cap$ LEBEN (Vergangenheit und Zukunft)

73. „Nur mit der besten Ausbildung sind sie frei, ihren Weg zu machen und für sich und unser Land eine gute Zukunft zu erarbeiten.“ (HK 3.10.2004)
74. „Deshalb bitte ich um Anerkennung und Respekt für die Menschen, die in der DDR ihren Weg gegangen sind, ohne sich schuldig zu machen.“ (HK 3.10.2008)
75. „Seit dem 3. Oktober 1990 gehen wir Deutsche unseren Weg nun gemeinsam.“ (HK 9.10.2009)
76. „Sie machen Erfahrungen, sie versuchen daraus Lehren zu ziehen, sie denken über ihren Weg in der Geschichte nach und sind darüber im Gespräch mit sich und mit anderen - mit ihren Nachbarn und Freunden, aber auch mit ihren Gegnern. Völker sind lernfähig. Und sie können entsprechend handeln.“ (HK 31.10.2009)

WEG $\cap$ PROZESS (um ein Ziel zu erreichen oder zu machen; am meisten Einheit, EU, aber auch Erneuerungen, Kenntnisse, Glück und Harmonie, Reformen, Bildung, Erziehung, Erfolg; Freiheit)

77. „Sie haben den Weg zur inneren Freiheit in der DDR als Bestandteil eines gemeinsamen geschichtlichen Prozesses aufgefaßt und ermutigt“ (RW 3.10.1990)
78. „Hier reicht es nicht aus, immer wieder die alten, falschen Fragen zu wiederholen - ob die DDR nicht doch reformfähig gewesen wäre, ob es richtig war, die Währungsunion so rasch durchzuführen, ob das Wirtschaftssystem des Westens humaner oder weniger human ist als das der DDR, ob ein langsamerer, schonenderer Weg in die Einheit - ohne Aufrechterhaltung der Mauer - möglich gewesen wäre.“ (RH 3.10.1994)
79. „Dankbarkeit dafür, daß so viele befreundete Nationen uns auf dem Weg zur Einheit halfen und daß sich die ganze Welt mit uns freute und uns Glück wünschte.“ (RH 3.10.1994)
80. „Und hier in Dresden hat der damalige Bundeskanzler Dr. Helmut Kohl im Dezember 1989 eine der weltweit am stärksten beachteten Reden auf dem Weg zur deutschen Einheit gehalten.“ (JR 3.10.2000)
81. „Dass es damals auch Zweifel und Kritik gab an den Bedingungen des Weges zur Einheit, aber auch am Ziel selber, das war angesichts der deutschen Geschichte nicht anders zu erwarten.“ (JR 30.10.2000)
82. „Das gilt auch und gerade für unsere Nachbarn in Mittel- und Osteuropa und für ihren Weg in die Europäische Union.“ (JR 30.10.2000)
83. „Die Erweiterung der Europäischen Union und die Einigung der Staats- und Regierungschefs auf den Verfassungsvertrag sind weitere Meilensteine auf dem Weg zu einem vereinten Europa, einer Wertegemeinschaft. Deutschland sollte diesen Weg weiter mit Festigkeit und auch Geduld gehen.“ (HK 1.07.2009)
84. „Deshalb war es unumgänglich, dass sich unser Land sich auf den Weg der Erneuerung gemacht hat - im Osten rasch, und häufig verbunden mit schmerzhaften Erfahrungen für viele Menschen, im Westen zögernder, doch mit wachsender Einsicht.“ (HK 1.10.2005)
85. „Wir brauchen den Mut der Bundesregierung zu Initiativen, die den Weg der Erneuerung konsequent fortschreiben, und wir brauchen den Mut der Opposition, ihre Alternativen umfassend und vollständig klar zu machen.“ (HK 1.07.2004)
86. Dabei zeigen uns doch die erreichten Fortschritte, dass sich Anstrengungen lohnen. Aber wir dürfen bei der Erneuerung nicht auf halbem Wege stehen bleiben.“ (HK 1.10.2007)
87. „Wichtig ist, wohin einer will. Sie glauben daran, dass wir einen gemeinsamen Weg finden. Der gemeinsame Weg braucht dann aber auch Einigkeit über das gemeinsame Ziel.“ (CW 3.10.2010)
88. „Was wir jetzt brauchen, ist Konsequenz und Stetigkeit bei der Fortsetzung dieses Weges.“ (HK 1.07.2004)
89. „Meine Damen und Herren, wenn wir wissen, wo wir hinwollen, ist auch ein mühsamer Weg erträglich.“ (HK 1.07.2004)
90. „Deutschland sollte diesen Weg weiter mit Festigkeit und auch Geduld gehen.“ (HK 1.07.2004)
91. „Was wir jetzt brauchen, ist Konsequenz und Stetigkeit bei der Fortsetzung dieses Weges.“ (HK 1.07.2004)
92. „Die drei Männer, die wir heute ehren, sind exemplarisch für den Lernweg ihrer Völker.“ (HK 31.10.2009)
93. „Unsere Kinder sollen ihren Weg machen.“ Nun, es gibt keine bessere Mitgift auf diesem Weg als gute Bildung und Erziehung - und zwar nicht nur für den beruflichen Erfolg, sondern auch, um schwierige Zeiten durchzustehen und Durststrecken zu überwinden.“ (HK 21.09.2006)
94. „Und die neue internationale Ordnung wird zu respektieren haben, dass die Nationen auch weiterhin auf unterschiedlichen Wegen nach Glück und Harmonie streben werden.“ (HK 31.10.2009)

WEG ∩ REFORMEN

95. „Vor uns liegt ein langer Weg der Reformen“ (RH 26.04.1997)
96. „Wir hören oft, man müsse die Menschen "mitnehmen", zum Beispiel auf den Weg der Reformen.“ (JR 12.05.04)

WEG ∩ LÖSUNG

97. „Immer wieder gab es die romantische Suche nach einem dritten Weg für die innere Ordnung Deutschlands und für seinen Platz in Europa.“ (RW 3.10.1990)
98. „Wir werden sehr viel Mut und Überzeugungskraft nach innen und außen, sehr viel Bereitschaft zum Risiko und zum Begehen neuer Wege brauchen, um daraus das Beste zu machen.“ (RH 3.10.1994)
99. „Vor allem mit Innovationen und Wissensvorsprung können wir einen Weg finden, auch in der Globalisierung Arbeitsplätze bei uns zu sichern“ (HK 1.07.2004)
100. „Es geht darum, gemeinsam neue Wege zu finden.“ (HK 24.03.2009)
101. „Der Weg dahin führt nicht über das Schweigen, deshalb wollen wir heute ins Gespräch kommen und deshalb wollen wir überall in der Gesellschaft Gesprächs- und Begegnungsforen schaffen.“ (9.07.2015)

Reise, Schritte

102. „Eines müssen wir wieder entdecken: Wir können politisch gestalten, wir können Weichen stellen. Wir können sagen, wohin die Reise gehen soll.“ (JR 12.05.2004)³³
103. „Niemand hat fertige Rezepte. Wir können über unsere konkreten Schritte und die Schwierigkeiten, auf die wir stoßen, keine Sicherheit haben. Aber wir können darauf vertrauen: Die eingeschlagene Richtung stimmt.“ (HK 24.03.2009)

Domeniul constructiei

a. Bauen, aufbauen / Aufbau / Wiederaufbau, weiterbauen, zurückbauen;

GEBÄUDE ∩ STAAT

104. „Sie bauen um vom betreuend-fürsorglichen zum ertüchtigend-vorsorglichen Staat.“ (HK 1.10.2007)
105. „Niemand sollte auf die Idee kommen, unseren Sozialstaat zurückzubauen mit dem freundlichen Hinweis, das Fehlende könne ja dann von der Bürgergesellschaft geleistet werden.“ (HK 17.06.2008)

GEBÄUDE ∩ LAND

106. „Auch Deutsche haben zum Aufbau anderer Länder beigetragen.“ (JR 12.05.2000)

HAUS ∩ (vereintes) DEUTSCHLAND

107. „Wie ist euch der schnelle Wiederaufbau nach 1945 gelungen? Wie habt ihr so rasch ein stabiles und prosperierendes Land geschaffen?“ (RH 24.05.1999)
108. „Vielen geht der Aufschwung im Osten zu langsam, und die 150 Milliarden, die alljährlich in den Aufbau der neuen Länder fließen, fehlen ja schließlich in den Kassen des Bundes, der Länder, der Kommunen und nicht zuletzt der privaten Haushalte.“ (RH 3.10.1994)
109. „Stolz darauf, wie mutig, klug und friedfertig die Menschen in Ostdeutschland ihren Willen zur Freiheit und Einheit durchgesetzt hatten. Und Zuversicht, daß wir das gemeinsame Haus nun schöner und besser aufbauen würden als je zuvor.“ (RH 3.10.1998)
110. „Das Deutschland, das wir gemeinsam bauen wollen, braucht aber Dialog, um zu gedeihen.“ (JG 9.07.2015)
111. „Diese Führungsverantwortung verlangt von uns, dass wir sagen, was wir in der Europäischen Union als deutsche Nation selber wollen; dass wir unser eigenes Haus in Ordnung halten und dass wir gleichzeitig jederzeit zum fairen Interessenausgleich mit unseren Partnern bereit sind.“ (HK 3.10.2008)
112. „Aber müssen wir darum verschweigen oder kleinreden, was noch zu tun bleibt, welche Hoffnungen unerfüllt geblieben sind, was es dringend zu verbessern gilt in unserem gemeinsamen Haus?“ (HK 9.10.2009)
113. „Es geht darum, dieses Land zu einem Zuhause zu machen - für alle; sich einzusetzen für gerechte Verhältnisse - für alle.“ (CW 3.10.2010)

³³ Reise → Weg

- 114.,„Die große Mehrheit der Deutschen, gleichgültig woher sie stammen, fühlt sich in diesem vereinten Land angekommen und zu Hause.“ (JG 3.10.2015)
- 115.,„Gerade weil in Deutschland unterschiedliche Kulturen, Religionen und Lebensstile zu Hause sind, gerade weil Deutschland immer mehr ein Land der Verschiedenen wird, braucht es eine Rückbindung aller an unumstößliche Werte – einen Kodex, der allgemein als gültig akzeptiert wird.“ (JG 3.10.2015)
- 116.,„Das ist mein Land. Das ist die Gesellschaft, für die ich mich engagiere. Das ist das Zuhause, in dem ich auch Konflikte offen aussprechen möchte, um sie dann friedlich zu lösen. So ist das Wir, von dem ich spreche, etwas, was ausgehandelt werden muss.“ (JG 9.06.2015)
- 117.,„Auch meine eigene Bindung an die Verfassung, also mein eigener Verfassungspatriotismus resultiert nicht nur aus intellektueller Einsicht, sondern ebenso aus emotionaler Berührtheit. Dieses Land ist die Heimat meiner Werte – es ist es geworden. Besonders deswegen fühle ich mich hier zugehörig, zu Hause.“ (JG 18.01.2017)
- 118.,„So wie sie von ihrer neuen Umwelt geprägt wurden, so haben auch sie ihr neues Zuhause mitgeprägt.“ (JR 12.05.2000)
- 119.,„Schwer wird das Zusammenleben dort, wo sich manche alteingesessene Deutsche nicht mehr zu Hause fühlen, sondern wie Fremde im eigenen Land.“ (JR 12.05.2000)
- 120.,„Wenn uns das gelingt, dann können wir erwarten, dass aus Immigranten Bürgerinnen und Bürger werden, die hier nicht nur zu Hause sind, sondern sich hier auch heimisch fühlen.“ (JR 12.05.2000)
- 121.,„Die Globalisierung ist eine Chance für uns, wenn wir wissen, wo wir zu Hause und wo wir verwurzelt sind. Dann gelingt es uns auch, Fremde zu integrieren und Zuwanderung zu gestalten.“ (JR 13.05.2002)
- 122.,„Der Test für Glaubwürdigkeit beginnt zu Hause. Also: Was ist der Beitrag Deutschlands, was der Europas zur Gestaltung der Globalisierung?“ (HK 1.10.2007)
- 123.,„Die Globalisierung jedenfalls hindert uns nicht daran, unser Haus in Ordnung zu bringen - sie beleuchtet nur, wie nötig das ist. Es hängt von uns ab.“ (HK 1.10.2007)
- 124.,„Was ist an Deutschland schätzenswert? Was soll erhalten bleiben und weitergegeben werden? Wir brauchen mehr Sorge für das, was uns Halt und Heimat gibt - nicht weltabgekehrt und in Waldeinsamkeit, sondern gerade aus der Erkenntnis heraus, wie sehr alle tätige Anteilnahme an der Welt auf einen festen Platz in ihr angewiesen ist, denn im globalen Treiben kann niemand zu Hause sein. Erst das gute Miteinander hier bei uns befähigt uns zum guten Füreinander in der Welt. Gutes Miteinander lebt vor allem vom Geben, nicht vom Nehmen, von Einsatz statt Resignation, von Bürgersinn statt Selbstmitleid.“ (HK 1.10.2007)
- 125.,„Das sind alles Aufgaben, die wir ohnehin lösen müssen und die bei uns zu Hause neue Arbeitsplätze schaffen werden.“ (HK 17.06.2008)

HAUS / GEBÄUDE $\cap$ EUROPA

- 126.,„Wir bauen auf Europa, und Europa kann auf uns bauen!“ (JR 3.10.2000)
- 127.,„Indem wir morgen wieder ans Werk gehen und weiterbauen am Haus Europa und an einer Entwicklungspolitik für unseren ganzen Planeten.“ (HK 31.10.2009)
- 128.,„Wir haben Fortschritte beim Aufbau der Europäischen Union geschafft, die zuvor unvorstellbar schienen.“ (RH 24.05.1999)
- 129.,„Tradition der Freiheitsbewegungen, die seit 1848 die europäischen Staaten verband, war und ist auch heute das geistige Fundament des vereinten Europa.“ (RH 18.05.1998)

b.Umbauen, abbauen $\cap$ Veränderung

- 130.,„Wenn wir unsere Gegenwart realistisch beschreiben wollen, müssen wir auch fragen, ob tatsächlich so vieles schwierig und unsicher ist, ob tatsächlich so vieles schlecht und erneuerungsbedürftig ist, so vieles abgebaut und umgebaut werden muss– oder ob vieles einfach schlecht geredet wird.“ (JR 12.05.2004)

Gemischte

131. „Das, was unsere Gesellschaft ausmacht ist ja kein homogenes Gebilde. Plural und Pluralismus sind Alltag in einer offenen Gesellschaft. Deutschland ist vielfältig. Insofern müssen wir auch fragen: Wer sind wir? Aber gerade weil die Verschiedenen zusammengehören – oder, realistisch gesprochen, zusammengehören sollten – gibt es die Einheit und die Vielfalt, auch Gemeinsamkeit und Differenz. Darüber wollen wir heute diskutieren.“

Domeniul fenomenelor naturale și relief

STERNSTUNDE $\cap$ (historisches) EREIGNISS

132. „Beides sind Sternstunden deutscher Geschichte, mit denen wir sorgfältig umgehen müssen; sie dürfen nicht in der Routine verordneten Gedenkens versinken.“ (RH 18.05.1998)

133. „Drei Völker, drei Männer, und eine geschichtliche Sternstunde, die im irdischen Kalender von Frühjahr 1989 bis Herbst 1990 reichte, zweimal Saat und Ernte.“ (HK 31.10.2009)

134. „Diesen Weg sind Michail Gorbatschow, George Bush und Helmut Kohl miteinander gegangen, als 1989 unser aller Sternstunde schlug.“ (HK 31.10.2009)

135. „Für mich bleiben die Vereinten Nationen weiterhin der zentrale Ort für eine kooperative Weltpolitik. Das ist auch die Schlussfolgerung dieser Sternstunde: kooperative Weltpolitik.“ (HK 31.10.2009)

136. „Wir brauchen dafür eine internationale Ordnung, die fairen Interessenausgleich, den Schutz der Menschenrechte und vertrauensvolle Zusammenarbeit zum Alltagsgeschäft werden lässt statt zur Sternstunde.“ (HK 31.10.2009)

KLIMA $\cap$ GEFÜHL (Vertrauen, Freude, Begeisterung...)

137. „Vor allem können wir stolz sein auf das soziale Klima in unserem Land, auf Toleranz, Kompromissfähigkeit und Solidarität.“ (JR 3.10.2000)

138. „Unsere Wirtschaft wird nur in einem Klima des Vertrauens neuen Schwung bekommen.“ (JR 12.05.2004)

139. „Erst Vertrauen schafft das Klima für wirtschaftlichen Erfolg, für wissenschaftlichen und sozialen Fortschritt, für technische Innovation.“ (JR 12.05.2004)

140. „Klare Bildungsziele, ein Klima der Bildungsfreude und ein modernes Bildungswesen - diesen Dreiklang brauchen wir heute wieder.“ (HK 21.09.2006)

141. „Arbeit wird viel attraktiver, wenn in den Betrieben ein Klima vertrauensvoller Zusammenarbeit herrscht zwischen Arbeitnehmern und Arbeitgebern.“ (HK 17.06.2008)

142. „Deutschland braucht ein Klima der Begeisterung und der Anerkennung für Bildung.“ (HK 17.06.2008)

143. „Zurück blieben ein Klima der Angst und die lähmende Erfahrung einer Kette von Niederlagen, auch in unseren Nachbarländern“ (JG 14.05.2013)

WELLE $\cap$ GEFÜHL / INTELLEKTUELLE FÄHIGKEIT

144. „Ich war damals noch ein Kind, erst dreizehn, aber ich erinnere mich sehr genau an die Welle der Euphorie, als die Werftarbeiter in Rostock und Warnemünde streikten“ (JG 14.06.2013)

145. „Die Medien melden eine Welle "kollektiver Empörung“. (RH 26.04.1997)

146. „Nach einer Welle großer Aufmerksamkeit folgten bald Kommentare, die die Bewegung auf einen Arbeiteraufstand gegen die Normerhöhung reduzierten.“ (JG 14.06.2013)

STURM $\cap$ PROBLEM

147. „An diese kleine Geschichte lassen sich einige Gedanken knüpfen - über die Belastbarkeit von Nationalsymbolen in den Stürmen der Zeit; über den Eigensinn dieser Zeichen und über den Eigensinn derer, die zu ihnen halten.“ (HK 4.12.2008)

148. „Aber Bilder wie die im Erfurter Rathaus geben eine Ahnung von den Stürmen unserer Geschichte und von der Kraft, die in uns steckt.“ (HK 3.10.2004)

BERG / KLUFT oder ABGRUND $\cap$ PROBLEM

149.,„Wir stehen vor einem riesigen Berg von Aufgaben und Problemen.“ (JR 12.05.2004)

150.,„So wuchs die Kluft zwischen den neuen Anforderungen der Wirklichkeit und unserem Anspruch, alles möge beim Alten bleiben.“

151.,„Wir hatten in den schlimmsten Abgrund unserer Geschichte geblickt und diese Erlebnisse waren tief in das Denken der Gründergeneration eingebrannt.“ (RH 24.05.1999)

LICHT $\cap$ HOFFNUNG

152.,„Aber es ist das eine, eine solche Entwicklung, die noch "unterwegs" ist und gerade die ersten Früchte zeigt, von oben her zu betrachten und für gut zu befinden, und es ist etwas ganz anderes, in ihr "darinzustecken", ja sich ihr ausgeliefert zu fühlen und das Licht am Ende des Tunnels, von dem die Sachverständigen sprechen, selbst eben doch noch nicht zu sehen. Da ist auf beiden Seiten, im Osten wie im Westen, viel Geduld und viel Einsicht vonnöten, und nicht jeder bringt diese Geduld auf.“ (RH 3.10.1994)

LUFT $\cap$ FREIHEIT, MUT

153.,„Aber wir brauchen in der Zeit, auf die wir zugehen, Mut so nötig wie die Luft zum Atmen, und wenn wir Älteren ihn nicht mehr aufbringen sollten, so hoffe ich wenigstens auf die jungen Menschen in unserem Land, für die es doch eigentlich eine - zwar harte aber doch auch faszinierende - Aufgabe sein müßte, sich den Problemen unserer Zeit zu stellen und mit ihnen schließlich fertig zu werden.“ (RH 3.10.1994)

154.,„... denn mit der Freiheit ist es wie mit der Luft zum Atmen: Man wird sich ihrer erst bewußt, wenn sie einem genommen wird.“ (RH 24.05.1999)

SAUERSTOFF $\cap$ AUSTAUSCH, DISKUSSION

155.,„Austausch und Diskussion sind der Sauerstoff der offenen Gesellschaft, Streit ist ihr belebendes Element“ (JG 18.01.2017)

RESSOURCE $\cap$ FÄHIGKEITEN, WISSEN, EINFALLSREICHTUM, KREATIVITÄT

156. „Unsere Fähigkeiten und unser Wissen, unser Einfallsreichtum und unsere Kreativität sind die wichtigste Ressource, die wir in Deutschland haben.“ (HK 21.09.2006)

Domeniul medical

HERZ $\cap$ ETW. WICHTIGES

Idiom: am Herzen liegen – etwas wichtig sein

157.,„Und ich wende mich dabei an alle, denen die Zukunft unseres Landes am Herzen liegt - an die, die heute Verantwortung tragen und auch an die, die Verantwortung übernehmen könnten und übernehmen müssten, damit unser Land aus einer schwierigen Lage herauskommt und neue Zuversicht und neue Dynamik gewinnt.“ (JR 12.05.2004)

158.,„Wir erleben uns in unseren politischen Debatten als Bürger, denen das Gemeinwesen und seine Werte am Herzen liegen, die sich mitverantwortlich fühlen für die Institutionen und Gesetze, die unser aller Freiheit und Würde schützen.“ (HK 17.06.2008)

159.,„Persönliche Rückschläge, verpasste Chancen oder auch bloß ein Weniger an gesellschaftlichem Wohlstand - alles Tests dafür, woran unser Herz hängt, worauf unser Selbstwertgefühl beruht, worüber wir aus der Fassung geraten.“ (HK 21. 09.2006)

160.,„Und noch ein Schulfach liegt mir am Herzen: der Religionsunterricht.“ (HK 21.09.2006)

161.,„Wir sind 80 Millionen Menschen im Herzen Europas und wir haben gar keine andere Wahl, als Verantwortung zu übernehmen.“ (HK 1.07.2004)

162.,„Ob diese Zustimmung nur vom Kopf oder auch vom Herzen ausgehen sollte, darüber wurde und wird bei uns in Deutschland kontrovers diskutiert.“ (HK 4.12.2008)

163.,„Das Herz unserer Gesellschaft hat noch nicht verarbeitet, was das Hirn doch längst weiß.“ (JG 9.07.2015)

164.,„Und zu ihrer eigenen Überraschung habe die Lektüre nicht nur ihren Verstand, sondern auch ihr Herz erreicht“ (JG 18.01.2017)

165.,„So entschieden wie wertetreu geben wir eine tiefe, in uns gewachsene Überzeugung weiter: Das, was wir geschaffen haben und was uns am Herzen liegt, werden wir bewahren, entwickeln und verteidigen.“ (JG 18.01.2017)

GEBURT(S)TAG) ∩ a) DEUTSCHLAND, STAAT; b) DEMOKRATIE, GRUNDGESETZ, VERFASSUNGSPATRIOTISMUS; c) REVOLUTION

166.,„Heute hat Deutschland Geburtstag.“ (HK 3.10.2004)

167.,„Im kommenden Jahr begehen wir Deutsche ein Doppeljubiläum: den 60. Geburtstag der Bundesrepublik und den 20. Jahrestag des Mauerfalls.“ (HK 4.12.2008)

168.,„...um den 50. Geburtstag unseres Staates zu feiern, sind wir im neugestalteten Reichstagsgebäude versammelt, das wie kaum ein anderes Bauwerk die Geschichte der deutschen Demokratie verkörpert.“ (RH 24.05.1999)

169. „Die Demokratie ist in Europas Städten geboren. Hier bleibt ihre Lebensquelle, hier ist sie am direktesten erfahrbar.“ (RH, 18.05.1998)

170.,„Wenn wir uns - zum Beispiel - daran erinnern, mit welchem Glanz Frankreich das Jubiläum von 1789 gefeiert hat, obwohl an dieser Revolution weiß Gott nicht alles Gold war, dann kann man eigentlich nicht begreifen, warum die Geburtsstunde der deutschen Demokratie bei uns nicht zu dem gleichen stolzen Gedenken führt“ (RH, 18.05.1998)

171.,„Das Grundgesetz, dessen 60. Geburtstag wir in diesem Jahr feiern, gibt uns alle Möglichkeiten.“ (HK 3.10.2009)

172.,„So wurde am 9. Oktober 1989 die "Friedliche Revolution" geboren“ (HK 9.10.2009)

173.,„Ich erwähne dieses Beispiel, weil es ein kleiner Beleg dafür ist, dass das in der akademischen Welt geborene Wort Verfassungspatriotismus nicht nur ein Theorem ist, sondern Lebenswirklichkeit sein kann – überall dort, wo Menschen diese Geneigtheit gegenüber der Demokratie empfinden.“ (JG 18.01.2017)

LÄHMUNG ∩ INAKTIVITÄT

174.,„Zurück blieben ein Klima der Angst und die lähmende Erfahrung einer Kette von Niederlagen, auch in unseren Nachbarländern“ (JG 14.05.2013)

175.,„Ein Gefühl der Lähmung liegt über unserer Gesellschaft.“ (RH 26.04.1997)

176.,„Angst lähmt die Handlungsfähigkeit und trübt den Blick für das, was in Staat und Gesellschaft tatsächlich grundlegend verändert werden muss, was neuen Bedingungen angepasst werden soll und was auf jeden Fall bleiben muss.“ (JR 12.05.2004)

177.,„Angst lähmt den Erfindergeist, den Mut zur Selbständigkeit, die Hoffnung, mit den Problemen fertigzuwerden“ (RH 26.04.1997)

178.,„Diese Rituale könnten belustigend wirken, wenn sie nicht die Fähigkeit, zu Entscheidungen zu kommen, gefährlich lähmen würden.“ (RH 26.04.1997)

179.,„Die Finanzkrise stiftet Unsicherheit und lähmt weltweit den Unternehmungsgeist.“ (HK 24.03.2009)

180.,„Wir müssen aber träge Bequemlichkeit genau unterscheiden von der notwendigen Grundsicherheit, die jeder Mensch braucht, damit Sorgen und Angst ihn nicht lähmen. Auch Verunsicherung erzeugt Lähmung.“ (JR 12.05.2004)

181.,„Dünkel macht uns lahm.“ (HK 24.03.2009)

182.,„Sie alle haben den Zweiten Weltkrieg und seine furchtbaren Folgen erlebt, aber der Krieg hat sie nicht verhärtet und gelähmt, sondern er hat ihren Sinn geschärft für die Aufgabe, den Frieden zu hüten und nach Freiheit und Gerechtigkeit zu streben.“ (HK 31.10.2009)

183.,„Ohnmacht nach Jahrzehnten totalitärer Diktatur, in denen die Grundrechte der Menschen beschnitten und das eigenverantwortliche Tun gelähmt war, in denen freie Wahlen ein ferner Traum bleiben mussten.“ (JG 3.10.2015)

Domeniul militar

KAMPF $\cap$ EIN ZIEL ERREICHEN / VERWIRKLICHUNG EINER IDEE / ETW. BEKOMMEN (z.B. Anerkennung, Freiheit, Gerechtigkeit und Demokratie)

184.,„Vertrauen in die Politik wird auch zerstört, wenn der Eindruck entsteht, in nahezu jeder Frage gehe es in erster Linie darum, wer sich gegen wen durchsetzt, wer wem am meisten schadet, wer zurückgesetzt wird oder sich wieder ein Stück weiter nach vorne gekämpft hat.“ (JR 12.05.2004)

185. „Wir müssen die Spaltungen in unserer Gesellschaft überwinden. Das werden wir aber nur schaffen, wenn wir ihre Ursachen bekämpfen und nicht nur Symptome beschreiben, und wenn wir unser Land so sehen, wie es ist.“ (HK 1.07.2004)

186.,„Die neu erworbene Freiheit muß sich verwurzeln können.“ (RW 3.10.1990)

187.,„Die Ostdeutschen haben sich die Freiheit er kämpft - mit Kerzen und mit Gebeten, mit Mut und Friedfertigkeit gegen ein waffenstarreres System. Manchen war anfangs die Freiheit wichtiger als die Einheit - auch im Westen. Aber schließlich haben wir alle gelernt, dass die überwältigende Mehrheit der Menschen in der DDR mit der Freiheit die staatliche Einheit wollte.“ (JR 3.10.2000)

188.,„Die Wiedervereinigung war ein Geschenk an alle Deutschen, und auf die Bürgerbewegung, die die Freiheit im Osten unseres Landes er kämpfte, können wir auch alle stolz sein.“ (RH 3.10.1994)

189. „Sie haben in wenigen, dramatischen Monaten die SED-Diktatur besiegt und sich die Freiheit erkämpft: demokratisch, mutig, friedlich und besonnen.“ (HK 3.10.2004)

190.,„Die Deutschen haben ihr Land nach dem Dreißigjährigen Krieg wieder aufgerichtet und zu einem Hort der Bildung und der Kultur gemacht, sie haben es in den Freiheitskriegen von Grund auf reformiert und im 19. Jahrhundert die besten Universitäten der Welt aufgebaut, sie waren führend in allen Bereichen von Wissenschaft und Technik“* (HK 3.10.2004)

191.,„Am 3. Oktober feiern wir Deutsche den 15. Jahrestag unserer staatlichen Einheit in Freiheit. Es ist ein guter Tag für Deutschland. Er erinnert uns daran, wie sich die Menschen in der DDR mit friedlichen Mitteln die Freiheit er kämpften.“ (HK 1.10.2005)

192.,„Der 9. Oktober 1989 lehrt uns: Die Gesellschaft besitzt so viel Freiheit, Gerechtigkeit und Demokratie, wie sie sich täglich er kämpft.“ (HK 9.10.2009)

193.,„Viele hatten sich in den Jahren vor 1989 mit dieser Angst, mit der Teilung Deutschlands und Europas und mit der Lage in der Welt abgefunden. Am Ende aber war die Freiheit unbesiegt. Die Mauer fiel nicht – sie wurde umgestürzt.“ (HK 9.11.2009)

194.,„Er berührt mich bis heute. Und ich verneige mich vor Bärbel Bohley und allen, die für die Freiheit ge kämpft haben.“ (CW 3.10.2010)

195.,„Die "Solidarnosc" hat Stück für Stück ihre Freiheit er kämpft und damit letztlich auch unsere.“ (CW 3.10.2010)

196.,„Statt weiterer Siege von Freiheit und Demokratie erleben wir vielerorts das Vordringen autoritärer Regime und islamistischer Fundamentalisten.“ (JG 3.10.2015)

197. „Was für ein Glück ist und bleibt diese friedlich und mutig er kämpfte Einheit, was für ein Segen für unser Vaterland!“ (HK 3.10.2008)

198.,„Die Bürgerinnen und Bürger der DDR er kämpften sich ihren Weg zu einem Staat, der nicht bloß dem Namen nach demokratisch scheint, sondern wirklich demokratisch ist.“ (HK 9.10.2009)

199.,„Jeder Einzelne hat Ideen, Sie und ich. Aber wir kämpfen nicht genug um ihre Verwirklichung.“ (HK 1.07.2004)

200. „Vater und Mutter zu sein ist einer der schwierigsten Berufe, zumal heute, in einer Zeit, in der junge Menschen um Arbeitsplätze und soziale Anerkennung ganz anders kämpfen müssen als meine Generation: Sie haben es heute schwerer.“ (HK 1.07.2004)

KAMPF $\cap$ ARMUT / HUNGER / KORRUPTION / GEWALT / TERROR / KRANKHEIT

201. „Sie beschäftigen sich mit Fragen der Gesundheit und des Arbeitsschutzes, mit globalen Umweltfragen und mit dem Kampf gegen Hunger und Armut.“ (JR 13.05.2002)
202. „Ich freue mich, dass im so genannten Global Compact schon jetzt 3.500 Unternehmen freiwillig mit den Vereinten Nationen zusammenarbeiten, um die Achtung der Menschenrechte, den Umweltschutz, die Einhaltung von Arbeits- und Sozialstandards und den Kampf gegen die Korruption voranzubringen.“ (HK 1.10.2007)
203. „Begreifen wir den Kampf gegen Armut und Klimawandel als strategische Aufgaben für alle.... Der Kampf gegen die Armut und der Kampf gegen den Klimawandel müssen gemeinsam gekämpft werden.“ (HK 24.03.2009)
204. „...den Kampf gegen die Korruption voranzubringen.“ (HK 1.10.2007)
205. „Begreifen wir den Kampf gegen Armut und Klimawandel als strategische Aufgaben für alle.“ (HK 24.03.2009)
206. „Wir können die Erderwärmung nur begrenzen und den Kampf gegen Hunger und Armut nur gewinnen, wenn uns eine Entwicklungspolitik für den ganzen Planeten gelingt.“ (HK 31.10.2009)
207. „Es ist ein Modell, das Antworten verspricht für Menschheitsaufgaben wie den Klimawandel und den Kampf gegen Hunger und Armut.“ (HK 31.10.2009)
208. „Aber der Rechtsstaat verliert, wenn er sich im Kampf gegen Gewalt und Terror als zu schwach oder gar hilflos erweist.“ (JG 18.01.2017)
209. „Vergessen wir aber nicht, dass in anderen Teilen der Welt Hunderte von Millionen Menschen noch mit ganz anderen Krankheiten zu kämpfen haben.“ (JR 18.05.2001)

Domeniul tehnologiei

MOTOR $\cap$ GRUNDGESETZ /GRUNDIDEEN(Freiheit, Gerechtigkeit, Toleranz, Friedlichkeit)

210. „Das Grundgesetz, das gestern vor 50 Jahren in Kraft trat, und seine Grundideen - Freiheit, Gerechtigkeit, Toleranz und Friedlichkeit - hatte am Beginn dieses Prozesses gestanden und war sein entscheidender Motor.“ (RH 24.05.1999)

MOTOR $\cap$ DEUTSCHE

211. „Aber ich werde nicht aufhören, mich für Europa einzusetzen, weil Europa unsere Zukunft ist und wir Deutsche Motor in Europa bleiben sollten.“ (CW 3.10.2010)

MACHINE $\cap$ EUROPA

212. „Kann es uns egal sein, ob einer der Motoren Europas immer mehr ins Stottern gerät, wie manche sagen?“ (HK 1.07.2004)

BREMSER / KATALYSATOR $\cap$ STAAT

213. „Damals erwies sich der Staat, wie das Scheitern der Paulskirche zeigt, als ein Bremser des Wandels. Heute muß er Katalysator und zugleich Moderator des Umbruchs sein.“ (RH 18.05.1998)

ANKER $\cap$ BILDUNG / KULTUR / ORIENTIERUNG / MASSSTÄBE

214. „Bildung ist auch da ein Anker.“ (HK 21.09.2006) (metaforă creativa de asemănare)
215. „Dafür brauchen wir weiterhin Aufbauwillen, Tatkraft, Engagement, alles das, was ungezählte Menschen in unserem Land Tag für Tag beweisen. Aber diese Kraft braucht auch Anker, sie muss sich erneuern können, sie braucht Orientierung, Maßstäbe für Qualität und manchmal sogar Trost. Alles das finden wir in unserer Kultur.“ (HK 3.10.2008)
216. „Die eigenen Grenzen erkunden und erweitern - durch Sport, geistige Anstrengung, persönliche Weiterbildung. Haltepunkte und Ankerplätze suchen - zum Beispiel im Erleben von Natur oder in der Beschäftigung mit Kunst, Musik und Literatur.“ (HK 1.10.2007)

EXEMPLE EXTRASE DIN CORPUSUL DISCURSIV DIN LIMBA ROMÂNĂ

Domeniul botanic

Rădăcini, Trunchi, rod

RĂDĂCINI ∩ IDENTITATE / TRECUT / ISTORIE

1. „Aș spune că Ziua Unirii este ziua în care toți avem obligația să ne întoarcem la istoria noastră, la rădăcinile noastre, să privim cu mândrie în trecut și, în același timp, cu speranță și hotărâre în viitor.” (TB 24.01.2005)
2. „Dar pentru ca un om să se regăsească pe sine, să-și afle identitatea profundă, este nevoie de tradiția și credința care există sublimite în arta populară. Și poate, mai mult ca oricând, la acest sfârșit de mileniu avem nevoie de rădăcinile noastre.” (EC 19.06.1999)

TRUNCHI ∩ EROI

3. „Sărbătoare a demnității și onoarei, a curajului și credinței, această zi nu ne poartă către una sau alta dintre marile figuri ale istoriei, ci către acel trunchi viguros al neamului în care sunt cuprinși eroii, cei mai mulți anonimi, acel trunchi care păstrează tăria și verticalitatea națiunii.” (EC 20.05.1999)

ROD ∩ COLABORARE

4. „Îmi exprim convingerea că aceste raporturi se vor amplifica în continuare, iar roadele conlucrării noastre vor contribui la întărirea proceselor democratice din România și Republica Moldova, la depășirea dificultăților inerente tranziției la economia de piață, la accelerarea integrării lor în comunitatea statelor europene, la care aparțin în mod natural.” (II 26.08.1994)
5. „Succesul acestui proces nu poate fi decât rodul colaborării politice și al consensului pe platforma interesului național.” (II 24.01.1995)

ROD ∩ SUCCES / REUȘITĂ

6. „Sa nu uitam deci, ca patria comuna si unita, demnitatea nationala, fratia si dreptatea si mai ales libertatea nu sunt altceva decât un rod al participarii tuturor si al fiecaruia în parte la împlinirea destinului colectiv.” (EC 17.05.1998)
7. „Dar, nu trebuie sa scapam din vedere ca aceste valori si practici democratice, pentru a putea da roadele asteptate, trebuie sa se aseze pe un sol propice în care sa-si poata dezvolta radacini temeinice.” (EC 10.06.1998)
8. „Eforturile și sacrificiile făcute de cetățenii României în această tranziție dureroasă de la totalitarism la democrație și la economia de piață încep să dea roade.” (II 1.12.2001)
9. „...cultura și cunoașterea fundamentală au nevoie de mai multe secole pentru a se naște și pentru a da roade...” (II 7.12.2001)
10. „Ei au deschis calea către normalitatea democratică, ale cărei roade începem să le culegem de acum înainte.” (II 15.11.2002)
11. „Fie ca gândurile profunde și sentimentele umaniste, care străbat versurile energice ale Imnului nostru național, să rodească în sufletele tuturor cetățenilor României, să aducă pacea socială, să întărească demnitatea și unitatea poporului român.” (II 29.07.1995)

PLANTĂ ∩ ADEVĂR

12. „Vă rog să-mi permiteți să urez succes deplin reuniunii dumneavoastră și să vă felicit pentru succesele pe care, nu mă îndoiesc, le veți repurta în activitatea atât de generoasă de descoperire a adevărului istoric, de sădire a acestuia în conștiința publică.” (II 3.03.1995)

PLANTĂ ∩ CONVINGERE

13. „Cronicarii au relevat cu tărie pecetea Romei și a latinității asupra limbii și obiceiurilor noastre, sădind în sufletul poporului convingerea că toți "de la Râm ne tragem". (II 24.01.1995)

14. „Este bine să spunem oamenilor că urmează, în continuare, o perioadă dificilă; este oportun să le sădim convingerea că nu ne integrăm așteptând; că ne apropiem de structurile europene nu polemizând fără rost, ci muncind, creând, acționând cu inteligență.” (II 20.10.1995)

PLANTĂ ∩ BUNĂSTARE

15. „Mandatul meu de șef al statului va fi, așa cum am declarat și în mesajul adresat parlamentului și țării cu prilejul depunerii jurământului de credință, un mandat al renașterii speranței, al refacerii solidarității naționale și sociale, al demnității naționale, al creșterii bunăstării fiecăruia dintre cetățenii României.” (II 24.01.2001)

PLANTĂ ∩ CAPACITATEA DE ÎNȚELEGERE

16. „Să nu judecăm nedrept nici Constituția, nici instituțiile statului, să facem astfel încât să creștem capacitatea noastră de a înțelege, de a aplica și de a apăra prevederile Constituției.” (II 8.12.2002)

PLANTĂ ∩ EFICIENȚĂ

17. „Nu de schimbarea regimului constituțional poate fi vorba în această dezbatere despre Constituție, ci despre creșterea eficienței și autorității instituțiilor statului de drept și despre aprofundarea și consolidarea democrației.” (II 7.12.2001)
18. „De aceea, pentru creșterea eficienței și asigurarea coerenței activității acestora, precum și pentru reducerea și eliminarea paralelismelor, este esențială instalarea între ele a unei strânse conlucrări, fiecare concentrându-se asupra problemelor care constituie principalul său domeniu de expertiză și activitate” (II 4.10.1994)
19. „România împărtășește pe deplin preocupările care se manifestă la Consiliul Europei - în Adunarea parlamentară, în Comitetul de Miniștri și în Secretariat - pentru creșterea eficacității acțiunii acestei organizații.” (II 4.10.1994)

PLANTĂ ∩ DRAGOSTE

20. „Fie ca viața și activitatea Marelui Domnitor, glorioasele sale realizări politice și militare să constituie pentru noi un imbold în studierea istoriei naționale, în formarea unei noi conștiințe civice, în cultivarea dragostei de patrie, în realizarea unirii tuturor voințelor și energiilor românilor în edificarea statului de drept și a societății democratice românești.” (II 19.08.1994)

PLANTĂ ∩ INTERES

21. „Aceasta a sporit încrederea în perspectivele și potențialul economiei românești, conducând la creșterea vizibilă a interesului investitorilor străini pentru România.” (II 4.10.1994)

PLANTĂ ∩ ÎNCREDERE

22. „Să lucrăm fără preget pentru întărirea democrației și consolidarea statului de drept, pentru impunerea domniei legii și pentru creșterea încrederii în instituții, pentru împlinirea aspirațiilor noastre de emancipare economică și socială, de justiție socială și de egalitate.” (II 29.11.2002)

PLANTĂ ∩ LEGĂTURĂ CU ISTORIA ȘI CULTURA

23. „În această zi de mare sărbătoare pentru România, aș dori să mă adresez și comunităților românești din diaspora, și să le mulțumesc pentru modul în care cultivă legătura profundă cu istoria și cultura românească, aducând astfel o contribuție valoroasă la patrimoniul țărilor-gazdă și la prezența demnă și creatoare a poporului român în Europa.” (TB 1.12.2011)

PLANTĂ ∩ PERFORMAȚĂ

24. „Consider că partidul dumneavoastră este primul care are datoria de a-și asuma măsurile concrete ce decurg din aplicarea Strategiei, de a sprijini efortul intern în domeniul legislației, al reorganizării economice, al elaborării unor programe sectoriale de modernizare, de creștere a performanței în toate domeniile.” (II 24.11.1995)
25. „Avem în continuare multe de făcut pentru a crește performanța economiei românești, pentru a restructura și moderniza armata, pentru a eficientiza statul și instituțiile sale, pentru a combate birocrăția și corupția, pentru a construi acea “bună guvernare” care să ne permită racordarea deplină la valorile occidentale.” (II 29.11.2002)

PLANTĂ ∩ PRIETENIE

26. „In relațiile dintre parlamente, noi vedem un factor important de cultivare a prieteniei dintre națiunile noastre, ca și un sprijin concret în înfăptuirea unor proiecte de colaborare în domeniile economic, tehnico-științific, cultural și în alte domenii, începând cu îndeplinirea atribuțiilor specifice ale puterii legislative în promovarea acordurilor bilaterale.” (II 27.07.1993)
27. „Având convingerea că liniștea și securitatea unei țări decurg, în primul rând din cultivarea unor relații bune cu vecinii, România se pronunță și acționează pentru dezvoltarea unor raporturi de bună vecinătate și de largă cooperare cu toate celelalte state vecine.” (II 4.10.1994)

PLANTĂ ∩ ILUZIE

28. „...am cultiva oamenilor iluzii, care, mai devreme sau mai târziu, ar conduce la dezamăgiri, și, în același timp, am întârzia progresul reformei, îmbunătățirea de substanță a vieții economice, pentru că acest tip de discurs face apel la stări emoționale, dar nu propune soluții, nu recomandă strategii viabile.” (II 24.11.1995)

PLANTĂ ∩ STABILITATE, SECURITATE, ÎNCREDERE

29. „Decurgând din aceste premise, politica externă a României a avut ca obiective fundamentale - enunțate și în Mesajul de investitură rostit în Parlament la 30 octombrie 1992 - integrarea europeană și euro-atlantică ca o linie strategică fundamentală, creșterea stabilității și securității în plan regional, dezvoltarea unor relații speciale de parteneriat cu state importante ca SUA, Franța și Germania, redefinirea politică a relațiilor cu Rusia și promovarea schimburilor economice bilaterale și dezvoltarea relațiilor cu alte state mari ale lumii: China, Japonia, India ș.a., dezvoltarea relațiilor cu statele vecine, cu cele din zone adiacente, asigurând posibilități sporite de cooperare economică, de creștere a încrederii și securității.” (II 26.11.1996)
30. „România și diplomația sa au redevenit factori de referință în negocierile internaționale, fără să-și exagereze forțele, dar și fără complexele perioadei 1990-1992, contribuind semnificativ cu idei sau acțiuni specifice la creșterea securității și stabilității internaționale.” (II 26.11.1996)

PLANTĂ ∩ SUCCES

31. „De Borzești, se spune, au fost legați anii frumoși ai copilăriei viitorului Domn, care, ajuns în culmea gloriei și în anii de maximă înflorire ai Moldovei, s-ar fi decis, după obiceiul timpului, să lase un semn al trecerii sale pe aici.” (II 2.10.1994)
32. „Într-un atare context, Biserica din Borzești, peste veacuri, întruchipează o piesă de rezistență produs al acelei epoci înfloritoare, constituindu-se și într-un "mesaj" al vremurilor apuse către timpul prezent!” (II 2.10.1994)

OFILIRE ∩ INSUCES

33. „Mesajul ei ofilește orice formă de tiranie și asuprire, constituindu-se în același timp într-o înflăcărată chemare la unitate națională.” (II 29.07.1995)

Înflorire

34. „De Borzești, se spune, au fost legați anii frumoși ai copilăriei viitorului Domn, care, ajuns în culmea gloriei și în anii de maximă înflorire ai Moldovei, s-ar fi decis, după obiceiul timpului, să lase un semn al trecerii sale pe aici.” (II 2.10.1994)
35. „S-a vorbit și se vorbește despre o epocă a lui Ștefan cel Mare în domeniul creației arhitectonice și artistice ca despre un timp de mare înflorire a acestor manifestări ale geniului poporului nostru. Într-un atare context, Biserica din Borzești, peste veacuri, întruchipează o piesă de rezistență produs al acelei epoci înfloritoare, constituindu-se și într-un "mesaj" al vremurilor apuse către timpul prezent!” (II 2.10.1994)
36. „Memoria noastră individuală ca și cea colectivă păstrează încă vie, aproape nealterată, durerea imenselor pierderi umane pricinuite de război, dar și înflorirea spectaculoasă a speranței, alimentată de sfârșitul războiului, când visul unei noi organizări a lumii, una democratică, liberă, care să nu mai facă posibilă repetarea catastrofei și să dea fiecărei ființe umane șansa unei vieți libere și decente, părea atât de aproape.” (II 2.08.1994)

Creștere

37. „Economia își revine după mai bine de trei ani de gravă recesiune, dă semne de creștere și creează din nou locuri de muncă.” (II 1.12.2001)

38. „În plan social, efectul reformelor a fost contradictoriu. N-am obținut o creștere sensibilă a nivelului de trai, pe ansamblul societății, dar grupul celor lansați în afaceri și în sfera privată a beneficiat de o creștere substanțială a standardului de viață.” (II 20.10.1995)
39. „Este un an dificil, dar primii pași sper să se facă, care să declanșeze acest început: de creștere economică și de ameliorare pe cât ne permit posibilitățile, încă din acest an, a condițiilor de viață ale unor oameni, care știu că trec prin mari necazuri.” (II 28.03.2001)

Domeniul călătoriei

Drum, cale, cărare, răscruce

DRUM $\cap$ VIAȚĂ (TRECUT / VIITOR)

40. „Înainte de toate, cred că avem nevoie de un bilanț strategic, de o evaluare critică a drumului parcurs de la Revoluția din decembrie '89.” (II 24.11.1995)
41. „De aici nu decurge în nici un fel faptul că aș dori să justific fără rezerve drumul parcurs - "numai așa se putea face și nu altfel"! -, că aș subestima atitudinile și pozițiile critice, evaluările și reevaluările strategice, atât de necesare.” (II 24.11.1995)
42. „Am ales pentru România acest drum al fermității pentru ca, în istoria ei, România a suferit mult prea mult din cauza pozițiilor echivoce ale conducătorilor sai, din cauza ezitărilor și a schimbărilor de direcție în funcție de împrejurări.” (EC 16.04.1999)
43. „Lor le datorăm libertatea de a ne alege calea spre o existență demnă, civilizată și tot mai prosperă.” (TB 30.11.2006)
44. „Este, dacă vreți, o confirmare a faptului că națiunile evoluează prin educație, prin știință, iar în momentul de față avem nevoie mai mult ca oricând nu numai de unitate, dar avem nevoie și de școală, o școală bună care să făurească drumul viitor al României.” (TB 24.01.2010)

DRUM $\cap$ PROCES (ÎN A ATINGE UN SCOP, democrație, dezvoltare / transformare/ tranziție /modernizare, reformă, unire / reconciliere, UE / integrare)

45. „Drumul s-a dovedit anevoios, cu dificultăți pe care puțini dintre noi le întrevădeam la început.” (II 15.12.1995)
46. „Avem încă un drum lung pentru a recupera anii și deceniile de stagnare, de nedreptate, de nesabuita a dictaturilor.” (EC 1.12.1998)
47. „Dar, de aici și până la integrarea economică mai este încă un drum imens de realizat.” (EC 12.09.1999)

DRUM $\cap$ DEZVOLTARE

48. „Cine nu înțelege acest lucru este exclus din drumul dezvoltării, pentru că societatea informațională înseamnă participare activă și interactivă la marea aventură a cunoșterii și a schimbului de valori.” (EC 19.05.1999)

DRUM $\cap$ TRANSFORMARE

49. „Suferințele muncitorilor brașoveni, ale tuturor românilor luau sfârșit, iar Revoluția Română deschidea drumul transformării democratice a României, al integrării ei europene și euro-atlantice.” (II 15.11.2002)

DRUM $\cap$ TRANZIȚIE

50. „Suntem angajați acum pe calea unei noi etape a tranziției spre modernitate și a integrării în spațiul european, care este spațiul nostru de apartenență organică.” (II 24.01.1996)

DRUM $\cap$ REFORME

51. „În același timp, acest succes este și al prietenilor și al partenerilor noștri din NATO și din Uniunea Europeană, care ne-au sprijinit pe drumul greu al reformelor politice, economice și sociale.” (II 29.11.2002)

DRUM $\cap$ DEMOCRAȚIE

52. „Toate aceste state traversează o dificilă perioadă de tranziție în drumul lor spre democrație și economie de piață.” (II 27.09.1994)

53. „În expunerea pe care am avut prilejul să o prezint la Conferința la nivel înalt de la Viena, din octombrie trecut, am evocat cauzele și urmările Revoluției române din 1989, angajarea totală a națiunii pe drumul democrației, ca parte centrală a hotărârii sale irevocabile de a se integra în structurile europene, precum și importanța pe care o atribuim rolului Consiliului Europei în procesul de regenerare istorică a societății românești și în construcția unei Europe unite, democratice, pașnice și prospere.” (II 4.10.1994)
54. „Privind retrospectiv, prin acțiunea sa consecventă sub raport politic, prin idealurile și valorile pe care le-a promovat, PDSR s-a afirmat drept continuatorul legitim al programului revoluției române din decembrie 1989, militând pentru dezvoltarea României pe calea democrației și a reformelor, pentru garantarea drepturilor fundamentale ale omului în cadrul sistemului instituțional al statului de drept, pentru construcția unei societăți moderne, dinamice, în care criteriile competenței și egalitatea șanselor să opereze pentru toți cetățenii, fără discriminării etnice sau de altă natură.” (II 24.11.1995)

DRUM $\cap$ UNIRE

55. „Suntem același popor, în două țări independente, avem un drum al unirii noastre, în Europa modernă, în Uniunea Europeană.” (TB 24.01.2005)
56. „...dar este și o simbolistică legată de cei care s-au constituit într-un element decisiv, care au netezit drumul către Marea Unire prin uriașa jertfă a militarilor români, a Armatei române în primul război mondial.” (TB 1.12.2005)
57. „Să mergem înainte pe calea plină de satisfacții a reconcilierii naționale, să păstrăm vii idealurile Marii Uniri.” (II 29.11.2002)

DRUM $\cap$ UE

58. „Considerăm că un rol important în dezvoltarea noastră economică, în drumul spre integrarea europeană îl are cooperarea regională.” (II 4.10.1994)
59. „Strategia nu face decât să lumineze un drum, dar cât de repede se va înainta pe acest drum depinde de fiecare dintre noi: de forul legislativ al țării, de modul și ritmul în care se vor vota legile țării, se vor corela cu cele ale Comunității Europene, dar și de fiecare minister, de fiecare instituție și întreprindere, precum și de efortul pe care îl face fiecare în parte pentru a-și proiecta și modela viitorul.” (II 24.11.1995)
60. „Ne așteaptă noi eforturi, noi încercări, noi sacrificii în drumul nostru către integrarea în Uniunea Europeană.” (II 15.11.2002)
61. „Facem eforturi nu numai pentru finalizarea procesului de integrare a României în UE, dar, de un an, am devenit avocații fara rezerve ai Republicii Moldova în efortul ei de a-și deschide drumul către Uniunea Europeană.” (TB 24.01.2006)
62. „Este o izbândă care îi consacră rolul mereu viu și ne întărește convingerea că, prin respectul adevărului, prin prețuirea tradițiilor, a valorilor democrației și civilizației statului de drept pe care îl construim, România și Republica Moldova se regăsesc tot mai aproape pe drumul integrării culturale, prin mijloacele culturii și artei, ale științei și învățământului, ale creației.” (II 29.08.1995)

DRUM $\cap$ MODERNIZARE / PROSPERITATE

63. „Tocmai de aceea, cred că România, care dispune de resursele intelectuale necesare dezvoltării unor domenii de vîrf, de la computere la laseri și de la mecanica la aeronave, va ști să găsească, prin forța propriei sau cu ajutorul marilor capitaluri din alte țări, resursele materiale necesare pentru a parcurge pe o cale cât mai scurtă drumul către societatea modernă a mileniului III” (EC 10.06.1998)
64. „Aniversarea a 150 de ani de la Unirea Principatelor, împreună cu celelalte date importante ale istoriei noastre pe care le-am amintit, este un moment în care vă adresez tuturor provocarea de a ne înscrie împreună și cu încredere pe drumul unei noi modernizări a României.” (TB 29.01.2009)
65. „Va chem să continuăm pe acest drum greu, dar sigur. Este singurul care ne poate situa în rândul națiunilor respectate și prospere.” (EC 16.04.1999)

DRUM / CĂRARE $\cap$ ISTORIE

66. „Dar istoria și-a croit drumul ei firesc prin voința de nestrămutat a maselor de țărani și târgoveți, prin lucrarea înțeleaptă a cărturarilor și a oamenilor politici, care au înțeles că unitatea națională este un țel ce se situează mai presus de ambiții și interese particulare.” (II 24.01.1995)
67. „Deșteaptă-te române a contribuit, prin vremuri vitrege și tulburi, la întărirea unității noastre naționale, ne-a luminat, ca un far călăuzitor, întortocheatele cărări ale zbuciumatei noastre istorii, ne-a animat în lupta împotriva tiraniei și în eforturile de a ne înfăptui idealurile de dreptate socială, independență și suveranitate.” (II 29.07.1995)

RĂSCRUCE ∩ ISTORIE

68. „Această dată de răscruce în istoria românilor a prilejuit transformarea unui vechi cântec patriotic și revoluționar, scris de poetul ardelean Andrei Mureșanu prin 1842, pe muzica lui Anton Pann, în marșul revoluționarilor de la 1848, iar după răsturnarea regimului dictatorial ceaușist, în Imnul nostru național.” (II 29.07.1995)
69. „Republica Moldova se află într-un moment de răscruce al istoriei sale.” (TB 27.08.2009)

Trepte

TREPT E ∩ UNIFICARE

70. „Insist asupra acestei semnificații, pentru că treptele unificării noastre statale - din 1859 și din 1918 - au dus la formarea unui stat național, cu adevărat unitar - nu de factură federativă, ca expresie a unității de viață istorică a neamului românesc.” (II 24.01.1996)
71. „Este semnificativ faptul că treptele succesive ale unificării noastre statale - din 1859 și din 1918 - au dus la formarea unui stat unitar, ca expresie a unității de viață istorică a neamului românesc.” (II 24.01.1995)

A merge, a ajunge, a se îndrepta

DESTINAȚII ∩ SCOPURI (prosperitate, solidaritate, unitate, dreptate, demnitate, frăție) / DEZIDERAT

72. „Și ele ne spun că vom ajunge la prosperitate atât timp cât vom fi uniți și solidari; vom ajunge la solidaritate atât timp cât vom fi părtași la dificultățile și, în mod egal, la bucuriile comunității internaționale.” (TB 24.01.2010)
73. „Nu am ajuns încă la liman, dar doar de noi depinde sa ajungem acolo. De noi depinde sa gasim, în sufletele si în mintea noastră, îndrazneala si înțelepciunea pe care ni le cere destinul natiunii noastre.” (EC 1.12.1998)
74. „Această premieră istorică ne arată nouă, liderilor politici, că cetățenii vor ca România să merge înainte, vor ca România să se modernizeze, vor să aibă un stat reformat, mai democratic și mai eficient.” (TB 1.12.2009)
75. „După primul an de când suntem membri ai Uniunii Europene, pare că România nu știe încotro se îndreaptă.” (TB 30.11.2007)
76. „Acum ne apropiem de împlinirea altui deziderat, care a pretins și el eforturi consistente. Atunci, ca și acum, românii au împărtășit aceleași scopuri majore, au fost uniți și au mers până la capăt, deși la început puțini credeau că asemenea ambiții s-ar putea consfinți.” (TB 30.11.2006)
77. „Toate aceste costuri, platite de înaintasii nostri, ori de câte ori a fost nevoie, ma fac sa cred ca acum, când a sosit momentul nostru, nu vom da înapoi si vom reusi sa mergem mai departe crezând în marile valori care sunt unitatea si demnitatea nationala, dreptatea, libertatea si fratia, pentru ca, peste ani, copiii nostri sa poata privi spre noi si sa înțeleaga ca noi am platit costul prosperitatii în România, ca noi am platit cinstit si deseori amar nic intrarea României, cu demnitate, în mileniul trei.” (EC 17.05.1998)
78. „Trebuie mers cu oamenii care au șansa să câștige. Trebuie mers în față cu oameni care au autoritate, au prestigiu și pot să câștige încrederea electoratului.” (II 31.08.1996)
79. „Sperăm că aceasta va stimula mersul reformei și al restructurării economice nu numai prin atragerea resurselor și acumulărilor interne ci și a capitalului și creditelor externe, care, în final, vor avea un efect pozitiv asupra calității vieții și a condițiilor de viață ale oamenilor.” (II 4.10.1994)

Pas

80. „Acesta este parcă un semn al destinului pentru România, un pas important al construcției Europei Unite, un pas pe care România l-a făcut alături de celelalte 26 de state membre ale Uniunii, chiar de Ziua ei Națională.” (TB 1.12.2009)

Domeniul construcției

a clădi, a edifica/edificare/edificiu , a (re)construi/construcție/ reconstrucție, temelie

CLĂDIRE ∩ STAT

81. „Soluționarea problemelor minorităților din statele care s-au eliberat de regimurile comuniste rezidă în respectul față de drepturile omului, în edificarea statului de drept și în demarajul economic, și mai puțin în garanții internaționale, oricare ar fi ele.” (II 15.06.1993)
82. „Fie ca lupta și martirajul marelui Iancu, dragostea și sacrificiul său pentru destinul poporului român să constituie pentru noi un imbold în demersul de cunoaștere și prețuire a istoriei naționale, de formare a unei noi conștiințe civice, de realizare a unirii tuturor voințelor și energiilor sociale în edificarea statului de drept și a societății democratice românești!” (II 24.06.1994)
83. „Este o izbândă care îi consacră rolul mereu viu și ne întărește convingerea că, prin respectul adevărului, prin prețuirea tradițiilor, a valorilor democrației și civilizației statului de drept pe care îl construim, România și Republica Moldova se regăsesc tot mai aproape pe drumul integrării culturale, prin mijloacele culturii și artei, ale științei și învățământului, ale creației.” (II 29.08.1995)
84. „Cel mai important lucru, caruia i-am dedicat toate forțele în ultimii patru ani, a fost să construim un stat de drept în care legile să fie respectate și să asigurăm principiul că dreptatea este stabilită numai prin Justiție” (EC 17.11.2000)
85. „Avem în continuare multe de făcut pentru a crește performanța economiei românești, pentru a restructura și moderniza armata, pentru a eficientiza statul și instituțiile sale, pentru a combate birocratia și corupția, pentru a construi acea “bună guvernare” care să ne permită racordarea deplină la valorile occidentale.” (II 29.11.2002)
86. „Îndemnul „Desteaptă-te, române” ne duce cu gândul la toate generațiile care au construit statul român, la dificultățile prin care am trecut, la suferințele îndurate.” (TB 29.07.2007)

CLĂDIRE ∩ ROMÂNIA (societate, națiune, unitate, unire, bine comun, economie)

87. „În plan politic, înfăptuirea efectivă a drepturilor omului înseamnă împlinirea personalității individului. Această mai înseamnă edificarea unei societăți a cetățenilor egali în drepturi.” (II 15.06.1993)
88. „Aflându-ne temei în faptele înaintașilor, putem întări reazemul identității noastre naționale doar prin reconstrucția democratică a societății, prin înfăptuirea reformelor economice și sociale, prin creșterea performanței care să ne plaseze într-o relație competitivă cu lumea de azi.” (II 24.01.1995)
89. „...avem șansa de a lărgi relațiile noastre de colaborare cu toate statele din zonă, inclusiv prin participarea la acțiunile de reconstrucție economică.” (II 15.12.1995)
90. „Unirea Principatelor Moldova și Țara Românească, la 24 ianuarie 1859, eveniment ce a pus piatra de temelie a statului român modern. Pe această temelie s-a înălțat apoi edificiul întreg al unității noastre naționale, consfințit în 1918 la Alba Iulia.” (II 24.01.1995)
91. „Pe aceste structuri inițiale, consolidate printr-o operă de reorganizare legislativă, instituțională și administrativă de-a dreptul impresionantă în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, s-a înălțat apoi edificiul întreg al unității noastre naționale, consfințit în 1918 la Alba Iulia.” (II 24.01.1996)
92. „...cum va fi România mileniului următor? Ce va fi ea - o țară care repeta, care, ca în paradoxul lui Ahile și al testoasei, nu reușește niciodată să anuleze decalajele la care a fost condamnată în ultimul secol, sau o societate care sare peste etape și încearcă, prin dezvoltarea unor domenii de excelență, să se construiască în parametrii unei modernități proprii secolului XXI?” (EC 10.06.1998)
93. „Regiunea noastră se afla, în stadii diferite, în dificile procese de reforme politice și economice, orientate spre construirea unei societăți democratice și prospere.” (EC 21.06.1998)
94. „Si mai adaug, dacă ne dovedim până la capăt capabili de a îndeplini idealurile pentru care am luptat - de a clădi în România o societate modernă, de a înlătura definitiv zgura anilor de dictatură, de a pune în funcție o

economie performanta si institutii eficiente, si daca aceasta izbânda va fi recunoscuta prin integrarea noastra în NATO si în Uniunea Europeana - daca vom îndeplini toate acestea, vom putea spune, cu fruntea sus, ca am stiut sa cladim prezentul pe masura trecutului cu care ne mândrim.” (EC 1.12.1998)

95. „In cadrul interesului national, afirmarea identitatii nationale este complementara în raport cu o identitate transnationala, cum este identitatea europeana, inteleasa ca modalitate privilegiata de insertie a României în spatiul valorilor democratice ale unei Europe care isi construieste unitatea pe principiul „toti egali, toti diferiti”.” (EC 16.03.1998)
 96. „O națiune democratică se construieste având ca punct de plecare cetățenii, și nu statul.” (EC 15.04.1999)
 97. „De zece ani ne luptam sa reconstruim o tara, care are mari probleme economice si sociale.” (EC 16.04.1999)
 98. „S-a demonstrat astfel că este posibil să se construiască o societate și o națiune de cetățeni, că minoritățile pot fi apărate prin voința majorității, că se poate deschide un spațiu de speranță la frontierele unui spațiu sfâșiat de conflicte.” (EC 11.07.1999)
 99. „Există oare o societate liberă, alta decât cea construită după măsura omului?” (EC 11.07.1999)
 100. „Este vorba de munca unor institutii si a unor oameni, e drept, nu foarte multi, care si-au dedicat toate eforturile construirii unei societati bazate pe cinste si dreptate.” (EC 7.11.2000)
 101. „Integrarea în Uniunea Europeană se face în primul rând la noi acasă. Aici trebuie să obținem performanța de a fi egali țărilor care sunt deja în Uniunea Europeană.” (TB 24.01.2005)
 102. „Avem nevoie să ne modernizăm sistemul de sănătate, să modernizăm agricultura, să dăm șanse tinerilor la ei acasă.” (TB 24.01.2008)
 103. „Mai mult decât în cazul oricărui scriitor român contemporan, virtuțile artei lui Marin Sorescu, atât de binecunoscute și de apreciate de către noi, cei de-acasă, au reușit să se impună în spațiul culturii universale cu o fermitate și un prestigiu incontestabile.” (II 22.02.1996)
 104. „Atunci a fost pusă piatra de temelie a statului român modern unitar, creându-se premisele și suportul întregului edificiu de mai târziu al unității naționale, consfințită la Alba Iulia, în decembrie 1918.” (II 24.01.2001)
 105. „Efortul, sentimentul de dragoste de țară, jertfa fiecăruia dintre militarii români în primul război mondial a fost unul din pilonii pe care oamenii politici au putut construi, alături de popor, Marea Unire.” (TB 1.12.2005)
 106. „La 90 de ani de la Marea Unire, sărbătoarea națională a românilor este un prilej pentru noi toți de a cinsti memoria și moștenirea celor care au construit România modernă „pe principii de drept și umanitate” și de a ne reaminti valorile care au stat la baza unității noastre naționale: libertate, democrație, principiul reprezentativității, egalitate în drepturi, respectarea proprietății și a persoanei, autonomie confesională. ” (TB 27.11.2008)
 107. „Am convingerea că valorile care i-au însuflețit pe români în 1918 sunt la fel de prezente și astăzi în spiritul românilor, al românilor din țară și din diaspora, și că în numele aceluiasi ideal al unității și al solidarității vom accepta provocarea de a construi împreună binele nostru ca națiune europeană. ” (TB 27.11.2008)
 108. „Toate aceste evenimente au fost cele care au așezat temelia României de astăzi.” (TB 29.11.2008)
 109. „La construcția unei Românii moderne contribuie și cele 10 milioane de români aflați în afara granițelor țării, români care, prin suportul lor constant, prin legătura de suflet pe care o păstrează cu țara, prin apărarea limbii și culturii române, sunt un model de patriotism, de atașament față de identitatea națională, model pe care vreau, în această zi, să-l salut călduros.” (TB 1.12.2009)
 110. „Pentru că acest eveniment a creat prilejul unui semn de recunoștință pentru eroii de astăzi trebuie să adresez mulțumiri acelor care prin jertfa lor construiesc România de astăzi.” (TB 22.01.2010)
- CASĂ / CONSTRUCȚIE ∩ EUROPA
111. „Aceasta observatie este un important punct de plecare pentru reflectia mea referitoare la educatia celor care vor avea sarcina de a construi Europa de maine.” (EC 7.10.2000)

- 112.,,Pentru a construi aceasta Europa de maine trebuie sa regandim sistemele educative, pentru ca ele au fost concepute in secolul XIX, secol care avea drept scop esential crearea identitatilor nationale ale popoarelor noastre, intr-o logica a antagonismului si a exaltarii specificitatilor exclusive, si trebuie acum sa le integram o logica a incluziunii.” (EC 7.10.2000)
- 113.,,Vă urez dumneavoastră, cetățenilor României, sănătate, fericire și putere de muncă și un viitor mai bun în casa comună europeană.” (II 8.05.2001)
114. „Europa nu se va face dintr-o dată, și nici nu va fi o construcție finită: ea se va face prin realizări concrete, creând în primul rând o solidaritate de fapt”. (II 8.05.2001)
- 115.,,Europa viitorului va fi o construcție care va aparține cetățenilor ei și care va fi în slujba intereselor lor.” (II 8.05.2001)
116. „Acesta este parcă un semn al destinului pentru România, un pas important al construcției Europei Unite, un pas pe care România l-a făcut alături de celelalte 26 de state membre ale Uniunii, chiar de Ziua ei Națională.” (TB 1.12.2009)

CLĂDIRE ∩ TIMP (trecut / istorie, prezent, viitor)

CLĂDIRE ∩ TRECUT

- 117.,,Pe de altă parte, prezentul are mereu tentația de a "reconstrui" trecutul după nevoile, chipul și asemănarea sa.” (II 22.08.1994)
- 118.,,Avem nevoie de o imagine adevarata despre trecut pentru ca sa ne asumam demn greselile lui, sa îndreptam urmarile lor si sa ducem mai departe ce am construit bun.” (EC 16.12.1998)
- 119.,,Pentru că Uniunea Europeană de astăzi și viitoarea Europă a Mileniului III nu s-au realizat și nu se vor realiza numai prin eforturile oamenilor de stat sau ale oamenilor politici, dar, mai ales, prin voința opiniei publice, a cetățenilor țărilor europene, așa cum nucleul format de înțelegerea franco-germană, sigur, a dezvăluit gândirea vizionară și fapta unor lideri politici, dar nu ar fi fost posibilă fără voința cetățenilor francezi și germani de a construi împreună o altă istorie - o istorie a dialogului, a cooperării, a acceptării reciproce.” (EC 31.03.2000)
120. „Nu înseamnă ea, democrația, tot ceea ce este mai adânc și cu adevărat uman în viața pe care o construim, bărbați și femei, împreună?” (EC 15.04.1999)*³⁴

CLĂDIRE ∩ VIITOR

- 121.,,A face lucrurile bine este acum principala noastră preocupare, astfel ca toti românii sa fie mândri de patria lor, nu numai pentru trecutul acesteia, dar si pentru viitorul ei. La construirea acestui viitor sunt chemati sa participe toti românii, asa cum au facut-o stramosii lor la Blaj în urma cu 150 de ani.” (EC 17.05.1998)
- 122.,,Prezența dumneavoastră la București este un eveniment foarte semnificativ în ceea ce privește vocația României de a participa la construirea unui viitor fertil și sigur, pentru o omenire care, mai mult ca niciodată, va progresa sau regresa împreună.” (EC 12.09.1999)
- 123.,,Să credem în noi, în forța și în determinarea noastră de a trece peste greutăți și de a construi o viață mai bună pentru toți românii.” (II 1.12.2001)
- 124.,,Cinstind amintirea victimelor totalitarismelor care au izolat România de aliații și partenerii ei firești din Occident, facem un gest de demnitate națională și de recuperare a valorilor europene, valori pe care dorim să ne construim un viitor mai bun într-o lume pașnică și prosperă.” (II 15.11.2002)
- 125.,,O țară modernă își construiește un viitor modern și prosper doar atunci când înțelege să fie într-un proces continuu de modernizare și adaptare ale instituțiilor și realităților ei la vremuri.” (TB 24.01.2008)
- 126.,,Nu în ultimul rând, este o zi în care suntem chemați să ne manifestăm solidaritatea cu cei afectați de perioada dificilă pe care o traversăm și să ne exprimăm totodată încrederea în viitorul pe care-l putem construi împreună, așa cum ni-l dorim, într-o societate liberă și democratică.” (TB 1.12.2011)

Piatră de temelie

³⁴ Steluța „*” semnifică „categorie periferică” – exemplul se încadrează în categorie, dar cu mai puține elemente comune celorlalte componente.

PIATRĂ DE TEMELIE ∩ EVENIMENT ISTORIC

127. „Unirea Principatelor Moldova și Țara Românească, la 24 ianuarie 1859, eveniment ce a pus piatra de temelie a statului român modern. Pe această temelie s-a înălțat apoi edificiul întreg al unității noastre naționale, consfințit în 1918 la Alba Iulia.” (II 24.01.1995)
128. „Este semnificativ că toți istoricii noștri de referință sunt de acord asupra faptului că acest eveniment a reprezentat piatra de temelie a statului român unitar, suportul pe care s-a produs modernizarea amplă și rapidă a societății românești.” (II 24.01.1996)
129. „1 Decembrie 1918 a fost piatra de temelie a evoluției noastre moderne.” (29.11.2008)
130. „Alegerile din 20 mai 1990 au constituit o piatră de hotăr.” (II 7.12.2001)

Domeniul fenomenelor naturale si reliefului

CLIMAT ∩ AMBIANȚĂ

131. „Imi exprim speranța că vom putea folosi pe deplin acest prilej, creând, prin deciziile pe care le vom adopta, un climat internațional de respect al drepturilor omului. În acest climat rezidă cheia păcii și securității internaționale.” (II 15.06.1993)
132. „Reforma, în special în domeniul drepturilor omului, nu este numai o problemă de a adopta legi și reglementări noi în locul celor vechi. Ea este, înainte de toate, o problemă de aplicare în practică a acestor legi și reglementări. Și mai este și o problemă de climat social.” (II 15.06.1993)
133. „Partidul Democrat Agrar și a adus o contribuție importantă la configurarea noii vieți politice românești, la cristalizarea unui climat de dialog și cooperare, la consolidarea statului de drept și a instituțiilor democratice.” (II 11.11.1993)
134. „Ea va asigura climatul necesar de organizare a eforturilor pentru a face să avanseze mai rapid procesele pozitive din societatea noastră și pentru a apăra cu succes interesele țării în raporturile internaționale.” (II 28.02.1994)
135. „Totodată, noul context politic impune o serie de răspunsuri, delimitări și opțiuni care să protejeze climatul democratic, de responsabilitate și dialog, menit să asigure stabilitatea guvernării în perioada pre-electorală și electorală.” (II 24.11.1995)
136. „Într-un climat de confruntare politică tensionată, ce nu a cunoscut decât arareori momente de consens, este incontestabil faptul că, printr-un efort susținut de elaborare și aplicare a programului de reformă, Guvernul, susținut de PDSR, în alianță cu alte partide, a reușit să oprească declinul economic, iar ulterior, să asigure o relativă stabilitate macroeconomică, să reducă inflația, să încurajeze cursurile pozitive din economie, care s-au reflectat în ultimii doi ani prin creșteri sensibile ale producției agricole și industriale, prin atragerea unor semnificative investiții străine, prin dinamizarea exporturilor - cu orientare prioritară spre țărilor dezvoltate.” (II 24.11.1995)
137. „Totodată, noul context politic impune o serie de răspunsuri, delimitări și opțiuni care să protejeze climatul democratic, de responsabilitate și dialog, menit să asigure stabilitatea guvernării în perioada pre-electorală și electorală.” (II 24.11.1995)
138. „Revoluția din decembrie 1989 a generat schimbări politice și sociale profunde, ce s-au întruchipat în noile instituții democratice, în drepturile și libertățile cetățenilor, în climatul favorabil proceselor de modernizare și deschidere a României spre lume.” (II 15.12.1995)
139. „Fie ca această expoziție să îmbogățească opera de cunoaștere a adevărului istoric și să contribuie la strângerea legăturilor dintre noi, în climatul de astăzi al cooperării, așa cum ne îndeamnă și spiritul acestei manifestări.” (II 19.01.1996)
140. „Desigur, Unirea a fost posibilă în climatul european ce devenea tot mai favorabil realizării idealului de unitate națională al popoarelor din această parte a Europei;...” (II 24.01.1996)
141. „Avem nevoie de un climat de stabilitate pe continentul nostru și dorim să dezvoltăm în mod consecvent o politică de bună-vecinătate și de cooperare cu statele din zonă, să contribuim la consolidarea încrederii reciproce și a securității în Europa.” (II 24.01.1996)

- 142.,„Consider că se impune, ca o datorie, ca în anii viitori să se valorifice din plin climatul favorabil și tot ceea ce am obținut în acești ani pe planul relațiilor externe ale României.” (II 26.11.1996)
- 143.,„De asemenea, s-a preocupat [Ministerul Apărării] de îmbunătățirea stării sociale a personalului armatei și și-a axat întreaga activitate de relații internaționale pe admiterea României în structurile europene și euro-atlantice și pe consolidarea climatului de înțelegere și de stabilitate în zonă.” (II 26.11.1996)
- 144.,„Ministerul de Interne, parcurgând etapele programului propriu de reformă, deși s-a confruntat cu o diversificare a stării infracționale, a acționat pentru menținerea unui climat social favorabil consolidării cuceririlor democratice.” (II 26.11.1996)
- 145.,„De aceea, mi se pare important rolul instituției prezidențiale de a înlesni un asemenea dialog cu ambele componente; să întrețină, pe de o parte, un climat de analiză, de cercetare, de elaborare în probleme majore cu care se confruntă societatea românească și menținerea totdeauna a deschiderii către perspective, către orientări strategice și, pe de altă parte, dialogul cu Executivul pentru rezolvarea problemelor curente ale economiei, ale societății românești și, în același timp, să realizeze și cuplajul necesar între perspectiva imediată și perspectiva cu bătaie mai lungă.” (II 26.11.1996)
- 146.,„Dar, am considerat că n-are rost să alimentăm un asemenea moment tensional atunci, și am considerat că este mai bine să înlăturăm această chestiune din climatul politic românesc.” (II 26.11.1996)
- 147.,„Fuseseră în zilele respective câteva micro-demonstrații legat de faptul că și-a permis FSN-ul să se constituie ca partid politic și ne-am înțeles să dăm un semnal public pentru a dezamorsa acel climat încordat care era întreținut atunci.” (II 26.11.1996)
- 148.,„Raspunsul la întrebările pe care ni le punem astăzi, referitoare la crearea unui climat pasnic și prosper pe continent, trebuie să fie dat plecând tocmai de la identificarea solidarității în ceea ce ne unește, urmând ca ceea ce ne separa să nu devină un potențial de conflict, ci să rămână mostenirea diversității europene.” (EC 21.06.1998)
- 149.,„Siguranța statului român se bazează pe felul în care am reușit să rezolvăm și să arătăm lumii că am rezolvat definitiv problemele esențiale legate de construcția unor structuri democratice stabile, a unui climat de toleranță.” (EC 16.04.1999)

VAL ÎN PROBLEMĂ

- 150.,„Marii noștri voievozi și-au dat mâna de atâtea ori pentru a înfrunța valorile potrivnice ale istoriei, înțelegând că unirea este chezașa păstrării ființei noastre pe glia străbună.” (II 24.01.1995)

IZVOR ÎN ÎNCEPUT / CREARE

151. „Se poate spune că tot așa cum actul unirii și prefacerile rapide care i-au urmat și-au avut izvorul în revoluția de la 1848, renașterea României și modernizarea ei astăzi își au izvorul în Revoluția Română din decembrie 1989.” (II 24.01.2001)
- 152.,„Dupa jertfele și truda generațiilor succesive, după patimirile îndurate sub dictaturi, după sacrificiile din Revoluție, cetățenii României au dreptul să muncească și să trăiască în liniste, fără teama, au dreptul să-și asume un destin izvorât din propria opțiune și care să răspundă propriilor aspirații.” (EC 8.12.1998)
- 153.,„Prin întreaga ei dimensiune și importanță, unirea celor două principate a fost o izbândă politică, economică și culturală care își avea izvorul puternic și fertil în mișcarea unionistă pe care revoluția de la 1848 o ilustrase în toate provinciile românești.” (II 24.01.2001)
- 154.,„Astfel, expoziția pe care o deschidem astăzi, la Muzeul Național de Istorie a României, este un prilej de a conștientiza faptul că istoria nu este doar memorie, ci și un izvor de inspirație și valoare.” (TB 23.01.2009)
- 155.,„De la acea dată opțiunile fundamentale ale României se legitimau și direcția de evoluție se definea cu claritate, deoarece de adoptarea Constituției depindea intrarea în normalitate și stabilitatea noului regim izvorât în decembrie 1989.” (II 7.12.2001)
- 156.,„Incandescența și amploarea mișcării, legitimitatea sa, izvorată din faptul că exprima năzuințe și așteptări largi ale populației, au determinat fraternizarea armatei cu revoluționarii timișoreni, demonstrând că regimul opresiv a putut fi înfrânt prin luptă hotărâtă și solidaritate.” (II 15.12.1995)
- 157.,„... istoria nu este doar memorie, ci și un izvor de inspirație și valoare.” (TB 23.01.2009)*

158.,,Această Marsilieză (Marseillaise) românească, acest imn de luptă solemn, care tâșnea din adâncul sufletului unui neam de oameni harnici și viteji, loviți de o soartă mășteră și de "barbarii de tirani", conține accente viguroase, deși pline de durere, exprimă atitudini nobile de mândrie națională, de revoltă împotriva tiraniei, dar și de încredere în schimbarea în bine a vieții neamului nostru." (II 29.07.1995)*

MATCĂ ∩ DESTIN

159.,,Să ne înclinăm în fața acelor oameni pe care credința și speranța în viitor i-a scos din matca destinelor obișnuite." (EC 20.05.1999)

160.,,Sa fim mai uniti, mai încrezatori unii în ceilalti, sa înfruntam solidar aceasta mare provocare a istoriei prin care trebuie sa readucem în matca ei fireasca o tara întreaga." (EC 1.12.1998)

EXPLOZIE ∩ EMOȚIE

161.,,Vestea Unirii a fost întâmpinată, acum 137 de ani, cu o explozie de entuziasm popular, ca expresie a voinței de unitate ce vibra atunci în întreg spațiul românesc, în toate straturile societății." (II 24.01.1996)

LUMINĂ ∩ ADEVĂR, CLARITATE

162.,,La întărirea ei a contribuit din plin si lipsa de finalizare a volumului imens de munca depus de comisiile parlamentare care au fost împuternicite sa faca lumina în evenimentele de atunci." (EC 9.04.1998)

163.,,Într-o discutie pe care am avut-o, un grup de revolutionari a propus un sistem prin care adevarul sa iasa la lumina mai repede în conditiile în care unii participanti la evenimente sunt feriti prin lege de raspundere penala si pot vorbi fara frica unei pedepse." (EC 9.04.1998)

CĂLDURĂ ∩ BUNĂTATE

164.,,Va pot asigura ca, din multe puncte de vedere, România este privita acum cu respect si admiratie pentru felul în care si-a rezolvat problemele cu vecinii, pentru echilibrul politicii sale externe într-o zona dominata de conflicte, pentru felul exemplar în care se comporta ostasii ei aflati în misiuni de mentinere a pacii în mai multe locuri din lume, pentru vointa cu care si-a refacut si își reface structurile democratice, pentru caldura si felul de a fi al oamenilor ei." (EC 1.12.1998)

RESURSE ∩ INTELECT, CREATIVITATE

165.,,Schimbarea în care suntem angajați, tranziția spre economia de piață, cu solicitările sale multiple, sunt procese extrem de complexe, de durată, al căror succes depinde de capacitatea noastră de a pune în mișcare forțele unui nou mecanism de dezvoltare, de a valorifica eficient resursele interne și potențialul uman de care dispunem, energia intelectuală și forța creatoare a națiunii." (II 15.12.1995)

166.,,În noul context al civilizației post-industriale ce se anunță la orizont, noi trebuie să răspundem prin creații de performanță, prin reforme care să ne permită valorificarea resurselor interne și a capacității de a susține o dezvoltare complexă a societății, în pas cu evoluția economică, tehnologică și culturală, consolidând stabilitatea și unitatea societății românești, integritatea și trăinicia statului național." (II 24.01.1996)

167.,,Fac un apel către întreaga clasă politică să înțeleagă ca are datoria să dea șanse unei noi generații, să înțeleagă că resursele proaspete ale națiunii sunt baza pe care putem reface încrederea oamenilor în vocația democratică a statului român." (TB 30.11.2006)

168.,,Când vorbim de efortul propriu de dezvoltare, trebuie să ne gândim automat la această zestre umană și intelectuală, în condițiile în care România dispune de excepționale resurse de acest ordin, insuficient folosite." (II 20.10.1995)

169.,,Tocmai de aceea, cred ca România, care dispune de resursele intelectuale necesare dezvoltarii unor domenii de vîrf, de la computere la laseri si de la mecanica la aeronave, va sti sa gaseasca, prin forte proprii sau cu ajutorul marilor capitaluri din alte tari, resursele materiale necesare pentru a parcurge pe o cale cât mai scurta drumul catre societatea moderna a mileniului III." (EC 10.06.1998)

170.,,Există posibilități și trebuie să lărgim acele premise care să declanșeze o mișcare mult mai amplă și să sprijine inițiativa oamenilor capabili, care să creeze și să diversifice activitățile economice punând în valoare și resursele de care dispune această zonă și mai ales potențialul uman și capacitatea de creație a oamenilor noștri și a tineretului mai ales, tineret școlit, instruit, care este capabil să se adapteze la noua economie care

caracterizează acest început de secol, economia bazată pe cunoștințe, bazată pe vehicularea și procesarea informațiilor și a creației intelectuale a oamenilor.” (II 28.03.2001)

FOC ∩ CUVÂNT

171. „Mesajul ei ofilește orice formă de tiranie și asuprire, constituindu-se în același timp într-o înflăcărată chemare la unitate națională.” (II 29.07.1995)

172. „Pentru cei care, cu inteligenta și daruire, cu ascutimea minții și cu cuvântul lor înflăcărat, au făcut ca drepturile istorice ale românilor să fie auzite și ascultate de concertul națiunilor la masa tratatelor de pace.” (EC 1.12.1998)

Domeniul medical

(RE)NAȘTERE ∩ a) ROMÂNIA, IDENTITATE, NAȚIUNE, MEMORIE, POLITICĂ; b) SPERANȚĂ, VIZIUNE; c) MORALĂ, VALORI; d) CULTURĂ, ÎNVĂȚĂMÂNT, CUNOAȘTERE

173. „Se poate spune că tot așa cum actul unirii și prefacerile rapide care i-au urmat și-au avut izvorul în revoluția de la 1848, renașterea României și modernizarea ei astăzi își au izvorul în Revoluția Română din decembrie 1989.”
()

174. „1 Decembrie este „ziua de naștere” a României, a unei Românie moderne, conștientă de dreptul său de a se afirma ca stat național, unitar și suveran.” (TB 27.11.2008)

175. „Istorice legături cu Ungaria și Polonia, prezenta unor puternice enclave de civilizație maghiară și germană în sudul Transilvaniei - partea cea mai legată de Europa centrală a teritoriilor locuite de români - aceste raporturi care au modelat într-o formă durabilă elemente esențiale de civilizație sunt azi premisa unei inserări firești și armonioase a spațiului românesc în acea Mitteleuropa pe cale de a renaște.” (EC 10.06.1998)

176. „Mandatul meu de șef al statului va fi, așa cum am declarat și în mesajul adresat parlamentului și țării cu prilejul depunerii jurământului de credință, un mandat al renașterii speranței, al refacerii solidarității naționale și sociale, al demnității naționale, al creșterii bunăstării fiecăruia dintre cetățenii României.” (II 24.01.2001)

177. „Faptul istoric pe care-l evocă aceste sărbători s-a săvârșit într-o strălucită epocă de renaștere politică și culturală a statelor feudale românești.” (II 14.11.1994)

178. „Sarcina este dificilă deoarece aproape peste tot, în centrul și sud-estul Europei, națiunile supuse opresiunii totalitarismului s-au repleat preponderent pe valori etnice. Renașterea memoriei colective a demnității popoarelor, a identităților lingvistice și culturale, a fost și este un proces pozitiv. Popoarele au fiecare dreptul la istoria și destinul lor.” (EC 15.04.1999)

179. „În societățile în tranziție de la totalitarism la democrație, patriotismul definit ca iubire față de egalitate este amenințat de nașterea unei noi morale, morala succesului și a acumulării.” (EC 13.05.1998)

180. „Dar, așa cum arătam la începutul intervenției mele, dincolo de aceste eforturi, avem nevoie de angajarea fiecăruia dintre noi în acest proces de renaștere a învățământului românesc.” (EC 19.05.1999)

181. „Astfel, valorile care au luat naștere mai întâi în cadrul Universității au fost consacrate treptat ca valori fundamentale ale epocii democratice.” (EC 11.07.1999)

182. „În schimb, cultura și cunoașterea fundamentală au nevoie de mai multe secole pentru a se naște și pentru a da roade; ele au nevoie de Universitate pentru a condensa secolele în spațiul unui curs.” (EC 11.07.1999)

183. „Nu un creuzet în care trebuie reduse la cel mai mic numitor comun, pentru a da naștere unei noi identități, care să se substituie tuturor celorlalte, ci un loc – fără îndoială multiplu și plural – unde dialogul și schimbul convivial pot degaja o identitate mai bogată încă. Suntem noi totuși – sau mai degrabă voi, tinerii europeni, pregătiți deja pentru această sarcină ?” (EC 7.10.2000)

184. „Pentru a redefini cadrul relațiilor româno-americane și contribuția lor la stabilitatea Europei, pentru a sesiza sensul cooperării dintre Statele Unite, singura super-putere mondială, un gigant economic și militar, și o țară relativ mică, aflată undeva în inima Europei, numită România, este nevoie de o viziune asupra lumii noi care se naște.” (II 24.09.1994)

185.,,Prin abrogarea Constituției din 1923, dizolvarea Parlamentului și interzicerea partidelor politice, impunând partidul unic al Frontului Renășterii Naționale, ca și prin lipsa de coerență în acțiunile politice interne și internaționale, el nu a făcut decât să înlesnească deschiderea căii pentru alte dictaturi...” (II 22.08.1994)

CORP / ORGANISM $\cap$ ȚARĂ / SOCIETATE

186. „România și-a ținut cu sfințenie angajamentele luate în fața aliaților ei, și de aceea a privit ca pe un act de injustiție aranjamentele Congresului de la Berlin, din 1878, care au răsplătit eforturile militare și pierderile umane ale poporului român prin amputarea din trupul țării a județelor din sudul Basarabiei, amputare care nu putea fi compensată de retrocedarea Dobrogei.” (II 8.05.2001)

187.,,El a fost, într-adevăr, "omul epocii", așa cum l-a definit iscusitul Mihail Kogălniceanu, introducând legi și reforme fundamentale ce au sudat lăuntric noul organism al societății românești, au dat trănicie Unirii și au făcut-o ireversibilă. Unirea n-a fost o simplă alăturare de teritorii, ci o contopire a celor două state românești într-un organism cu adevărat unitar, cu noi structuri politice, economice și administrative, ce au redimensionat coordonatele evoluției noastre moderne. Este semnificativ faptul că treptele succesive ale unificării noastre statale - din 1859 și din 1918 - au dus la formarea unui stat unitar, ca expresie a unității de viață istorică a neamului românesc.” (II 24.01.1995)

188. „El [Alexandru Ioan Cuza] a fost, într-adevăr, "omul epocii", așa cum l-a definit iscusitul Mihail Kogălniceanu, introducând legi și reforme fundamentale ce au sudat lăuntric noul organism al societății românești, au dat trănicie Unirii și au făcut-o ireversibilă.” (II 24.01.1995)

189. „Mai mult, așa cum am subliniat și altă dată, prin viziunea strategică pe care i-a imprimat-o, Unirea n-a fost o simplă alăturare de teritorii, ci a produs efectiv o contopire a celor două state românești într-un organism strâns încheat, cu noi structuri politice, economice și administrative, ce au redimensionat coordonatele evoluției noastre moderne.” (II 24.01.1996)

190.,,Societatea este profund afectată de efectele negative ale unor fenomene precum corupția, evaziunea fiscală, constituirea și acțiunea tot mai virulentă a unor grupuri de interese – care nesocotesc legile țării și erodează coeziunea organismului social. Lupta împotriva acestor fenomene este o misiune comună a tuturor organismelor statului și a societății civile.” (II 7.12.2011)

STERILITATE $\cap$ NELINIȘTE / CONFLICTE / CERTURI

191.,,Nu trebuie sa ne lasam înșelați de diversiuni care nu au alt scop decât acela de a ne face sa ne macinam energia în nelinisti sterile.” (EC 8.12.1998)

192.,, ... românii se vor înfatisa lor însile si lumii întregi fara conflicte sterile si dezbinari pagubitoare,... ” (EC 1.12.1998)

193.,,Parlamentarii sunt datori sa-si faca datoria votând legile necesare, nu prelungind certuri sterile.” (EC 1.12.1998)

TENSIUNE $\cap$ CONFLICT / PROBLEMĂ

194.,,Judecat în perspectiva de ansamblu a revoluției, "momentul Timișoara" nu reprezintă un incident izolat, generat de anumite tensiuni locale.” (II 15.11.1995)

HANDICAP $\cap$ SĂRĂCIE

195.,,Sărăcia extremă constituie nu numai un handicap sever pentru consolidarea pieței interne, dar și un factor perturbator al păcii sociale.” (II 7.12.2001)

Domeniul militar

LUPTĂ $\cap$ ATINGEREA UNUI SCOP (Unire, ideal, recunoaștere, adevăr)

196.,,Unirea a reprezentat cadrul necesar al afirmării noastre în orizontul modernității, iar mesajul ei a răzbătut și continuă să răzbată de-a lungul timpului nostru istoric, așa cum și în acest secol am fost obligați să luptăm, cu sacrificii nemăsurate, pentru realizarea și apărarea unității statale.” (II 24.01.1995)

197.,,Începutul acestui proces crucial va rămâne legat, în memoria noastră, de eroismul și jertfele timișorenilor, de curajul extraordinar prin care s-au opus represiunii, conferind revoltei populare pecetea de noblete și demnitate a luptei pentru libertate și democrație.” (II 15.12.1995)

- 198.,„Dacă nu ne apăram libertatea, sau dacă abuzăm de ea, nu vom construi niciodată o normalitate în care să ne regăsim cu toții.” (TR 30.11.2007)
- 199.,„Libertatea și Unitatea nu puteau fi câștigate și consolidate decât prin organizare statală coerentă, prin reforme instituționale și constituționale profunde, într-un cuvânt, prin modernizare.” (TB 22.01.2009)
- 200.,„Procesul de revizuire este un proces complicat, care trebuie să aibă ca obiectiv încrederea fiecărui cetățean în puterea Constituției de a-i apăra libertatea și drepturile fundamentale, de a face instituțiile statului să funcționeze în interes public și de a elimina blocajele politice.” (TB 22.01.2009)
- 201.,„Libertatea câștigată acum 20 de ani poate fi pierdută dacă nu este apărată, poate fi pierdută dacă ne pierdem încrederea în noi înșine și în valorile care ne unesc.” (TB 1.12.2009)
- 202.,„Acum noua ani, pe Bega, cadeau primele victime ale unei revoluii anticomuniste pentru adevar si libertate” (EC 16.12.1998)
- 203.,„Vom sti împreuna sa punem stavila celor care ameninta democratia si libertatea atât de greu cucerite.” (EC 8.12.1998)
- 204.,„Sigur ca situatia particulara a României, definita în termenii unei treceri de la un sistem de constrângere si saracie la unul în care libertatea si prosperitatea încep sa-si câștige drept de cetate, implica dificultati de ordin economic si social care pun permanent în discutie problema prioritatilor.” (EC 10.06.1998)
- 205.,„Este ziua în care regimul totalitar al lui Adolf Hitler, ... își recunoștea înfrângerea în fața puterilor antifasciste, aliate sub același stindard, cel al luptei pentru libertate și pentru democrație.” (II 8.05.2001)
- 206.,„Aș dori să mă alătur participanților la această emoționantă manifestare, pentru a omagia și cinsti memoria eroului național Avram Iancu, exponent organic al conștiinței românești și simbol luminos al luptei poporului nostru pentru libertate națională.” (II 30.11.1993)
- 207.,„Împlinirea a 150 de ani de la istorica Adunare Nationala a românilor ardeleni ne-a strâns din nou astazi pe Cîmpia de la Blaj pentru a aniversa împreuna un moment decisiv al luptei pentru libertate, egalitate si unitate care ne-a marcat destinul ca popor pentru eternitate.” (EC 17.05.1998)
- 208.,„... nu poti lupta pentru adevar pornind de la perceptii false.” (EC 9.04.1998)
- 209.,„...daca ne dovedim pâna la capat capabili de a îndeplini idealurile pentru care am luptat - de a cladi în România o societate moderna, de a înlatura definitiv zgura anilor de dictatura, de a pune în funcție o economie performanta si institutii eficiente, si daca aceasta izbânda va fi recunoscuta prin integrarea noastra în NATO si în Uniunea Europeana - daca vom îndeplini toate acestea, vom putea spune, cu fruntea sus, ca am stiut sa cladim prezentul pe masura trecutului cu care ne mândrim.” (EC 1.12.1998)
- 210.,„Dejucând rezistențe interne și numeroase uneltiri externe, generația Unirii a dat un strălucit examen politic, atât în privința modului în care a înfăptuit acest act, cât și prin îndrăzneala și destoinicia dovedite în lupta diplomatică pentru recunoașterea internațională a statului român modern.” (II 24.01.1995)
- 211.,„Ziua de 1 Decembrie 1918 va rămâne una din acele pagini înscrise cu litere de aur în cartea de istorie a României, simbolul izbânzii în lupta pentru un ideal care a însoțit România secole de-a rândul.” (TB 30.11.2005)
- 212.,„În aceste momente de sărbătoare se cuvine să aducem omagiul nostru tuturor acelora care au slujit cu cinste și devotament națiunea română, au luptat și s-au jertfit pentru îndeplinirea acestui țel.” (TB 30.11.2005)
- 213.,„În fapt, în acei ani, am reușit ca, prin efortul tuturor românilor, pe front și în spatele frontului, pe baricadele luptei politice, dar și în tranșeele acțiunii civice, să convingem și să dobândim prețuirea unor parteneri de nădejde, în mod deosebit a Franței și a altor națiuni puternice, în hotărârea îndreptățită de realizare a Marii Uniri și de așezare a României pe un făgaș în stare să-i asigure un viitor frumos.” (TB 30.11.2005)

LUPTĂ ÎN TIRANIE / CORUPȚIA / EVAZIUNEA FISCALĂ / SĂRĂCIE

214. „Deșteaptă-te române a contribuit, prin vremuri vitrege și tulburi, la întărirea unității noastre naționale, ne-a luminat, ca un far călăuzitor, întortocheatele cărări ale zbuciumatei noastre istorii, ne-a animat în lupta împotriva tiraniei și în eforturile de a ne înfăptui idealurile de dreptate socială, independență și suveranitate. ” (II 29.07.1995)

- 215., „Societatea este profund afectată de efectele negative ale unor fenomene precum corupția, evaziunea fiscală, constituirea și acțiunea tot mai virulentă a unor grupuri de interese – care nesocotesc legile țării și erodează coeziunea organismului social. Lupta împotriva acestor fenomene este o misiune comună a tuturor organismelor statului și a societății civile.” (II 7.12.2001)
- 216., „Iata de ce, lupta împotriva corupției și a crimei organizate este un obiectiv strategic pentru salvarea României.” (EC 17.11.2000)
- 217., „În plan social, lupta cu sărăcia rămâne prioritară, și suntem îngrijorați de efectele negative ale polarizării sociale excesive. Combaterea sărăciei este o obligație constituțională și ea privește orice guvern care conduce România, indiferent de apartenența sa politică.” (II 8.12.2002)
- 218., „Învingători în alegeri, avem obligația morală și constituțională să guvernăm în deplină transparență și onestitate, să ne facem exemplar datoria, să continuăm cu fermitate lupta împotriva sărăciei, corupției și birocrăției, a relelor obiceiuri care nu ne fac cinste.” (TB 30.11.2005)

Domeniul tehnologiei

ROMÂNII ÎN FAURITORI

- 219., „El confirmă teza că românii și-au făurit istoria și cu ascuțișul sabiei, cu jertfe de sânge, dar și cu ascuțișul minții și al condeiului.” (II 29.07.1995)
- 220., „Privind, cu respect și recunoștință, către fauritorii istoriei de ieri, să ne adunăm forțele pentru confruntarea cu istoria de mâine.” (EC 1.12.1998)
- 221., „Avem datoria morală față de cei care, cu sudoare și sânge, au făurit statul național unitar român, ca și față de cei ce s-au jertfit pentru cauza Revoluției din decembrie 1989, să trecem peste ceea ce ne dezbină și să lucrăm împreună pentru apărarea și promovarea interesului național comun tuturor cetățenilor României.” (II 1.12.2001)
- 222., „Avem, de aceea, datoria morală față de cei care, cu sudoare și sânge, au făurit statul național unitar român, să trecem peste tot ceea ce ne dezbină, să lucrăm împreună pentru apărarea și promovarea intereselor comune tuturor cetățenilor României.” (TB 3.11.2005)
- 223., „Dacă după 1 Decembrie 1918 marele proiect unificator a fost întrupat de făurirea statului național român, acum avem în integrarea europeană și euro-atlantică un nou temei al unității noastre naționale.” (II 1.12.2001)
- 224., „Făptuitorii Marii Uniri au făcut din sacrificiile lor și din angajamentul lor în favoarea ideii naționale temeiul mândriei de a fi român.” (II 29.11.2002)
- 225., „Făuritorii Marii Uniri ne-au învățat lecția solidarității, a modestiei și curajului, făcând din sacrificiul și angajamentul lor în favoarea ideii naționale temeiul mândriei de a fi român.” (TB 3.11.2005)
- 226., „Aniversarea a 150 de ani de la Unirea Principatelor Române este o sărbătoare a României moderne; un prilej pentru cetățenii României de astăzi de a cunoaște mai bine momentul fondator de la 24 ianuarie 1859 și de a reflecta împreună la valorile și principiile care i-au animat pe făuritorii Unirii.” (TB 23.01.2009)
- 227., „Dragi focșăneni, vă mulțumesc că într-o zi atât de friguroasă ați vrut să fim împreună câteva minute, pentru a marca cei 151 de ani de la Unirea Principatelor, 151 de ani de la începutul făuririi României moderne.” (TB 24.01.2010)
- 228., „În același timp sunt bucuros și onorat să mă întâlnesc cu membri ai acestui Parlament, care au fost nu numai martori dar și făuritori de istorie, prin decizia lor responsabilă de a semna actul de naștere al Republicii Moldova!” (II 5.07.1996)
- 229., „Militarii căzuți în Balcanii de Vest, în Irak, în Afganistan sunt făuritorii istoriei moderne a României.” (TB 22.01.2010)
- 230., „Atunci, în urmă cu 136 de ani, aspirația unității naționale vibra în întreg spațiul românesc, ca o poruncă a istoriei noastre zbuciumate, ca un îndemn ce venea din sentimentul viu al unității noastre de obârșie și de limbă, de cultură și istorie, din conștiința națională de expresie modernă, făurită pe temeiul legăturilor culturale și politico-economice statornicite de-a lungul veacurilor între cele trei state românești.”* (II 24.01.1995)

- 231.,„Era sentimentul viu al unității noastre de obârșie și de limbă, de cultură și istorie, ce dobândise forma modernă a conștiinței naționale, făurită pe temeiul legăturilor culturale și politico-economice statornicite, de-a lungul veacurilor, între cele trei state românești.” * (II 24.01.1996)
- 232.,„Dacă după 1 Decembrie 1918 marele proiect unificator a fost întrupat de făurirea statului național român, acum avem în integrarea europeană și euro-atlantică un nou temei al unității noastre naționale.” (II 1.12.2001)
- 233.“El [Alexandru Ioan Cuza] a fost, într-adevăr, "omul epocii", așa cum l-a definit iscusitul Mihail Kogălniceanu, introducând legi și reforme fundamentale ce au sudat lăuntric noul organism al societății românești, au dat trăinicie Unirii și au făcut-o ireversibilă.”* (II 24.01.1995)
- 234.,„Într-un timp condensat, de circa șapte ani - la 11 februarie se împlinesc 130 de ani de la abdicarea la care a fost silit - el a introdus legi și reforme fundamentale ce au sudat lăuntric noul organism al societății românești, au dat trăinicie Unirii și au făcut-o ireversibilă. ” (II 24.01.1995)

MOTOR $\cap$ VOINȚĂ / REFORMĂ

- 235.,„Vointa popoarelor din Europa Centrala de a fi recunoscute ca impartasind valorile marii traditii democratice europene a devenit, astfel, un formidabil motor al proceselor de cooperare si de constructie a unei arhitecturi solidare de securitate europeana.” (EC 21.06.1998)
- 236.,„Și acesta este cel mai periculos fenomen pentru că, înainte de a fi analizată de experți financiari sau politici de pretutindeni, reforma este trăită pe viu de oameni care trebuie să fie în același timp și motorul ei. Și reforma va avea succes numai dacă se va bucura, în suficientă măsură, de încrederea oamenilor care sunt chemați să o realizeze.” (EC 12.05.1999)

MECANISM $\cap$ DEZVOLTARE

- 237.“Schimbarea în care suntem angajați, tranziția spre economia de piață, cu solicitările sale multiple, sunt procese extrem de complexe, de durată, al căror succes depinde de capacitatea noastră de a pune în mișcare forțele unui nou mecanism de dezvoltare, de a valorifica eficient resursele interne și potențialul uman de care dispunem, energia intelectuală și forța creatoare a națiunii. ” (II 15.12.1995)

Declarația privind asumarea răspunderii

Subsemnata, Prisecari Valentina, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Prisecari Valentina

Data: 4.09.2021

CURRICULUM VITAE

INFORMAȚII PERSONALE	
	 valentinaprisecari@yahoo.com Skype: erc_valentina.prisecari Naționalitate: MD, RO
EDUCAȚIE ȘI FORMARE	
2016-2019	Doctorat USM. Teoria textului; analiza discursului; stilistică (limbi străine și studii contrastive). Tema: Abordarea cognitivă a metaforei în discursul identitar în limba germană și română
2009-2011	Masterat, Iași, Universitatea Al. I. Cuza. Domeniul: Limbă și Literatură. Programul de studii: Limba germană în context european.
2010	Masterat. Bursa Erasmus. Universitatea „Alpen-Adria” Klagenfurt, Austria.
2005-2009	Licență. UP „I. Creangă”. Domeniul General de Studii: Științe ale Educației. Domeniul de formare profesională: Educație și formarea profesorilor. Specialitatea: Limba și Literatura Germană și Engleză. Titlul obținut: Licențiat în științe ale educației
COMPETENȚE PERSONALE	
Limba maternă	Româna
Limba germană și engleză	C2 și C1 (înțelegere, vorbire, scriere)
Limba rusă și franceză	A2 (înțelegere, vorbire, scriere)
VALORIFICAREA CERCETĂRII	
Conferințe și altor foruri științifice naționale și internaționale 1. Conferința științifică națională cu participare internațională: Integrare prin cercetare și inovare, 28-29 sept. Chișinău, 2016. Titlul comunicării: Discursul identitar – instrument de predare a limbilor străine. Date despre publicarea comunicării: Gheorghe, Ciocanu [et al.] CEP USM. 318p. P.191-194. ISBN 978-9975-71-813-4 2. Simpozionul științific. Norma limbii literare între tradiție și inovație. USM, 19 mai 2017 (cu participare internațională). Titlul comunicării: Identitatea din discursuri exprimată prin realizări metaforice. Date despre publicarea comunicării: Cazacu, Adriana [et al.]. Norma limbii literare. Între tradiție și inovație. Chișinău: CEP USM, 2017. 345 p. P. 86-91. ISBN 978-9975-71-906-3 3. 13-14.10.2017 Colocviul internațional de Științe ale Limbajului „Eugeniu Coșeriu” (CISL), ediția a XIV-a „Text – co(n)text – multiculturalitate” organizat la Chișinău, USM în consorțiu cu Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava și Universitatea „Yurii Fedkovici” din Cernăuți. Titlul comunicării: Metafore conceptuale in discursul identitar din Republica Moldova. În: Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”, organizată la Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, CEP USM, 2017, ISBN 978-9975-71-813-4. Pp. 331.336 4. 3-5 octombrie 2017 Colocviul internațional „Cele 21 de provocări ale secolului XXI: Științe umane și sociale”. Al 5-lea colocviu internațional organizat de către CODFREURCOR, Universitatea de Stat Ilia, Tbilissi, Georgia. Titlul comunicării: Metaforele conceptuale și identitatea din discursurile președintelui R. von Weizsäcker. În: EISH. Nr.5, 2018. Pp.668-696 http://ojs.iliauni.edu.ge/index.php/eish/article/view/438/326 5. Colocviu organizat de departamentul de traducere, interpretare și lingvistica aplicată. Facultatea de limbi si literaturi străine. 29 septembrie 2017, USM, Chișinău. Titlul comunicării: Identitate și alteritate culturală și lingvistică (articol si participare la conferinta). În: S t u d i a U n i v e r s i t a t i s M o l d a v i a e, 2017, nr.10(110). Pp. 64 -67. Seria “Științe umanistice” ISSN 1811-2668 ISSN online 2345-1009. http://oaji.net/articles/2017/2055-1524139694.pdf 6. Conferință științifică internațională: Un veac de conflagrații: realitate și ficțiune. Chișinău, 8.06. 2018. Titlul comunicării: Metaforele conceptuale compuse în discursul identitar german de dupa 1989. În: Taburcă, Emilia. Un veac de conflagrații: realitate și ficțiune. Chișinău: Pontos, 2019. 290 p. Pp. 226-271. ISBN 978-9975-72-366-4	

Publicații științifice	
1. Discursul identitar – instrument de predare a limbilor străine. In: Gheorghe, Ciocanu [et al.] CEP USM. 318p. P.191-194. ISBN 978-9975-71-813-4	
2. Identitatea din discursuri exprimată prin realizări metaforice. In: Cazacu, Adriana [et al.]. Norma limbii literare. Între tradiție și inovație. Chișinău: CEP USM, 2017. 345 p. P. 86-91. ISBN 978-9975-71-906-3	
3. Metafore conceptuale în discursul identitar din Republica Moldova. În: Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”. USM, Chișinău, CEP USM, 2017, ISBN 978-9975-71-813-4. Pp. 331.336	
4. Metaforele conceptuale compuse în discursul identitar german de după 1898. În: Taburcă, Emilia. Un veac de conflagrații: realitate și ficțiune. Chișinău: Pontos, 2019. 290 p. Pp. 226-271. ISBN 978-9975-72-366-4	
5. Identitate și alteritate culturală și lingvistică. În: Studia Universitatis Moldaviae, 2017, nr.10(110). Pp.64-67. Seria “Științe umanistice” ISSN 1811-2668 ISSN online 2345-1009. http://oaji.net/articles/2017/2055-1524139694.pdf	
6. Metode de identificare a metaforelor. În: Studia Universitatis Moldaviae, 2018, nr.10(120) Seria “Științe umanistice” ISSN 1811-2668 ISSN online 2345-1009 p.16-19. http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/03.p.16-19_120.pdf	
7. Semasiologischer Ansatz der Metaphern in der Berliner Rede von R. Herzog (1997). In: Anadiss 25 (I) / 2018. Pp. 163-170. http://litere.usv.ro/anadiss/arhiva/anadiss25/18.%20Prisecari%20Valentina.pdf	
8. Metaforele cognitive în discursurile președintelui german R. Von Weizsäcker. In: EISCH. Nr.5, 2018. Pp.668-696. http://ojs.iliauni.edu.ge/index.php/eish/article/view/438/326	
9. Abordarea cognitivă a metaforei în discursul despre identitate (în limbile germană și română). În: Studia Universitatis Moldaviae, 2020, nr.10(140). ISSN 1811-2668 ISSN online 2345-1009 p.145-149. http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/17.-p.-145-149.pdf	
PROIECTE DOCTORALE	
3.06.17, „Les études de mémoire: concepts, méthodes et leurs applications dans la recherche philologique / politiques mémorielles dans l'Europe postcommuniste et leurs réflexions dans la littérature” în cadrul proiectului internațional „L'intégration interdisciplinaire des compétences de connaissance, de compréhension et d'application dans les programmes doctoraux” (inter-doc), USM, Chișinău, moderator Andreea Mironescu, Doctor, Universitatea „Al. I. Cuza” Iași	
23-25.02.2017 „L'intégration interdisciplinaire des compétences de connaissance, de compréhension et d'application dans les programmes doctoraux”, USM, Chișinău, Camelia Grădinaru, Doctor, Universitatea „Al. I. Cuza” Iași	
20-21.10.2017 Seminar științific „Expertise des activités écoles doctorales uem, ueb; élaboration des pistes d'un nouveau projet” în dem internationalen Projekt „L'intégration interdisciplinaire des compétences de connaissance, de compréhension et d'application dans les programmes doctoraux” (inter-doc), USM, Chișinău, Moderator Roxana Patraș, Doctor Universitar, Universitatea „Al. I. Cuza” Iași	
MOBILITATE INTERNAȚIONALĂ	
2019 (1 an)	Mobilitatea de cercetare. Frankfurt am Main, Germania
2018 (2 săptămâni)	Mobilitatea de cercetare. Iași, România
2017 (2 săptămâni)	Mobilitatea de cercetare. Suceava, România
2017 (1 săptămână)	Mobilitatea de cercetare. Cluj-Napoca, România
INFORMAȚII SUPLIMENTARE	
2012	Autorizație în calitate de traducător germana-română-germana. Ministerul Justiției al RM